

Outcomemonitor Wijkenaanpak

Eerste Voortgangsrapportage

10

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek – Grafimedia

Omslag
TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen
Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen
E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet
www.cbs.nl

ISSN: 1877–3028

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2010.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Samenvatting	9
1. Inleiding	13
1.1 Bereik van de Outcomemonitor Wijkenaanpak, Eerste Voortgangsrapportage	13
1.2 Opzet van de Eerste Voortgangsrapportage Outcomemonitor Wijkenaanpak	14
1.3 Visualisatie van de afstand van de aandachtswijken tot het stedelijk gemiddelde	14
1.4 Indeling van het rapport	16
2. Totaalbeeld 40 aandachtswijken in Nederland	18
2.1 Inleiding	18
2.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	18
2.3 Wonen	19
2.4 Leren	23
2.5 Werken	26
2.6 Inkomen en schuldenproblematiek	30
2.7 Veiligheid	31
2.8 Gezondheid	32
2.9 Integratie	33
3. Alkmaar	38
3.1 Inleiding	38
3.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	38
3.3 Wonen	38
3.4 Leren	40
3.5 Werken	41
3.6 Inkomen en schuldenproblematiek	43
3.7 Veiligheid	44
3.8 Gezondheid	45
3.9 Integratie	45
4. Amersfoort	47
4.1 Inleiding	47
4.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	47
4.3 Wonen	47
4.4 Leren	49
4.5 Werken	51
4.6 Inkomen en schuldenproblematiek	53
4.7 Veiligheid	54
4.8 Gezondheid	54
4.9 Integratie	55

5.	Amsterdam	57
5.1	Inleiding	57
5.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	57
5.3	Wonen	57
5.4	Leren	59
5.5	Werken	61
5.6	Inkomen en schuldenproblematiek	62
5.7	Veiligheid	63
5.8	Gezondheid	64
5.9	Integratie	64
6.	Arnhem	67
6.1	Inleiding	67
6.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	67
6.3	Wonen	67
6.4	Leren	70
6.5	Werken	71
6.6	Inkomen en schuldenproblematiek	73
6.7	Veiligheid	74
6.8	Gezondheid	74
6.9	Integratie	75
7.	Den Haag	78
7.1	Inleiding	78
7.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	78
7.3	Wonen	78
7.4	Leren	80
7.5	Werken	82
7.6	Inkomen en schuldenproblematiek	83
7.7	Veiligheid	84
7.8	Gezondheid	85
7.9	Integratie	85
8.	Deventer	88
8.1	Inleiding	88
8.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	88
8.3	Wonen	88
8.4	Leren	90
8.5	Werken	91
8.6	Inkomen en schuldenproblematiek	93
8.7	Veiligheid	94
8.8	Gezondheid	94
8.9	Integratie	95

9.	Dordrecht	97
9.1	Inleiding	97
9.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	97
9.3	Wonen	97
9.4	Leren	98
9.5	Werken	100
9.6	Inkomen en schuldenproblematiek	101
9.7	Veiligheid	103
9.8	Gezondheid	103
9.9	Integratie	104
10.	Eindhoven	107
10.1	Inleiding	107
10.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	107
10.3	Wonen	108
10.4	Leren	109
10.5	Werken	111
10.6	Inkomen en schuldenproblematiek	114
10.7	Veiligheid	115
10.8	Gezondheid	116
10.9	Integratie	116
11.	Enschede	120
11.1	Inleiding	120
11.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	120
11.3	Wonen	121
11.4	Leren	122
11.5	Werken	123
11.6	Inkomen en schuldenproblematiek	126
11.7	Veiligheid	127
11.8	Gezondheid	127
11.9	Integratie	127
12.	Groningen	130
12.1	Inleiding	130
12.2	De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	130
12.3	Wonen	130
12.4	Leren	132
12.5	Werken	134
12.6	Inkomen en schuldenproblematiek	135
12.7	Veiligheid	136
12.8	Gezondheid	137
12.9	Integratie	137

13. Heerlen	140
13.1 Inleiding	140
13.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	140
13.3 Wonen	140
13.4 Leren	142
13.5 Werken	143
13.6 Inkomen en schuldenproblematiek	145
13.7 Veiligheid	146
13.8 Gezondheid	146
13.9 Integratie	147
14. Leeuwarden	149
14.1 Inleiding	149
14.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	149
14.3 Wonen	149
14.4 Leren	151
14.5 Werken	151
14.6 Inkomen en schuldenproblematiek	153
14.7 Veiligheid	154
14.8 Gezondheid	154
14.9 Integratie	155
15. Maastricht	157
15.1 Inleiding	157
15.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	157
15.3 Wonen	157
15.4 Leren	159
15.5 Werken	160
15.6 Inkomen en schuldenproblematiek	162
15.7 Veiligheid	163
15.8 Gezondheid	164
15.9 Integratie	165
16. Nijmegen	168
16.1 Inleiding	168
16.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	168
16.3 Wonen	169
16.4 Leren	170
16.5 Werken	171
16.6 Inkomen en schuldenproblematiek	173
16.7 Veiligheid	174
16.8 Gezondheid	175
16.9 Integratie	175

17. Rotterdam	178
17.1 Inleiding	178
17.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	178
17.3 Wonen	178
17.4 Leren	180
17.5 Werken	181
17.6 Inkomen en schuldenproblematiek	183
17.7 Veiligheid	184
17.8 Gezondheid	185
17.9 Integratie	185
18. Schiedam	188
18.1 Inleiding	188
18.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	188
18.3 Wonen	188
18.4 Leren	190
18.5 Werken	192
18.6 Inkomen en schuldenproblematiek	193
18.7 Veiligheid	194
18.8 Gezondheid	194
18.9 Integratie	195
19. Utrecht	197
19.1 Inleiding	197
19.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	197
19.3 Wonen	197
19.4 Leren	200
19.5 Werken	202
19.6 Inkomen en schuldenproblematiek	203
19.7 Veiligheid	204
19.8 Gezondheid	204
19.9 Integratie	205
20. Zaanstad	208
20.1 Inleiding	208
20.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage	208
20.3 Wonen	208
20.4 Leren	210
20.5 Werken	212
20.6 Inkomen en schuldenproblematiek	213
20.7 Veiligheid	215
20.8 Gezondheid	215
20.9 Integratie	216

21. Begrippen en afkortingen	219
21.1 Begrippen	219
21.2 Afkortingen	222
Literatuurlijst	224
Bijlage 1. Overzicht aandachtswijken en onderliggende postcode-4-gebieden	225
Bijlage 2. Technische toelichting	228
Bijlage 3. Overzicht van de meetmomenten per indicator	229
Bijlage 4. Korte handleiding bij het gebruik van StatLine	230
Centrum voor Beleidsstatistiek	231

Samenvatting

Eerste Voortgangsrapportage

Deze rapportage heeft als doel om te laten zien in hoeverre de achterstanden van de 40 aandachtswijken zijn ingelopen in de afgelopen jaren. De aandachtswijken zijn wijken waar de kwaliteit van de leefomgeving door een cumulatie van problemen flink achterbleef bij die van andere wijken in de stad. In 2007 zijn er voor de aandachtswijken wijkactieplannen opgesteld door de gemeenten waarin de wijken liggen. De beleidsdoelstelling is dat de aandachtswijken in 10 jaar de achterstanden op de stad als geheel hebben weggewerkt. In 2008 heeft het CBS op verzoek van het ministerie van VROM een Nulmeting uitgevoerd. In deze Eerste Voortgangsrapportage wordt conform afspraken met de Tweede Kamer een eerste tussenstand gepresenteerd.

In hoeverre zijn de aandachtswijken al op het goede pad?

Door de grote verschillen tussen de (steden met) aandachtswijken en de uiteenlopende effecten van de economische crisis is niet in één woord te zeggen of de wijken wel of niet op het goede pad zijn. Kijkend naar alle aandachtswijken zijn de ontwikkelingen beperkt. Bij de analyse van de afzonderlijke gemeenten is te zien dat gemeenten hun beleid voeren aan de hand van het wijkactieplan. Vooral op de punten die daar in staan, is de afgelopen jaren vooruitgang te zien.

In de monitor wordt de voortgang van de wijken bekeken op de volgende terreinen (dimensies): Wonen, Leren, Werken, Inkomen en schuldenproblematiek, Veiligheid en Gezondheid en Integratie. Hierna wordt per dimensie een korte samenvatting van de ontwikkeling gegeven van de aandachtswijken.

Wonen

De ambitie is om het woningaanbod te differentiëren en de leefbaarheid in de aandachtswijken te verhogen. Met de differentiatie van het woningaanbod is een begin gemaakt, met name het verkleinen van het aandeel sociale huurwoningen. De ontwikkelingen zijn beperkt, maar gaan wel richting het gemiddelde van alle 18 gemeenten met aandachtswijken (G18). De huizenprijzen hadden te lijden onder de economische crisis, maar het effect was niet eenduidig. In de helft van de gemeenten ontwikkelde de huizenprijzen zich positiever in de aandachtswijken dan in de G18-gemeenten als geheel, en voor de andere helft was het andersom. De leefbaarheid verbeterde in de meeste aandachtswijken, maar vaak ook in de steden als geheel. Zo werd weinig van de achterstand op het G18-gemiddelde goedgehaakt. Toch liepen de meeste aandachtswijken iets in op het stedelijk gemiddelde.

Leren

Op het terrein van Leren hebben de aandachtswijken vooruitgang geboekt. Dit vertaalt zich alleen niet altijd in kleinere afstand tot het stedelijk gemiddelde omdat ook in de stad verbeteringen zijn geboekt. Dit speelt bijvoorbeeld voor het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) dat in bijna alle wijkactieplannen de aandacht had. In veel aandachtswijken daalde het aandeel VSV'ers maar vaak daalde het aandeel VSV'ers in de stad als geheel sterker. Hierdoor is de achterstand van de G18-

aandachtswijken toch groter geworden ten opzichte van het G18-gemiddelde. Ook zetten veel wijkactieplannen in op het verhogen van het opleidingsniveau van jongeren in de aandachtswijken. Op dit punt zijn de aandachtswijken op het goede pad. Sinds de Nulmeting gaan er meer leerlingen naar het havo of vwo en is een deel van de achterstand op het G18-gemiddelde ingelopen. De aandachtswijken lopen verder iets in op het stedelijk gemiddelde voor de Cito-scores, maar de achterstand is groter geworden voor het aandeel zittenblijvers.

Werken

In veel wijkactieplannen stond de ambitie om de arbeidsdeelname te verhogen. Dat is ook niet verwonderlijk, want bijvoorbeeld het aandeel personen met een WW-uitkering en het aandeel niet-werkend werkzoekenden ligt in de aandachtswijken boven het stedelijk gemiddelde. Maar met name het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken was er relatief hoog. De afgelopen periode had de arbeidsmarkt te lijden onder de economische crisis. De ontwikkeling van de G18-aandachtswijken richting het G18-gemiddelde is wisselend. Het aandeel personen met inkomsten uit arbeid en het aandeel niet-werkend werkzoekenden naderden het G18-gemiddelde, maar het aandeel personen met een WW-uitkering kwam juist verder af te liggen van het G18-gemiddelde. Het aandeel arbeidsongeschikten en langdurige bijstandsafhankelijken in de aandachtswijken ontwikkelden zich amper ten opzichte van het G18-gemiddelde.

Inkomens- en schuldenproblematiek

De lage arbeidsparticipatie en het hoge aandeel uitkeringsontvangers in de aandachtswijken vertalen zich in veel huishoudens met lage inkomens. De financiële kwetsbaarheid van deze huishoudens blijkt uit een hoog aandeel wanbetalers van de zorgverzekering en gestarte schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken. De ontwikkeling naar het stedelijk gemiddelde is wisselend. Het aandeel lage inkomens liet geen ontwikkeling zien, maar voor het aandeel gestarte schuldsaneringen wisten de aandachtswijken een deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde goed te maken. Tegelijkertijd werd de achterstand op het G18-gemiddelde juist groter voor het aandeel wanbetalers van zorgverzekeringspremies.

Veiligheid

Ondanks dat het vergroten van de veiligheid in de aandachtswijken in veel wijkactieplannen als doelstelling wordt genoemd, is de achterstand van de gezamenlijke aandachtswijken op de G18 toegenomen. De veiligheid verbeterde namelijk in de G18, terwijl deze in de aandachtswijken als geheel op hetzelfde niveau bleef. Wel is er in een groot deel van de gemeenten te zien dat de veiligheidsscore in de aandachtswijk is verbeterd, maar vaak was dat dan ook het geval voor de gemeente als geheel.

Gezondheid

De relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen geven een indicatie van de gezondheid in de aandachtswijken. In de aandachtswijken sterven meer personen jonger dan 65 jaar dan je zou verwachten op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en er worden meer baby's geboren die extra zorg nodig hebben dan in de G18. De relatieve voortijdige sterfte is de afgelopen jaren niet veranderd. Maar het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte daalde in de

aandachtswijken meer dan in de G18, waardoor op dit punt de achterstand van de aandachtswijken kleiner is geworden.

Integratie

In de aandachtswijken wonen iets meer paren met één niet-westers allochtone partner dan in G18, dit duidt op een hogere integratie op sociaal-cultureel vlak. Op sociaal-economisch vlak geldt dat zowel het opleidingsniveau als de arbeidsdeelname van niet-westerse allochtonen gemiddeld lager is dan van autochtonen. In de aandachtswijken is de integratie-ontwikkeling positief voor het aandeel havo/vwo-leerlingen, personen met een WW-uitkering en personen met inkomsten uit arbeid. Hiervoor lopen de niet-westerse allochtonen hun achterstand op autochtonen sneller in in de aandachtswijken dan in de niet-aandachtswijken. De integratie-ontwikkeling in de aandachtswijken is juist negatief voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en langdurig bijstandsafhankelijken

1. Inleiding

Medio 2007 heeft minister Vogelaar voor Wonen, Wijken en Integratie (WWI) het Actieplan Krachtwijken: Van Aandachtswijk naar Krachtwijk¹ naar de Tweede Kamer gestuurd. Daarmee werd het startsein gegeven van de wijkenaanpak, gericht op het wegwerken van maatschappelijke achterstanden en verbetering van de leefomgeving in 40 aangewezen aandachtswijken² in 18 gemeenten. De beleidsdoelstelling is dat de aandachtswijken in 10 jaar de achterstanden op de stad als geheel hebben weggewerkt.

De selectie van deze 40 wijken is uitgevoerd op basis van 18 criteria, waarvan de helft betrekking heeft op de oordelen van bewoners van de wijken, en de helft betrekking heeft op statistische gegevens over de wijken. De 18 gemeenten waarin de aandachtswijken liggen hebben in de tweede helft van 2007 wijkactieplannen opgesteld die een beeld geven van de specifieke problematiek in de wijk met de daaruit volgende voorgenomen acties van de gemeente in de betreffende wijk. De wijkactieplannen beschrijven naast plannen voor de gehele wijk ook plannen voor speciale doelgroepen in deze wijk, zoals allochtone vrouwen en jongeren.

Om de voortgang van het aandachtswijkenbeleid te volgen heeft het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-CvB) gevraagd om een 'outcomemonitor' voor deze aandachtswijken te ontwikkelen en een Nulmeting uit te voeren. De rapportage over de Nulmeting is in juli 2008 gepubliceerd³. In deze Outcomemonitor Wijkanaanpak, Eerste Voortgangsrapportage worden de meest recente gegevens gepresenteerd, zowel voor alle aandachtswijken samen als op gemeenteniveau. De statistische resultaten op het moment van de Nulmeting, de Eerste Voortgangsrapportage en alle tussenliggende meetmomenten zijn gepubliceerd in de CBS-database StatLine⁴.

1.1 Bereik van de Outcomemonitor Wijkanaanpak, Eerste Voortgangsrapportage

De Outcomemonitor Wijkanaanpak is opgezet om inzicht te bieden in de effecten van het Actieplan Krachtwijken. Centrale vraag daarbij is of de achterstanden in de 40 aandachtswijken op de dimensies Wonen, Leren, Werken, Inkomen en schuldenproblematiek, Veiligheid, Gezondheid en Integratie ten opzichte van het gemiddelde van hun gemeente zijn afgenomen of toegenomen.

De Outcomemonitor Wijkanaanpak, Eerste Voortgangsrapportage geeft een overzicht op hoofdlijnen, waarbij voor een groot aantal indicatoren wordt aangegeven hoe groot de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is en of de achterstand toe- of afneemt. Het stedelijk gemiddelde is het gemiddelde voor de betreffende gemeente als geheel – inclusief de aandachtswijk(en) zelf dus.

Deze rapportage richt haar aandacht daarbij enerzijds op de gezamenlijke aandachtswijken ten opzichte van het totaal van de 18 gemeenten met aandachtswijken en anderzijds op de aandachtswijken ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde. De gemeente is de bestuurlijke eenheid die het Wijkenbeleid uitvoert. Bij gemeenten met meerdere aandachtswijken worden daarom de gezamenlijke aandachtswijken van een stad vergeleken met het gemiddelde van de stad. Waar dat relevant is, worden daarbij afzonderlijke aandachtswijken besproken. De Outcomemonitor Wijkanaanpak, Eerste Voortgangsrapportage geeft dus geen systematische beschrijving van de ontwikkelingen van de afzonderlijke aandachtswijken. Informatie over alle indicatoren per aandachtswijk is wel beschikbaar in StatLine. Per gemeente worden de afzonderlijke dimensies

beschreven. Daarbij wordt zowel de meest recente stand van zaken weergegeven als de ontwikkeling sinds de Nulmeting.

Deze Outcomemonitor Wijkenaanpak, Eerste Voortgangsrapportage geeft géén informatie over de effectiviteit van het beleid. De monitor geeft dus geen antwoord op vragen als: zijn de einddoelen gehaald dankzij het gevoerde beleid of welk deel van de gesignaleerde ontwikkelingen mag worden toegeschreven aan het uitgevoerde beleid? De Outcomemonitor Wijkenaanpak, Eerste Voortgangsrapportage levert ook geen informatie over de doelmatigheid van het beleid: had hetzelfde resultaat met minder geld kunnen worden bereikt of had met hetzelfde geld een beter resultaat kunnen worden gerealiseerd? Bovendien is er geen rangorde aangebracht tussen de aandachtswijken.

1.2 Opzet van de Eerste Voortgangsrapportage Outcomemonitor Wijkenaanpak

In de Outcomemonitor Wijkenaanpak, Eerste Voortgangsrapportage worden voor de geselecteerde 40 aandachtswijken diverse indicatoren beschreven binnen de dimensies Wonen, Leren, Werken, Inkomen en schuldenproblematiek, Veiligheid, Gezondheid en Integratie. Zo worden binnen de dimensie Leren onder meer de onderwijsdeelname naar schoolsoort, het aandeel voortijdig schoolverlaters en de Cito-scores weergegeven en binnen de dimensie Werken onder meer de personen met een WW-uitkering, de niet-werkend werkzoekenden en het aandeel mensen met inkomsten uit arbeid.

De wijkenaanpak is in 2007 van start gegaan. In de Outcomemonitor Wijkenaanpak, Eerste Voortgangsrapportage worden daarom de meest recente gegevens per indicator afgezet tegen gegevens zo dicht mogelijk bij de datum 1 januari 2007. De meetmomenten kunnen per indicator verschillen omdat databronnen op verschillende momenten beschikbaar komen. Bijlage 3 bevat een overzicht van de meetmomenten per indicator.

De benamingen en de grenzen van de 40 wijken verschillen in een aantal gevallen van de door gemeenten gehanteerde. Een overzicht van de aandachtswijken en de onderliggende postcode-4-gebieden is opgenomen in bijlage 1.

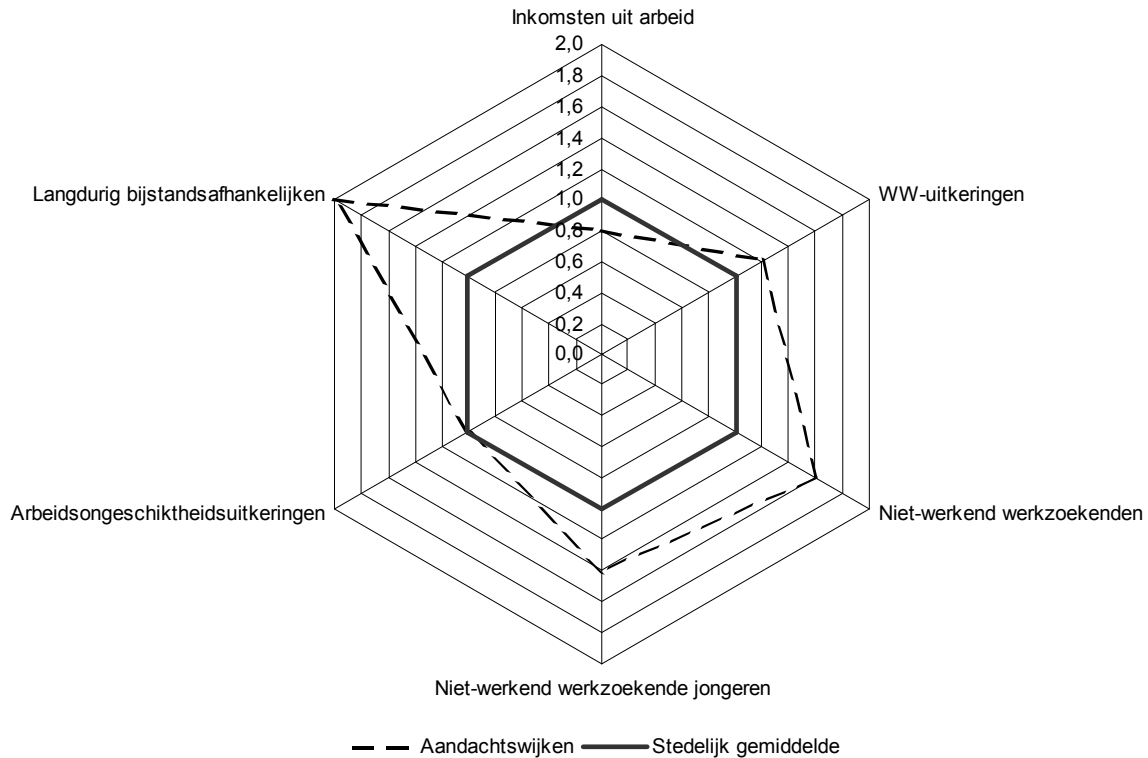
1.3 Visualisatie van de afstand van de aandachtswijken tot het stedelijk gemiddelde

Spinnenwebdiagrammen

Om een beeld te geven van de afstand van de aandachtswijk tot het stedelijk gemiddelde worden per dimensie de indicatoren in een 'spinnenwebdiagram' weergegeven. De diagrammen bieden een totaalbeeld per dimensie. Zij geven de positie van de aandachtswijken in vergelijking met het stedelijk gemiddelde weer op het meetmoment van de Eerste Voortgangsrapportage. Per indicator is steeds de score zo geschaald dat het stedelijk gemiddelde op de waarde 1 uitkomt. Als de score van een aandachtswijk bij een indicator onder de waarde 1 ligt, betekent dit dat de waarde van de indicator in de aandachtswijk lager ligt dan die van het stedelijk gemiddelde. Hoe dichter de score van de aandachtswijk bij 1 ligt, des te kleiner is het verschil tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde.

Bijgaand staat een fictief voorbeeld van een dergelijk spinnenweb.

Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken gemeente ten opzichte van het stedelijk gemiddelde*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Uit de figuur is af te lezen dat het aandeel personen met inkomsten uit arbeid in de aandachtswijken lager is dan in de gemeente als geheel en dat het aandeel personen met een WW-uitkering, langdurig bijstandsafhankelijken en niet-werkend werkzoekenden (zowel totaal als 15-25-jarigen) in de aandachtswijken hoger is dan in de gemeente als geheel. Het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is in de aandachtswijken gelijk aan het stedelijk gemiddelde.

Hierna volgen twee voorbeelden met uitleg over de berekening van de aantallen in de spinnenwebdiagrammen.

Voorbeeld 1

In de (fictieve) gemeente bedraagt het aandeel van de personen met inkomsten uit arbeid in de potentiële beroepsbevolking bij de Eerste Voortgangsrapportage 60 procent in de aandachtswijk van de gemeente en 75 procent in de gemeente als geheel. De waarde in het spinnenwebdiagram komt daarmee op: $60/75 = 0,8$. Dit betekent dat het aandeel personen met inkomsten uit arbeid in de aandachtswijken 20 procent lager ligt dan gemiddeld in de gemeente.

Voorbeeld 2

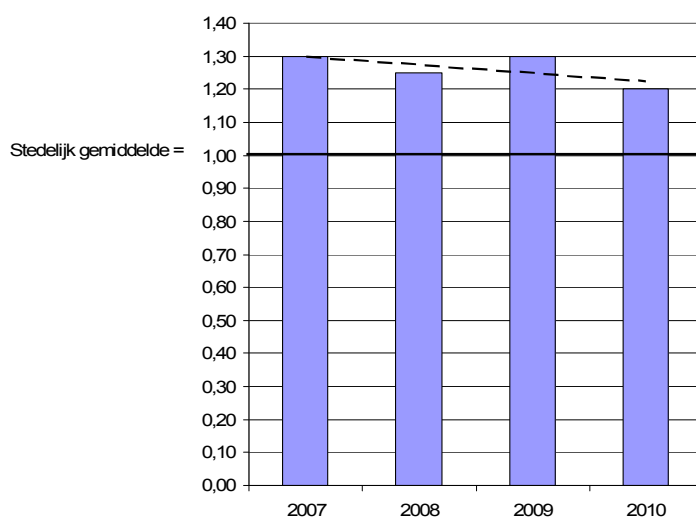
Een andere indicator van de dimensie Werken is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in de potentiële beroepsbevolking. In de gemeente bedraagt het aandeel bijstandsafhankelijken in de

aandachtswijken 4 procent en voor de gemeente als totaal 2 procent. De berekening wordt dan $4/2=2$. Het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in de potentiële beroepsbevolking in de aandachtswijken van de gemeente ligt dus twee maal zo hoog als gemiddeld in de gemeente.

Staafdiagrammen

Naast spinnenwebdiagrammen, die de stand van zaken op één moment weergeven, bevatten de analyses voor een aantal indicatoren ook staafdiagrammen die de ontwikkelingen weergeven vanaf de Nulmeting tot en met de Eerste Voortgangsrapportage. Het staafdiagram laat de ontwikkeling zien van de afstand tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde.

WW-uitkeringen: aandachtswijk(en) gemeente ten opzichte van het stedelijk gemiddelde

Uit bovenstaande figuur is af te leiden hoe de afstand tussen de aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde zich tussen 2007 en 2010 heeft ontwikkeld. De trendlijn laat zien dat de achterstand van de aandachtswijk(-en) op het stedelijk gemiddelde af is genomen, want de trendlijn nadert het stedelijk gemiddelde (=1).

1.4 Indeling van het rapport

Hoofdstuk 2 beschrijft de belangrijkste resultaten uit de Outcomemonitor Wijkenaanpak, Eerste Voortgangsrapportage voor de 40 aandachtswijken samen. De centrale vraag in dit hoofdstuk is in hoeverre de achterstanden in de 40 aandachtswijken samen ten opzichte van het gemiddelde in de 18 steden met aandachtswijken samen zijn afgenomen of toegenomen sinds de Nulmeting. Dit gebeurt per dimensie, waarbij de ontwikkelingen voor een aantal afzonderlijke indicatoren beschreven worden. Voor zover relevant worden hier ook verschillen in ontwikkeling in de G4 (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag) en de andere gemeenten met aandachtswijken (G14) gegeven.

De daaropvolgende 18 hoofdstukken beschrijven de stand van zaken en de ontwikkeling voor de afzonderlijke steden met aandachtswijken. Hoofdstuk 21 geeft een overzicht van de gehanteerde begrippen en afkortingen. In de bijlagen volgen een overzicht van de aandachtswijken en de onderliggende postcode-4-gebieden, een beknopte technische toelichting, een overzicht van de

meetmomenten per indicator en een korte handleiding bij het gebruik van StatLine. Voor een beschrijving van de afzonderlijke indicatoren verwijzen wij u graag naar de publicatie: Outcomemonitor Wijknaepak, Indicatorbeschrijving⁵.

De invloed van de economische ontwikkelingen op de uitkomsten in de Outcomemonitor Wijknaepak, Eerste Voortgangsrapportage

Sinds de start van de 40-wijknaepak begin 2007 heeft de Nederlandse economie zich in eerste instantie redelijk voorspoedig ontwikkeld met groeipercentages van rond de 3 á 4 procent op kwartaalbasis. In de tweede helft van 2008 kwam hier een kentering in ten gevolge van de wereldwijde financiële crisis, met aanvankelijk nog lage groeicijfers, die vanaf eind 2008 omsloegen in een krimp van de economie. Begin 2010 is een voorzichtig herstel zichtbaar, waarvan nog niet duidelijk is of dit zal doorzetten.

Deze economische ontwikkelingen hebben hun weerslag op de ontwikkeling van een aantal indicatoren in de Eerste Voortgangsrapportage (zoals de indicatoren binnen de dimensie Werken en de indicator voor woningprijzen). Bepaalde effecten zullen zich eerder voordoen in aandachtswijken dan elders in de gemeente en vice versa. Hieraan wordt kort aandacht besteed bij de beschrijving van het algemene beeld van de aandachtswijken. Aangezien in de Outcomemonitor Wijknaepak de vergelijking tussen de aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde het centrale uitgangspunt vormt, hebben conjuncturele invloeden in beginsel echter beperkte gevolgen voor de ontwikkeling van de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde.

---

¹ Ministerie van VROM, *Actieplan Krachtwijken: Van Aandachtswijk naar Krachtwijk* (VROM, Den Haag 2007).

² Zie voor een overzicht van de 40 aandachtswijken bijlage 1.

³ Daniëlle ter Haar, Luuk Schreven en Maartje Rienstra, *Outcomemonitor Krachtwijken. Nulmeting* (Centrum voor Beleidsstatistiek, CBS, Voorburg/Heerlen, 2008).

⁴ De StatLine-tabellen zijn via de volgende link te benaderen: <http://statline.cbs.nl/>, zoek 40-wijknaepak. Bijlage 4 geeft een beknopte handleiding bij het gebruik van StatLine.

⁵ CBS, Outcomemonitor Wijknaepak, Indicatorbeschrijving (nog te verschijnen).

2. Totaalbeeld 40 aandachtswijken in Nederland

2.1 Inleiding

In alle 40 aandachtswijken samen wonen 773 duizend mensen. Dat betekent dat bijna 5 procent van de Nederlandse bevolking in een aandachtswijk woont. De 40 aandachtswijken liggen in 18 verschillende steden. Er zijn dus steden met meerdere aandachtswijken (zie bijlage 3 voor een overzicht van alle steden en hun aandachtswijk(-en)). Van alle inwoners in de 18 steden met aandachtswijken (G18) woont bijna één van de vijf in een aandachtswijk.

De aandachtswijken hebben op veel terreinen een achterstand op de stad waarin zij liggen. Dat is ook logisch want daar zijn ze destijds op geselecteerd. De aandachtswijken kenmerken zich vaak door een eenzijdig woningaanbod (met veel sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen), een matige leefbaarheidsscore en een gevoel van onveiligheid. De bewoners van de aandachtswijken hebben veelal een laag opleidingsniveau, geen werk maar een uitkering, lage inkomens, vaker schulden en een minder goede gezondheid in vergelijking met het gemiddelde van hun stad. In de wijkactieplannen van de gemeenten komen deze aspecten dan ook aan bod. Per gemeente en per wijk verschillen de accenten, afhankelijk van de specifieke situatie en de prioriteiten van de gemeente.

Ondanks dat de problematiek in veel van de aandachtswijken van dezelfde aard is, verschillen de aandachtswijken soms sterk van karakter. Zo zijn er typische arbeidersbuurten, multi-culturele wijken, maar ook wijken waar veel studenten wonen.

De centrale vraag in dit hoofdstuk is in hoeverre de achterstanden in de 40 aandachtswijken samen ten opzichte van het gemiddelde in de 18 steden met aandachtswijken samen (G18) zijn afgenomen of toegenomen sinds de Nulmeting. In dit hoofdstuk wordt daarnaast gekeken in hoeverre de ontwikkelingen in de G4 en de G14 verschillen. Dit is relevant omdat verreweg de meeste aandachtswijkbewoners (79 procent) in de G4 wonen. Hierdoor oefenen de aandachtswijken in de G4 veel invloed uit op het totaalbeeld in de aandachtswijken.

2.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

Door de grote verschillen tussen de (steden met) aandachtswijken en de uiteenlopende effecten van de economische crisis is niet in één woord te zeggen of de wijken wel of niet hun achterstand op het stedelijk gemiddelde inlopen en daarmee op het goede pad zijn. Kijkend naar alle aandachtswijken samen zijn de ontwikkelingen nog beperkt.

Voor de dimensie Wonen is het beeld voorzichtig positief. De samenstelling van het woningaanbod in de G18-aandachtswijken nadert het stedelijk gemiddelde, al zijn de ontwikkelingen hier nog beperkt. Hierbij moet wel bedacht worden dat het veranderen van het woningaanbod redelijk wat tijd vergt. De leefbaarheidsscore is zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel toegenomen. Zowel in de G4 als in de G14 hebben de aandachtswijken een deel van hun achterstand ingelopen.

Een van de punten waar veel wijkactieplannen op inzetten is het verbeteren van de opleiding van jongeren in de aandachtswijken (dimensie Leren). Dit is voor een deel gelukt. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde is kleiner geworden voor het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat en voor de Cito-scores. Tegelijkertijd werd de achterstand op het G18-gemiddelde groter voor het aandeel voortijdige schoolverlaters (VSV'ers) en het aandeel zittenblijvers.

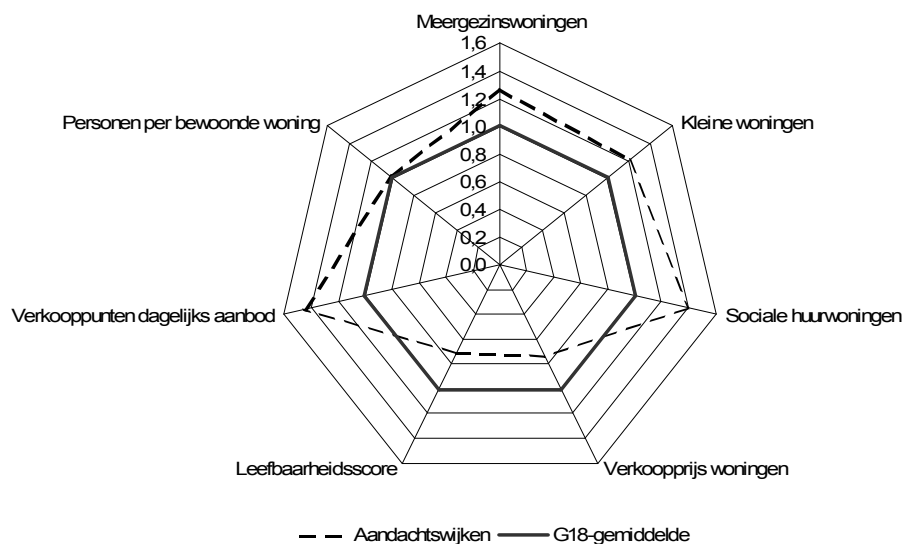
De ontwikkeling binnen de dimensie Werken laat, evenals de ontwikkeling binnen de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, een sterk wisselend beeld zien. Hier zijn zowel indicatoren waarbij de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde afneemt als indicatoren waarbij die achterstand juist groter wordt.

Ondanks dat het vergroten van de veiligheid in de aandachtswijken in veel gemeenten expliciet als doelstelling wordt genoemd is de achterstand van de aandachtswijken op de G18 hier toegenomen. Op het gebied van gezondheid zijn de ontwikkelingen klein en niet eenduidig.

Ook de dimensie Integratie geeft geen eenduidig beeld. Op sommige terreinen heeft de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen zich in de aandachtswijken gunstiger ontwikkeld dan in de niet-aandachtswijken, terwijl dat voor andere terreinen juist niet het geval is.

2.3 Wonen

2.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het G18-gemiddelde. Het G18-gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Overall beeld

Het woningaanbod in de aandachtswijken bestaat vooral uit sociale huurwoningen, meergezinswoningen, goedkope en kleine woningen. Uit de figuur blijkt dat de verkoopprijs onder het G18-gemiddelde ligt en het aandeel sociale huurwoningen, meergezinswoningen en kleine woningen boven het G18-gemiddelde. Eén van de doelstellingen van de Wijkenaanpak is om een gedifferentieerdere woningvoorraad te bereiken in de aandachtswijken, die meer in overeenstemming is met die in de gemeente als geheel. De opbouw van woningvoorraad in de aandachtswijken van de G4 ligt overigens over het algemeen dicht bij die in de G4 als geheel.

Een tweede doelstelling is om de woonsituatie en –tevredenheid van de bewoners in de aandachtswijken te verbeteren. Hiervoor zijn twee indicatoren opgenomen, één die iets zegt over het voorzieningenniveau (het aandeel verkooppunten voor dagelijks aanbod, zoals supermarkten en

drogisten, in het totaal aantal verkooppunten) en één over leefbaarheid in de wijk (de Leefbaarheidsscore uit de Leefbaarometer). Het voorzieningenniveau is in de aandachtswijken hoger dan gemiddeld in de G18. Dit is gunstig, maar wat betreft de Leefbaarheidsscore doen de aandachtswijken het juist minder goed dan de G18.

De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

Voor wat betreft de differentiatie van de woningvoorraad bewegen de aandachtswijken zich in de richting van het G18-gemiddelde: alle indicatoren bleven stabiel (gemiddeld aantal personen per woning, kleine woningen, meergezinswoningen) of naderden het G18-gemiddelde (sociale huurwoningen, verkoopprijs van koophuizen). De samenstelling van de woningvoorraad heeft echter nog wel een flinke verbetering om vergelijkbaar te worden met die in de stad als geheel. Zo bevinden het aandeel sociale huurwoningen en de hoogte van de verkoopprijzen zich nog op grote afstand van het G18-gemiddelde, ondanks de lichte verbeteringen. Hierbij moet opgemerkt worden dat aanpassing van de woningvoorraad over het algemeen een lange adem vergt.

Over het algemeen was de ontwikkeling van de woonindicatoren richting het gemiddelde in de G4 en de G14 vergelijkbaar. Dat geldt niet voor het aandeel sociale huurwoningen. Voor de G14 bewoog het aandeel sociale huurwoningen zich namelijk sneller richting het gemiddelde dan voor de G4.

De Leefbaarheidsscore verbeterde zowel in de aandachtswijken als in de G18. De verbetering in leefbaarheid was zowel in de G4-aandachtswijken als in de G14-aandachtswijken groter dan in de G4 als geheel, respectievelijk de G14 als geheel. Voor beide nam de afstand van de aandachtswijken dus af.

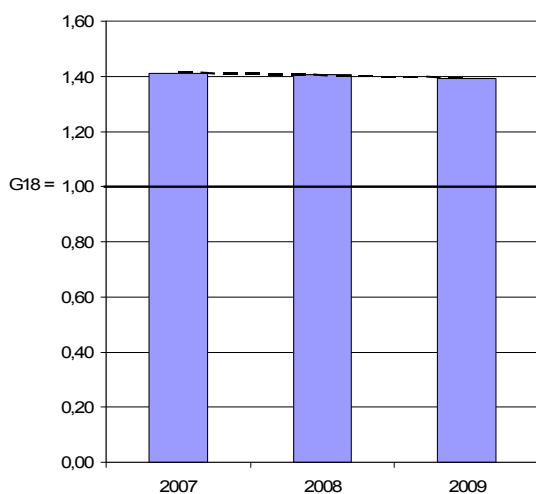
De ontwikkeling van het aandeel sociale huurwoningen

Het aandeel sociale huurwoningen in het totaal aantal woningen is in de aandachtswijken fors hoger dan het G18-gemiddelde. De verhouding lag in 2009 op 1,39. Dat wil zeggen dat het aandeel sociale huurwoningen 39 procent boven het G18-gemiddelde lag. In 2007 was dat nog 41 procent. De daling van het aandeel sociale huurwoningen doet zich zowel in aandachtswijken als elders voor, maar in de aandachtswijken verloopt deze daling iets sneller. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is er dan ook een licht dalende trend.

Het tempo van de ontwikkeling van het aandeel sociale huurwoningen in de achterstandswijken in de richting van het G18-gemiddelde is vooralsnog te gering om de volledige afstand tussen aandachtswijken en het gemiddelde binnen tien jaar te overbruggen. Dit geldt zowel voor de G4 als voor de G14.

In 3 van de 40 aandachtswijken is het aandeel sociale huurwoningen kleiner dan in de stad. Dit zijn Bos en Lommer in Amsterdam en Bergpolder en Oud Zuid in Rotterdam. Deze wijken bewogen zich alle drie in de richting van het stedelijk gemiddelde. Van de andere aandachtswijken werd de achterstand ten opzichte van hun stedelijk gemiddelde in 26 gevallen eveneens kleiner, in 1 aandachtswijk bleef deze afstand gelijk en in 10 aandachtswijken werd de afstand groter.

2.2 Aandeel sociale huurwoningen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

		2007	2008	2009
Aandachtswijken	%	61	59	58
G18	%	43	42	41
Aandachtswijken / G18		1,41	1,41	1,39

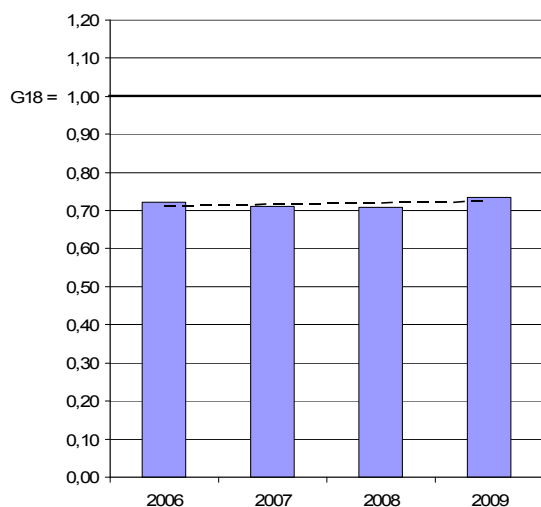
Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

De ontwikkeling van de verkoopprijs van woningen

De financiële crisis had in de afgelopen periode de nodige invloed op de ontwikkelingen op de woningmarkt. Tussen 2006 en 2008 stegen de gemiddelde woningprijzen nog, terwijl ze het jaar daarna daalden. In de aandachtswijken was er per saldo een stijging van de gemiddelde verkoopprijs van een woning met 7,5 procent, van 152 duizend euro in 2006 naar 163 duizend euro in 2009. Het G18-gemiddelde vertoonde in die periode een kleinere stijging van 5,7 procent, van 211 duizend euro naar 223 duizend euro. Zoals in de figuur te zien is, werd daarmee de achterstand van de aandachtswijken enigszins ingelopen. Dit gaat vooralsnog in een te laag tempo om in 2017 de achterstand op het G18-gemiddelde volledig goed te maken. Het verschil in de gemiddelde verkoopprijs tussen het G18-gemiddelde en de aandachtswijken blijft dan ook groot. Het verschil in verkoopprijzen weerspiegelt overigens voor een deel het verschil in woningaanbod tussen de aandachtswijken en de G18 als geheel. In de G4 is de achterstand van de aandachtswijken groter dan in de G14.

Alleen in Overschie in Rotterdam lagen de huizenprijzen zowel bij de Nulmeting als bij de Eerste Voortgangsrapportage boven de gemiddelde huizenprijzen in Rotterdam. In ongeveer de helft van de andere aandachtswijken kwamen de huizenprijzen dichterbij de buurt van de gemiddelde prijzen in hun gemeente, in ongeveer de helft niet.

2.3 Gemiddelde verkoopprijs woningen: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18- gemiddelde

		2006	2007	2008	2009
Aandachtswijken	x 1 000 euro	152	160	167	163
G18	x 1 000 euro	211	225	235	223
Aandachtswijken / G18		0,72	0,71	0,71	0,73

Bron: Kadaster.

De ontwikkeling van de Leefbaarheidsscore

De leefbaarheid in de wijk wordt uitgedrukt in een indicator die de waarden 1 tot en met 7 kan aannemen. Hierbij staat 1 voor een leefbaarheid die wordt aangeduid als 'zeer negatief' en 7 voor 'uiterst positief'. De Leefbaarheidsscore in de G18 kwam uit op een 5 'positief' bij de Eerste Voortgangsrapportage. De aandachtswijken haalden een 3 'matig'.

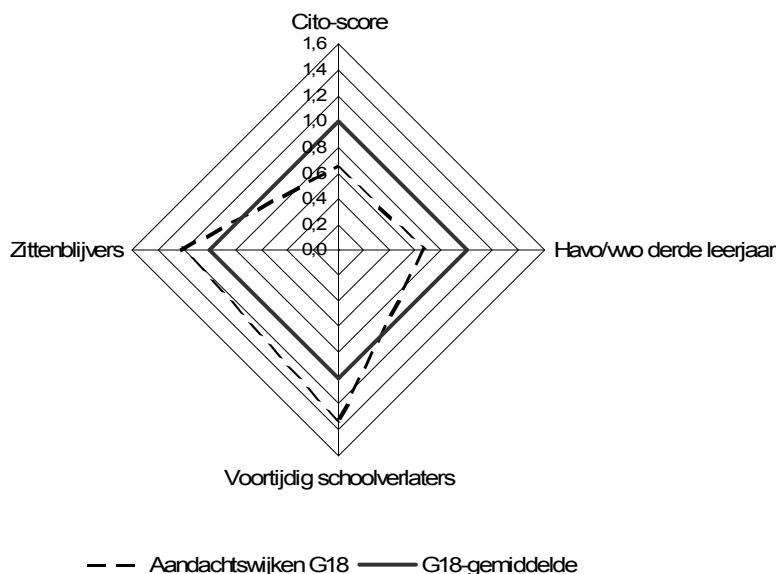
De Leefbaarheidsscore van alle G18-gemeenten samen verbeterde licht, evenals die van de aandachtswijken.

De leefbaarheid in de G14 wordt positiever gewaardeerd dan die in de G4. Dat geldt zowel voor de aandachtswijken als voor het totaal van de gemeenten. Bij de Eerste Voortgangsrapportage was de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken van de G4 3 'matig' en voor de G4 als geheel 4 'matig positief'. In de G14 was de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken 4 'matig positief' en voor de G14 als geheel 5 'positief'.¹

De ontwikkeling in afstand tot het stedelijk gemiddelde was over het algemeen beperkt van omvang, maar overwegend positief. Op het niveau van de individuele aandachtswijken is er voor de meeste aandachtswijken een verkleining van de achterstand op hun stedelijk gemiddelde. In de Rotterdamse aandachtswijken Bergpolder en Vreewijk was de leefbaarheid bij de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage al op het niveau van Rotterdam als geheel. In de andere 38 aandachtswijken nam de achterstand op hun stedelijk gemiddelde in 25 wijken af. De achterstand in de Leefbaarheidsscore werd het meest ingelopen in Woensel West in Eindhoven en Transvaal in Den Haag. In 6 wijken bleef het verschil met de stad onveranderd en in 7 wijken nam dit verschil toe.

2.4 Leren

2.4. Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het G18-gemiddelde. Het G18-gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

Overall beeld

Een goede opleiding vergroot de kansen op de arbeidsmarkt. Binnen de Outcomemonitor worden daarom de leerprestaties gevolgd. Dat de leerprestaties in de aandachtswijken minder goed zijn dan in de G18 als geheel blijkt uit een relatief laag aandeel leerlingen op havo en vwo in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs, meer voortijdig schoolverlaters² (schoolverlaters zonder startkwalificatie, VSV'ers) en lagere scores op de Cito-toets. Ook het aandeel zittenblijvers is er hoger.

De verschillen tussen de aandachtswijken en het totaal van de gemeentes zijn voor de meeste onderwijsindicatoren het grootst bij de G14. Overigens zijn de leerprestaties in de G4 als geheel slechter dan die in de G14 als geheel.

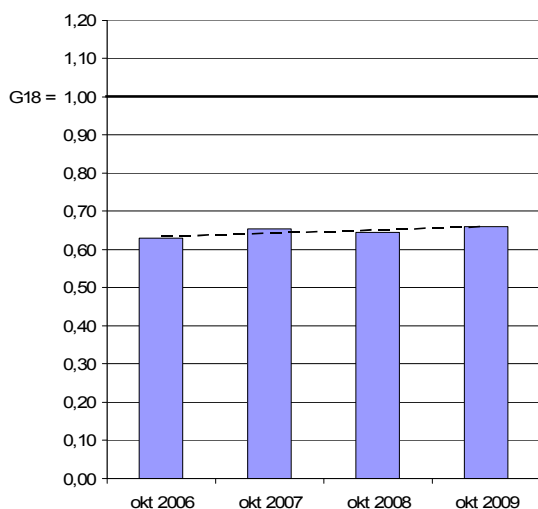
De Nulmeting ten opzichte van Eerste Voortgangsrapportage

Voor de dimensie Leren zijn er zowel ontwikkelingen van de aandachtswijken in de richting van het G18-gemiddelde als er vanaf. Zo is het aandeel VSV'ers afgenomen in zowel de G18 als geheel als in de aandachtswijken, maar was de afname in de aandachtswijken minder sterk. De achterstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde nam dus toch toe. Het aandeel zittenblijvers nam in de aandachtswijken sneller toe dan in de G18 als geheel. Ook hier groeide dus de achterstand op het G18-gemiddelde.

Bij het aandeel havo- en vwo-leerlingen en de scores op de Cito-toets is de achterstand van de aandachtswijken op de G18 wel afgenomen.

De ontwikkeling van het aandeel leerlingen in het derde leerjaar in het havo en vwo

2.5 Havo/vwo derde leerjaar: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

		okt 2006	okt 2007	okt 2008	okt 2009
Aandachtswijken	%	25,8	27,7	27,7	29,3
G18	%	41,0	42,4	42,9	44,4
Aandachtswijken / G18		0,63	0,65	0,65	0,66

Bron: CBS.

Zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel is het aandeel havo- en vwo-leerlingen in het derde leerjaar in de afgelopen jaren toegenomen³. In oktober 2009 was het aandeel leerlingen havo en vwo 29 procent voor de aandachtswijken en 44 procent voor de G18 als geheel.

Tussen oktober 2006 en oktober 2009 groeide het aandeel havisten en vwo'ers in de aandachtswijken iets sneller dan in de G18 als totaal, waardoor de afstand tot het G18-gemiddelde afnam. De ingezette inhaalslag is echter te gering om de volledige achterstand weg te werken voor eind 2017.

In twee derde van de aandachtswijken liepen de aandachtswijken in op het stedelijk gemiddelde. De inhaalslag was daarmee redelijk breed verspreid.

De ontwikkeling van het aandeel voortijdig schoolverlaters

Het landelijk beleid is erop gericht om het aantal VSV'ers dat jaarlijks het onderwijs verlaat te verminderen. Dat beleid lijkt effect te hebben in zowel de aandachtswijken in de G18 als in de G18 als geheel. In de aandachtswijken van de G18 nam het aandeel VSV'ers tussen het schooljaar 2005/'06⁴ en het schooljaar 2008/'09 af van 7,5 procent naar 6,4 procent en ook in de G18 als geheel daalde het aandeel VSV'ers (van 5,9 naar 4,8 procent).

In 2005/'06 was het aandeel VSV'ers in de aandachtswijken een factor 1,27 hoger dan in de G18. In 2008/'09 was dit 1,33 keer hoger en daarmee is het verschil groter geworden. Dit komt doordat in de aandachtswijken het aandeel VSV'ers minder fors daalde dan in de G18 als geheel.

Het verschil tussen het aandeel VSV'ers in de aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde is voor de G4 veel kleiner dan voor de G14. In schooljaar 2008/'09 was het aandeel VSV'ers in de G4-aandachtswijken 19 procent hoger dan in de G4 als geheel (factor 1,19). In de G14 was deze factor

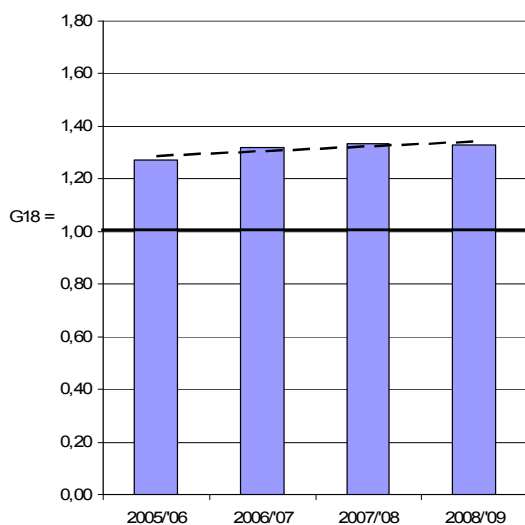
met 1,50 veel hoger, wat duidt op een grotere achterstand van de aandachtswijken op het G14-gemiddelde,

In de G14 bewoog het aandeel VSV'ers in de aandachtswijken zich richting het G14-gemiddelde, terwijl het aandeel VSV'ers zich in de G4 juist van het G4-gemiddelde af bewoog. Dat de achterstand van de aandachtswijken in de G14 af nam, komt doordat het aandeel VSV'ers in de G14-aandachtswijken meer af nam dan in de G14 in totaal. Hierdoor was in 2005/'06 de factor in de G14-aandachtswijken nog 1,60 en daalde deze naar 1,50 in 2008/'09. Een tegengestelde ontwikkeling was zichtbaar in de G4. Daar nam het aandeel VSV'ers in de aandachtswijken juist minder af dan in de G4 als totaal. Dat blijkt uit de ontwikkeling van de factoren: in de G4-aandachtswijken was in 2005/'06 het aandeel VSV'ers factor 1,11 hoger dan in de niet-aandachtswijken, dit steeg naar een factor 1,19 in schooljaar 2008/'09.

Het verschil tussen de aandachtswijken en de G18 als totaal is in de afgelopen jaren groter geworden en dit is ook in de G4 het geval. In de G14 is het verschil wel kleiner geworden en werd de achterstand deels ingelopen. Als de huidige trend zich daar voortzet zal de achterstand van de G14-aandachtswijken gehalveerd zijn in 2017.

In bijna de helft van de 40 aandachtswijken nam de afstand tot hun stedelijk gemiddelde af en werd de achterstand dus kleiner. In de andere helft nam de achterstand toe, of bleef deze gelijk.

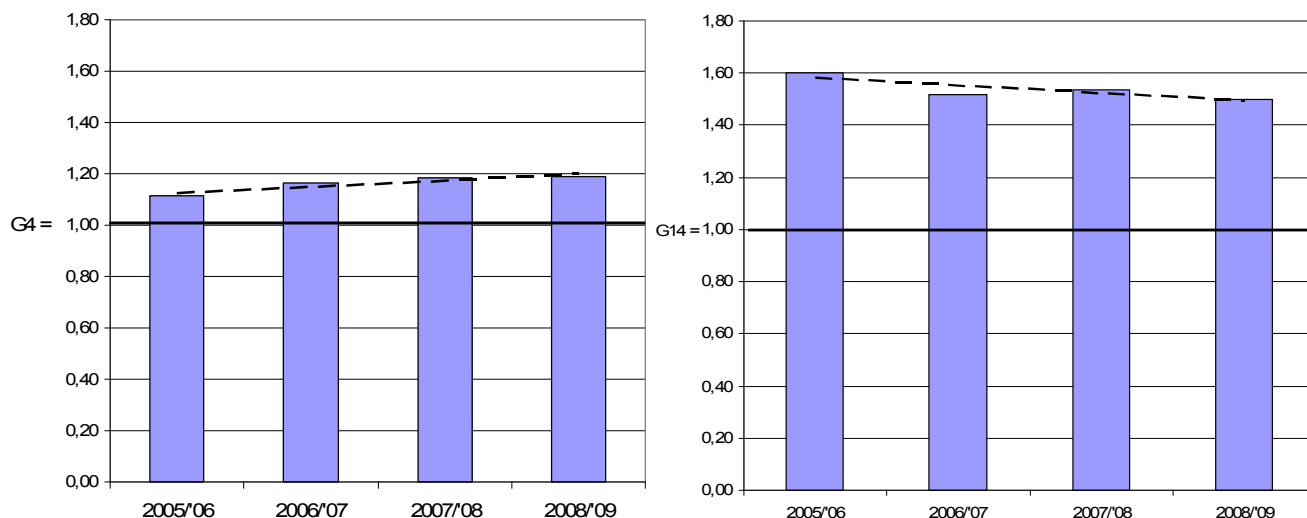
2.6. Voortijdige schoolverlaters: aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde

		2005/'06	2006/'07	2007/'08	2008/'09
Aandachtswijken	%	7,5	7,6	7,3	6,4
G18	%	5,9	5,8	5,5	4,8
Aandachtswijken / G18		1,27	1,32	1,33	1,33

Bron: CBS.

2.7 Voortijdige schoolverlaters: aandachtswijken G4 ten opzichte van het G4-gemiddelde en G14 ten opzichte van G14-gemiddelde

		2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Aandachtswijken G4	%	7,3	7,6	7,3	6,4
totaal G4	%	6,6	6,6	6,2	5,4
Aandachtswijken G4 / totaal G4		1,11	1,17	1,18	1,19
Aandachtswijken G14	%	8,3	7,5	7,3	6,3
totaal G14	%	5,2	4,9	4,7	4,2
Aandachtswijken G14 / totaal G14		1,60	1,52	1,54	1,50

Bron: CBS.

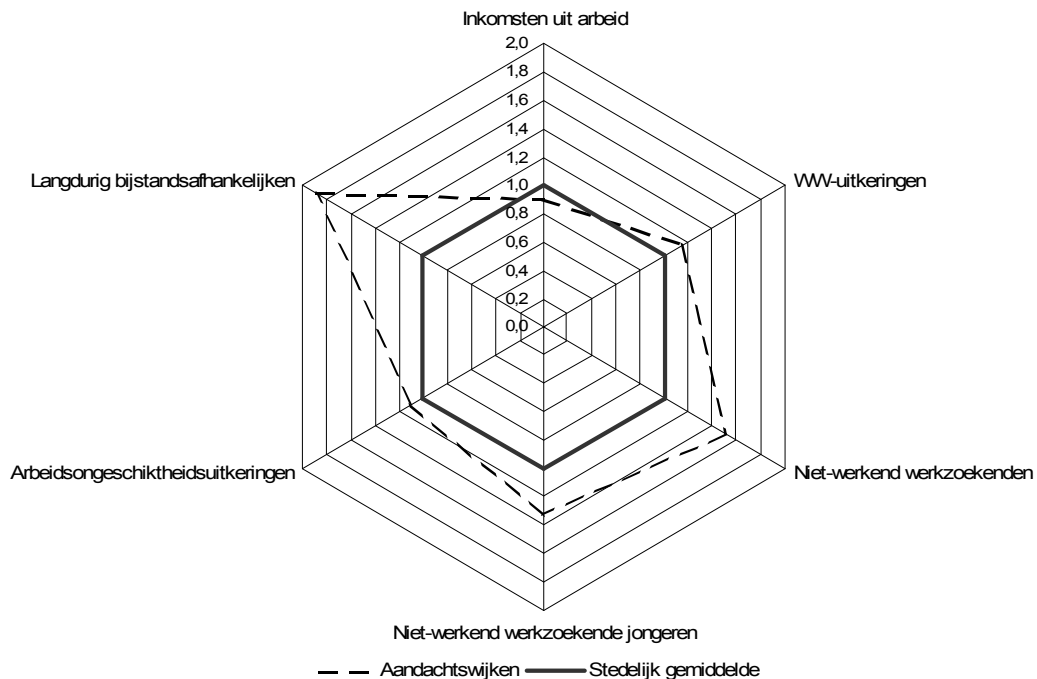
2.5 Werken

Overall beeld

Relatief veel mensen in de aandachtswijken ontvangen inkomsten uit een uitkering (WW, arbeidsongeschiktheid en bijstand). De arbeidsparticipatie is laag. Met name het aandeel personen dat langdurig afhankelijk (langer dan 3 jaar) is van een bijstandsuitkering en het aandeel niet-werkend werkzoekenden⁵ is er veel hoger dan in de G18 als totaal.

De laatste jaren is er veel aandacht voor de arbeidsmarktpositie van jongeren. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden onder jongeren (15 tot en met 24-jarigen) is zowel in de aandachtswijken als in de G18 lager dan dit aandeel in de totale potentiële beroepsbevolking. Echter, ook voor jongeren geldt dat in de aandachtswijken het aandeel niet-werkend werkzoekenden hoger is dan in de G18 als geheel. Het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren bedraagt 2,2 procent in de aandachtswijken tegenover 1,7 procent in de G18 als geheel.

2.8 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Aandachtswijken G18 ten opzichte van het G18-gemiddelde*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het G18 -gemiddelde. Het G18-gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

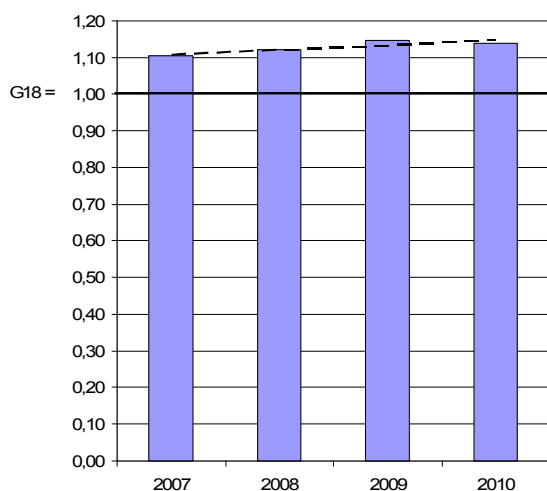
De Nulmeting ten opzichte van Eerste Voortgangsrapportage

De periode tussen de meetmomenten van de Nulmeting (begin 2007) en de Eerste Voortgangsrapportage (begin 2010) werd eerst gekenmerkt door een gunstige conjuncturele ontwikkeling, gevolgd door het uitbreken van de wereldwijde financiële crisis. Deze ontwikkelingen hadden grote effecten op de arbeidsmarkt. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar bij de VWW-uitkeringen en het aandeel niet-werkend werkzoekenden, die in het begin van deze periode nog daalden en daarna een toename lieten zien. De ontwikkeling voor de dimensie Werken dienen te worden geplaatst binnen dit bredere perspectief van de landelijke economie en arbeidsmarkt.

Wat betreft de ontwikkeling van de afstand tussen aandachtswijken en de G18 als geheel tussen begin 2007 en begin 2010, is het algehele beeld wisselend. Bij het aandeel VWW-uitkeringen nam de achterstand in de aandachtswijken ten opzichte van de G18 als geheel weliswaar licht toe, maar daar stond een lichte verbetering tegenover bij inkomsten uit arbeid en een grotere verbetering bij het aandeel niet-werkend werkzoekenden en niet-werkend werkzoekende jongeren. Voor het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering en langdurige bijstand bleef de afstand tussen aandachtswijken en G18 als geheel gelijk.

De ontwikkeling van het aandeel personen met een WW-uitkering

2.9 WW-uitkeringen: aandachtswijken G18 ten opzichte van G18-gemiddelde

		2007	2008	2009	2010
Aandachtswijken	%	2,5	2,0	2,0	3,0
G18	%	2,2	1,8	1,8	2,7
Aandachtswijken / G18		1,10	1,12	1,15	1,14

Bron: CBS.

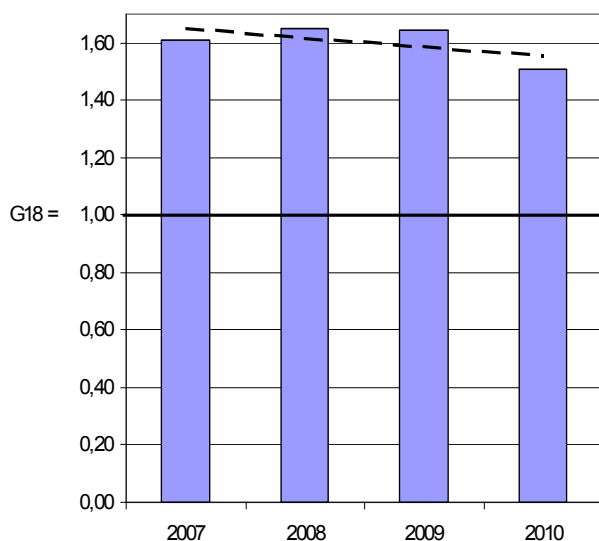
In januari 2010 had 3,0 procent van de potentiële beroepsbevolking in de aandachtswijken inkomsten uit een WW-uitkering. In de G18 als geheel was dat 2,7 procent. In de aandachtswijken lag het aandeel personen met WW daarmee 1,1 keer hoger dan in de G18 als totaal. Juist in de jaren waarin de arbeidsmarktsituatie gunstig was – 2007 en 2008 –, verslechterde de positie van de aandachtswijken ten opzicht van de G18 licht. Zij profiteerden klaarblijkelijk minder van de gunstige economische ontwikkeling dan de G18 als geheel.

Tussen januari 2007 en januari 2010 nam het aandeel personen met een WW-uitkering zowel in de aandachtswijken als de G18 toe – na een aanvankelijke daling. In de aandachtswijken steeg het aandeel personen met een WW-uitkering iets meer dan in de G18 als geheel. Dit betekent dat de afstand van de aandachtswijken tot de G18 groter werd.

Het beeld van een ongunstigere ontwikkeling voor de aandachtswijken deed zich voor in 23 van de 40 aandachtswijken. In 16 aandachtswijken sprongen de aandachtswijken er beter uit en in 1 aandachtswijk bleef de afstand tot het stedelijk gemiddelde gelijk. Bij de Nulmeting was het aandeel personen met een WW-uitkering in 7 aandachtswijken beter of gelijk aan hun stedelijk gemiddelde. Bij de Eerste Voortgangsrapportage is dat nog maar in 3 aandachtswijken het geval.

De ontwikkeling van het aandeel niet-werkend werkzoekenden

2.10 Niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken G18 ten opzichte van G18-gemiddelde

		2007	2008	2009	2010
Aandachtswijken	%	10,8	8,6	7,7	7,8
G18	%	6,7	5,2	4,7	5,2
Aandachtswijken / G18		1,61	1,65	1,65	1,51

Bron: CBS.

Bij de Nulmeting lag het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken ruim hoger dan in de G18 als geheel. De verhouding tussen beide lag begin 2007 op 1,61. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken was dus 61 procent hoger dan het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de G18 als geheel. Dit verschil groeide naar 65 procent in begin 2008 en begin 2009 doordat de afname van het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken in die periode minder snel was dan in de G18 als geheel.

Begin 2010 was het verschil tussen aandachtswijken en G18 afgenomen naar 51 procent. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in zowel de aandachtswijken als in de G18 is toegenomen ten opzichte van begin 2009, maar de toename in de aandachtswijken was kleiner dan in de G18 als geheel. Daarmee lijken de gevolgen van de financiële crisis zich duidelijker te manifesteren bij de G18 als geheel dan in de aandachtswijken.

Samenvattend nam de achterstand van de aandachtswijken op de G18 als geheel aanvankelijk toe voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden om vervolgens af te nemen. Over de gehele periode bezien nam de afstand van de aandachtswijken op het G18-gemiddelde voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden af. Bij de Eerste Voortgangsrapportage was deze afstand namelijk kleiner dan bij de Nulmeting. Het tempo van de daling over deze periode is echter vooralsnog te gering om de achterstand volledig weg te werken binnen tien jaar.

In Rotterdam Bergpolder lag het aandeel niet-werkend werkzoekenden zowel bij de Nulmeting als bij de Eerste Voortgangsrapportage onder het Rotterdams gemiddelde. In 28 van de 39 andere aandachtswijken nam de afstand tot hun stedelijk gemiddelde af, in de andere 11 aandachtswijken werd de afstand juist groter.

De ontwikkeling van het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

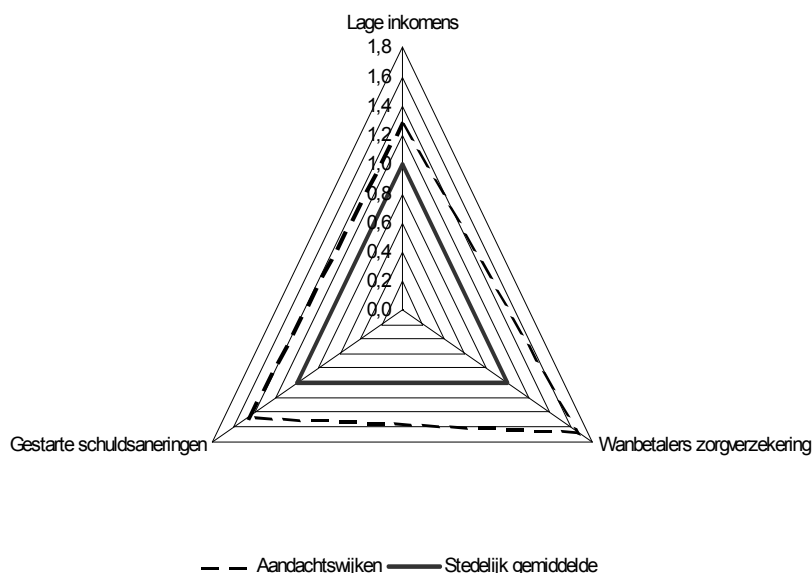
Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is 6,1 procent van de potentiële beroepsbevolking in de aandachtswijken drie jaar of langer afhankelijk van een bijstandsuitkering. In de G18 als geheel was het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken met 3,2 procent veel lager.

Sinds de Nulmeting is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken zowel in de aandachtswijken als in de G18 als geheel voortdurend afgenomen. Dit gebeurde in beide gebieden in een vergelijkbaar tempo, waardoor de achterstand van de aandachtswijken gelijk is gebleven.

Op het niveau van de individuele aandachtswijken nam in de helft van de aandachtswijken de achterstand op hun stedelijke gemiddelde af, terwijl in de andere helft de afstand juist groter werd.

2.6 Inkomen en schuldenproblematiek

2.11 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken G18 ten opzichte van G18-gemiddelde*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het G18-gemiddelde. Het G18-gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Overall beeld

Aangezien de arbeidsparticipatie binnen de aandachtswijken laag is, mag verwacht worden dat in de aandachtswijken relatief veel huishoudens een laag inkomen hebben en financieel kwetsbaar zijn. Dat laatste komt tot uitdrukking in een grotere schuldenproblematiek. In de figuur is inderdaad te zien dat in de aandachtswijken relatief veel huishoudens moeten rondkomen van een laag inkomen en dat in de aandachtswijken het aandeel gestarte schuldsaneringen hoog is evenals het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie.

De Nulmeting ten opzichte van Eerste Voortgangsrapportage

De inkomenssituatie laat geen eenduidige ontwikkeling zien. Het aandeel huishoudens dat rond moet komen van een laag inkomen is zowel in de G18-aandachtswijken als in de G18 stabiel gebleven. Bij de schuldenproblematiek zijn de ontwikkelingen dynamisch, maar niet eenduidig. Voor de beide onderdelen van schuldenproblematiek is de ontwikkeling tegengesteld. Op het gebied van de wanbetalers van de zorgverzekeringspremie is de achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van de G18 wat toegenomen, terwijl deze bij de gestarte schuldsaneringen juist is afgenomen.

De ontwikkeling van de wanbetalers zorgverzekeringspremie en gestarte schuldsaneringen

De indicatoren wanbetalers zorgverzekering en gestarte schuldsaneringen meten twee verschillende manieren waarop financiële kwetsbaarheid zich kan uiten in schuldenproblematiek.

De indicator wanbetalers zorgverzekeringspremie geeft het aandeel personen aan dat een half jaar geen premie heeft betaald. De indicator gestarte schuldsaneringen gaat over het aantal schuldsaneringstrajecten dat gestart is in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.⁶ In het spinnenweb is te zien dat in de aandachtswijken zowel het aandeel wanbetalers als het aandeel gestarte schuldsaneringen veel groter is dan in de G18.

Sinds de Nulmeting is het aandeel gestarte schuldsaneringen in de aandachtswijken harder gedaald dan in de G18 als geheel. Hierdoor nam de afstand tot het G18- gemiddelde af. Het tempo waarmee dit gebeurt, is vooralsnog te laag om het verschil met het gemiddelde van de G18 in tien jaar tijd volledig te slechten.

Bij het aandeel wanbetalers van zorgverzekeringspremies was er juist sprake van een toename sinds de Nulmeting. Doordat de toename in de aandachtswijken groter was dan in de G18 als geheel, nam het verschil met de G18 hier juist toe.

Bij de ontwikkelingen van de wanbetalers zorgverzekeringspremie dient vermeld te worden dat met ingang van september 2009 de Wet structurele maatregelen wanbetalers zorgverzekeringen van kracht is. Met deze wet wordt beoogd het aantal wanbetalers terug te dringen. De effecten hiervan zijn in deze Voortgangsrapportage nog niet zichtbaar.

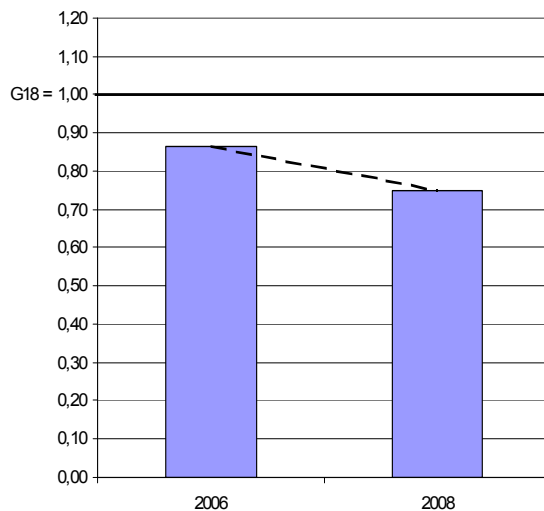
2.7 Veiligheid

Overall beeld

Het vergroten van de veiligheid in de aandachtswijken was voor vrijwel alle gemeenten een doelstelling. In deze Eerste Voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometer. De schaal van de veiligheidsindicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in 2006.⁷

Deze veiligheidsscore lag in de aandachtswijken, zowel bij de Nulmeting als bij de Eerste Voortgangsrapportage, ruim onder het niveau van de G18 in totaal. Dit duidt op een minder goede veiligheidssituatie in de aandachtswijken.

2.12 Veiligheid, aandachtswijken G18 ten opzichte van G18-gemiddelde

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

De Nulmeting ten opzichte van Eerste Voortgangsrapportage

Tussen 2006 en 2008 verbeterde de veiligheid in G18 als geheel, maar in de aandachtswijken bleef deze op hetzelfde niveau. Hierdoor is het verschil in veiligheidsniveau tussen de aandachtswijken en de G18 toegenomen.

In de verschillende aandachtswijken is de ontwikkeling van de afstand tussen de aandachtswijk(-en) en het stedelijk gemiddelde divers. In 15 van de 40 aandachtswijken was er een ongunstige ontwikkeling voor de aandachtswijken in vergelijking met hun stedelijk gemiddelde, in 19 gevallen was de ontwikkeling in de aandachtswijken juist gunstiger en in 6 aandachtswijken bleef de achterstand op het stedelijk gemiddelde gelijk. Bij de Nulmeting was de veiligheid alleen in Vreewijk in Rotterdam en in Wielwijk/Crabbehof in Dordrecht gelijk of beter dan die in hun stad, bij de Eerste Voortgangsrapportage is dat in nog drie andere aandachtswijken het geval. Dat zijn de Zuidelijke Tuinsteden in Rotterdam, Bijlmer in Amsterdam en Zuilen Oost in Utrecht.

2.8 Gezondheid

Overall beeld

Bij de beschrijving van de dimensie Gezondheid zijn twee indicatoren gekozen, waarvan een aan het begin van de levenscyclus ligt en de andere aan het eind, namelijk pasgeborenen met extra zorgbehoefte en relatieve voortijdige sterfte. Voor beide indicatoren doen de aandachtswijken het minder goed dan het G18-gemiddelde op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage.

De Nulmeting ten opzichte van Eerste Voortgangsrapportage

Bij de relatieve voortijdige sterfte is de achterstand van de aandachtswijken sinds de Nulmeting gelijk gebleven. Daarentegen werd voor het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte de achterstand op het G18-gemiddelde kleiner .

De ontwikkeling van voortijdige sterfte

De relatieve voortijdige sterfte geeft aan of meer of minder mensen jonger de 65 jaar in de wijk overlijden dan je op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en de sterftekans per leeftijdscategorie zou verwachten. Bij een overlijdensrisico van meer dan 20 tot 50 procent van het landelijk gemiddelde spreken we van een hoge score.

In de G18 als geheel ligt de relatieve voortijdige sterfte op het gemiddelde van Nederland, voor de aandachtswijken is de relatieve voortijdige sterfte echter hoog. Dit verschil is sinds de Nulmeting niet veranderd.

De ontwikkeling van extra zorgbehoefte van pasgeborenen

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁸ wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In de aandachtswijken heeft 19 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte, terwijl dat in de G18 als geheel 17 procent is. Bij de Nulmeting was dit aandeel in de aandachtswijken nog 20 procent en 17 procent in de G18. Bij het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte hebben de aandachtswijken dus een deel van de achterstand ingelopen.

2.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt vaak samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijken. In de gezamenlijke aandachtswijken is het aandeel niet-westerse allochtonen met 49 procent hoger dan in de G18 als geheel (24 procent). Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is in de aandachtswijken 8 procent, dat is hoger dan in de G18 als geheel waar dit aandeel 7 procent is. Sociaal-cultureel gezien is er in de aandachtswijken dus meer integratie dan in de G18 als geheel. Gezien het grote verschil in bevolkingssamenstelling is het verschil wel klein.

Sinds de Nulmeting is het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner zowel in de aandachtswijken als gemiddeld in de G18 gestegen. Het verschil tussen de G18 en haar aandachtswijken is daarmee nagenoeg gelijk gebleven.

In de G4-aandachtswijken is het aandeel paren met één niet-westerse partner gemiddeld nagenoeg gelijk aan het G4-totaal, beide 9 procent. Terwijl in de G14-aandachtswijken dit aandeel (6 procent) iets hoger is dan in de G14 als geheel (5 procent). De achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is in de G14 iets kleiner geworden en voor de G4 gelijk gebleven.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de andere wijken van de G18.

Wat betreft het sociaal-economische aspect is er zowel voor de dimensie Leren als voor de dimensie Werken een achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen, zowel in de aandachtswijken als daarbuiten.

We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken. De integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken was wisselend. Deze was positief bij het aandeel havo- en vwo-leerlingen, WW-uitkeringen en inkomsten uit arbeid. Maar bij langdurige bijstand en niet-werkend werkzoekenden was de integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken negatief.

Kansen op de arbeidsmarkt starten met een goede opleiding. Wie een havo of vwo-opleiding afrondt, is verzekerd van een startkwalificatie. Het aandeel leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo is daarvoor een indicator. De deelname aan havo- en vwo-onderwijs ligt in de aandachtswijken lager dan in de niet-aandachtswijken van de G18, zowel bij niet-westerse allochtonen als bij autochtonen. Bij de Nulmeting ging in de aandachtswijken een kleiner deel van de niet-westerse allochtone leerlingen in het derde leerjaar naar het havo of vwo (22,5 procent) dan van de autochtone leerlingen (33,1 procent). Bij de Eerste Voortgangsrapportage was het aandeel havo- en vwo-leerlingen over de hele linie gegroeid. Echter, in de aandachtswijken steeg dit aandeel onder niet-westerse allochtonen harder dan onder autochtonen, terwijl dat in de niet-aandachtswijken andersom was. De achterstand van niet-westerse allochtonen nam hierdoor af in de aandachtswijken, terwijl deze toenam in de niet-aandachtswijken. Dit duidt op een positieve ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijken.

Staat 2.1

Dimensie Integratie: aandeel leerlingen havo/vwo derde leerjaar

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen *	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken	Nulmeting	33,1	22,5	-32,2	
	Eerste Voortgangsrapportage	37,6	26,1	-30,6	-5,1
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	50,3	30,2	-39,9	
	Eerste Voortgangsrapportage	53,7	32,0	-40,4	1,3

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

Mindere leerprestaties vertalen zich ook naar de positie op de arbeidsmarkt. De arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken is dan ook minder goed dan die van autochtonen.

Bij de Nulmeting was het aandeel WW-uitkeringen onder niet-westerse allochtonen hoger dan onder autochtonen. Dit is onder invloed van de economische dip sinds de Nulmeting toegenomen voor beide bevolkingsgroepen. In de aandachtswijken was de toename voor niet-westerse allochtonen en autochtonen ongeveer gelijk. In de andere wijken van de G18 nam het aandeel personen met een WW-uitkering juist sterker toe onder niet-westerse allochtonen dan onder autochtonen. Hierdoor bleef de achterstand van niet-westerse allochtonen vrijwel gelijk in de aandachtswijken en werd groter in de niet-aandachtswijken. Dit is een positieve ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijken.

Staat 2.2

Dimensie Integratie: aandeel personen met een WW-uitkering

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen *	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken	Nulmeting	2,3	2,6	16,7	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,8	3,2	16,5	-1,3
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,1	2,5	21,1	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,4	3,1	29,0	37,2

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken..

Bron: CBS.

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden was groter onder niet-westerse allochtonen dan onder autochtonen bij de Nulmeting. In de eerste jaren na de Nulmeting nam het aandeel niet-werkend werkzoekenden af. Daarna was er een toename door het slechte economische tij. Per saldo is het aandeel niet-werkend werkzoekenden bij de Eerste Voortgangsrapportage over de hele linie kleiner dan bij de Nulmeting. In de aandachtswijken ontwikkelde het aandeel niet-werkend werkzoekenden zich voor niet-westerse allochtonen minder goed dan voor autochtonen. Hierdoor nam de achterstand van niet-westerse allochtonen hier toe. In de niet-aandachtswijken gebeurde juist het tegenovergestelde. De integratie van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken ontwikkelde zich hier dus ongunstig.

Staat 2.3

Dimensie Integratie: aandeel niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen *	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken	Nulmeting	6,8	14,7	114,7	
	Eerste Voortgangsrapportage	4,9	10,6	116,4	1,4
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	4,2	11,7	177,6	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,4	8,6	152,8	-14,0

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

Bij de Nulmeting was het aandeel personen met een langdurige bijstandsuitkering onder niet-westerse allochtonen hoger dan onder autochtonen. Dit aandeel was lager ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage, zowel onder niet-westerse allochtonen als onder autochtonen. Het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken nam onder autochtonen sterker af dan onder niet-westerse allochtonen, zowel in de aandachtswijken als daarbuiten. Hierdoor nam de achterstand van niet-westerse allochtonen voor deze indicator over de gehele linie toe. In de aandachtswijken was het verschil in ontwikkeling tussen niet-westerse allochtonen echter groter. Dit is dus een slechte ontwikkeling voor de integratie in de aandachtswijken op dit gebied.

Staat 2.4

Dimensie Integratie: aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen *	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken	Nulmeting	5,0	9,8	94,5	
	Eerste Voortgangsrapportage	4,0	8,2	104,2	10,3
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,1	6,9	225,6	
	Eerste Voortgangsrapportage	1,7	5,7	236,1	4,6

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

Bij de Nulmeting was het aandeel personen met inkomsten uit arbeid onder niet-westerse allochtonen lager dan onder autochtonen. Dit aandeel is toegenomen bij de Eerste Voortgangsrapportage. Hierbij dient bedacht te worden dat de Eerste Voortgangsrapportage in dit geval eind 2008 was. Op dat moment waren de effecten van de economische dip nog maar beperkt tot uiting gekomen. De toename van het aandeel personen met inkomsten uit arbeid was voor niet-westerse allochtonen groter dan voor autochtonen, zowel in de aandachtswijken als in de andere delen van de G18. In de

aandachtswijken was dat verschil iets groter dan in de rest van de G18. De ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijken was dus op het gebied van het aandeel personen met inkomsten uit arbeid gunstig.

---

¹ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkanaanpak>.

² Leerlingen uit het basisjaar die het volgende schooljaar geen bekostigd onderwijs meer volgen en geen afgeronde havo- of vwo-opleiding, dan wel basisberoepsopleiding (mbo niveau 2) hebben, en niet ouder waren dan 23 jaar.

³ Er is gekozen voor het derde leerjaar omdat veel middelbare scholen in het eerste leerjaar of in de eerste twee leerjaren brugklassen hebben waarin bijvoorbeeld vmbo-kader en havo gecombineerd zijn. Waar in het vervolg wordt gesproken over havo/vwo-leerlingen betreft het leerlingen in het derde leerjaar.

⁴ Voortijdig schoolverlaters in schooljaar 2005/'06 zijn leerlingen uit het schooljaar 2005/'06 die op 1 oktober 2006 (schooljaar 2006/'07) geen bekostigd onderwijs meer volgden, geen startkwalificatie hadden en niet ouder waren dan 23 jaar. In StatLine worden deze onder het jaar 2006 opgenomen.

⁵ Niet-werkend werkzoekenden en personen met een WW-uitkering worden vaak in één adem genoemd. Hoewel er een samenhang is, gaat het hier om twee verschillende groepen die niet of gedeeltelijk actief zijn op arbeidsmarkt. Een persoon is niet-werkend werkzoekend als hij of zij tussen de 15 en 64 jaar is, ingeschreven staat bij het UWV WERKbedrijf en geen werk heeft. Een groot deel van de personen met WW en van de personen met een bijstandsuitkering is verplicht om zich in te schrijven bij het UWV Werkbedrijf, maar mensen kunnen zich ook vrijwillig inschrijven. Een persoon met een WW-uitkering ontvangt inkomsten uit een WW-uitkering. Deze uitkering wordt verstrekt op basis van de Werkloosheidswet. Het gaat dus om twee verschillende groepen en de ontwikkelingen kunnen dan ook verschillen voor deze groepen.

⁶ Schuldsaneringstrajecten op basis van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar. Het gaat hier om het aandeel gestarte gedwongen schuldsaneringen per 10 000 personen van 18 jaar en ouder.

⁷ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkanaanpak>.

⁸ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers over 2008 zijn voorlopig.

3. Alkmaar

3.1 Inleiding

Alkmaar heeft één aandachtswijk: Overdie. Hier wonen ruim 7 duizend mensen, in Alkmaar als geheel zijn dat er ruim 93 duizend. In Overdie wonen meer niet-westers allochtonen (36 procent) dan in heel Alkmaar (12 procent).

De gemeente Alkmaar maakt al sinds 2003 werk van een herstructurering van de wijk Overdie. Tot 2007 betrof het vooral fysieke verbeteringen. Door de wijkenaanpak is er sinds 2007 meer aandacht voor de sociaal-economische ontwikkeling. In 2007 is het wijkactieplan Overdie¹ opgesteld. Onder het motto 'Iedereen kan meedoen aan de maatschappij' gaat dit plan in op verbetering in Overdie op de thema's werken, leren, opgroeien, integratie, samenleven en veiligheid. Overdie wijkt af van Alkmaar als geheel door lagere inkomens in de wijk, meer mensen die afhankelijk zijn van de bijstand, meer voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en meer sociale huurwoningen.

3.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

Er is geen eenduidig beeld te geven over de richting van de ontwikkeling van Overdie in de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage. De achterstand van Overdie op het gemiddelde van Alkmaar (stedelijk gemiddelde) is toegenomen voor de dimensies Leren en Veiligheid. De achterstand op het stedelijk gemiddelde bleef voor gezondheidsindicator relatieve voortijdige sterfte onverminderd bestaan. Over het aandeel pasgeborenen met zorgbehoefte kan geen uitspraak gedaan worden omdat er te weinig pasgeborenen waren in het basisjaar.

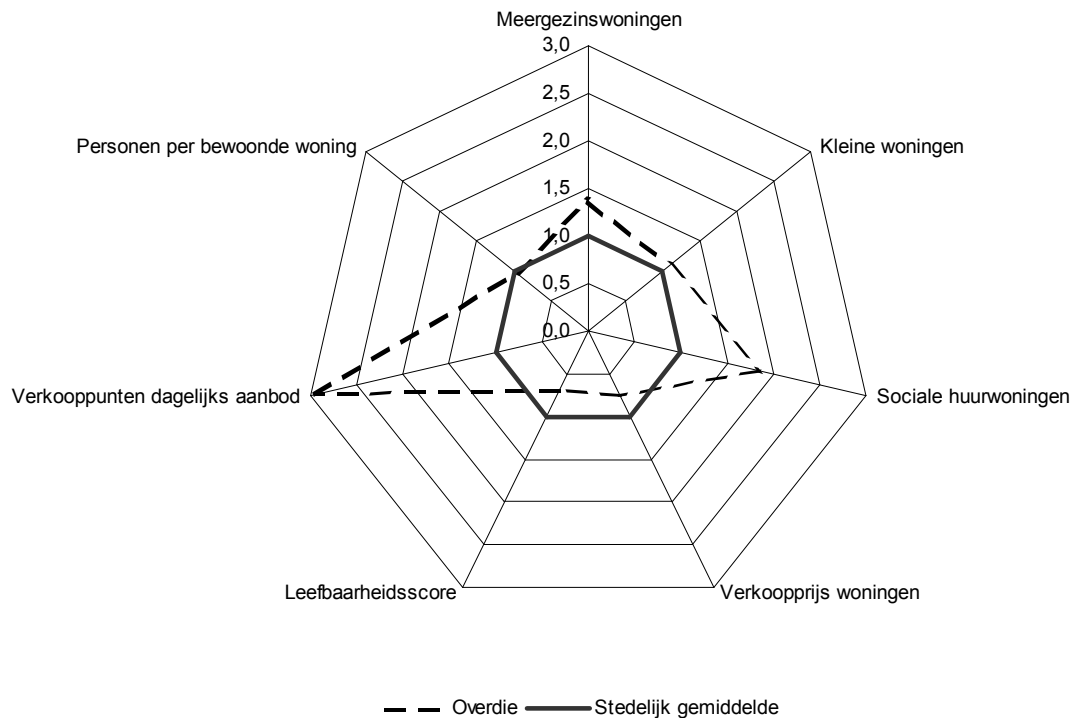
Voor de dimensie Werken was er voor ongeveer evenveel indicatoren een toename als een afname van de afstand tot het stedelijk gemiddelde te zien. Ook bij de dimensies Inkomen en schuldenproblematiek, Integratie en Wonen waren de ontwikkelingen niet eenduidig. Bij Wonen was er sprake van veranderingen in de woningvoorraad. Deze zorgden er enerzijds voor dat het woningaanbod zich meer in de richting van het stedelijk gemiddelde ontwikkelde (sociale huurwoningen), maar zich er deels verder van verwijderde (het aandeel kleine woningen). Voor wat betreft de leefbaarheid liep Overdie in op het stedelijk gemiddelde.

3.3 Wonen

De gemeente Alkmaar heeft in 2003 al een start gemaakt met het aanpakken van de eenzijdige woningvoorraad in Overdie. De verhouding tussen koop- en huurwoningen en tussen betaalbare en dure woningen moet evenwichtiger worden in de wijk. Ook vermeldt het wijkactieplan dat het door Alkmaar berekende rapportcijfer 'kwaliteit woonomgeving' in Overdie hoger moet worden.

Uit figuur 3.1 blijkt dat er nog relatief veel sociale huurwoningen in Overdie zijn. De verkoopprijs van de woningen ligt onder het stedelijk gemiddelde: de gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in Overdie ligt ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage bijna 24 procent lager dan gemiddeld in Alkmaar. Als het gaat om de leefbaarheid in de wijk valt op dat de Leefbaarheidsscore in de wijk lager is dan in Alkmaar als geheel.

3.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar*

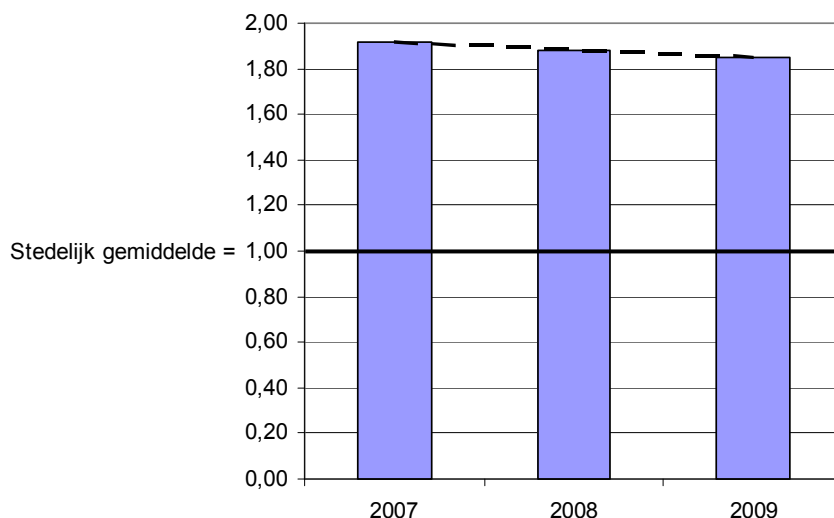
* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Binnen de dimensie Wonen waren de ontwikkelingen in de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage niet eenduidig. De achterstand van Overdie op het stedelijk gemiddelde is afgenomen voor het aandeel sociale huurwoningen en voor de Leefbaarheidsscore, maar toegenomen voor het aandeel kleine woningen en de gemiddelde verkoopprijs van woningen.

Het aandeel sociale huurwoningen in Overdie ligt nog ruim boven het Alkmaars gemiddelde. Wel is het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijk van Alkmaar harder gedaald dan gemiddeld in de stad, waardoor een deel van de achterstand is ingelopen. In de aandachtswijk nam het aandeel sociale huurwoningen af van 67 naar 62 procent. In Alkmaar als geheel daalde dit aandeel van 35 procent naar 33 procent. Om in tien jaar de gehele achterstand goed te maken, is het huidige tempo van de ontwikkeling niet hoog genoeg.

3.2 Sociale huurwoningen: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

Sinds de Nulmeting zijn de prijzen van verkochte woningen in de stad als geheel gestegen, terwijl deze in de aandachtswijk zijn gedaald. Hierdoor is de afstand van Overdie tot het stedelijk gemiddelde toegenomen. De gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in Overdie ligt ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage bijna een kwart lager dan gemiddeld in Alkmaar, tegenover een vijfde lager bij de Nulmeting.

De Leefbaarheidsscore ligt voor Alkmaar als geheel bij de Eerste Voortgangsrapportage op een 5 'positief'. Voor Overdie is deze score een 4 'matig positief'. Sinds de Nulmeting is de Leefbaarheidsscore in Alkmaar gelijk gebleven maar in Overdie is de leefbaarheidsscore toegenomen van 3 'matig' naar 4 'matig positief'. De aandachtswijk is dus ingelopen op het stedelijk gemiddelde. De achterstand is echter nog niet volledig overbrugd. Het huidige tempo van verbetering is te laag om dit binnen de beleidsperiode te realiseren.

3.4 Leren

Er wordt geen spinnenweb weergegeven, omdat voor twee indicatoren de aantallen leerlingen in Overdie te klein zijn. Het aantal leerlingen met een Cito-score en het aantal zittenblijvers is te klein in Overdie om cijfers voor weer te geven.

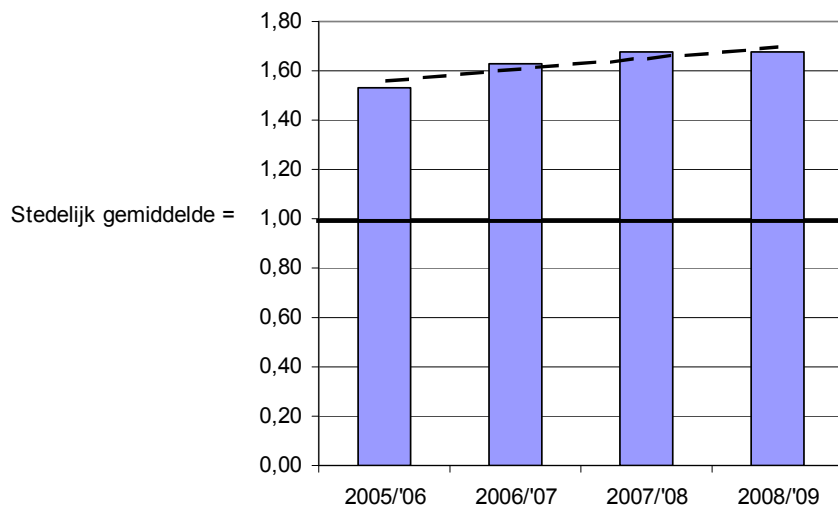
De indicatoren binnen de dimensie Leren die wel beschreven kunnen worden, duiden op grote achterstanden in Overdie. Jongeren in Overdie verlaten vaker zonder startkwalificatie het onderwijs en het aandeel leerlingen in het derde leerjaar van havo/vwo is er lager dan in Alkmaar als geheel. Voor wat betreft de indicator voortijdig schoolverlaten is de achterstand bovendien toegenomen sinds de Nulmeting, maar bij het aandeel havisten en vwo'ers is de achterstand kleiner geworden.

De gemeente Alkmaar wil in Overdie het voortijdig schoolverlaten terugdringen, zo blijkt uit het wijkactieplan. De figuur laat zien dat de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor deze indicator groot is. Het aandeel VSV'ers is in Overdie wel gedaald sinds de Eerste Voortgangsrapportage, van 9,0 procent naar 8,2 procent. Echter, in Alkmaar als geheel was de daling van het aandeel VSV'ers

groter, van 5,9 procent naar 4,9 procent. De achterstand van de wijk op het stedelijk gemiddelde is dus groter geworden.

3.3 Voortijdige schoolverlaters: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

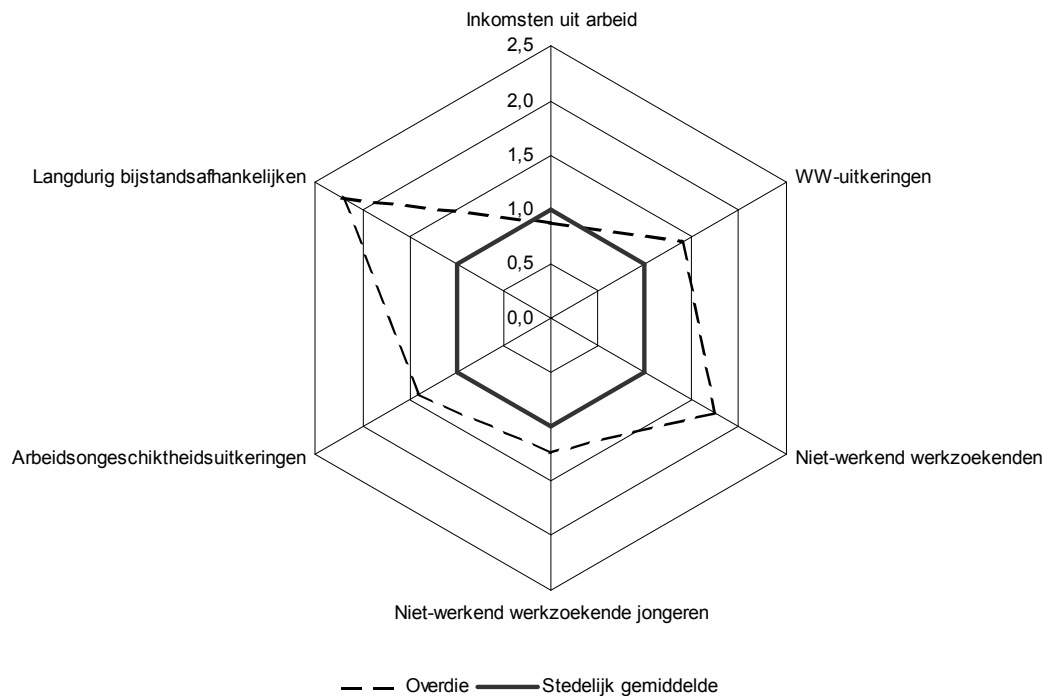
Bron: CBS.

3.5 Werken

De indicatoren van de dimensie Werken wijzen op een ongunstige positie van Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Bovenstaande figuur laat zien dat het aandeel mensen met een WW-uitkering en mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in Overdie ongeveer 1,4 keer zo hoog is als het stedelijk gemiddelde. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden en vooral het aandeel personen met een langdurige bijstandsuitkering ligt nog verder boven het stedelijk gemiddelde. Het aandeel personen met inkomen uit arbeid ligt er onder, wat duidt op een lagere arbeidsparticipatie.

Ten opzichte van de Nulmeting is het beeld niet eenduidig. De ontwikkeling van Overdie sinds de Nulmeting was positief voor wat betreft de indicatoren inkomsten uit arbeid, niet-werkend werkzoekenden en langdurige bijstandsuitkeringen. Voor de WW-uitkeringen en de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen werd de afstand tot het stedelijk gemiddelde juist groter. Het aandeel WW-uitkeringen nam in de aandachtswijk meer toe dan in de gemeente als geheel. Het aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringen daalde daarentegen zowel in Overdie als in Alkmaar als geheel. Deze daling was sterker in de stad als geheel, waarmee de achterstand van Overdie tot het stedelijk gemiddelde is toegenomen.

3.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar *

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

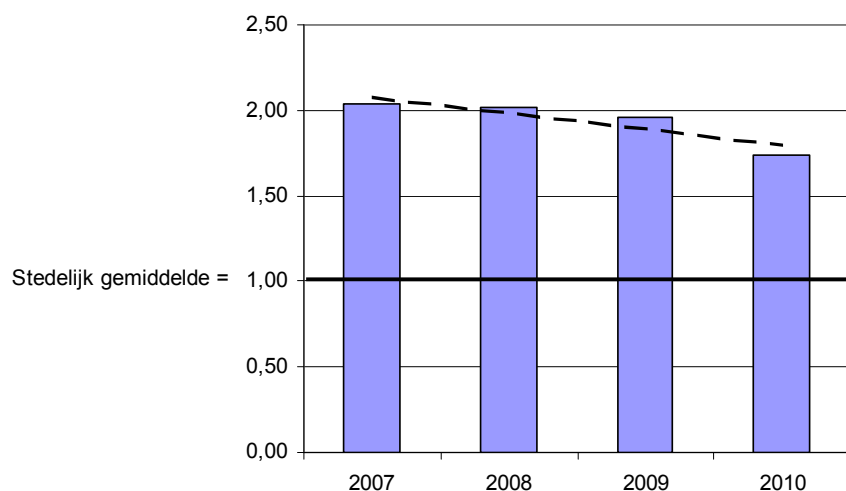
Bron: CBS.

Voor het aandeel personen met inkomsten uit arbeid is in Overdie een lichte verbetering ten te zien opzichte van de Nulmeting. Bij de Nulmeting had 61 procent van de potentiële beroepsbevolking inkomsten uit arbeid, bij de Eerste Voortgangsrapportage was dat 65 procent. Omdat de situatie in de stad als geheel iets minder snel verbeterde (van 72 naar 75 procent), is de afstand tot het stedelijk gemiddelde afgenomen.

Niet-werkend werkzoekenden

Ook de indicator niet-werkend werkzoekenden liet in Overdie een verbetering zien ten opzichte van de Nulmeting. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden daalde van ruim 8 procent naar 5 procent. De afstand tot het stedelijk gemiddelde nam ook hier af, omdat in de stad als geheel de afname het aandeel niet-werkend werkzoekenden geringer was (van 4 procent naar 3 procent). Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Overdie was ten tijde van de Nulmeting nog 2 keer zo groot als gemiddeld in Alkmaar, maar deze factor is gedaald tot 1,7 bij de Eerste Voortgangsrapportage.

3.5 Niet-werkend werkzoekenden: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

Bron: CBS.

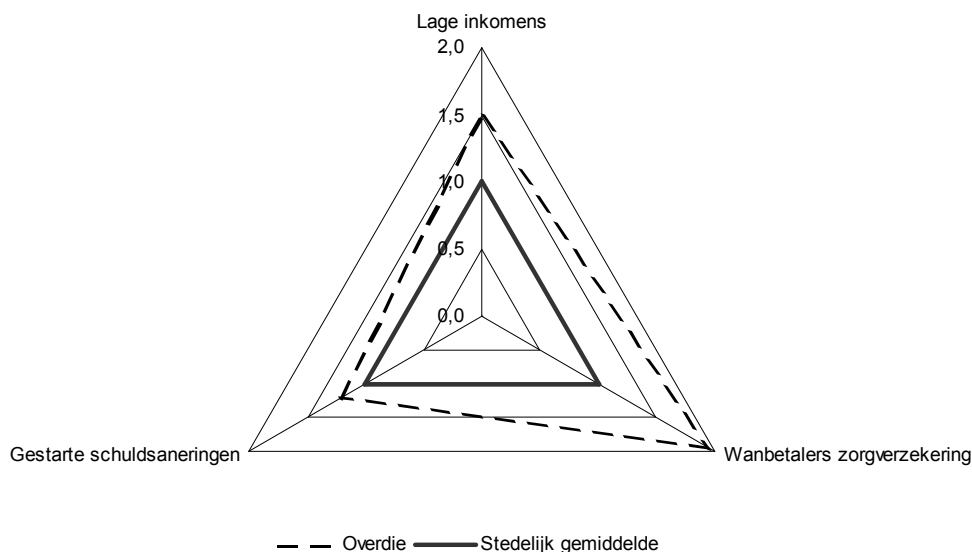
Het aandeel personen met een WW-uitkering is in Overdie meer gestegen (van 2,2 procent dan naar 3,2 procent) dan in Alkmaar als geheel (van 1,7 procent naar 2,3 procent). Het aandeel personen met een WW-uitkering in Overdie toonde dan ook een verslechtering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

3.6 Inkomen en schuldenproblematiek

De lagere arbeidsparticipatie en het relatief hoge aantal langdurige bijstandsontvangers in Overdie vertaalt zich in een groot aandeel lage inkomens in de aandachtswijk. Zo bedroeg in Alkmaar als geheel het aandeel lage inkomens 39 procent tegen 58 procent in Overdie. Daarnaast is er in Overdie sprake van meer schuldenproblematiek. De schuldenproblematiek in de wijk komt tot uiting in het hogere aandeel personen dat betalingsachterstanden heeft op de verplichte zorgverzekeringspremie en het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten².

De ontwikkeling van de schuldenproblematiek toont geen eenduidig beeld. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage werd de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor Overdie enigszins groter voor de indicator wanbetalers van de zorgverzekeringspremie, maar juist enigszins kleiner voor de gestarte schuldsaneringen en de lage inkomens.

3.6 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Overdie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Alkmaar

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie was in Overdie bij de Eerste Voortgangsrapportage twee keer zo hoog als gemiddeld in Alkmaar. Dit aandeel groeide in de aandachtswijk harder dan in Alkmaar als geheel, waardoor de afstand tot het stedelijk gemiddelde toenam.

Personen met grote schuldenproblemen kunnen onder bepaalde omstandigheden in aanmerking komen voor schuldsanering in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. In Overdie lag het aandeel schuldsaneringen een factor 1,2 hoger dan in Alkmaar als geheel. Bij de Nulmeting was dit aandeel in Overdie nog een factor 1,3 hoger. Hier werd de afstand tussen aandachtswijk en stad dus juist minder groot.

3.7 Veiligheid

De gemeente Alkmaar wil het percentage mensen dat zich onveilig voelt in Overdie in 2017 hebben teruggebracht tot het Alkmaars gemiddelde. In de Outcomemonitor Wijkanaanpak wordt de veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid.

De schaal van deze Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde veiligheid in Nederland in 2006.³

De score voor overlast en veiligheid is zowel voor Overdie als voor Alkmaar als geheel verbeterd. In vergelijking met de Nulmeting is de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid in Overdie gestegen met 3 punten van -47 naar -44. Voor Alkmaar als geheel is de score sterker gestegen (met 7 punten, van -32 naar -25). De afstand tot het stedelijk gemiddelde is hierdoor toegenomen.

3.8 Gezondheid

In de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijk op twee indicatoren vergeleken met het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder.

De relatieve voortijdige sterfte in Alkmaar is 'gemiddeld'. Dit wil zeggen dat het sterfterisico van 0- tot 65-jarigen in Alkmaar om en nabij het landelijk gemiddelde ligt. In Overdie is de relatieve voortijdige sterfte 'hoog'. Dit wil zeggen dat het gemiddelde overlijdensrisico, zoals dat verwacht zou mogen worden op basis van de leeftijdsopbouw in de wijken, hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Ten opzichte van de Nulmeting is de situatie omtrent relatieve voortijdige sterfte niet veranderd.

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁴ wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In Overdie heeft 21 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte, terwijl dat in de stad als geheel 18 procent is. Omdat er bij de Nulmeting in Overdie te weinig pasgeborenen met zorgbehoefte waren om er statistische uitspraken over te doen, kan de ontwikkeling sinds de Nulmeting niet aangegeven worden.

3.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-cultureel aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt vaak deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In Overdie is het aandeel niet-westerse allochtonen 35 procent; in Alkmaar als geheel 12 procent. Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is in Overdie 6 procent, dat is dan ook hoger dan in Alkmaar als geheel waar dit aandeel 5 procent is. Sociaal-cultureel gezien is er in Overdie dus meer integratie dan in Alkmaar als geheel. Dit verschil is kleiner geworden. Sinds de Nulmeting is het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner in de aandachtswijk kleiner geworden, terwijl dit in Alkmaar als geheel gelijk bleef.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken.⁵ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt hier de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Overdie vergeleken met die van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de niet-aandachtswijken van Alkmaar. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Bij de dimensie Werken was de ontwikkeling van de integratie in Overdie wisselend. Bij de langdurig bijstandsafhankelijken en de niet-werkend werkzoekenden was de ontwikkeling negatief in vergelijking

met de niet-aandachtswijken in Alkmaar. Bij de inkomsten uit arbeid en de WW-uitkeringen was er juist een positieve integratie-ontwikkeling voor de aandachtswijk.

Inkomsten uit arbeid

Ten tijde van de Nulmeting ontving in Overdie een kleiner deel van de niet-westerse allochtonen inkomsten uit arbeid (51,4 procent) dan bij de autochtonen het geval was (67,4 procent). Dit aandeel is bij de Eerste Voortgangsrapportage voor beide groepen groter geworden. In Overdie was de toename bij niet-westerse allochtonen groter dan bij autochtonen. Hierdoor nam de achterstand van de niet-westerse allochtonen op autochtonen binnen deze wijk af (-20,5 procent). In de andere wijken van Alkmaar nam de achterstand van niet-westerse allochtonen minder sterk af (-14,5 procent). Dit duidt op een positieve ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijk.

Staat 3.1.

Dimensie Integratie: aandeel personen met inkomsten uit arbeid

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Overdie	Nulmeting	67,4	51,4	-23,8	
	Eerste Voortgangsrapportage	70,1	56,9	-18,9	-20,5
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	76,2	57,8	-24,2	
	Eerste Voortgangsrapportage	77,5	61,5	-20,7	-14,5

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/alkmaar>

² Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

³ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁴ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers over 2008 zijn voorlopig.

⁵ In de Overdie wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

4. Amersfoort

4.1 Inleiding

In Amersfoort is één wijk aangewezen als aandachtswijk: Kruiskamp. In het wijkactieplan¹ wordt gesteld dat de wijk fysiek al jaren in de lift zit, maar dat er op sociaal vlak een stevige uitdaging blijft.

Amersfoort telt rond de 143 duizend inwoners, waarvan er bijna 6 duizend in Kruiskamp wonen. In vergelijking met Amersfoort als geheel wonen in Kruiskamp relatief veel jongvolwassenen en is het aandeel niet-westerse allochtonen hoog. In Amersfoort is 14 procent van de inwoners niet-westers allochtoon, terwijl dat in Kruiskamp 38 procent is.

Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage kent de wijk een weinig gevarieerde woningvoorraad, veel jongeren die het onderwijs voortijdig verlaten en veel personen met een uitkering. Op grond van dit laatste is het ook logisch dat het aandeel huishoudens met een laag inkomen in de wijk hoog is.

De hoofddoelstelling uit het wijkactieplan is Kruiskamp te ontwikkelen tot een vitale wijk, waar bewoners actief zijn en prettig (samen)leven. Het gaat hierbij onder meer om het tegengaan van voortijdig schoolverlaten en het terugdringen van de werkloosheid in de wijk. Daarnaast komt ook de doelstelling van het realiseren van een veilige, schone en goed onderhouden woonomgeving, evenals het bevorderen van sociale samenhang aan bod in het wijkactieplan.

4.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

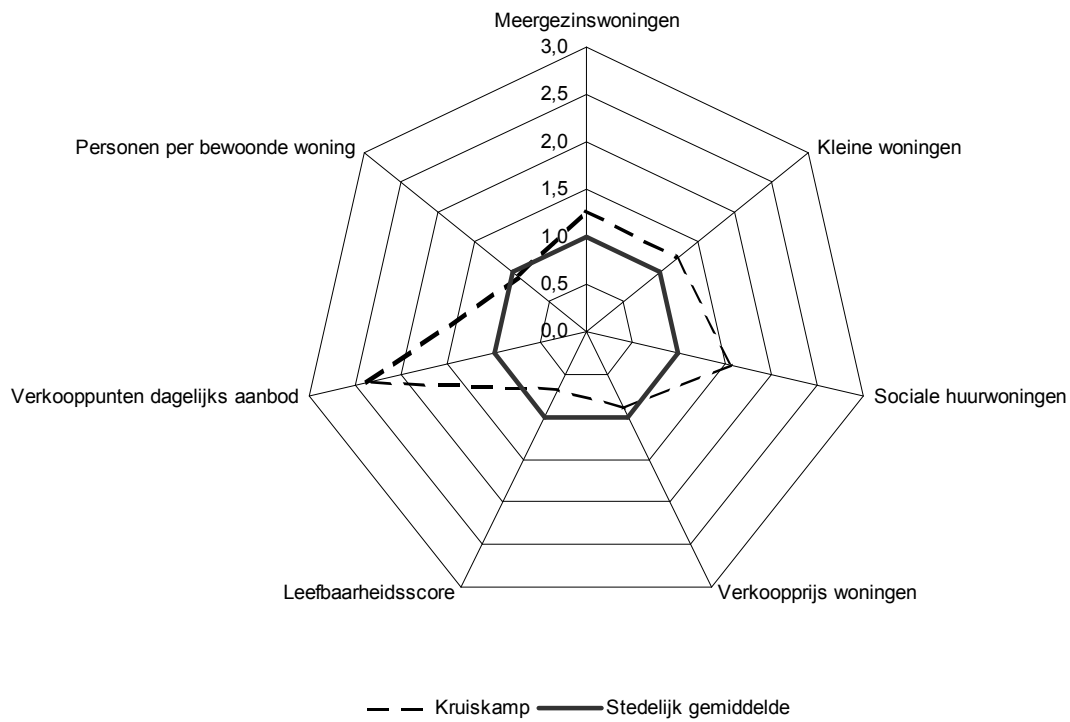
Overall gezien is de ontwikkeling van Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde in de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage diffuus. Zo is voor de dimensie Werken de achterstand van de aandachtswijk Kruiskamp voor de meeste indicatoren kleiner geworden. Daarentegen is voor de leerprestaties en op het gebied van veiligheid juist te zien dat de achterstand van Kruiskamp ten opzichte van het Amersfoorts gemiddelde groter is geworden. De ontwikkeling van de dimensies Wonen en Integratie laten een wisselend beeld zien. Dat geldt ook Inkomen en schuldenproblematiek: enerzijds nadert het aandeel lage inkomens het stedelijk gemiddelde, anderzijds raakt de aandachtswijk op het gebied van het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie verder achterop.²

4.3 Wonen

De woningvoorraad in Kruiskamp kenmerkt zich door relatief veel sociale huurwoningen, kleine woningen en meergezinswoningen. In Kruiskamp is de woningvoorraad hierdoor minder divers dan in Amersfoort als geheel. Waar het gaat om leefbaarheid in de wijk is de Leefbaarheidsscore in Kruiskamp lager dan in Amersfoort als geheel.

Ten opzichte van de Nulmeting is de situatie op het gebied van de leefbaarheid verbeterd in Kruiskamp. Als het gaat om het bereiken van een grotere differentiatie van het woningaanbod is het beeld wisselend. Enerzijds nadert Kruiskamp het stedelijk gemiddelde voor het aandeel sociale huurwoningen en in nog sterkere mate voor de verkoopprijs van woningen. Anderzijds is de achterstand iets groter geworden voor het aandeel kleine en meergezinswoningen.

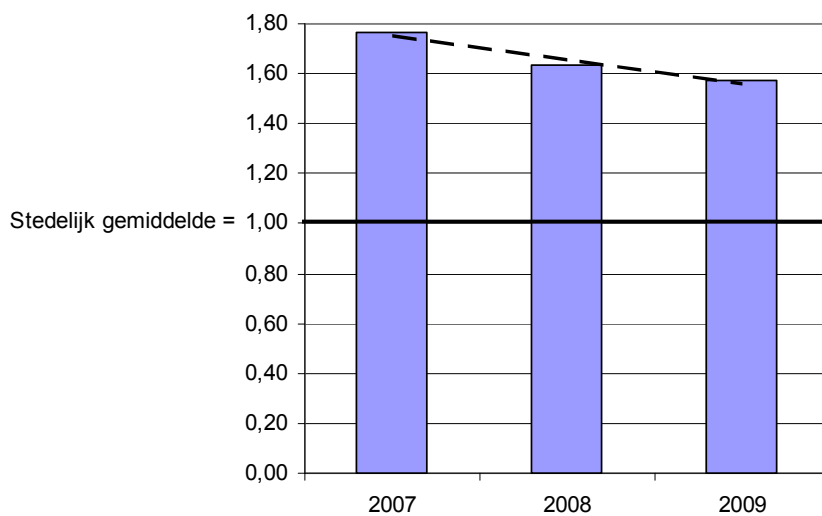
4.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

4.2 Sociale huurwoningen: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

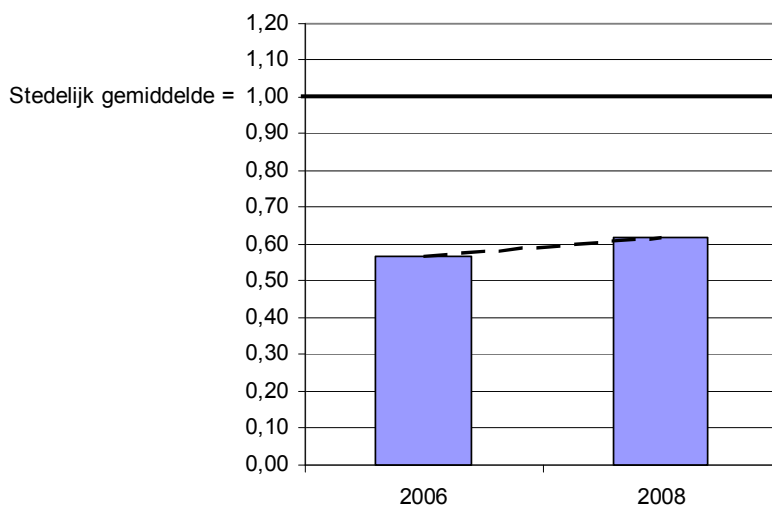
Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

In Amersfoort wordt al jaren aandacht besteed aan het verbeteren van de fysieke omgeving.³ Eén van de kernpunten is het verschuiven van de woningvoorraad van meer huurwoningen naar meer koopwoningen. Dit soort aanpassingen in de woningvoorraad behoeven veelal een lange adem. Toch laat figuur 4.2 zien dat het aandeel sociale huurwoningen het stedelijk gemiddelde nadert. In 2007 was het aandeel sociale huurwoningen in Kruiskamp nog 1,8 keer zo hoog als in Amersfoort als geheel en in 2009 was dit gedaald naar 1,6. Deze daling komt doordat in Kruiskamp het aandeel sociale huurwoningen tussen 2007 en 2009 harder is afgenomen (van 63 procent naar 54 procent), dan in Amersfoort als geheel (van 36 procent naar 34 procent). Als de achterstand gedurende de rest van de beleidsperiode in dit tempo blijft afnemen, is deze aan het eind van de beleidsperiode weggewerkt.

In het wijkactieplan staat dat men in Kruiskamp een veilige, schone en goed onderhouden woonomgeving wil realiseren. Eén van de indicatoren die hier iets over zegt is de Leefbaarheidsscore. De score voor Amersfoort was bij de Eerste Voortgangsrapportage 5 'positief', maar in Kruiskamp werd de leefbaarheid lager beoordeeld met 4 'matig positief'. Voor Kruiskamp was dit een verbetering ten opzichte van 2006 toen de score 3 'matig' was. Omdat de score voor Amersfoort als geheel niet veranderde heeft Kruiskamp een deel van de achterstand goed gemaakt. Het tempo waarin de achterstand tot dusverre werd ingelopen is vooralsnog te laag om deze volledig te overbruggen aan het einde van de beleidsperiode.

4.3 Leefbaarheidsscore: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

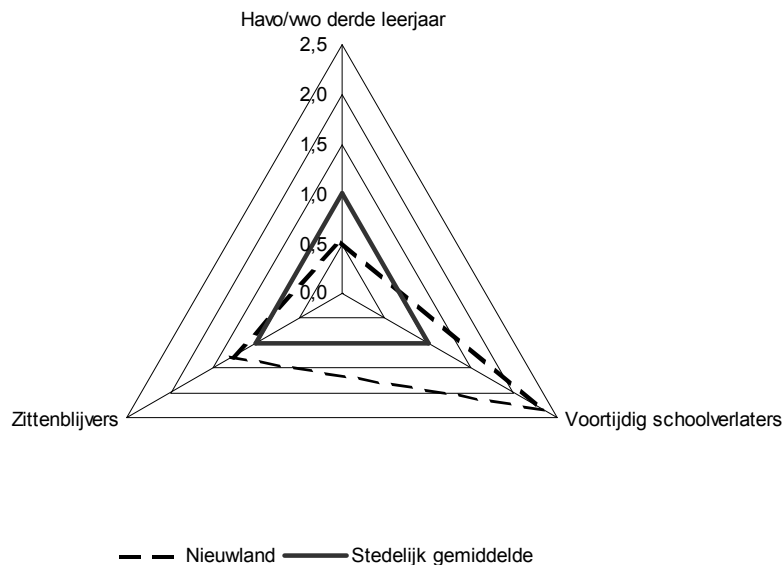

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

4.4 Leren

De leerprestaties zijn in Kruiskamp minder goed dan in Amersfoort als geheel. De wijk kent veel zittenblijvers en er gaan weinig jongeren naar het havo of vwo, maar met name het hoge aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) valt hier op. Het terugdringen van het aandeel VSV'ers krijgt dan ook de nodige aandacht in het wijkactieplan.

4.4 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld. Het aantal leerlingen met een Cito-score is te klein in Kruiskamp om een cijfer voor weer te geven.

Bron: CBS.

De afstand van de leerprestaties in Kruiskamp tot het gemiddelde in Amersfoort is groter geworden in de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage. Dit geldt vooral voor het aandeel VSV'ers en het aandeel zittenblijvers. Het aandeel leerlingen dat naar het havo/vwo gaat, is in deze periode het stedelijk gemiddelde iets genaderd.

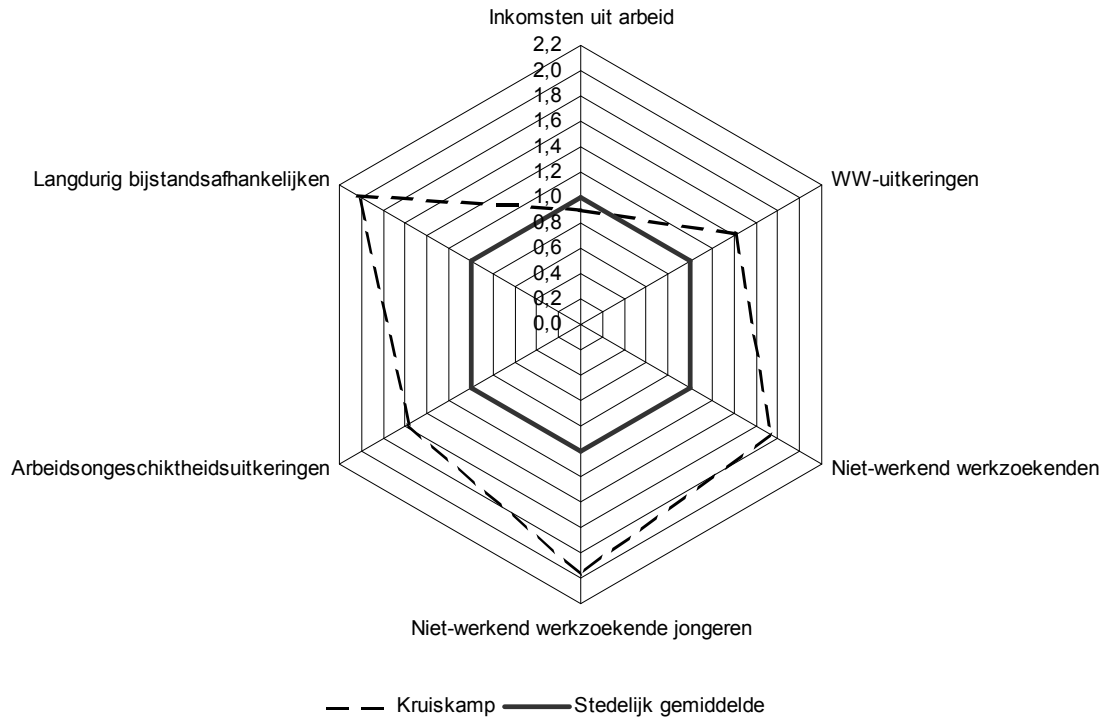
In het wijkactieplan is één van de doelstellingen het tegengaan van vroegtijdig schoolverlaten. In de Outcomemonitor is het aandeel VSV'ers hiervoor de indicator. Bij de Nulmeting was het aandeel VSV'ers in Kruiskamp 1,6 keer hoger dan in Amersfoort als geheel. Het percentage VSV'ers was 6,8 procent in Kruiskamp en 4,1 procent in Amersfoort. In de twee jaren daarna daalde het aandeel VSV'ers in Kruiskamp naar minder dan 5 procent. Omdat toen het aandeel VSV'ers in Amersfoort als geheel stabiel bleef, werd een groot deel van de achterstand ingelopen.

Opmerkelijk is de grote toename van het aandeel VSV'ers in schooljaar 2008/'09 in Kruiskamp naar bijna 7,7 procent, terwijl in Amersfoort nog maar 3,3 procent van de leerlingen tot 23 jaar zonder startkwalificatie het onderwijs verliet. Hierdoor is de achterstand van Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde toch toegenomen.

Het is belangrijk om hierbij in gedachte te houden dat het in Kruiskamp om kleine aantallen leerlingen gaat, waardoor aanzienlijke fluctuaties van jaar op jaar mogelijk zijn. Hierdoor is het lastig om te voorspellen hoe het aandeel VSV'ers zich in de komende jaren zal ontwikkelen.

4.5 Werken

4.5 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

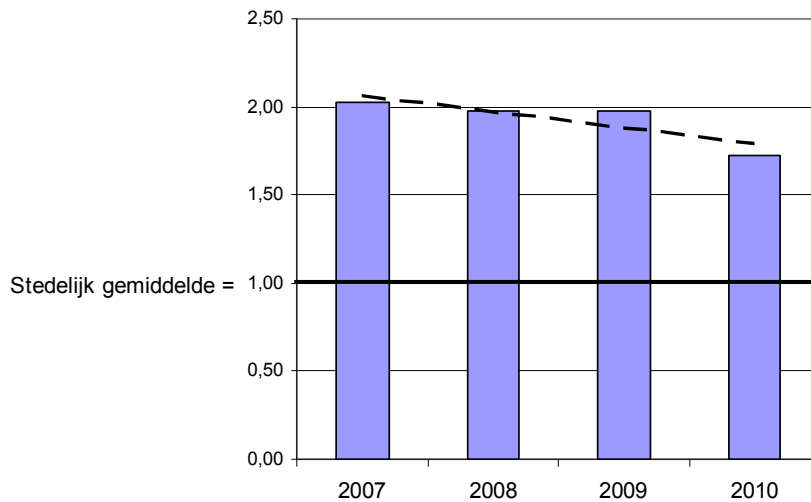
In Kruiskamp wonen relatief veel personen met een uitkering en de arbeidsdeelname is er lager dan in Amersfoort als geheel. Voor alle indicatoren geldt dat Kruiskamp een achterstand heeft op Amersfoort als geheel, waarbij vooral het aandeel personen met langdurige bijstand en het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren hoog is.

Ondanks dat de afstand van Kruiskamp tot het stedelijk gemiddelde nog steeds aanzienlijk is, is de situatie op het gebied van werken in de afgelopen jaren verbeterd voor de meeste indicatoren. Op het aandeel personen met een WW-uitkering na, hebben alle indicatoren zich ontwikkeld richting het gemiddelde van de stad Amersfoort. Hiermee is dus de achterstand van Kruiskamp kleiner geworden. Dit is een gunstige ontwikkeling die aansluit bij een van de doelstellingen uit het wijkactieplan: het terugdringen van de werkloosheid in de wijk.

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden geeft een indicatie van de werkloosheid in de wijk. Voor deze indicator heeft Kruiskamp een flink deel van de achterstand weggewerkt tussen 2007 en 2010. Zo was in 2007 het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Kruiskamp 2 keer zo groot als in Amersfoort als geheel en in 2010 was dat nog maar 1,7 keer. In zowel Kruiskamp als in Amersfoort als geheel is het aandeel niet-werkende werkzoekenden gedaald tussen 2007 en 2010. Maar doordat de daling in Kruiskamp sterker was dan in Amersfoort als geheel, heeft Kruiskamp een deel van de

achterstand ingelopen. Het tempo van toenadering tot het stedelijk gemiddelde is vooralsnog onvoldoende om de achterstand volledig in te lopen aan het einde van de beleidsperiode.

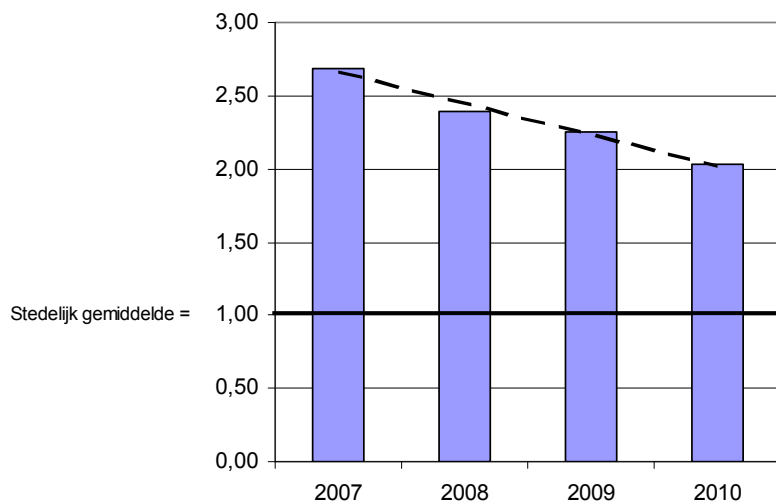
4.6 Niet-werkend werkzoekenden: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

Bron: CBS.

Een grote verbetering is zichtbaar voor de indicator langdurig bijstandsafhankelijken. Waar tijdens de Nulmeting het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in Kruiskamp nog 2,7 keer zo groot was als in Amersfoort als geheel, is dat gedaald naar factor 2,0 ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage. Deze verbetering komt doordat in Kruiskamp het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken sterker is gedaald dan in Amersfoort als geheel. Ondanks de inhaalslag is de afstand tot het stedelijk gemiddelde nog wel aanzienlijk. Wel is het tempo waarin de achterstand goed gemaakt wordt nagenoeg groot genoeg om deze volledig weg te werken aan het eind van de beleidsperiode.

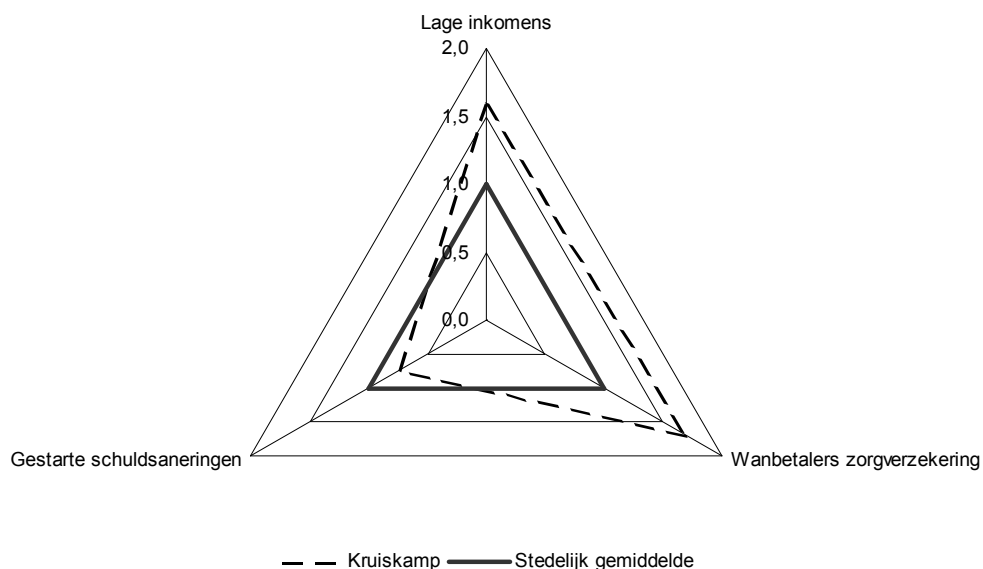
4.7 Langdurig bijstandsafhankelijken: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort

Bron: CBS.

4.6 Inkomen en schuldenproblematiek

4.8 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amersfoort*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

De inkomens- en schuldpositie in Kruiskamp is, zoals te verwachten is in een wijk met een hoog aandeel uitkeringsontvangers, slechter dan in Amersfoort als geheel. Het aandeel huishoudens met

een laag inkomen en het aandeel wanbetalers van de zorgverzekering is er hoger. Opvallend is wel dat in de wijk minder schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen⁴ zijn gestart dan gemiddeld in Amersfoort.

Ten opzichte van de Nulmeting is de ontwikkeling niet eenduidig. Kruiskamp loopt een deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde in als het gaat om het terugbrengen van huishoudens met een laag inkomen. Tegelijkertijd is de achterstand van Kruiskamp groter geworden voor de indicator wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en bleef het verschil min of meer gelijk voor het aandeel gestarte schuldsaneringen.

Meer dan de helft van de huishoudens in Kruiskamp leeft van een laag inkomen. In de afgelopen jaren is het percentage huishoudens met een laag inkomen in de wijk gedaald van 56 procent in 2006 naar 53 procent in 2007. Aangezien in Amersfoort het aandeel huishoudens met een laag inkomen toe nam van 33 procent naar 34 procent, werd een deel van de achterstand op het stedelijk gemiddelde ingelopen. Dit is een gunstige ontwikkeling maar de achterstand op het stedelijk gemiddelde is nog wel groot.

In 2010 was in Kruiskamp 3,5 procent van de personen van 18 jaar en ouder een wanbetaler van de zorgverzekeringspremie. Dit is een stijging ten opzichte van de 2,1 procent in 2007. Ook in Amersfoort is het percentage wanbetalers gestegen tussen 2007 en 2010 (van 1,3 naar 2,0 procent), maar minder hard dan in Kruiskamp. Hierdoor is de achterstand van Kruiskamp ten opzichte van het stedelijk gemiddelde groter geworden.

4.7 Veiligheid

De dimensie Veiligheid is gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid.⁵ De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de overlast en veiligheid in Nederland in 2006. Voor Kruiskamp was de score voor overlast en veiligheid op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage -36. Dit is lager dan de score van -10 voor Amersfoort als geheel.

Tussen de Nulmeting en het moment van de Eerste Voortgangsrapportage is zowel in Kruiskamp als in Amersfoort als geheel de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid verbeterd. Doordat de verbetering in Kruiskamp wat minder groot was dan die voor Amersfoort als geheel is de achterstand van Kruiskamp op het stedelijk gemiddelde toch toegenomen. De score van Kruiskamp verbeterde met 4 punten van -40 in 2006 naar -36 in 2008, terwijl de score van Amersfoort als geheel met 7 punten verbeterde van -17 in 2006 naar -10 in 2008.

4.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder.

Zowel het aantal sterfgevallen van personen onder de 65 jaar als het aantal pasgeborenen met een extra zorgbehoefte is in Kruiskamp erg klein. Hierdoor kennen de cijfers dermate sterke fluctuaties dat het niet verantwoord is om de ontwikkeling ervan te beschrijven. De indicatoren worden daarom niet verder besproken voor de gemeente Amersfoort.

4.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator die voor het sociaal-culturele aspect van integratie wordt gebruikt, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. Het aandeel paren met één niet-westerse partner in Kruiskamp is 5 procent, net als in Amersfoort. Het aandeel niet-westerse allochtonen is in Kruiskamp echter wel veel hoger dan in Amersfoort als geheel (38 procent tegenover 14 procent). Sinds de Nulmeting is het aandeel gemengde paren in zowel in Kruiskamp als in Amersfoort als geheel gestegen van 4 naar 5 procent. Het verschil tussen Kruiskamp en Amersfoort is dus niet veranderd tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies Leren en Werken.⁶ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt hier de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in rest van Amersfoort. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

De niet-westerse allochtonen doen het minder goed op de arbeidsmarkt dan de autochtonen in Amersfoort. De achterstand van de niet-westerse allochtonen is er in zowel Kruiskamp als in de niet-aandachtswijken.

Voor twee van de vier indicatoren was de ontwikkeling van de integratie in Kruiskamp ongunstiger dan in de niet-aandachtswijken van Amersfoort. Dat geldt voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken. De WW-uitkeringen en inkomsten uit arbeid laten een tegengesteld beeld zien, want voor deze indicatoren ontwikkelde de integratie zich juist gunstig in Kruiskamp.

Niet-werkend werkzoekenden

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden is veel hoger onder niet-westerse allochtonen dan onder autochtonen. Tijdens de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Kruiskamp 13,6 procent voor niet-westerse allochtonen en 9,0 procent voor autochtonen. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen toegenomen in Kruiskamp (20 procent), maar juist afgenomen in de niet-aandachtswijken (-37 procent). De ontwikkeling van de integratie was op dit punt dus in Kruiskamp minder goed als in de rest van Amersfoort.

Staat 4.1.

Dimensie Integratie: aandeel niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Rivierenwijk	Nulmeting	5,4	13,6	152	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,2	9,0	183	20,1
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,8	12,0	324	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,3	7,0	205	-36,7

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Amersfoort Vernieuwt: Kruiskamp Krachtwijk Wijkactieplan, september 2008.

² Voor de dimensie Gezondheid zijn in deze Voortgangsrapportage geen cijfers opgenomen over Kruiskamp. De waarde van de indicatoren zou op te kleine aantallen gebaseerd worden voor deze wijk.

³ Amersfoort Vernieuwt: Kruiskamp Krachtwijk Wijkactieplan, september 2008.

⁴ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁵ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁶ In Kruiskamp wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

5. Amsterdam

5.1 Inleiding

In Amsterdam wonen ruim 750 duizend mensen, waarvan ongeveer 230 duizend in een aandachtswijk. Amsterdam is de stad met het grootste aantal aandachtswijkbewoners, op de voet gevolgd door Rotterdam. Amsterdam kent een vijftal aandachtswijken: Amsterdam Noord, Nieuw-West, Bos en Lommer¹, Amsterdam Oost en Bijlmer. In de aandachtswijken wonen over het algemeen meer kinderen en meer niet-westerse allochtonen dan in Amsterdam als geheel, maar er zijn wel verschillen tussen de aandachtswijken.

In het wijkactieplan van Amsterdam² worden de volgende ambities benoemd: het verbeteren van het pedagogisch klimaat, het vergroten van de arbeidsparticipatie en van de deelname aan onderwijs. Daarnaast worden de volgende randvoorwaarden genoemd om een buurt een krachtige buurt te kunnen laten worden: veiligheid, leefbaarheid en huisvesting.

Op het terrein van Leren, Werken en Inkomen en schuldenproblematiek van de gezamenlijke aandachtswijken van Amsterdam is ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage nog een achterstand op het stedelijk gemiddelde. De situatie van de Amsterdamse aandachtswijken op het gebied van Wonen, Gezondheid en Veiligheid bevindt zich al in de buurt van het stedelijk gemiddelde.

5.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

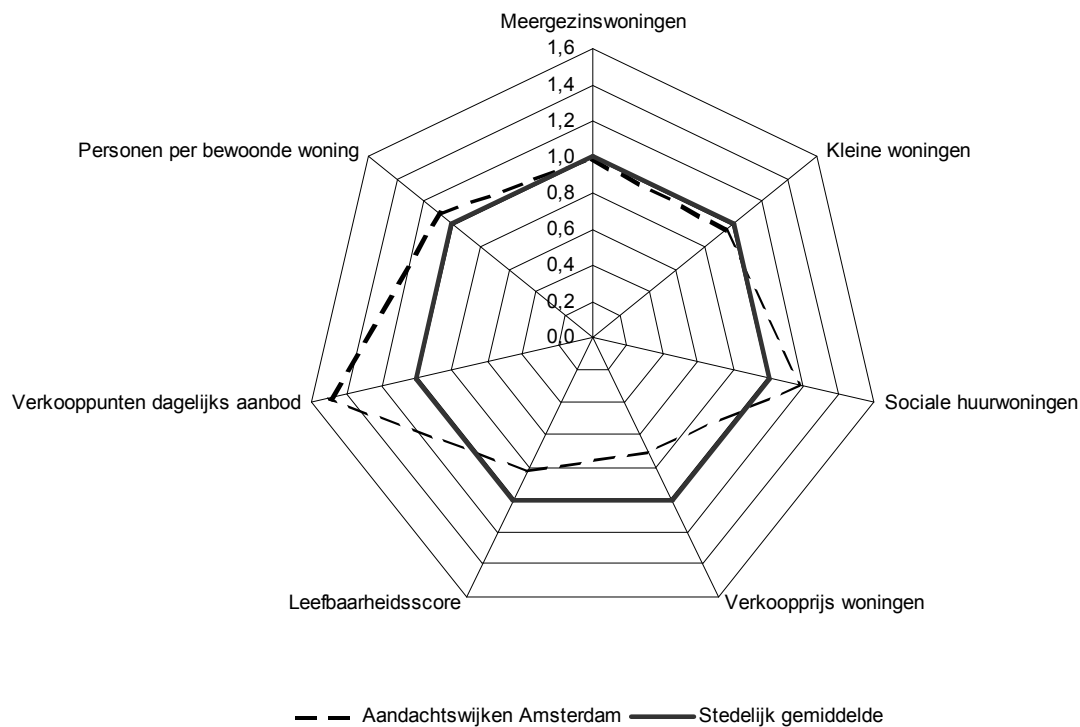
De ontwikkeling tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is niet eenduidig voor Amsterdam. De achterstand van de gezamenlijke aandachtswijken van Amsterdam op het stedelijk gemiddelde is afgenomen voor de dimensie Veiligheid en Gezondheid. Voor de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek nam de afstand licht toe, terwijl bij de dimensie Wonen de afstand gelijk bleef. Binnen dimensies Leren, Werken en Integratie waren er zowel indicatoren die een gunstige ontwikkeling lieten zien voor de positie van de Amsterdamse aandachtswijken, als indicatoren die zich juist ongunstig ontwikkelden.

5.3 Wonen

Zoals uit figuur 5.1 blijkt, lijkt de woningvoorraad in de Amsterdamse aandachtswijken op die in Amsterdam als geheel wat betreft het aandeel kleine en meergezinswoningen. Het aandeel sociale huurwoningen ligt in de aandachtswijken echter hoger en de woningprijzen in de aandachtswijken liggen beduidend lager dan in de rest van Amsterdam. Wat betreft de leefbaarheid liggen de Amsterdamse aandachtswijken iets onder het stedelijk gemiddelde.

De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is ongeveer gelijk gebleven. Dat geldt zowel voor de leefbaarheid als voor de woningvoorraad. Bij de woningvoorraad nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde licht af voor wat betreft het aandeel sociale huurwoningen en de verkoopprijzen. De afstand nam daarentegen licht toe bij het aandeel kleine woningen. Dat de veranderingen in de woningvoorraad beperkt waren, is niet verwonderlijk gezien de lange termijn die veelal nodig is om de woningvoorraad te beïnvloeden.

5.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amsterdam*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Sociale huurwoningen

Het aandeel sociale huurwoningen ligt ruim boven het Amsterdams gemiddelde, vooral in Amsterdam Noord, Nieuw-West en Bijlmer. In Bos en Lommer ligt dit aandeel juist lager dan het stedelijk gemiddelde. Hier was 45 procent van de woningen een sociale huurwoning tegen 50 procent voor Amsterdam als geheel.

Het aandeel sociale huurwoningen is in de Amsterdamse aandachtswijken iets sneller gedaald dan gemiddeld in Amsterdam, waardoor een klein deel van de achterstand is ingelopen. Met name in de Bijlmer nam het aandeel sociale huurwoningen af, van 63 naar 57 procent. Als deze trend zich voortzet, komt de Bijlmer aan het eind van de beleidsperiode ruimschoots uit op het gemiddelde van Amsterdam.

Leefbaarheid

In de wijkactieplannen van alle aandachtswijken komt verbetering van de leefbaarheid van de wijk terug als aandachtspunt. De Leefbaarheidsscore³ ligt voor Amsterdam als geheel bij de Eerste Voortgangsrapportage op een 4 'matig positief'. Voor de meeste aandachtswijken in Amsterdam ligt deze score bij de Eerste Voortgangsrapportage op een 3 'matig'. In Bos en Lommer ging deze score van 3 'matig' bij de Nulmeting naar 4 'matig positief' bij de Eerste Voortgangsrapportage. Sinds de Nulmeting is de Leefbaarheidsscore zowel in Amsterdam als in de aandachtswijken van de stad

samen licht verbeterd, zodat de afstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde gelijk bleef.

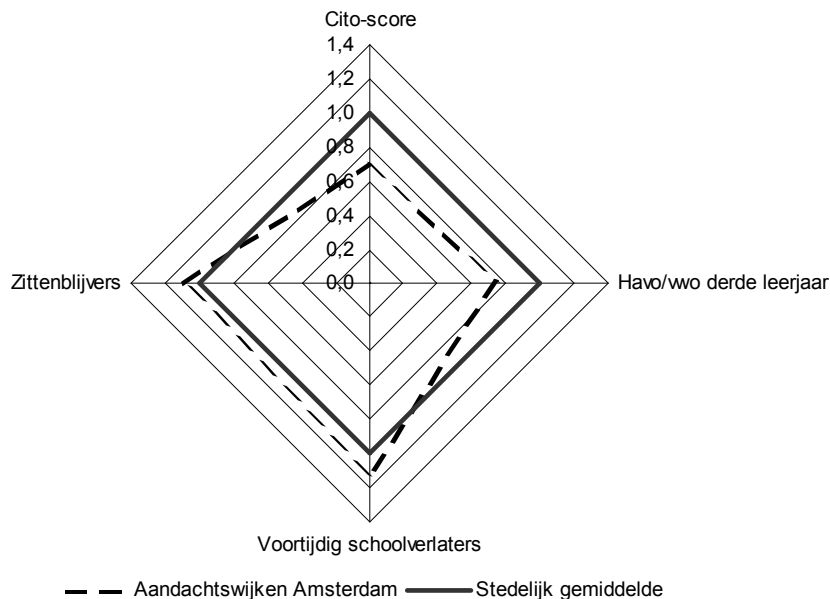
Verkooprijzen woningen

De gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in de aandachtswijken van Amsterdam ligt bij de Eerste Voortgangsrapportage 30 procent lager dan gemiddeld in Amsterdam. Sinds de Nulmeting zijn de prijzen in de hoofdstad iets minder snel gestegen dan in haar aandachtswijken. Hierdoor is de afstand van de aandachtswijken tot het stedelijk gemiddelde licht afgenomen. Hiermee is nog slechts een kleine stap gemaakt richting het stedelijk gemiddelde. Om op het niveau van de stad te komen, zou het verschil in verkoopprijzen tussen aandachtswijken en stedelijk gemiddelde in een hoger tempo moeten afnemen in de komende jaren.

Tussen de aandachtswijken waren er echter grote verschillen. In Bos en Lommer en Amsterdam Oost stegen de huizenprijzen sterk, terwijl deze in Amsterdam Noord, Nieuw-West en de Bijlmer gelijk bleven of licht daalden. Hierdoor nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor de eerste twee genoemde wijken af en voor de laatste drie juist toe.

5.4 Leren

5.2 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amsterdam*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

De Amsterdamse aandachtswijken presteren op alle terreinen van de dimensie Leren minder goed dan het stedelijk gemiddelde.

De ontwikkeling tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage laat geen eenduidig beeld zien. Binnen de dimensie Leren nam de achterstand toe op het stedelijk gemiddelde in vergelijking met de Nulmeting voor het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en juist af voor het aandeel

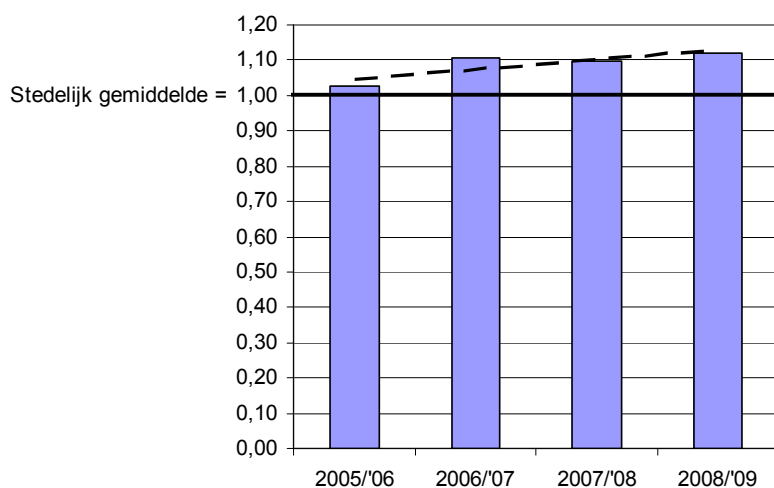
derdejaars havo- en vwo-leerlingen en zittenblijvers. Bij de Cito-score veranderde de verhouding tussen aandachtswijken en stedelijk gemiddelde niet.

Havo- en vwo-leerlingen in het derde leerjaar

In Amsterdam zit ongeveer 45 procent van de leerlingen uit het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs op havo of vwo. In de aandachtswijken is dat aandeel maar 34 procent. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage nam het aandeel havo- en vwo-leerlingen in het derde leerjaar in de aandachtswijken sneller toe dan in Amsterdam als geheel. Hierdoor werd de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde kleiner. Deze ontwikkeling geldt voor vrijwel alle Amsterdamse aandachtswijken. Alleen in Bos en Lommer bleef de groei van het aandeel havo- en vwo-leerlingen licht achter bij die in de stad.

Voortijdig schoolverlaters

5.3 Voortijdige schoolverlaters: aandachtswijken Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amsterdam

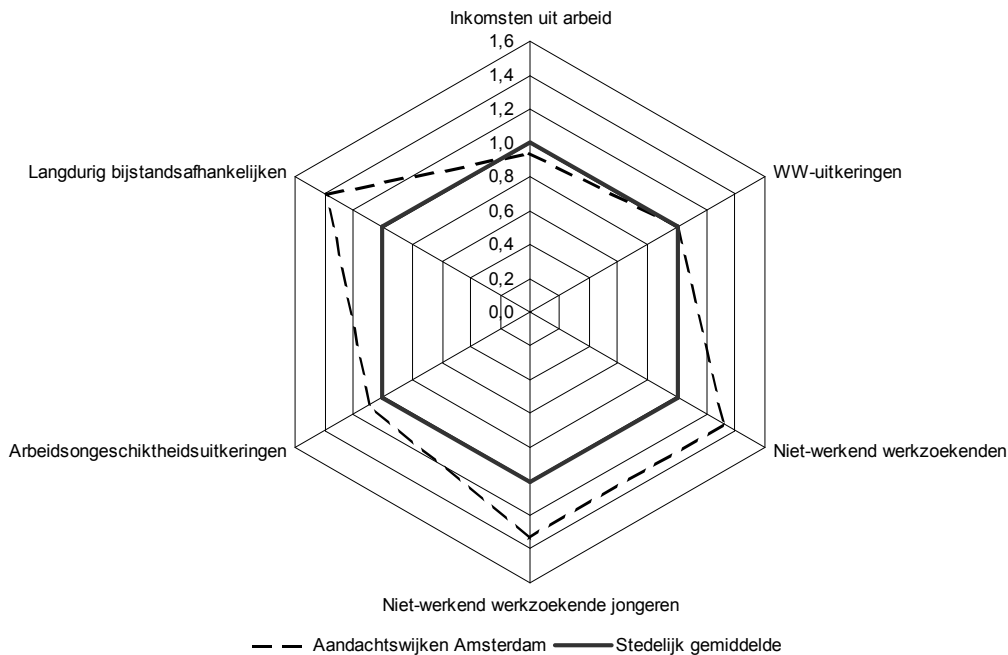
Bron: CBS.

Het aandeel VSV'ers ligt in de aandachtswijken boven het Amsterdams gemiddelde. Alleen in Amsterdam Oost ligt dit er onder. Het aandeel VSV'ers in de aandachtswijken van Amsterdam is kleiner geworden in de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage, maar dit verliep minder snel dan in Amsterdam als geheel. In alle aandachtswijken van Amsterdam samen was de ontwikkeling van het aandeel VSV'ers daarmee ongunstig in vergelijking met die in de stad als geheel. Deze tendens is zichtbaar in alle aandachtswijken van de gemeente, met uitzondering van Amsterdam Noord waar de afstand tot het stedelijk gemiddelde gelijk bleef.

5.5 Werken

De aandachtswijken in Amsterdam kennen ook voor de dimensie Werken een aanzienlijke achterstand op het stedelijk gemiddelde. In de figuur is te zien dat deze afstand vooral groot is voor de indicatoren langdurig bijstandsafhankelijken en niet-werkend werkzoekenden.

5.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amsterdam*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

De vergelijking tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage biedt geen eenduidig beeld voor de dimensie Werken. Zo bewogen de aandachtswijken zich richting het stedelijk gemiddelde voor het aandeel personen met inkomsten uit arbeid en het aandeel arbeidsongeschikten. Voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden was er een verslechtering, terwijl de situatie voor het aandeel WW-uitkeringen en langdurige bijstand niet of nauwelijks wijzigde.

Personen met een WW-uitkering

Het aandeel mensen met een WW-uitkering lag in de Amsterdamse aandachtswijken zowel bij de Nulmeting als bij de Eerste Voortgangsrapportage op dat van het stedelijk gemiddelde.

Tussen de aandachtswijken zijn er grote verschillen. Zo ligt het aandeel personen met een WW-uitkering in de Bijlmer ruim boven het stedelijk gemiddelde, terwijl dit aandeel in Nieuw-West en Amsterdam Oost juist onder het stedelijk gemiddelde uitkomt. Sinds de Nulmeting was de toename van het aandeel WW-uitkeringen in twee van de vijf aandachtswijken (Bijlmer en Bos en Lommer) groter dan die van het stedelijk gemiddelde en dus ongunstig. In twee andere wijken (Nieuw West en Amsterdam Noord) was de ontwikkeling juist wel gunstig in vergelijking met de stad als geheel. In Amsterdam Oost bleef de afstand tot het stedelijk gemiddelde gelijk.

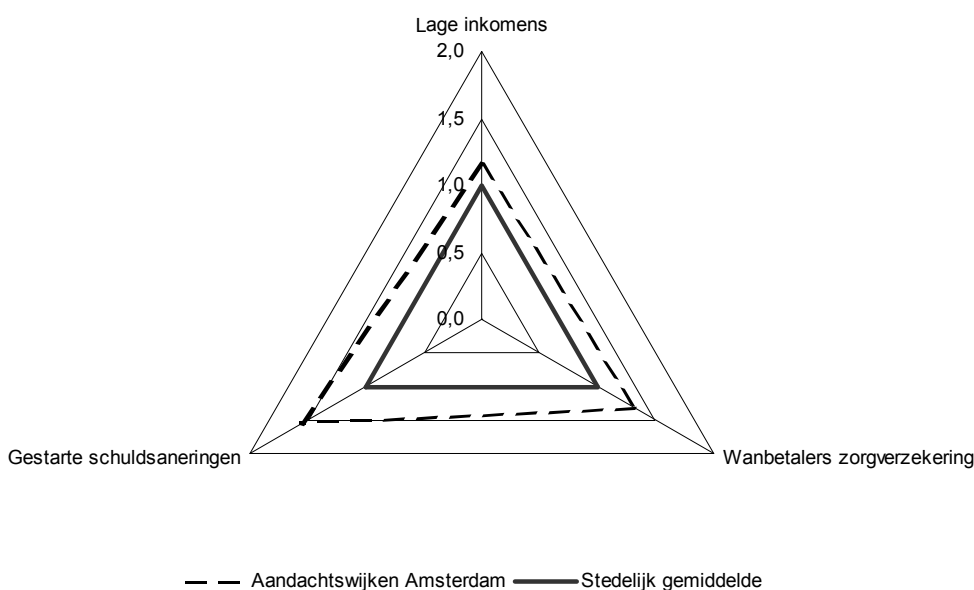
Niet-werkend werkzoekenden

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden ligt in Amsterdam op 5,7 procent ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage. In de Amsterdamse aandachtswijken is dit aandeel met 7,5 procent aanzienlijk hoger. De verschillen tussen de afzonderlijke Amsterdamse aandachtswijken zijn beperkt en variëren van 6,8 procent in de Bijlmer tot 8,1 procent in Amsterdam Oost.

In vergelijking met de Nulmeting nam de gemiddelde achterstand van de aandachtswijken toe. Hier was echter sprake van een groot verschil tussen de ontwikkelingen in de afzonderlijke aandachtswijken. In de Bijlmer nam het aandeel niet-werkend werkzoekenden af van 10,2 procent bij de Nulmeting naar 6,8 procent bij de Eerste Voortgangsrapportage. Daarmee was de daling ruimschoots groter dan het Amsterdams gemiddelde. De afname in Amsterdam Oost was daarentegen aanmerkelijk kleiner en ook geringer dan die van het stedelijk gemiddelde. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is hier dus groter geworden.

5.6 Inkomen en schuldenproblematiek

5.5 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amsterdam *

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

De lagere arbeidsparticipatie en het relatief hoge aantal langdurige bijstandsonvangers in de aandachtswijken van Amsterdam vertalen zich in een groot aandeel lage inkomens in de aandachtswijken en een grotere schuldenproblematiek. In Amsterdam als geheel bedroeg het aandeel huishoudens met een laag inkomen 48 procent, tegen 55 procent in de Amsterdamse aandachtswijken. Ook was het aandeel wanbetalers van de zorgverzekering en het aandeel gestarte schuldsaneringen hoger in de aandachtswijken dan in Amsterdam als geheel.

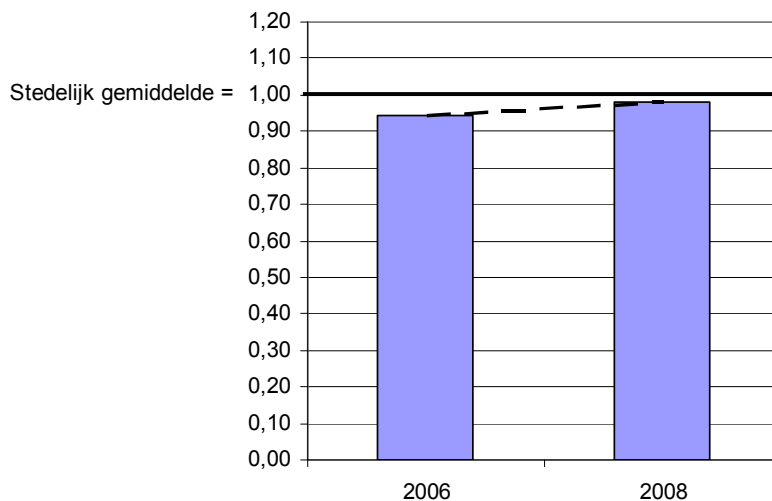
Sinds de Nulmeting is de achterstand op het stedelijk gemiddeld gelijk gebleven voor de lage inkomens en de wanbetalers van de zorgverzekering, maar nam toe voor het aandeel gestarte schuldsaneringen.

Personen met grote schuldenproblemen kunnen onder bepaalde omstandigheden in aanmerking komen voor schuldsanering. Met het aandeel gestarte schuldsaneringen worden hier schuldsaneringen bedoeld die zijn gestart in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.⁴ Het aandeel gestarte schuldsaneringen in de aandachtswijken was ruim 1,5 keer groter dan gemiddeld in Amsterdam. Wel is het aandeel gestarte schuldsaneringen zowel in Amsterdam als geheel als in de aandachtswijken bijna gehalveerd sinds de Nulmeting. Doordat de afname in de gemeente iets sterker was, ontstond er een lichte verslechtering in de positie van de aandachtswijken in vergelijking met de Nulmeting.

De verschillen in schuldenproblematiek tussen afzonderlijke aandachtswijken zijn aanzienlijk in Amsterdam. In Bos en Lommer lag zowel het aandeel wanbetalers als het aandeel gestarte schuldsaneringen rond het hoofdstedelijke gemiddelde, terwijl deze in de Bijlmer ongeveer 2,5 keer zo groot waren als gemiddeld in Amsterdam.

5.7 Veiligheid

5.6 Veiligheid: aandachtswijken Amsterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Amsterdam

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

Verbetering van de veiligheid in de aandachtswijken is een van de speerpunten die terugkomt in de wijkactieplannen van alle aandachtswijken. De veiligheid en overlast wordt binnen de dimensie Veiligheid in kaart gebracht door middel van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁵

In de Amsterdamse aandachtswijken is Leefbaarometerscore bijna gelijk aan het stedelijk gemiddelde (-44 en -43), maar ver onder het landelijk gemiddelde.

Sinds de Nulmeting is de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid voor Amsterdam als geheel licht verslechterd van -42 naar -43, terwijl die van alle Amsterdamse aandachtswijken samen licht verbeterde van -45 naar -44. De afstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is daarmee afgenomen en als deze ontwikkeling zich voortzet dan kan binnen enkele jaren het stedelijk gemiddelde worden bereikt.

Opvallend was dat er in de Bijlmer een duidelijke verbetering was, terwijl de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid in de andere Amsterdamse aandachtswijken niet of nauwelijks veranderde. Zo verbeterde in de Bijlmer de Leefbaarometerscore van rond het stedelijk gemiddelde bij de Nulmeting naar ruim boven het stedelijk gemiddelde bij de Eerste Voortgangsrapportage.

5.8 Gezondheid

Bij de beschrijving van de dimensie Gezondheid zijn twee indicatoren gekozen, waarvan een aan het begin van de levenscyclus ligt en de andere aan het eind, namelijk pasgeborenen met extra zorgbehoefte en relatieve voortijdige sterfte. Het beeld van de Amsterdamse aandachtswijken lijkt sterk op dat van het stedelijk gemiddelde, zowel bij de Eerste Voortgangsrapportage als ten tijde van de Nulmeting. De positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde blijft daarmee gelijk.

De relatieve voortijdige sterfte geeft de kans op sterfte voor het 65ste levensjaar in de aandachtswijken aan ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Deze kans is vergeleken met de kans op relatieve voortijdige sterfte in de stad als geheel. Bij een overlijdensrisico van 20 tot 50 procent boven die van het landelijk gemiddelde spreken we van een 'hoge' relatieve voortijdige sterfte. Zowel voor Amsterdam als geheel als voor haar aandachtswijken was de score 'hoog'. Bij de Nulmeting was dat nog voor beide 'gemiddeld' – dat wil zeggen een relatieve voortijdige sterfte die om en nabij het landelijk gemiddelde ligt. Dit betekent dat de voortijdige sterfte zowel in Amsterdam als in de aandachtswijken ongunstiger is geworden, maar dat de afstand gelijk bleef.

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁶ wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. Zowel in de aandachtswijken als in Amsterdam als geheel heeft 17 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte. Hier liggen de aandachtswijken dus op het stedelijk gemiddelde. Bij de Nulmeting lagen ze daar nog ruim boven.

5.9 Integratie

Een ander thema dat in alle wijkactieplannen aandacht krijgt is de integratie. Bij het vaststellen van de mate van integratie van niet-westerse allochtonen worden twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal cultureel aspect

Het aandeel paren met één niet-westerse partner geeft een indicatie van de sociaal-culturele integratie. In heel Amsterdam bestaat bijna 11 procent van alle paren uit een niet-westers allochtone partner en een autochtone of westers allochtone partner. In de gezamenlijke aandachtswijken van Amsterdam is dat aandeel iets lager, namelijk bijna 10 procent. De sociaal culturele integratie is in de

aandachtswijken dus iets lager. Sinds de Nulmeting is de afstand tussen Amsterdam als geheel en de aandachtswijken iets groter geworden.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om de leerprestaties en de arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies Leren en Werken.⁷ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt hier de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de niet-aandachtswijken Amsterdam. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Wat betreft het sociaal-economische aspect is er zowel voor de dimensie Leren als voor de dimensie Werken een achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen, zowel in de aandachtswijken als daarbuiten.

De ontwikkeling van de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen in de aandachtswijken van Amsterdam ten opzichte van de niet-westerse allochtonen daarbuiten, laat een wisselend beeld zien. Voor de indicatoren niet werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en inkomsten uit arbeid was de integratie binnen de aandachtswijken slechter dan in de niet-aandachtswijken. Maar voor de indicatoren personen met WW en leerlingen in havo of vwo was de integratie juist beter in de aandachtswijken.

Leerlingen in het havo of vwo

Kansen op de arbeidsmarkt starten met een goede opleiding. Wie een havo of vwo-opleiding afrondt, is verzekerd van een startkwalificatie. Het aandeel leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo is daarvoor een indicator. De deelname aan havo- en vwo-onderwijs ligt in de aandachtswijken van Amsterdam lager dan in de andere wijken, zowel bij niet-westerse allochtonen als bij autochtonen. Bij de Nulmeting bezocht in de aandachtswijken een kleiner deel van de niet-westerse allochtone leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo dan van de autochtone leerlingen. Voor beide groepen nam het aandeel havo- of vwo-leerlingen toe bij de Eerste Voortgangsrapportage. Het tempo van de toename was hoger voor niet-westerse allochtonen, waardoor hun positie verbeterde in de aandachtswijken. In de andere Amsterdamse wijken samen was de groei van het aandeel havisten en vwo'ers juist hoger bij de autochtonen. Hierdoor verslechterde positie van de niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken van Amsterdam. Op het gebied van havo- en vwo-deelname heeft de integratie zich dus binnen de Amsterdamse aandachtswijken beter ontwikkeld dan daarbuiten.

Staat 5.1

Dimensie Integratie: aandeel leerlingen havo/vwo derde leerjaar

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken Amsterdam	Nulmeting	42,4	22,9	-46,1	
	Eerste Voortgangsrapportage	48,7	29,2	-40,0	-13,2
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	60,7	31,4	-48,3	
	Eerste Voortgangsrapportage	66,7	32,5	-51,3	6,1

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

¹ Bos en Lommer en De Baarsjes vormen samen één aandachtswijk in de wijkenaanpak, bestaande uit de postcodes 1055, 1056 en 1057. In deze monitor wordt de aandachtswijk aangeduid met 'Bos en Lommer'. Voor een overzicht van alle aandachtswijken en hun onderliggende postcodes, zie bijlage 1.

² Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/amsterdam>

³ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁴ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁵ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁶ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers over 2008 zijn voorlopig.

⁷ De volgende indicatoren zijn betrokken in de analyse: aandeel leerlingen in havo/vwo in het derde leerjaar, aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

6. Arnhem

6.1 Inleiding

Arnhem kent vier aandachtswijken (Klarendal, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen/Immerloo). Diversificatie van het woningaanbod, het terugdringen van de jeugdwerkloosheid en het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid behoren tot de speerpunten in de wijkactieplannen van de Arnhemse aandachtswijken.¹

De aandachtswijken van Arnhem verschillen van karakter. Klarendal is de kleinste met ruim 6 duizend inwoners, Malburgen/Immerloo de grootste met 14 duizend inwoners. Presikhaaf kent met ruim 40 procent niet-westerse allochtonen het grootste aandeel niet-westerse allochtonen, Het Arnhemse Broek met 23 procent het kleinste aandeel. In Arnhem als geheel is 18 procent niet-westers allochtoon.

6.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

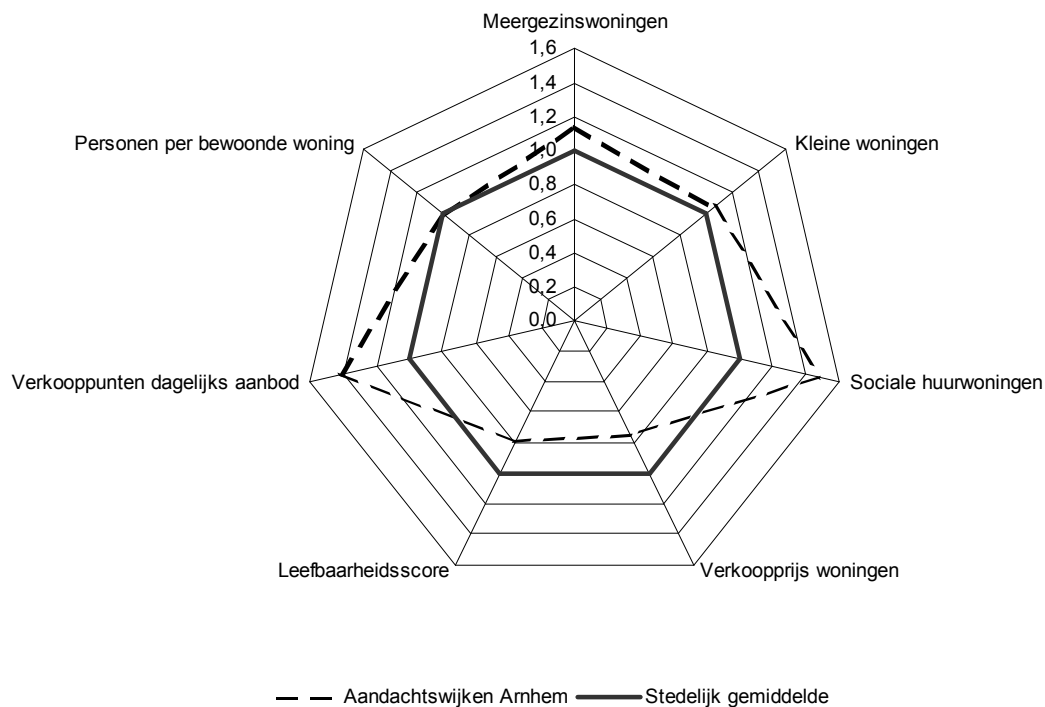
Het is niet mogelijk om in één woord aan te geven of het sinds de Nulmeting nu beter of slechter gaat met de Arnhemse aandachtswijken. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage laat de achterstand van de Arnhemse aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde voor een groot aantal dimensies een wisselend beeld zien, namelijk Wonen, Leren, Werken, Inkomen en schuldenproblematiek. Voor de dimensie Veiligheid blijft de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde vrijwel gelijk, maar de dimensies Integratie en Gezondheid laten juist een verbetering zien voor de aandachtswijken.

6.3 Wonen

De woningvoorraad in de aandachtswijken van Arnhem kenmerkt zich door het relatief grote aantal sociale huurwoningen en een lage verkoopprijs van woningen. De leefbaarheid van de Arnhemse aandachtswijken wordt als minder goed bestempeld dan de leefbaarheid in Arnhem als geheel, getuige de lage leefbaarheidsscore in het spinnenwebdiagram (figuur 6.1).

Twee aandachtspunten van de wijkactieplannen zijn het realiseren van een gevarieerd woningaanbod en meer particuliere woningen. Dit soort aanpassingen in de woningvoorraad behoeven veelal een lange adem.

6.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Arnhem*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

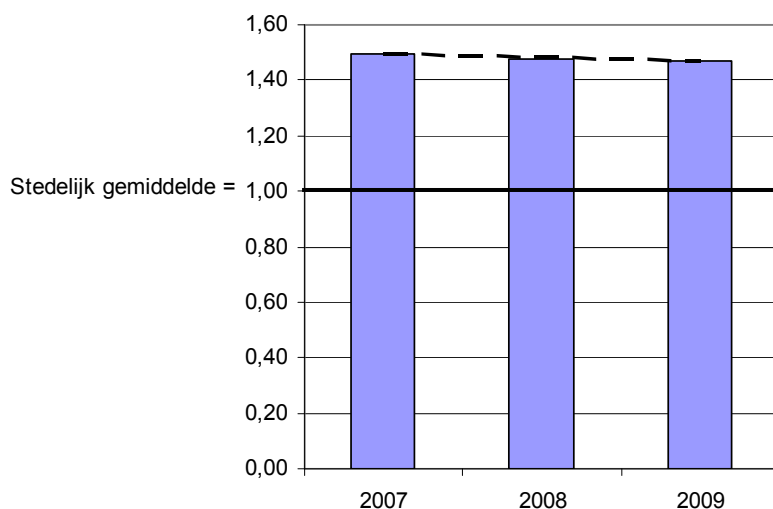
Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage zijn er vrijwel geen ontwikkelingen in de richting van het stedelijk gemiddelde zichtbaar. Alleen het aandeel sociale huurwoningen is het stedelijk gemiddelde iets genaderd.

Sociale huurwoningen

In de aandachtswijken is het aandeel sociale huurwoningen afgenomen van 62 procent ten tijde van de Nulmeting naar 57 procent bij de Eerste Voortgangsrapportage. Dat is een grotere afname dan in Arnhem als geheel, waar het aandeel van 42 procent naar 39 procent ging. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is daarmee kleiner geworden, maar de ontwikkeling gaat niet snel genoeg om binnen tien jaar de achterstand volledig in te lopen.

De afname van het aandeel sociale huurwoningen vond in alle aandachtswijken plaats. In Presikhaaf en Het Arnhemse Broek was de afname echter minder groot dan gemiddeld in Arnhem, waardoor hier het verschil in het aandeel sociale huurwoningen tussen stad en aandachtswijk groeide. In Klarendal en Malburgen/Immerloo ging het aandeel sociale huurwoningen juist meer lijken op het stedelijk gemiddelde. In de laatstgenoemde wijk was de afname van het aandeel sociale huurwoningen het grootst. Hier daalde het aandeel van 61 procent naar 54 procent.

6.2 Sociale huurwoningen: aandachtswijken Arnhem ten opzichte van stedelijk gemiddelde van Arnhem

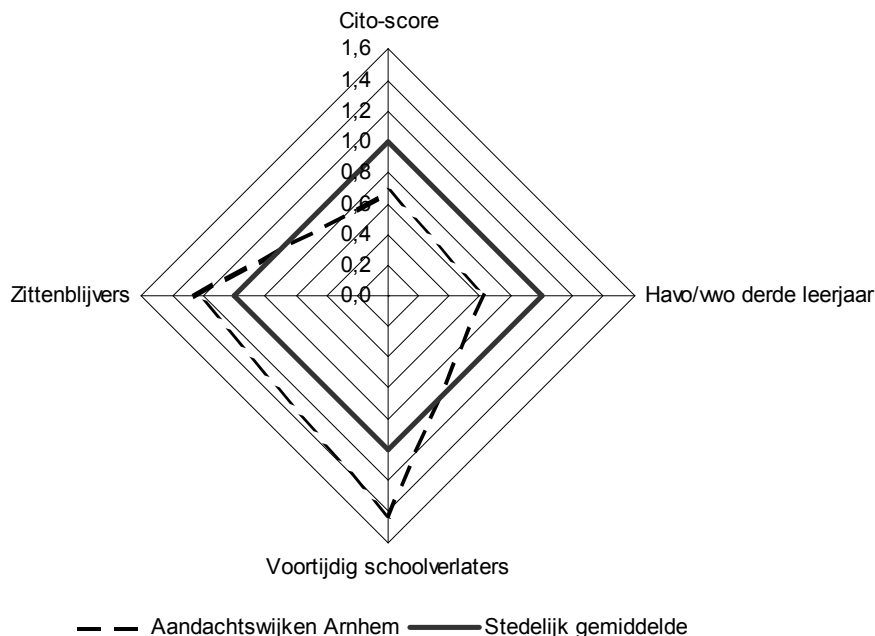
Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

Leefbaarheidsscore

Een andere indicator die belangrijk is voor Arnhemse aandachtswijken met oog op het wijkactieplan betreft de Leefbaarheidsscore. Sinds de Nulmeting is de Leefbaarheidsscore in de gezamenlijke aandachtswijken van Arnhem gestegen van 3 'matig' naar 4 'matig positief'. In de stad als geheel steeg deze van 4 'matig positief' naar 5 'positief'. De bestaande afstand tussen de aandachtswijken en de stad bij de Nulmeting is dus blijven bestaan. De verbetering van de positie van de aandachtswijken is toe te schrijven aan de ontwikkeling in Klarendal. Hier ontwikkelde de aandachtswijk zich van 'matig' naar 'matig positief'. Presikhaaf en Malburgen/Immerloo zijn op 'matig' blijven steken en Het Arnhemse Broek wordt nog steeds als 'matig positief' aangemerkt.

6.4 Leren

6.3 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Arnhem

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

De afstand van de aandachtswijken in Arnhem op het stedelijk gemiddelde is groot voor de Cito-scores, het aandeel havo/vwo-leerlingen, het aandeel zittenblijvers en het aandeel VSV'ers. In de Arnhemse wijkactieplannen wordt hieraan dan ook de nodige aandacht besteed. Dit blijkt onder meer uit het streven naar een structurele afname van het aantal VSV'ers.

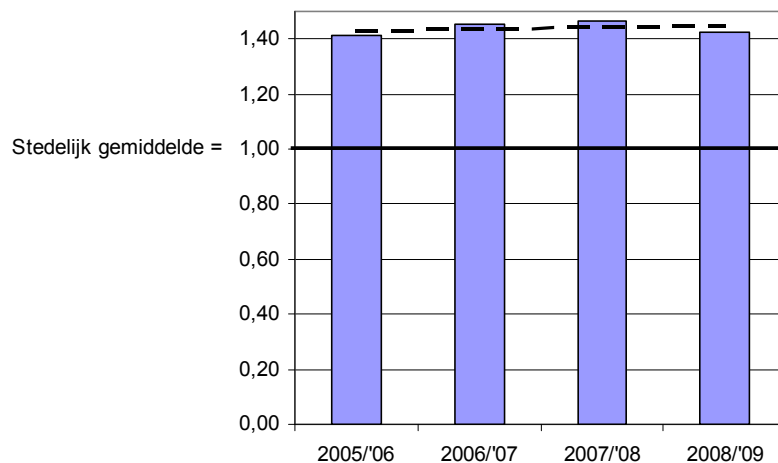
Sinds de Nulmeting is de achterstand van de gezamenlijke Arnhemse aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde afgenomen voor het aandeel havisten en vwo'ers in het derde leerjaar, maar is de achterstand iets groter geworden voor het aandeel zittenblijvers. Voor de Cito-score en het aandeel VSV'ers is de afstand tot het stedelijk gemiddelde tijdens de Eerste Voortgangsrapportage even groot als tijdens de Nulmeting. Samengevat is het beeld dus wisselend.

De indicator leerlingen in het derde leerjaar van het havo/vwo heeft zich positief ontwikkeld. In vergelijking met de Nulmeting is het aandeel havo/vwo'ers in de aandachtswijken van Arnhem toegenomen van 24 procent naar 31 procent. Doordat in Arnhem als geheel die toename minder was (van 44 procent naar 49 procent) is de afstand tot het stedelijk gemiddelde afgenomen. Wel zijn er in de aandachtswijken van Arnhem dus nog steeds relatief minder leerlingen in het derde leerjaar die naar het havo of het vwo gaan dan in Arnhem als geheel. De ontwikkeling gaat nog niet snel genoeg om de gehele achterstand binnen tien jaar in te lopen.

In de wijkactieplannen van de Arnhemse aandachtswijken wordt gesproken over het terugdringen van het vroegtijdig schoolverlaten. Het aandeel VSV'ers in de aandachtswijken is sinds de Nulmeting afgenomen van 8,0 procent naar 6,4 procent. Deze afname is vergelijkbaar met de afname van het

aandeel VSV'ers in Arnhem als geheel. Figuur 6.4 laat zien dat de afstand tot het stedelijk gemiddelde vrijwel niet veranderd is. De daling in het aandeel VSV'ers deed zich in drie van de vier Arnhemse aandachtswijken voor. In Klarendal was er juist een stijging, en wel van 6,5 procent bij de Nulmeting naar 8,0 procent bij de Eerste Voortgangsrapportage.

6.4 Voortijdige schoolverlaters: aandachtswijken Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Arnhem

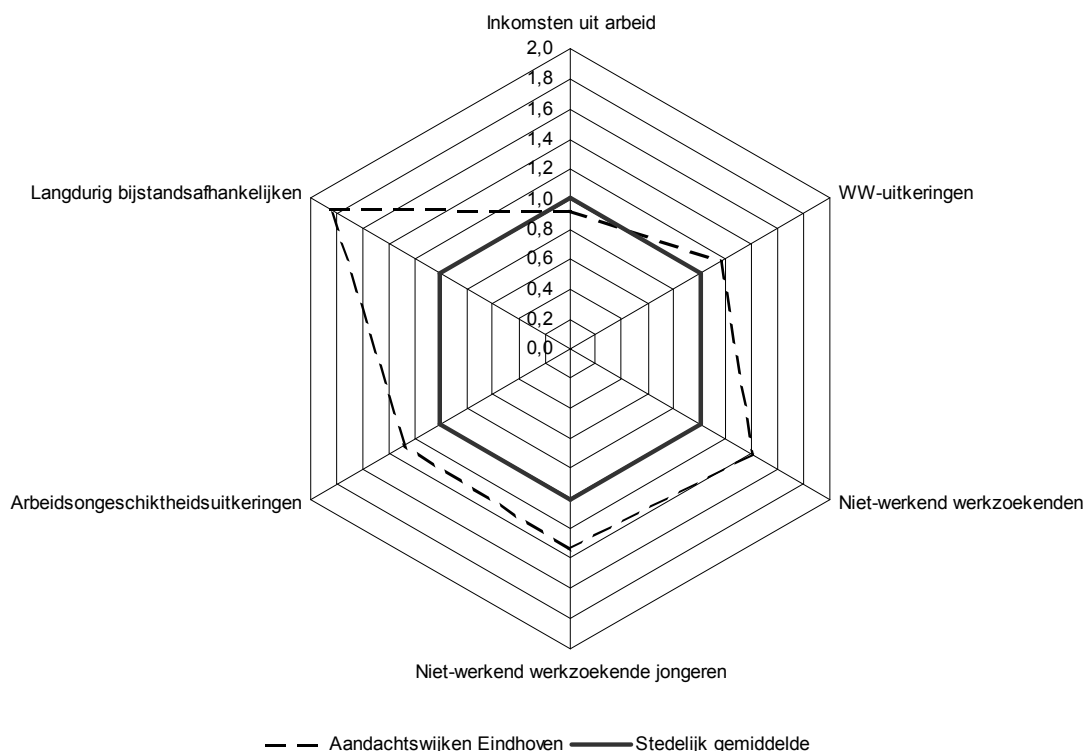
Bron: CBS.

6.5 Werken

Binnen de dimensie Werken zijn de aandelen niet-werkend werkzoekenden en langdurig bijstandsafhankelijken veel hoger in de Arnhemse aandachtswijken dan in Arnhem als geheel. De aandelen personen met inkomsten uit arbeid en WW-uitkeringen bevinden zich daarentegen ongeveer op het stedelijk gemiddelde.

De vergelijking tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage geeft geen eenduidig beeld bij de dimensie Werken. De meeste indicatoren lieten geen of een zeer beperkte ontwikkeling zien. Dat is het geval voor het indicatoren personen met WW, personen met inkomsten uit arbeid, langdurig bijstandsafhankelijken en arbeidsongeschikten. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden ontwikkelde zich wel voorzichtig in de richting van het stedelijk gemiddelde.

6.5 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Aandachtswijken Arnhem ten opzichte van stedelijk gemiddelde van Arnhem

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

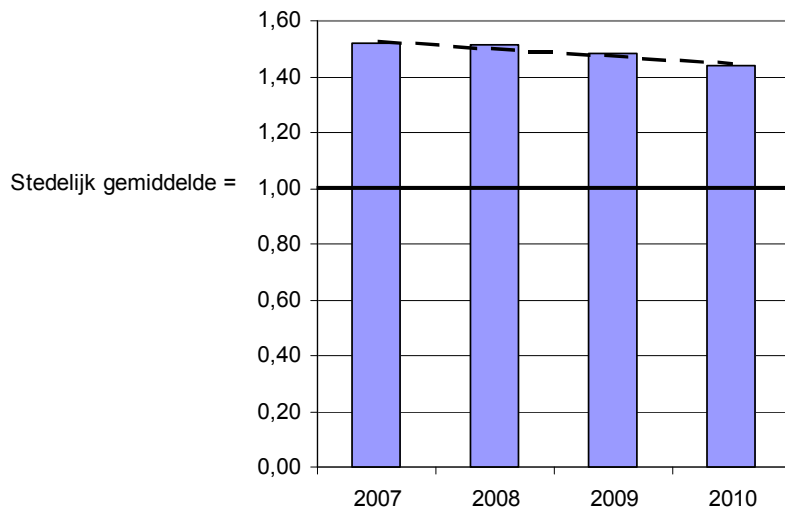
Bron: CBS.

Niet-werkend werkzoekenden

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden lag in Arnhem op 6,4 procent bij de Eerste Voortgangsrapportage. In de Arnhemse aandachtswijken was dit aandeel, met 9,2 procent, aanzienlijk hoger. De verschillen tussen de afzonderlijke Arnhemse aandachtswijken varieerden van 8,1 procent in Het Arnhemse Broek tot 9,9 procent in Malburgen/Immerloo. In vergelijking met de Nulmeting nam de achterstand in alle aandachtswijken af. De grootste verbetering deed zich voor in Klarendal. Ook in Arnhem als geheel nam het aandeel niet-werkend werkzoekenden af, maar die afname was minder sterk dan in de Arnhemse aandachtswijken. Hierdoor liepen de aandachtswijken een deel van hun achterstand op het stedelijk gemiddelde in, maar die ontwikkeling is vooralsnog niet snel genoeg om binnen tien jaar de achterstand geheel in te lopen. Voor de indicator niet-werkende werkzoekende jongeren werd de achterstand in wat sterkere mate ingelopen.

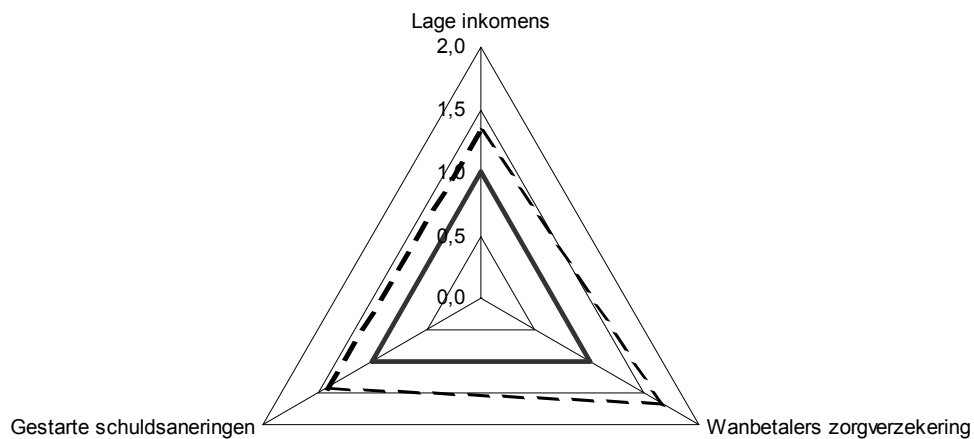
6.6 Niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Arnhem

Bron: CBS.

6.6 Inkomen en schuldenproblematiek

6.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken in Arnhem ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Arnhem

--- Aandachtswijken Arnhem — Stedelijk gemiddelde

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

De inkomens- en schuldspositie in de aandachtswijken is voor alle indicatoren ruim slechter dan in Arnhem als geheel. Zo ligt het aandeel gestarte schuldsaneringen op 7 procent in de aandachtswijken, tegen 5 procent voor Arnhem als geheel. Ook het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie ligt ruim boven het Arnhemse gemiddelde. Het aandeel lage inkomens ligt in de aandachtswijken op 63 procent, tegenover maar 47 procent in Arnhem als geheel.

Sinds de Nulmeting is het aandeel huishoudens met een laag inkomen stabiel gebleven in zowel de aandachtswijken als in Arnhem als geheel en daarmee bleef ook de achterstand op het stedelijk gemiddelde gelijk. Bij de schuldspositie van mensen in de aandachtswijken werd de afstand op het stedelijk gemiddelde sinds de Nulmeting kleiner voor het aandeel gestarte schuldsaneringen, maar groter voor het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie.

Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie was in de aandachtswijken een factor 1,7 keer groter dan in Arnhem als geheel. Dit is iets hoger dan op het moment van de Nulmeting toen het aandeel wanbetalers in de aandachtswijken nog een factor 1,6 keer groter was dan dat van het stedelijk gemiddelde.

Het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten is een andere indicator die de financiële positie van mensen in de aandachtswijken duidt. Het gaat hier om schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet schuldsanering natuurlijke personen.² Sinds de Nulmeting is het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken sneller gedaald dan in Arnhem als geheel, waardoor de achterstandspositie van de aandachtswijken afnam. Tijdens de Nulmeting was het aandeel gestarte schuldsaneringen in de Arnhemse aandachtswijken nog 1,8 keer hoger dan in Arnhem als geheel en dit was bij de Eerste Voortgangsrapportage nog maar 1,4 keer hoger. Als de ontwikkeling in dit tempo doorzet dan kan binnen tien jaar de achterstand zijn ingelopen.

6.7 Veiligheid

De dimensie Veiligheid wordt gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate veiligheid die vergelijkbaar is met de veiligheid in Nederland in 2006.³

Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage is de veiligheidsscore in de Arnhemse aandachtswijken -37. Dit is een lagere score dan in Arnhem als geheel, daar is de veiligheidsscore -23.

Sinds de Nulmeting is de veiligheidsscore voor zowel de aandachtswijken als de stad als geheel verbeterd. De aandachtswijken lieten een verbetering zien van 8 punten van -45 naar -37 en de Arnhem als geheel van 9 punten van -32 naar -23. De verbetering in de aandachtswijken was dus bijna even groot als in Arnhem als geheel, waardoor de afstand tot het stedelijk gemiddelde vrijwel gelijk bleef.

Van de Arnhemse aandachtswijken verbeterde alleen de veiligheid in Malburgen/Immerloo in hetzelfde tempo als gemiddelde in de stad. In de andere aandachtswijken ging de verbetering minder hard.

6.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder. Bij de gezondheid van pasgeborenen doen de Arnhemse aandachtswijken het minder goed

dan de stad als geheel. Bij de voortijdige sterfte liggen de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde. Voor beide indicatoren is de afstand tot het stedelijk gemiddelde kleiner geworden sinds de Nulmeting.

De relatieve voortijdige sterfte geeft aan of er meer of minder mensen in de wijk overlijden dan op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en het sterftequotient per leeftijdscategorie verwacht zou mogen worden. De gezamenlijke aandachtswijken van Arnhem en de stad als geheel scoren 'hoog' op deze indicator. Dit wil zeggen dat het overlijdensrisico van 0- tot 65-jarigen hier boven het landelijk gemiddelde ligt.

Ten opzichte van de Nulmeting is de situatie voor de relatieve voortijdige sterfte in de Arnhemse aandachtswijken verbeterd in vergelijking met het stedelijk gemiddelde. Voor Arnhem als geheel was het relatieve overlijdensrisico zowel bij de Nulmeting als bij de Eerste Voortgangsrapportage 'hoog'. In de aandachtswijken verbeterde dit van 'erg hoog' naar 'hoog'. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is hiermee ingelopen. Merk op dat vanwege het relatief lage aantal sterfgevallen de indicator 'relatieve voortijdige sterfte' van jaar tot jaar kan fluctueren. Bij de interpretatie van de indicator is dus enige voorzichtigheid geboden.

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁴ wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In Arnhem had 18 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte bij de Eerste Voortgangsrapportage, in de aandachtswijken ligt dat iets hoger (19 procent). Ten tijde van de Nulmeting was het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte zowel in Arnhem als geheel als in de Arnhemse aandachtswijken iets lager. Omdat sinds de Nulmeting de stijging in de aandachtswijken van het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte kleiner was dan in Arnhem als geheel werd een deel van de achterstand ingelopen.

6.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In de Arnhemse aandachtswijken is het aandeel niet-westerse allochtonen hoger dan in Arnhem als geheel. In de gemeente Arnhem is 18 procent van de inwoners niet-westers allochtoon. Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is in de gezamenlijke aandachtswijken van Arnhem 7 procent. Dat is hoger dan in Arnhem als geheel waar dit aandeel 5 procent is. Sociaal-cultureel gezien is er in de aandachtswijken dus meer integratie dan in Arnhem als geheel. Dit verschil is gegroeid. Sinds de Nulmeting is het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner in de aandachtswijken gestegen, terwijl dit in Arnhem als geheel gelijk bleef.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren

en Werken⁵. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Arnhem. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Wat betreft het sociaal-economische aspect is er zowel voor de dimensie Leren als voor de dimensie Werken een achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen, zowel in de aandachtswijken als daarbuiten.

Sinds de Nulmeting heeft de integratie zich in de aandachtswijken overwegend positief ontwikkeld. Alleen het aandeel leerlingen dat in het derde leerjaar naar het havo of vwo gaat, heeft zich in de aandachtswijken minder goed ontwikkeld dan in de rest van Arnhem.

Kansen op de arbeidsmarkt starten met een goede opleiding. Wie een havo- of vwo-opleiding afrondt, is verzekerd van een startkwalificatie. Het aandeel leerlingen in het derde leerjaar havo of vwo is daarvoor een indicator. Bij de Nulmeting was het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo ging lager onder de niet-westerse allochtonen dan onder autochtonen, zowel in de aandachtswijken als in de niet-aandachtswijken. Sinds de Nulmeting is het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo ging gestegen. In de aandachtswijken steeg het aandeel sterker onder autochtonen dan onder niet-westerse allochtonen, terwijl dit in de niet-aandachtswijken andersom was. Hierdoor verslechterde de positie van de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken van Arnhem in vergelijking met de rest van de stad. Op het gebied van havo- en vwo-deelname heeft de integratie zich dus binnen de Arnhemse aandachtswijken minder goed ontwikkeld dan daarbuiten.

Langdurig bijstandsafhankelijken

De ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken van Arnhem in vergelijking met de niet-westerse allochtonen daarbuiten, is voor de arbeidsmarktindicatoren positief. Zo daalde in de aandachtswijken het aandeel langdurige bijstandsafhankelijken onder niet-westerse allochtonen harder dan onder autochtonen. De achterstand van niet-westerse allochtonen bij langdurige bijstand nam dus af in de aandachtswijken. In de rest van de stad nam deze juist toe. Dit duidt op een positieve ontwikkeling van de integratie in de Arnhemse aandachtswijken.

Staat 6.1.

Dimensie Integratie: aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
%					
Aandachtswijken Arnhem	Nulmeting	5,1	11,9	131	
	Eerste Voortgangsrapportage	4,4	10,1	130	-1,1
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,0	9,5	371	
	Eerste Voortgangsrapportage	1,6	7,9	397	6,8

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

---

¹ Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/arnhem>

² Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

³ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijketaanpak>.

⁴ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers voor het jaar 2008 zijn voorlopig.

⁵ In de analyse in deze paragraaf is gekeken naar: het aandeel havo- of vwo-leerlingen in het derde leerjaar, aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

7. Den Haag

7.1 Inleiding

Den Haag kent vier aandachtswijken (Transvaal, Schilderswijk, Stationsbuurt¹ en Den Haag Zuidwest). Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is de sociaal-maatschappelijke en sociaal-economische problematiek in deze wijken groter dan gemiddeld in de stad. Bewoners zijn vaker werkloos en afhankelijk van uitkeringen. Jongeren verlaten het onderwijs vaker zonder startkwalificatie en zijn gemiddeld genomen lager opgeleid. De wijken worden verder gekenmerkt door grote voorraden aan sociale huurwoningen en goedkopere koopwoningen.

Diversificatie van het woningaanbod, het terugdringen van (jeugd)werkloosheid en het verhogen van de leefbaarheid en veiligheid behoren tot de speerpunten in de wijkactieplannen van de Haagse aandachtswijken.²

De aandachtswijken van Den Haag verschillen sterk van karakter. Transvaal en de Stationsbuurt zijn relatief klein met respectievelijk ruim 8 duizend en een kleine 12 duizend inwoners. De Schilderswijk is middelgroot met een kleine 30 duizend inwoners. Den Haag Zuidwest, ten slotte, is een stuk groter met 49 duizend bewoners. Transvaal en de Schilderswijk kennen een hoog percentage niet-westerse allochtonen. In beide gevallen gaat het om meer dan 80 procent van de bevolking, tegenover 34 procent in Den Haag als totaal. In de Stationsbuurt en Den Haag Zuidwest ligt het aandeel niet-westerse allochtonen op respectievelijk bijna 60 en bijna 50 procent.

Zoals de vier aangemerkte aandachtswijken elk hun eigen karakter en potentieel kennen, zo liggen de accenten in de aanpak van de problematiek en in het aangrijpen van kansen ook anders voor elke aandachtswijk.

7.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

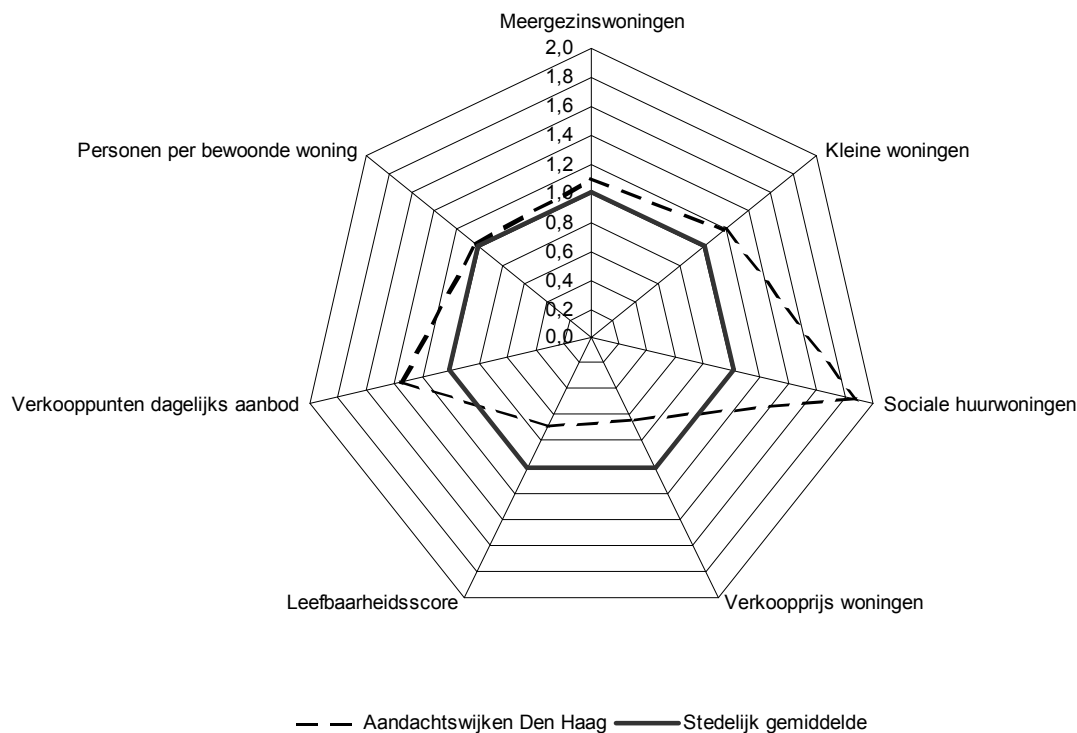
Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is de achterstand bij de dimensies Wonen, Leren en Werken overwegend afgenomen. De woningvoorraad in de aandachtswijken is meer gedifferentieerd, meer leerlingen gaan in het derde leerjaar naar havo of vwo en voortijdig schooluitval is verminderd. Hoewel de achterstanden voor de dimensie Werken nog steeds aanzienlijk blijven, zijn er ten opzichte van het stedelijk gemiddelde minder niet-werkend werkzoekenden en is het percentage mensen met inkomsten uit arbeid gestegen. De dimensies Veiligheid en Gezondheid tonen weinig tot geen verandering. Al ontwikkelde de gezondheid van pasgeborenen zich wel richting het stedelijk gemiddelde. De dimensies Integratie en Inkomen en schuldenproblematiek tonen overwegend een verslechtering ten opzichte van de Nulmeting.

7.3 Wonen

In figuur 7.1 is te zien dat de aandachtswijken in Den Haag vooral gekenmerkt worden door een aandeel sociale huurwoningen dat bijna twee maal zo hoog is als gemiddeld in de stad. Qua typen woningen en het gemiddeld aantal personen per woning verschillen de aandachtswijken echter weinig ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Op leefbaarheid scoren de aandachtswijken lager dan het stedelijk gemiddelde.

Sinds de Nulmeting is de situatie stabiel gebleven voor vrijwel alle indicatoren. Er is dus geen ontwikkeling te zien richting het stedelijk gemiddelde. Alleen het aandeel sociale huurwoningen heeft zich iets richting het stedelijk gemiddelde bewogen.

7.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Den Haag

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Sociale huurwoningen

Sinds de Nulmeting is het verschil in het aandeel sociale huurwoningen tussen de aandachtswijken en die de totale gemeente afgenomen. Lag in 2007 het percentage sociale huurwoningen in de aandachtswijken van Den Haag nog gemiddeld op 68 procent, twee jaar later was dat gedaald tot 63 procent. In de gehele gemeente Den Haag nam het percentage sociale huurwoningen in deze periode minder sterk af van 34 naar 33 procent. In tegenstelling tot de andere aandachtswijken steeg het aandeel sociale huurwoningen in Transvaal, van een kleine 50 procent tot ruim 52 procent.

Verkoopprijs woningen

De gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in de aandachtswijken van Den Haag is gestegen tussen 2006 en 2009. De woningprijzen namen in de aandachtswijken bovendien sneller toe dan in de stad als geheel, waardoor de achterstand op het stedelijk gemiddelde kleiner is geworden. Gemiddeld genomen stegen de prijzen van koopwoningen in de aandachtswijken met 3,0 procent en dat is meer

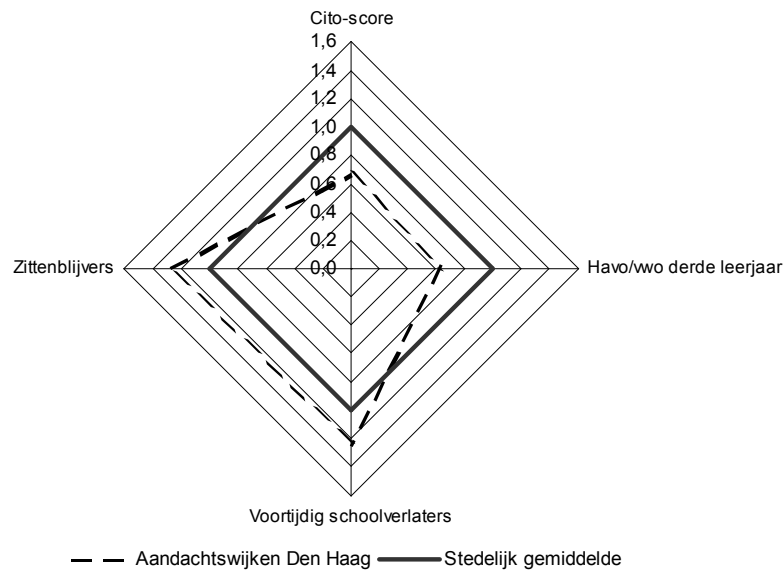
dan in Den Haag als geheel waar de prijzen gemiddeld maar met 1,3 procent stegen. Transvaal neemt een uitzonderingspositie in. Hier daalden de verkoopprijzen juist. Woningen in Transvaal daalden 10 procent in verkoopprijs tussen 2006 en 2009.

Leefbaarheid

De Leefbaarheidsscore voor Den Haag als geheel is bij de Eerste Voortgangsrapportage een 5 'positief'. Dit is hoger dan bij de Nulmeting toen de Leefbaarheidsscore op 4 'matig positief' uitkwam. De gemiddelde Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken is niet veranderd en blijft 3 'matig'. Toch zijn er wel verbeteringen zichtbaar in de aandachtswijken. Zo verbeterden de Schilderswijk en Transvaal van 2 'negatief' naar 3 'matig' en verbeterde Den Haag Zuidwest van 3 'matig' naar 4 'matig positief'. De score voor de Stationsbuurt is gelijk gebleven op een 3 'matig'. Ondanks een ontwikkeling in de goede richting voor de meeste aandachtswijken blijft de achterstand op de stad als geheel behouden.

7.4 Leren

7.2 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Den Haag

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

In de wijkactieplannen van Den Haag zijn doelstellingen geformuleerd om het aandeel leerlingen dat naar havo of vwo gaat te vergroten en om het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) te verminderen.

De Haagse aandachtswijken laten inderdaad bij deze indicatoren achterstanden zien. Het type onderwijs dat jongeren volgen is lager en jongeren verlaten vaker zonder startkwalificatie het onderwijs. Ook liggen de Cito-scores onder het stedelijk gemiddelde en zijn er meer zittenblijvers.

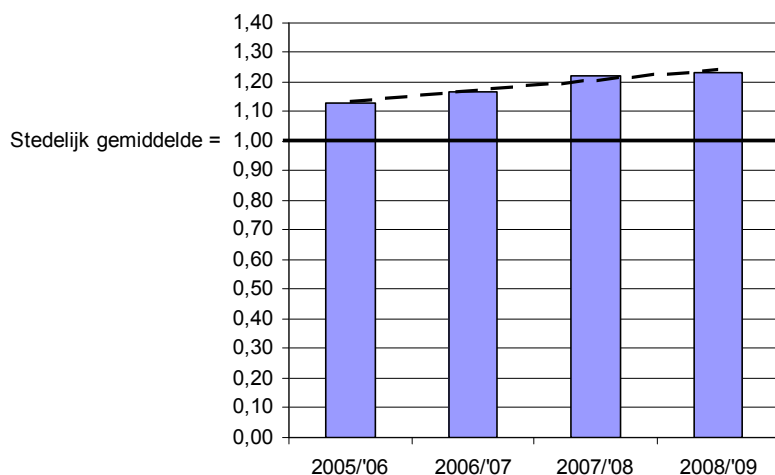
Er is wel sprake van verbetering ten opzichte van de Nulmeting op twee van de vier indicatoren. Maar het aandeel zittenblijvers en het aandeel VSV'ers is juist verder van dat van de hele gemeente komen te liggen.

Havo- en vwo-leerlingen

Het aandeel leerlingen uit het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs dat naar havo of vwo gaat, is 27 procent in de aandachtswijken tegenover 42 procent in Den Haag als geheel. Ten tijde van de Nulmeting was de achterstand van de vier aandachtswijken iets groter. Slechts 24 procent van de derdejaars leerlingen ging naar havo of vwo in de aandachtswijken, tegenover 40 procent in Den Haag als geheel. Doordat in de aandachtswijken het aandeel leerlingen naar het havo of vwo meer toenam dan in Den Haag als geheel is een begin gemaakt met de benodigde inhaalslag om het niveau van het stedelijk gemiddelde (dichter) te benaderen, zoals in de wijkactieplannen als doel is gesteld. In dit tempo wordt de achterstand op het stedelijk gemiddelde echter niet volledig ingelopen binnen tien jaar. De ontwikkelingen verschillen per wijk. Zo werd in de Stationsbuurt en de Schilderswijk de afstand tot het stedelijk gemiddelde kleiner, terwijl de achterstand groeide in Den Haag Zuidwest en Transvaal.

Voortijdig schoolverlaters

7.3 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Den Haag

Bron: CBS.

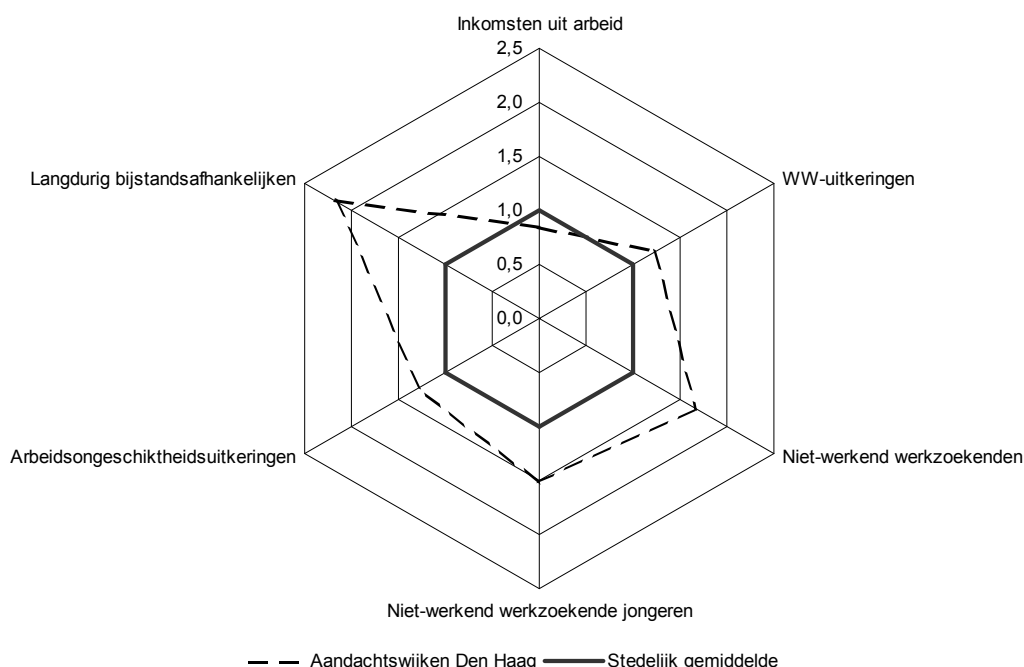
Het aandeel VSV'ers is in Den Haag gedaald van 6,5 procent in het schooljaar 2005/06 tot 4,9 procent in het schooljaar 2008/09. Voor elk van de vier aandachtswijken geldt eveneens dat het aandeel VSV'ers is afgenomen. De afname was in de aandachtswijken echter minder sterk dan die van het stedelijk gemiddelde. Daarmee is de afstand tussen het stedelijk gemiddelde en de aandachtswijken groter geworden, zoals de figuur laat zien. Omdat de ontwikkelingen van de afzonderlijke aandachtswijken verschillen, wordt hieronder ingezoomd op wijkniveau.

In de Schilderswijk kwam voortijdig schoolverlaten net iets minder vaak voor dan gemiddeld in Den Haag ten tijde van de Nulmeting. Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage was het aandeel VSV'ers wel verder afgenomen. Toch ligt het percentage VSV'ers nu boven het stedelijk gemiddelde, omdat de afname in de Schilderswijk (6 procent) kleiner was dan die in de stad als geheel (24 procent). In Den Haag Zuidwest is het aandeel VSV'ers eveneens minder snel afgenomen dan in Den Haag als geheel. De afname was hier 19 procent. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is daarmee groter geworden.

In de kleinere aandachtswijk Stationsbuurt nam het aandeel VSV'ers juist sneller af dan in Den Haag als totaal, namelijk met 35 procent. Daarmee is deze wijk begonnen aan een inhaalslag, maar de achterstand op het stedelijk gemiddelde is nog niet ingelopen. In Transvaal veranderde de afstand tot het stedelijk gemiddelde niet.

7.5 Werken

7.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken van Den Haag ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Den Haag

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Het verminderen van (jeugd)werkloosheid wordt in alle wijkactieplannen van Den Haag gezien als een belangrijk speerpunt. Het creëren van meer werkgelegenheid in de aandachtswijken zelf wordt genoemd als instrument om de arbeidsparticipatie te verbeteren. Re-integratieprojecten, het scheppen van gesubsidieerde arbeidsplekken en stageplekken zijn middelen hiertoe. Met deze aanpak van de werkloosheid wordt niet alleen beoogd dat het aandeel uitkeringsgerechtigden het stedelijk gemiddelde meer zal benaderen, maar ook dat de sociale cohesie zal verbeteren.

Dat de aandacht voor de arbeidsmarktpositie van mensen in de aandachtswijken terecht is, toont het spinnenweb. Ten opzichte van het stedelijk gemiddelde presteren de aandachtswijken op alle indicatoren slechter. Meer dan gemiddeld in de stad is zijn personen afhankelijk van WW-, arbeidsongeschiktheids- en bijstandsuitkeringen. Ook het aandeel niet-werkend werkzoekenden is er

hoger. Wel scoren de aandachtswijken tijdens de Eerste Voortgangsrapportage op alle indicatoren beter dan op het moment van de Nulmeting.

Niet-werkend werkzoekenden

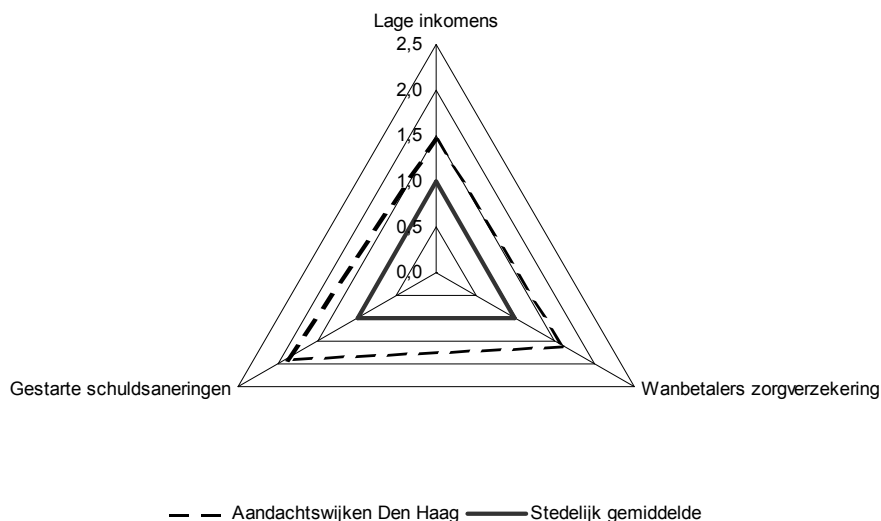
Het aandeel niet-werkend werkzoekenden is in de aandachtswijken sneller afgenomen dan in de stad als geheel. Terwijl het aandeel niet-werkend werkzoekenden op het moment van de Nulmeting nog 1,9 keer groter was dan in de stad als geheel, is deze factor teruggelopen tot 1,7 op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is dus kleiner geworden. Hetzelfde beeld geldt voor de niet-werkend werkzoekende jongeren.

Inkomsten uit arbeid

Ten tijde van de Nulmeting was het verschil tussen de Haagse aandachtswijken en het stedelijk gemiddelde voor het aandeel personen uit de beroepsbevolking met inkomsten uit arbeid 18 procent. In alle aandachtswijken van Den Haag is het aandeel personen met inkomsten uit arbeid sindsdien harder toegenomen dan gemiddeld in Den Haag. De achterstand van de aandachtswijken is voor de inkomsten uit arbeid dan ook afgenomen tot bijna 16 procent. In Den Haag Zuidwest is de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor deze indicator verreweg het kleinst. Het aandeel personen uit de beroepsbevolking dat inkomsten uit arbeid heeft ligt daar slechts 10 procent onder het stedelijk gemiddelde.

7.6 Inkomen en schuldenproblematiek

7.5 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Den Haag ten opzichte het stedelijk gemiddelde van Den Haag

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

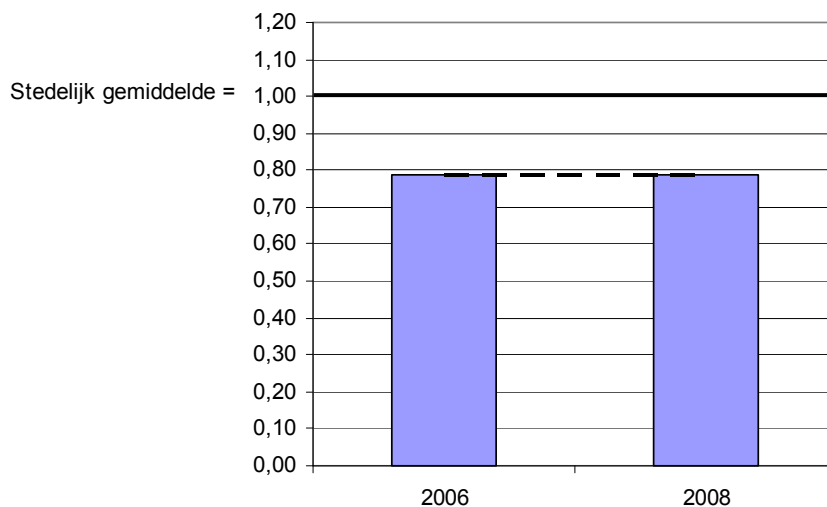
De financiële positie van mensen in de aandachtswijken is minder goed dan gemiddeld in Den Haag. Voor de schulddindicatoren scoren ze bovendien slechter dan op het moment van de Nulmeting.

De financiële kwetsbaarheid van mensen kan tot uitdrukking komen in de vorm van betalingsachterstanden. Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie is in de aandachtswijken een factor 1,6 keer groter dan in Den Haag als geheel. Dit is iets vaker dan op het moment van de Nulmeting toen het aandeel wanbetalers nog 1,5 keer groter was dan dat van het stedelijk gemiddelde.

Het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten is een andere indicator die de financiële positie van mensen in de aandachtswijken duidt. Schuldsaneringstrajecten in het kader van de 'Wet schuldsanering natuurlijke personen' zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding en worden pas gestart na een uitspraak van de rechter.³ Het spinnenwebdiagram laat zien dat schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijken relatief vaak voorkomen. De onderlinge verschillen tussen de aandachtswijken zijn echter groot. Terwijl het aandeel schuldsaneringstrajecten in Den Haag Zuidwest ruim twee keer zo groot is als het stedelijk gemiddelde, is het aandeel schuldsaneringstrajecten in Transvaal 30 procent kleiner dan het stedelijk gemiddelde.

7.7 Veiligheid

7.6 Veiligheid: aandachtswijken Den Haag ten opzichte van stedelijk gemiddelde Den Haag

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

Het verhogen van de leefbaarheid en het gevoel van veiligheid is een belangrijk thema voor de Haagse aandachtswijken, zo is in de wijkactieplannen te lezen. In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁴

Den Haag als geheel scoorde ten tijde van de Nulmeting en Eerste Voortgangsrapportage respectievelijk -34 en -33 op de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De Haagse aandachtswijken scoorden met -45 en -44 een stuk lager. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is nauwelijks veranderd.

Den Haag Zuidwest scoorde al dicht bij het stedelijk gemiddelde en komt op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage uit op een score van -35. De andere wijken scoren een stuk slechter. Zo scoren de Stationsbuurt en Schilderswijk beide -48 en Transvaal -44. Transvaal laat wel de grootste verbetering zien. Tijdens de Nulmeting scoorde deze wijk nog -48.

7.8 Gezondheid

In de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder. De achterstand van de Haagse aandachtswijken op deze gezondheidsindicatoren is in vergelijking met de Nulmeting niet veranderd voor de relatieve voortijdige sterfte maar voor de gezondheid van pasgeborenen is de achterstand iets kleiner geworden.

De relatieve voortijdige sterfte in Den Haag is 'gemiddeld'. Dit wil zeggen dat het sterfterisico van 0- tot 65-jarigen in Den Haag om en nabij het landelijk gemiddelde ligt. In de aandachtswijken is de relatieve voortijdige sterfte 'hoog'. Dit wil zeggen dat het gemiddelde overlijdensrisico 1,2 tot 1,5 keer hoger ligt ten opzichte van het landelijk gemiddelde dan verwacht zou mogen worden op basis van de leeftijdsopbouw in de wijken.

Ten opzichte van de Nulmeting is de situatie omtrent relatieve voortijdige sterfte weinig veranderd. De Schilderswijk en Transvaal scoorden en scoren beiden 'hoog' op deze indicator. Den Haag Zuidwest scoorde 'hoog' op het moment van de Nulmeting, maar scoort nu 'erg hoog'. Het omgekeerde is zichtbaar bij de Stationsbuurt, die eerder 'erg hoog' scoorde en tijdens de Eerste Voortgangsrapportage 'hoog' scoort. Bij deze indicator moet opgemerkt worden dat fluctuaties te verwachten zijn, vanwege het geringe aantal sterftegevallen op wijkniveau. Bij de interpretatie van de indicator is dus enige voorzichtigheid geboden.

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁵ wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In de aandachtswijken heeft 18 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte, terwijl dat in de stad als geheel 16 procent is. In de Stationsbuurt bleef de gezondheidstoestand – gemeten aan de hand van deze indicator – op hetzelfde niveau als bij de Nulmeting. In alle andere aandachtswijken was er een verbetering. Ook het stedelijk gemiddelde is verbeterd sinds de Nulmeting, maar in mindere mate dan de gezamenlijke aandachtswijken. Hierdoor is de afstand van de aandachtswijken tot het stedelijk gemiddelde verminderd tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage.

7.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-economische aspect en het sociaal-culturele aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator die voor het sociaal-culturele aspect van integratie wordt gebruikt, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. Voor Den Haag als totaal ligt dit aandeel op 8 procent. In de Stationsbuurt en in Den Haag Zuidwest ligt het aandeel paren met één niet-westerse partner boven

het stedelijk gemiddelde op respectievelijk 11 procent en 9 procent. Het omgekeerde geldt voor de Schilderswijk en Transvaal, waar het aandeel paren met één niet-westerse partner uitkomt op 5 procent. Mogelijk komt dit doordat de bevolkingssamenstelling meer homogeen is: meer dan 80 procent van de mensen in deze twee wijken is niet-westerse allochtoon. In de Stationsbuurt en Den Haag Zuidwest ligt het aandeel niet-westerse allochtonen onder de 60 procent.

Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel paren met één niet-westerse partner in Den Haag Zuidwest en in de Stationsbuurt met 1 procentpunt gestegen. Voor de andere twee aandachtswijken en voor Den Haag als geheel zijn de percentages niet veranderd. De sociaal-culturele integratie – gemeten aan de hand van deze indicator – is daarmee nauwelijks veranderd tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om de leerprestaties en de arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies Leren en Werken. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt hier de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de hele gemeente. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Op alle vijf de aspecten in deze analyse⁶ is de positie van niet-westerse allochtonen minder goed dan die van autochtonen. Dit geldt zowel in de aandachtswijken als in de niet-aandachtswijken van Den Haag. De verschillen tussen de autochtonen en niet-westerse allochtonen zijn vooral groot als het gaat om niet-werkend werkzoekenden en personen met inkomsten uit arbeid. Onder niet-westerse allochtonen is het aandeel niet-werkend werkzoekenden veel hoger en van hen heeft een veel minder groot deel inkomsten uit arbeid.

Sinds de Nulmeting is de participatie van de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken op alle aspecten verbeterd, met uitzondering van het aandeel personen met een WW-uitkering. Echter, ook voor de autochtonen verbeterde de situatie waardoor de achterstand van de niet-westerse allochtonen op autochtonen niet altijd kleiner werd. In de niet-aandachtswijken was dezelfde ontwikkeling zichtbaar maar verbeterde de situatie van de niet-westerse allochtonen vaak meer dan die van autochtonen. De ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijken was daardoor minder goed dan in de niet-aandachtswijken.

Niet-werkend werkzoekenden

Staat 7.1

Dimensie Integratie: aandeel niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken Den Haag	Nulmeting	7,9	14,6	86,0	
	Eerste Voortgangsrapportage	4,7	8,7	86,0	0,0
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	3,5	9,9	181,3	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,6	6,3	137,5	-24,2

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

In de aandachtswijken is men er in geslaagd om het aandeel niet-werkend werkzoekenden fors terug te brengen. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage daalde dit aandeel voor autochtonen en niet-westerse allochtonen in eenzelfde tempo. Het verschil tussen de autochtonen en de niet-westerse allochtonen bleef hiermee gelijk. In de Haagse niet-aandachtswijken nam het aandeel niet-werkend werkzoekenden ook af, maar voor de niet-westerse allochtonen in een hoger tempo dan voor de autochtonen. Hierdoor werd het verschil in de niet-aandachtswijken kleiner tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen. De conclusie is daarom dat de integratie zich minder gunstig ontwikkelde in de Haagse aandachtswijken dan in de andere Haagse wijken samen.

¹ In deze monitor wordt de naam Stationsbuurt gebruikt voor postcode 2515. Voor een overzicht van alle aandachtswijken en hun onderliggende postcodes, zie bijlage 1.

² Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/den-haag>

³ Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁴ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁵ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers over 2008 zijn voorlopig.

⁶ In de analyse in deze paragraaf is gekeken naar: het aandeel havo- of vwo-leerlingen in het derde leerjaar, aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

8. Deventer

8.1 Inleiding

Deventer kent één aandachtswijk: de Rivierenwijk. In 2007 is een wijkactieplan opgesteld dat moet bijdragen aan het oplossen van de dominante problematiek in de wijk. Een van de hoofddoelen uit het wijkactieplan Rivierenwijk is het geven van een extra impuls aan de sociaal-economische positie van de wijkbewoners. Het plan beoogt de kwetsbaarheid van mensen op de arbeidsmarkt te verminderen en de sociale positie van bewoners te verbeteren. Van de ruim 4 duizend inwoners in de wijk is 44 procent van niet-westers allochtone herkomst en 12 procent van westers allochtone herkomst. In Deventer als geheel is dat respectievelijk 12 procent en 9 procent van de bevolking. De maatschappelijke integratie van verschillende herkomstgroeperingen is als nevendoeel opgenomen in het wijkactieplan van de Rivierenwijk.

Uit deze Eerste Voortgangsrapportage blijkt dat de achterstanden van de wijkbewoners op sociaal-economisch gebied vooralsnog groot blijven. Dit blijkt uit de dimensies Werken, Inkomen en schuldenproblematiek en Leren. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden is hoog in de wijk en er zijn relatief veel personen die langdurig een bijstandsuitkering ontvangen. De financiële kwetsbaarheid van mensen in de Rivierenwijk komt tot uitdrukking in het hoge aandeel wanbetalers van zorgverzekeringspremies en in het hoge aandeel gestarte schuldsaneringen. Een verbeteringslag ten aanzien van het gemiddelde opleidingsniveau en het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) is nodig om de achterstand op het stedelijk gemiddelde in te halen.

8.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

Ondanks de achterstanden die er op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage zijn, is de situatie in de Rivierenwijk verbeterd voor de dimensies Werken, Inkomen en schuldenproblematiek en Gezondheid. Tegelijkertijd laat de dimensie Integratie een overwegend negatief beeld zien en laten de dimensies Wonen, Leren en Veiligheid nauwelijks tot geen verandering zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

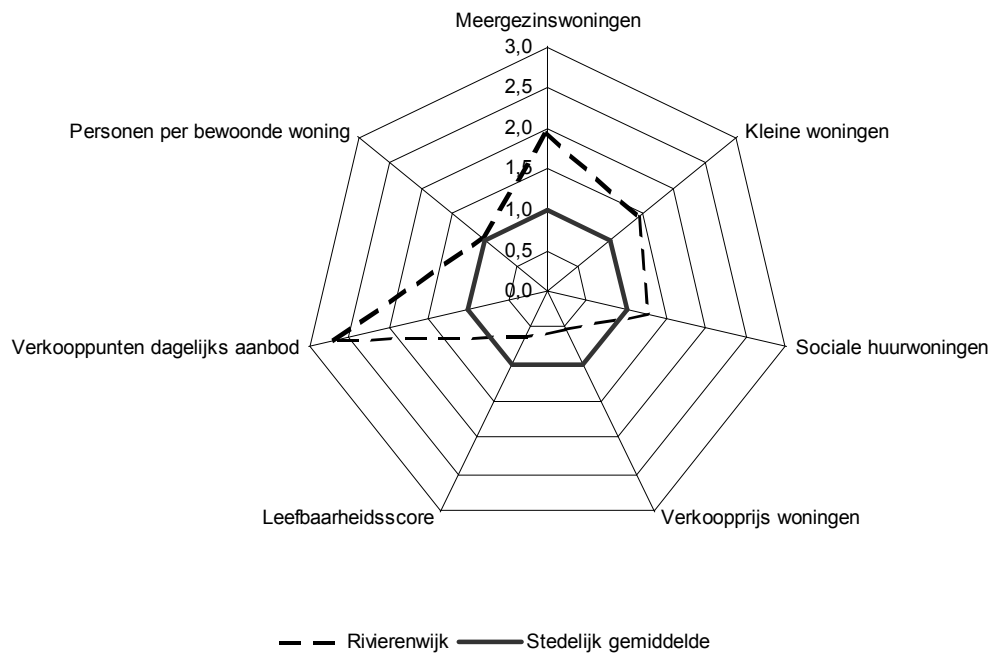
8.3 Wonen

In figuur 8.1 is te zien dat het aandeel meergezinswoningen in de Rivierenwijk bijna tweemaal zo groot is als dat van Deventer als geheel. Er staan bijna anderhalf keer zoveel kleine woningen in de wijk als gemiddeld in de stad. Ook het aandeel sociale huurwoningen ligt boven dat van het stedelijk gemiddelde.

De dimensie Wonen laat voor Deventer weinig veranderingen zien ten opzichte van de Nulmeting. Aanzienlijke veranderingen in de woningvoorraad van een wijk of stad zijn zeldzaam in de tijdspanne van slechts enkele jaren. Dit geldt ook voor Deventer. Alleen het aandeel sociale huurwoningen ontwikkelde zich iets richting het stedelijk gemiddelde en het aandeel kleine woningen ontwikkelde zich juist iets uit de richting van het stedelijk gemiddelde. Voor de leefbaarheid was een lichte ontwikkeling richting het stedelijk gemiddelde zichtbaar.

8.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Sociale huurwoningen

Sinds de Nulmeting is het aandeel sociale huurwoningen afgenomen. Waren er tijdens de Nulmeting in de Rivierenwijk nog ruim 1,4 keer zoveel sociale huurwoningen als in Deventer als geheel, nu is dat verschil afgenomen tot een factor 1,3. Daarmee is de Rivierenwijk voor deze indicator dichter bij het gemiddelde van Deventer komen te liggen.

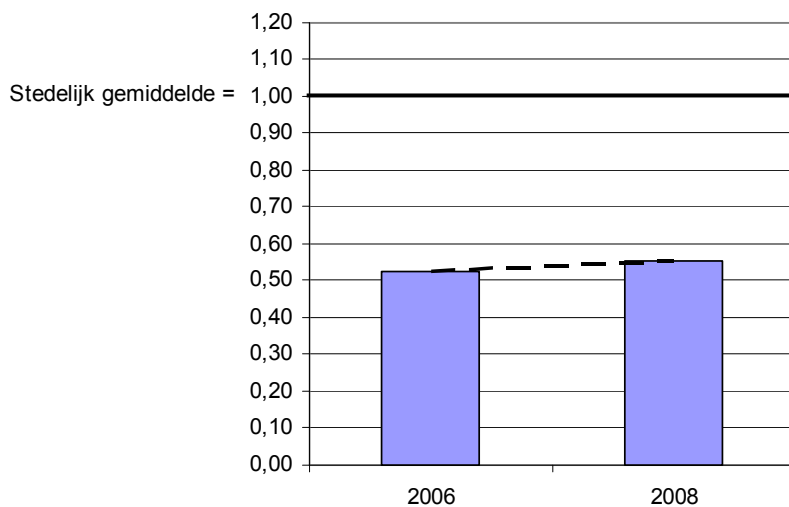
Hoewel te bemerken is dat de woningvoorraad in de Rivierenwijk op een aantal punten afwijkt van de woningvoorraad van Deventer als geheel, is aanpassing van de woningvoorraad geen expliciet aandachtspunt in het wijkactieplan. In plaats daarvan wordt in Deventer veeleer ingezet op 'sociale wijkvernieuwing'. Eén aspect daarvan is de leefbaarheid.

Leefbaarheid

In de dimensie Wonen is de Leefbaarheidsscore opgenomen uit de Leefbaarometer.¹ De Leefbaarheidsscore kent een schaal van 1 'uiterst negatief' tot 7 'uiterst positief'.

Tijdens de Eerste Voortgangsrapportage is de Leefbaarheidsscore voor de Rivierenwijk net uitgekomen op een 4 'Matig positief'. Tijdens de Nulmeting viel de score nog juist in de klasse 3 'Matig'. Voor Deventer als geheel blijft de Leefbaarheidsscore onveranderd op een 5 'Positief'. Zoals duidelijk wordt uit figuur 8.2 wordt de achterstand op het stedelijk gemiddelde nauwelijks ingelopen.

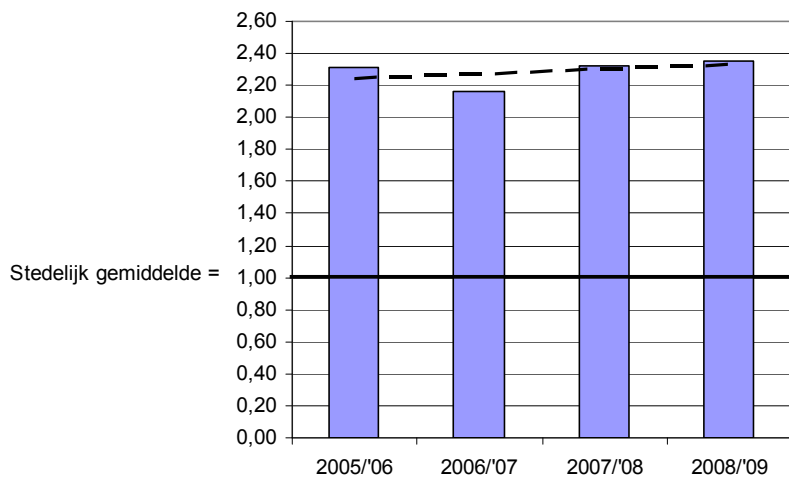
8.2 Leefbaarheidsscore: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

8.4 Leren

8.3 Voortijdige schoolverlaters: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

Bron: CBS.

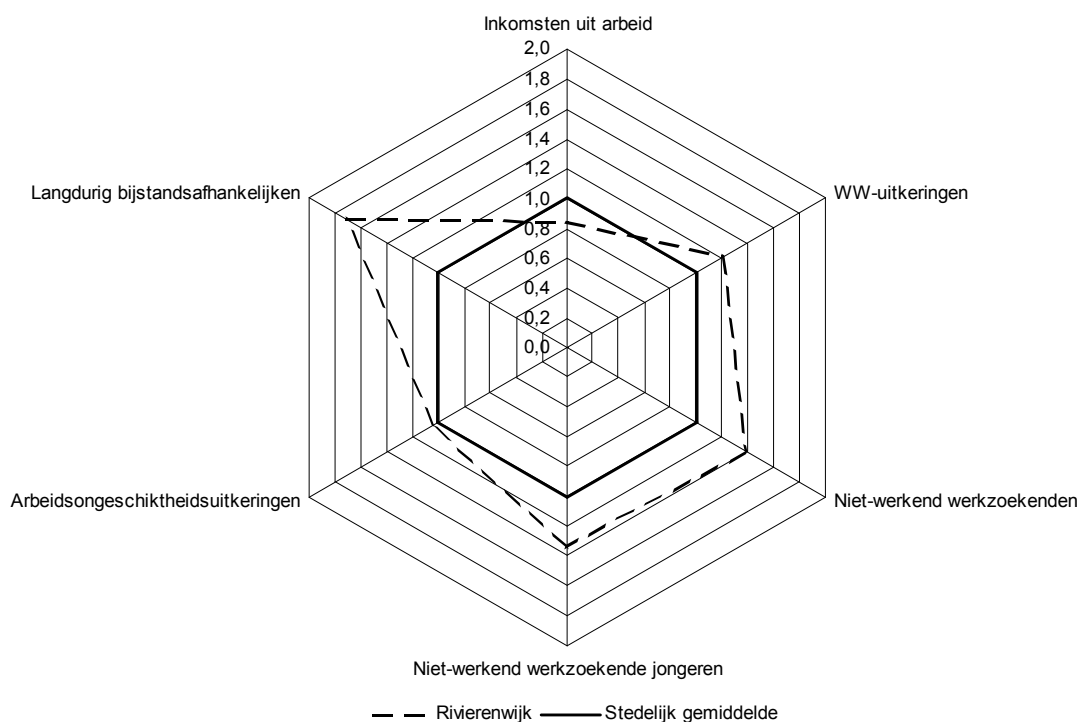
Binnen de dimensie Leren kan voor de Rivierenwijk slechts over één indicator worden bericht: het aandeel VSV'ers. Vanwege de geringe aantallen scholieren in de Rivierenwijk worden geen gegevens gepubliceerd over Cito-scores van leerlingen, zittenblijvers en leerlingen in het derde leerjaar van het havo of vwo.

Onder de noemer 'Aanval op de schooluitval' heeft het terugdringen van het aantal VSV'ers (uitvallers zonder startkwalificatie) een apart hoofdstuk in het wijkactieplan van de Rivierenwijk. Het aandeel

VSV'ers is in de Rivierenwijk meer dan dubbel zo groot als gemiddeld in Deventer. Ondanks een afname van het percentage VSV'ers van 11,6 procent naar 9,6 procent, liep de Rivierenwijk haar achterstand nog niet in. Dit komt omdat het aandeel VSV'ers in de stad als geheel vrijwel even snel is gedaald als in de Rivierenwijk.

8.5 Werken

8.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer *

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Een belangrijk thema in het wijkactieplan van de Rivierenwijk vormt de verbetering van de sociaal-economische positie van de wijkbewoners. Uit het spinnenweb is op te maken dat de wijk op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage vooral te kampen heeft met een hoog aandeel niet-werkend werkzoekenden en langdurig bijstandsafhankelijken.

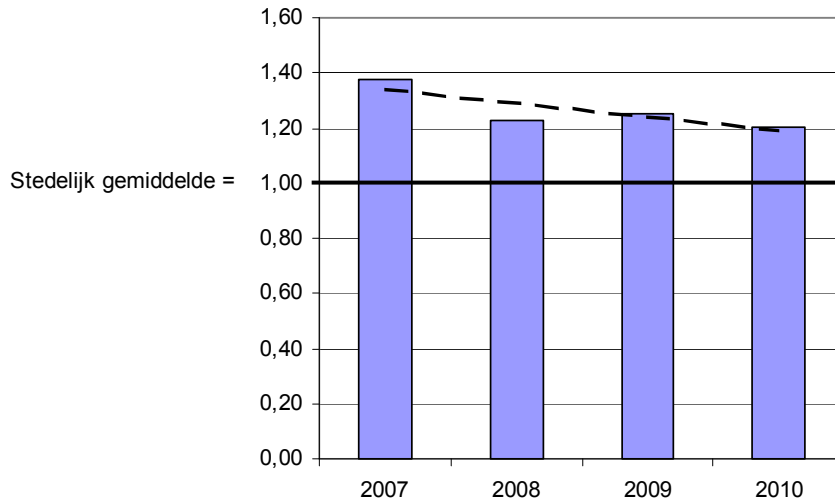
Toch is de achterstand op het stedelijk gemiddelde aanzienlijk afgenomen. De indicatoren van de dimensie Werken laten stuk voor stuk een verbetering zien ten opzichte van de Nulmeting.

WW-uitkeringen

Het aandeel mensen met een WW-uitkering is een factor 1,2 keer groter in de Rivierenwijk dan gemiddeld in de stad. Ook hier is sprake van een afname ten opzichte van het stedelijk gemiddelde sinds de Nulmeting. Het aandeel WW'ers in de Rivierenwijk was ten tijde van de Nulmeting namelijk nog 1,4 keer groter dan gemiddeld in Deventer. Opvallend hierbij is dat, net als bij de percentages niet-werkend werkzoekenden, het percentage WW'ers in de wijk alsook in de stad als geheel in 2010 weer stegen, na een daling tussen 2007 en 2009. Desondanks verbetert de positie van de

aandachtswijk zich in 2010 ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, zoals ook zichtbaar is in de figuur.

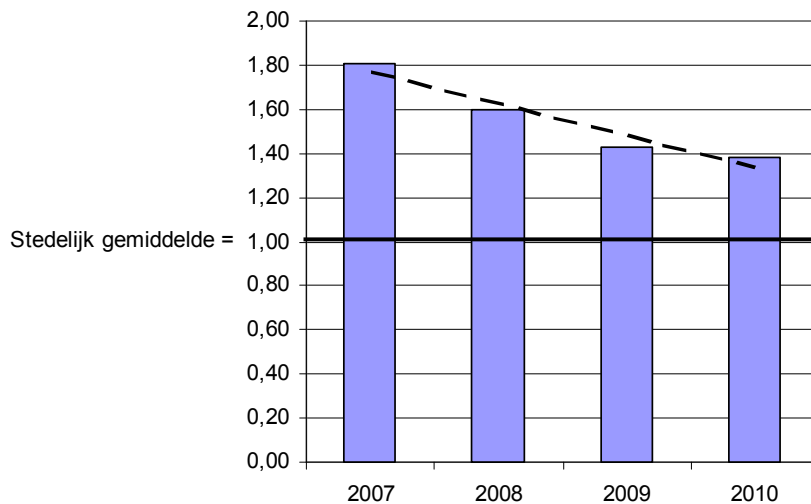
8.5 WW-uitkeringen: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

Bron: CBS.

Niet-werkend werkzoekenden

8.6 Niet-werkend werkzoekenden: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer

Bron: CBS.

Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage ligt het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de wijk 1,4 keer zo hoog als in Deventer als geheel. Op het moment van de Nulmeting was dit nog 1,8 keer zoveel. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is daarmee aanzienlijk ingelopen.

Tussen 2009 en 2010 is voor zowel de stad als geheel als voor de Rivierenwijk een toename van het aandeel niet-werkend werkzoekenden te zien. Mogelijk is dit gevolg van de economische recessie. Zoals in de figuur te zien is, verbetert de positie van de aandachtswijk zich ook tussen 2009 en 2010 licht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

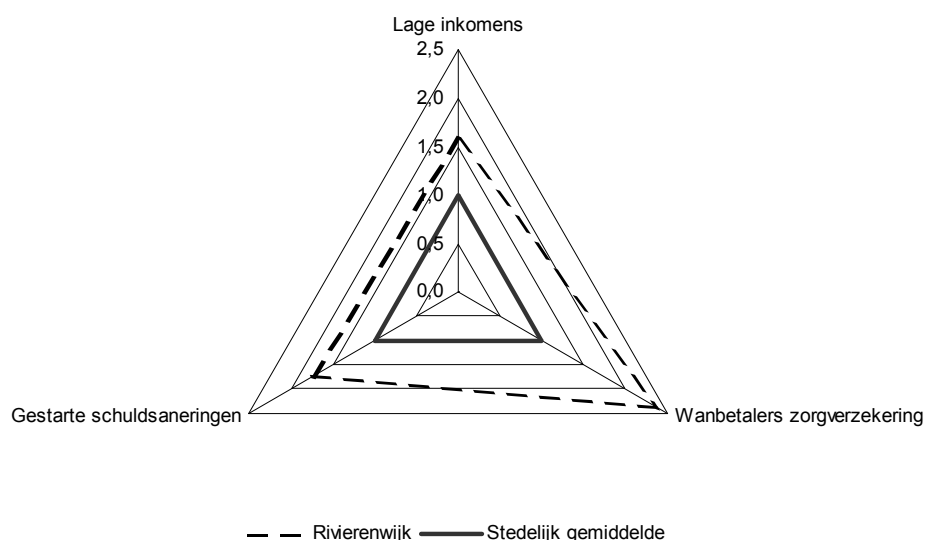
Langdurig bijstandsafhankelijken

Hoewel het aandeel mensen in de Rivierenwijk dat langdurig afhankelijk is van een bijstandsuitkering met 2,8 procent relatief beperkt is vergeleken met veel andere aandachtswijken, is dit aandeel toch nog altijd 1,7 keer groter dan dat van Deventer als geheel. Ook hier is sprake van een afname ten opzichte van de Nulmeting. Toen hadden personen in de Rivierenwijk ruim 2,2 keer vaker een langdurige bijstandsuitkering dan gemiddeld in de stad.

8.6 Inkomen en schuldenproblematiek

In sociaal-economisch opzicht kent de Rivierenwijk grote achterstanden op het stedelijk gemiddelde, zoals de dimensie Werken al toonde. Dit geldt ook voor de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek. De huishoudens in de Rivierenwijk hebben meer dan anderhalf keer zo vaak een laag inkomen als gemiddeld in Deventer. Zowel het aandeel mensen met betalingsachterstanden op de zorgverzekeringspremie als het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten liggen ver boven het stedelijk gemiddelde. Maar ook voor deze dimensie geldt dat de Rivierenwijk haar achterstanden op het stedelijk gemiddelde aan het inlopen is ten opzichte van de Nulmeting.

8.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Rivierenwijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Deventer *

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage hebben bewoners van de Rivierenwijk 1,6 keer zo vaak een laag inkomen als gemiddeld in Deventer. Ten tijde van de Nulmeting was het aandeel personen met een laag inkomen nog 1,7 keer zo groot als gemiddeld in Deventer. De achterstand op het stedelijk gemiddelde wordt daarmee iets kleiner.

Een indicator voor de financiële positie van mensen in de wijk is het aandeel gestarte schuldsaneringen. De indicator 'gestarte schuldsaneringen' duidt het aandeel schuldsaneringstrajecten aan dat gestart is in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.² Vergeleken met het stedelijk gemiddelde is het aandeel gestarte schuldsaneringen in de Rivierenwijk 1,7 keer groter op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage. Dit is lager dan op het moment van de Nulmeting, toen deze factor nog op 2,1 lag. Ook voor deze indicator is daarmee de achterstand op het stedelijk gemiddelde kleiner geworden.

De financiële kwetsbaarheid van mensen kan ook tot uitdrukking komen in de vorm van betalingsachterstanden. Opvallend is dat in de Rivierenwijk het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie in 2010 2,4 zo groot is als in Deventer als geheel. Op het moment van de Nulmeting in 2007 was dat nog 2,8 keer zo groot. Deze ogenschijnlijke verbetering is echter het gevolg van een sterkere toename van het aandeel mensen met betalingsachterstanden op de zorgverzekeringspremie in Deventer als geheel. Binnen de wijk zelf steeg het percentage wanbetalers van de zorgverzekeringspremie van 4,1 procent naar 6,8 procent.

8.7 Veiligheid

In deze Voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.³

De Rivierenwijk heeft een Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid van -23 ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage. De stad heeft een score van -1. Daarmee is de score voor de stad als geheel vrijwel gelijk aan het landelijk gemiddelde ten tijde van de Nulmeting in 2006.

De achterstand van de Rivierenwijk op Deventer als geheel is onveranderd gebleven tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage, ondanks dat de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid in de wijk verbeterde. In 2006 scoorde de wijk namelijk nog -29. Omdat de stad als geheel toen eveneens een lagere score had van -11, is de achterstand niet ingelopen.

8.8 Gezondheid

In de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijk op twee indicatoren vergeleken met het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder. Omdat er in de Rivierenwijk te weinig pasgeborenen met zorgbehoefte zijn om er statistische uitspraken over te doen, wordt deze indicator hier niet besproken.

De relatieve voortijdige sterfte in Deventer is 'gemiddeld' op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage. Dit wil zeggen dat het sterfterisico van 0- tot 65-jarigen in Deventer rond het landelijk gemiddelde ligt. De relatieve voortijdige sterfte in de Rivierenwijk is daarentegen 'hoog'.

Niettemin is er voor de Rivierenwijk sprake van een verbetering ten opzichte van de Nulmeting, toen de relatieve voortijdige sterfte nog 'erg hoog' was. Ook toen was de relatieve voortijdige sterfte 'gemiddeld' in Deventer. De achterstand van de aandachtswijk op de stad als geheel lijkt hiermee voor een deel ingelopen te zijn. Toch moet bij deze indicator opgemerkt worden dat fluctuaties te verwachten zijn, vanwege het geringe aantal sterftegevallen op wijkniveau. Bij de interpretatie van de indicator is dus enige voorzichtigheid geboden.

8.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-economische aspect en het sociaal-culturele aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt vaak samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In de Rivierenwijk is het aandeel niet-westerse allochtonen 44 procent; in Deventer als geheel maar 12 procent. Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is in Rivierenwijk 5 procent, dat is hoger dan in Deventer als geheel waar dit aandeel 3 procent is. Sociaal-cultureel gezien is er in Rivierenwijk dus meer integratie dan in Deventer als geheel. Dit verschil is kleiner geworden. Sinds de Nulmeting is het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner in de aandachtswijk kleiner geworden, terwijl dit in Deventer als geheel gelijk bleef.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken.⁴ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Rivierenwijk vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Deventer. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Drie van de vier indicatoren ontwikkelden zich negatief. Dat geldt voor de langdurig bijstandsafhankelijken, de inkomsten uit arbeid en de WW-uitkeringen. Alleen bij de niet-werkend werkzoekenden was er een positieve integratie-ontwikkeling voor de aandachtswijk.

Inkomsten uit arbeid

Bij de Nulmeting ontving in de Rivierenwijk een kleiner deel van de niet-westerse allochtone potentiële beroepsbevolking inkomsten uit arbeid (44,0 procent) dan bij de autochtonen het geval was (66,4 procent). Dit aandeel is bij de Eerste Voortgangsrapportage voor beide groepen groter geworden. In Rivierenwijk was de toename bij niet-westerse allochtonen groter dan bij autochtonen. Hierdoor nam de achterstand van de niet-westerse allochtonen binnen deze wijk af (-9 procent). In de andere wijken van Deventer nam de achterstand van niet-westerse allochtonen nog sterker af (-22 procent). De positie van niet-westerse allochtonen verbeterde dus binnen de wijk, maar minder

dan in de andere wijken van Deventer samen. De ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijk was daarmee negatief.

Staat 8.1.

Dimensie Integratie: aandeel personen met inkomsten uit arbeid

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
%					
Rivierenwijk	Nulmeting	66,4	44,0	-33,7	
	Eerste Voortgangsrapportage	72,1	50,0	-30,7	-9,0
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	74,5	47,7	-36,0	
	Eerste Voortgangsrapportage	76,3	54,9	-28,1	-22,0

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkanaanpak>.

² Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

³ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkanaanpak>.

⁴ In de Rivierenwijk wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

9. Dordrecht

9.1 Inleiding

In Dordrecht is één aandachtswijk: Wielwijk-Crabbehof.

Dordrecht telt rond de 118 duizend inwoners, waarvan er 14 duizend in Wielwijk-Crabbehof wonen. Typerend voor de wijk is het verouderde woningaanbod met relatief veel sociale huurwoningen en werkloosheid. In Wielwijk-Crabbehof wonen dan ook relatief veel mensen met een laag inkomen. De bevolking wordt getypeerd door een groot aandeel niet-westerse allochtonen, 29 procent is niet-westers allochtoon, terwijl dat in Dordrecht als geheel maar 17 procent is. Ook wonen in de wijk relatief wat meer vijfenzestigplussers.

In het wijkactieplan van Wielwijk-Crabbehof¹ heeft de gemeente twee centrale doelstellingen gesteld. De eerste doelstelling is het tegengaan van selectieve uitstroom van hogere inkomens en instroom van lagere inkomens. De tweede doelstelling is gericht op de leefbaarheid. De gemeente wil ervoor zorgen dat de woonsituatie schoon en veilig is en dat het voorzieningenniveau op peil is.

9.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

De ontwikkeling van Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde sinds de Nulmeting is niet eenduidig. De achterstand van Wielwijk-Crabbehof is voor de dimensie Veiligheid verminderd ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Gemeten aan de hand van de indicator voor overlast en veiligheid was en is Wielwijk-Crabbehof zelfs even veilig als Dordrecht als geheel. De dimensies Wonen, Leren, Werken, Gezondheid en Integratie lieten een meer wisselend beeld zien: de waarden van sommige indicatoren verbeterden, andere verslechterden of bleven min of meer gelijk. De dimensie Inkomen en schuldenproblematiek liet een verslechtering zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde sinds de Nulmeting.

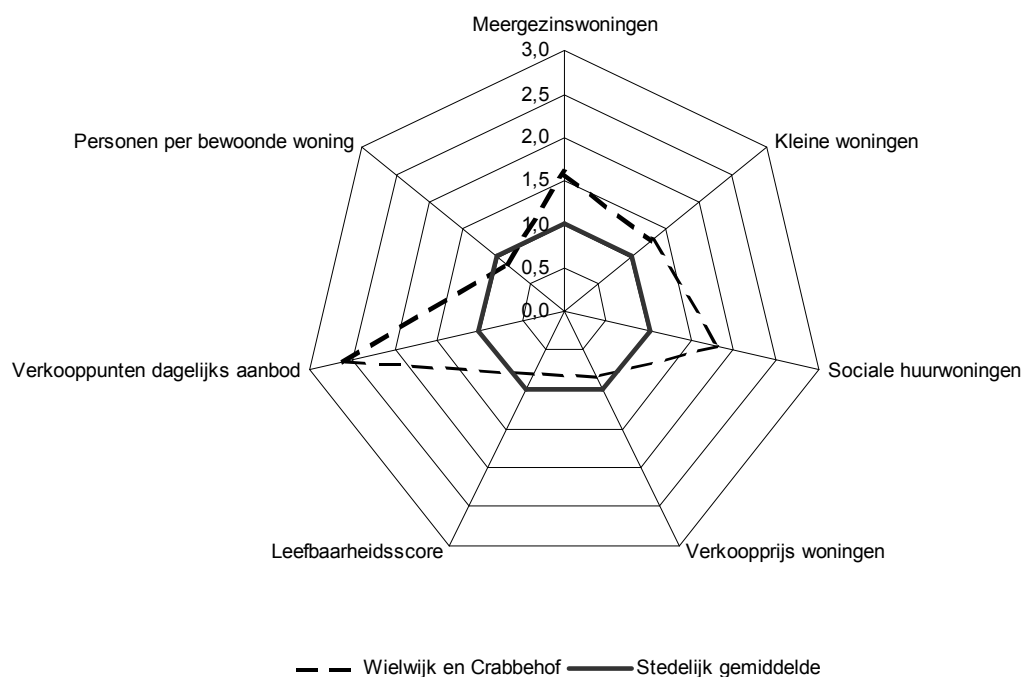
9.3 Wonen

Een aandachtspunt in het wijkactieplan van Dordrecht betreft het woningaanbod. De gemeente wenst een gevarieerder en kwalitatief hoogwaardiger woningaanbod. Een ander belangrijk aandachtspunt in het wijkactieplan van Dordrecht is het op peil brengen van de leefbaarheid.²

De woningvoorraad in Wielwijk-Crabbehof kenmerkt zich door relatief veel sociale huurwoningen. Daarnaast bestaat deze naoorlogse wijk in vergelijking met een gemiddelde wijk in Dordrecht uit relatief meer meergezinswoningen en kleine woningen. In Wielwijk-Crabbehof is de woningvoorraad hierdoor minder divers dan in Dordrecht als geheel. De leefbaarheid in Wielwijk-Crabbehof ligt, gemeten met de Leefbaarheidsscore, iets onder het gemiddelde van Dordrecht.

Ten opzichte van de Nulmeting is het beeld voor de dimensie Wonen hoofdzakelijk gelijk gebleven.

9.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

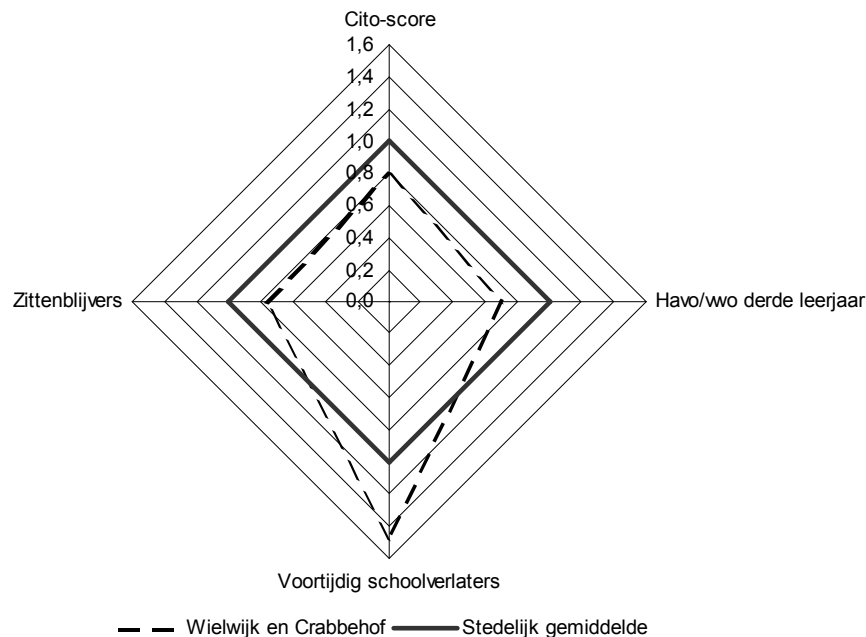
Voor wat betreft de woningvoorraad is een daling in het aandeel sociale huurwoningen in Wielwijk-Crabbehof te zien van 59 procent naar 55 procent. Desondanks heeft de aandachtswijk op het gebied van sociale huurwoningen nog dezelfde achterstand op Dordrecht als geheel als op het moment van de Nulmeting. Dit komt doordat in Dordrecht als geheel het aandeel sociale huurwoningen eveneens afnam. Hetzelfde is te zien bij kleine woningen en meergezinswoningen. Het aandeel van dit soort woningen is in vergelijking met de Nulmeting in Wielwijk-Crabbehof dan wel kleiner geworden, maar omdat in Dordrecht als geheel het aandeel kleine woningen en meergezinswoningen ook afnam, blijft de achterstand tot het stedelijk gemiddelde gelijk.

Ten slotte geldt dat tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage de Leefbaarheidsscore onveranderd is gebleven in vergelijking met het stedelijk gemiddelde. Deze was op beide momenten 5 in Dordrecht als geheel en 4 in Wielwijk-Crabbehof.

9.4 Leren

De leerprestaties in Wielwijk-Crabbehof zijn minder goed dan in Dordrecht als geheel. Hierbij valt vooral het grote aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) op, maar ook scores scholieren in de wijk lager op de Citotoets en gaan minder jongeren naar het havo of vwo in vergelijking met Dordrecht als geheel. Positief is het lagere aandeel zittenblijvers in de aandachtswijk.

9.2 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

De leerprestaties in Wielwijk-Crabbehof zijn in vergelijking met het stedelijk gemiddelde op enkele punten verbeterd, maar ook op enkele punten verslechterd. In Wielwijk-Crabbehof werd het aandeel VSV'ers teruggebracht en steeg het aandeel havo- of vwo-leerlingen. Deze gunstige ontwikkeling was ook te zien in Dordrecht als geheel maar in minder sterke mate. Hierdoor werd de achterstand op het Dordrechts gemiddelde kleiner voor deze indicatoren.

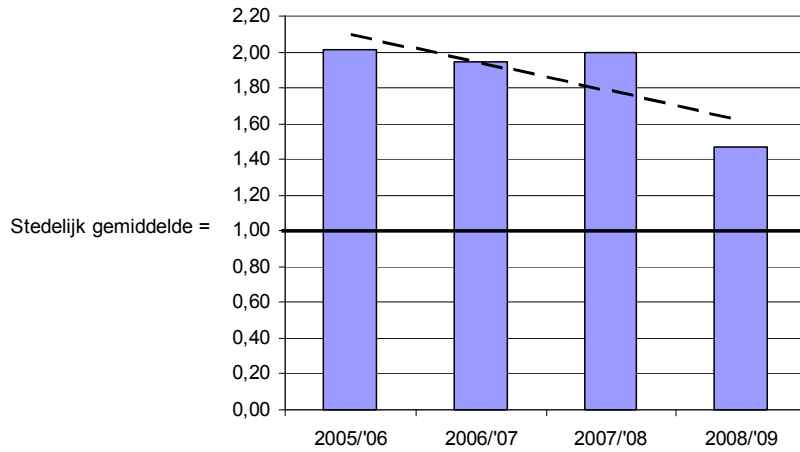
De scores op de Citotoets werden slechter in zowel Dordrecht als geheel als Wielwijk-Crabbehof. Doordat in Wielwijk-Crabbehof de scores sterker daalden, werd de afstand op het stedelijk gemiddelde groter voor de Cito-scores. Wielwijk-Crabbehof heeft een minder groot aandeel zittenblijvers dan Dordrecht als geheel, maar sinds de Nulmeting is de voorsprong van Wielwijk-Crabbehof kleiner geworden. Dit komt doordat het aandeel zittenblijvers in de aandachtswijk iets sterker steeg dan in Dordrecht als geheel.

Voortijdige schoolverlaters

De afname van het aandeel van VSV'ers is belangrijk om jongeren te verzekeren van een meer kansrijke positie op de arbeidsmarkt. In Wielwijk-Crabbehof is het aandeel VSV'ers afgenomen van 11,1 procent in schooljaar 2005/2006 naar 7,0 procent in schooljaar 2008/2009. Ook in Dordrecht als geheel nam het aandeel VSV'ers af, namelijk van 5,5 procent naar 4,8 procent. Doordat de afname in Wielwijk-Crabbehof groter was dan in Dordrecht als geheel werd een deel van de achterstand ingelopen. Zo was ten tijde van de Nulmeting het aandeel VSV'ers in Wielwijk-Crabbehof nog twee keer zo hoog als in Dordrecht als geheel. Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage was dat nog

maar anderhalf keer zo hoog. Als deze ontwikkeling zich in dit tempo doorzet dan kan binnen tien jaar de gehele achterstand op het stedelijk gemiddelde zijn weggewerkt.

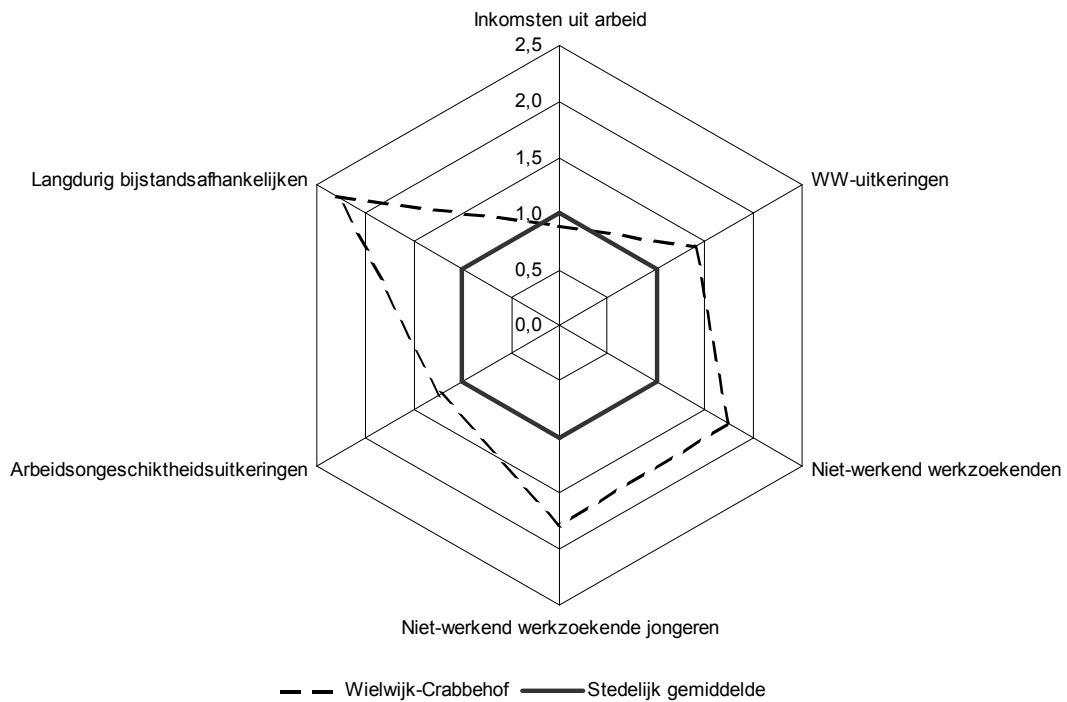
9.3 Voortijdige schoolverlaters: Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht

Bron: CBS.

9.5 Werken

9.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

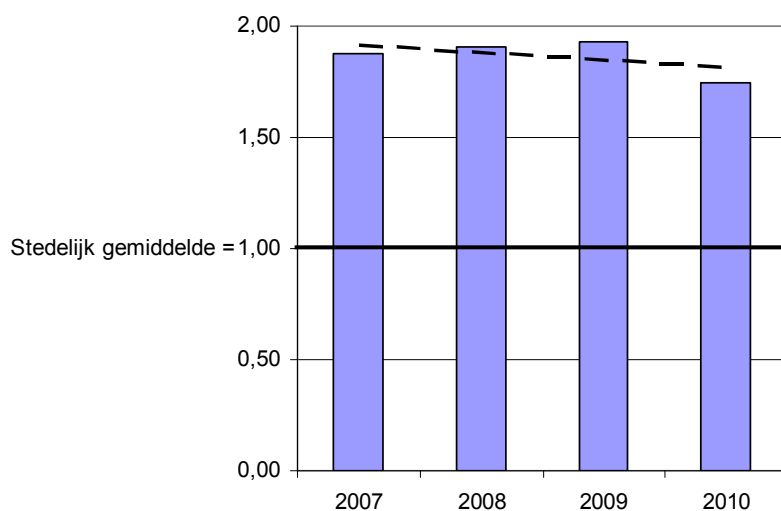
Bron: CBS.

De inwoners van Wielwijk-Crabbehof zijn in vergelijking met Dordrecht als geheel, vaker afhankelijk van een uitkering. Relatief veel inwoners in de aandachtswijk hebben een WW- of arbeidsongeschiktheidsuitkering of hebben langer dan drie jaar een bijstandsuitkering. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Wielwijk-Crabbehof is eveneens groter dan in Dordrecht als geheel.

Ten opzichte van de Nulmeting is het beeld diffuus voor de dimensie Werken. Het aandeel (jongere) niet-werkend werkzoekenden is afgenomen ten opzichte van het Dordrechtse gemiddelde, net als het aandeel arbeidsongeschikten. Tegelijk is het aandeel WW-uitkeringen toegenomen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De overige indicatoren lieten vrijwel geen verandering zien.

Volgens het wijkactieplan is Wielwijk-Crabbehof de wijk met het hoogste aandeel werklozen.³ De gemeente heeft zich dan ook tot doel gesteld om de werkloosheid terug te dringen. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden geeft een indicatie van de personen zonder werk in de wijk. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Wielwijk-Crabbehof nam af van 9 procent in 2007 naar 6 procent in 2010. In Dordrecht als geheel nam het aandeel minder sterk af van 5 naar 3 procent. Hierdoor is de afstand tot het stedelijk gemiddelde kleiner geworden.

9.5 Niet-werkend werkzoekenden: Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht²

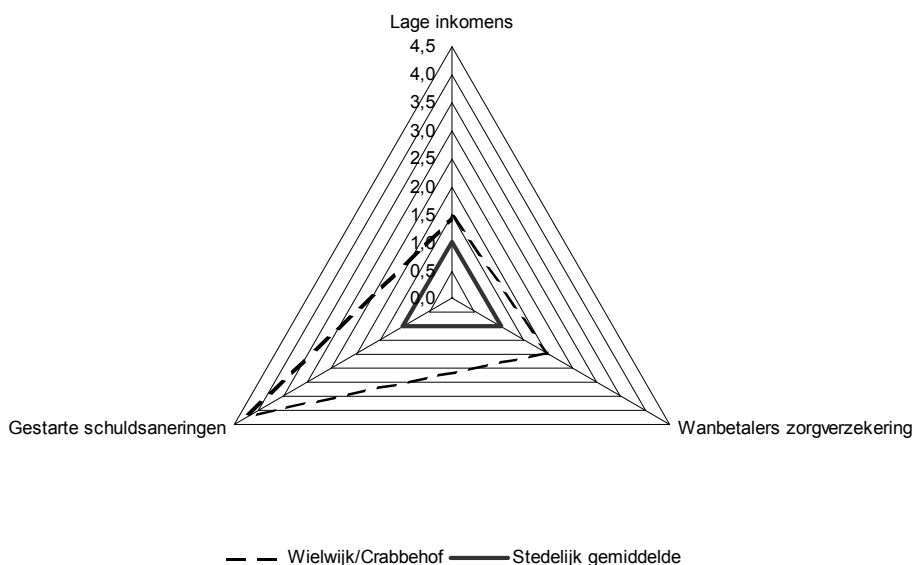

Bron: CBS.

9.6 Inkomen en schuldenproblematiek

De financiële positie van inwoners in Wielwijk-Crabbehof is, zoals te verwachten valt in een wijk met een hoog aandeel uitkeringsgerechtigden, slechter dan in Dordrecht als geheel. Huishoudens in Wielwijk-Crabbehof moeten relatief vaker rond zien te komen van een laag inkomen. Ook hebben ze vaker financiële problemen wat blijkt uit een relatief groot aandeel gestarte schuldsaneringen dat is gestart in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen⁴ en een groot aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie.

9.6 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

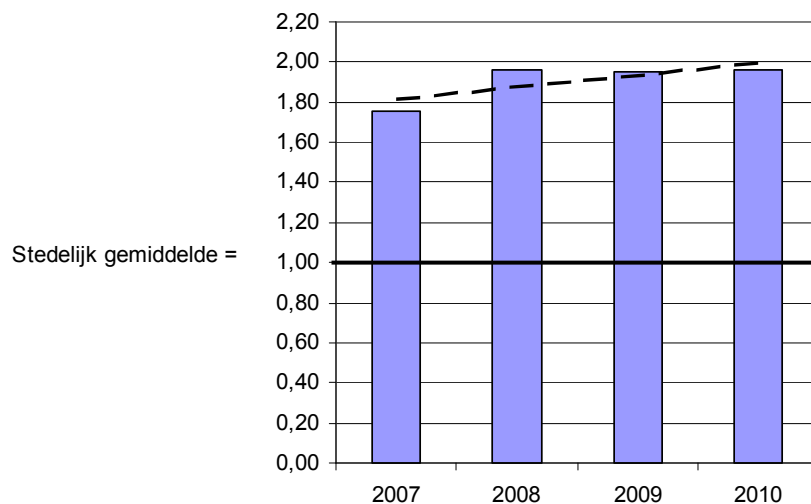
Bron: CBS.

Voor deze dimensie is de achterstand op het stedelijk gemiddelde toegenomen. Dit geldt voor alle drie de indicatoren.

Zo had ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage 61 procent van de huishoudens in Wielwijk-Crabbehof een laag inkomen. Het verschil met Dordrecht als geheel is groot, want daar had gemiddeld had 43 procent van alle huishoudens een laag inkomen. Ten opzichte van de Nulmeting is de afstand op het stedelijk gemiddelde groter geworden. Op het moment van de Nulmeting had namelijk 59 procent van de huishoudens in de aandachtswijk een laag inkomen, tegenover 43 procent in Dordrecht als geheel.

Het aandeel wanbetalers voor de zorgverzekeringspremie in Wielwijk-Crabbehof nam toe van 5 procent in 2007 naar 8 procent in 2010. In Dordrecht als geheel was er eveneens sprake van een toename van het aandeel wanbetalers van 3 procent in 2007 tot 4 procent in 2010. De afstand op het stedelijk gemiddelde is daarmee vergroot voor Wielwijk-Crabbehof.

9.7 Wanbetalers zorgverzekeringswet: Wielwijk-Crabbehof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Dordrecht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

9.7 Veiligheid

Volgens de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid is Wielwijk-Crabbehof even veilig als Dordrecht als geheel. De schaal van deze Leefbaarometer⁵ loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met die van Nederland gemiddeld in 2006. Voor Wielwijk-Crabbehof bedroeg de score -20 op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage. Dit is een punt beter dan de score voor Dordrecht als geheel.

De Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid is sinds de Nulmeting verbeterd voor zowel Wielwijk-Crabbehof als voor Dordrecht als geheel. Zowel de aandachtswijk als de totale gemeente scoorden -28 op het moment van de Nulmeting.

9.8 Gezondheid

De gezondheid in Wielwijk-Crabbehof, gemeten op basis van twee indicatoren, is minder goed dan in Dordrecht als geheel. De relatieve voortijdige sterfte in de aandachtswijk is 'hoog', terwijl in Dordrecht als geheel sprake is van een 'gemiddelde' relatieve voortijdige sterfte. Naast de indicator relatieve voortijdige sterfte is ook de gezondheid van pasgeboren baby's gemeten. Een iets groter deel van de pasgeborenen in Wielwijk-Crabbehof had een extra zorgbehoefte dan in Dordrecht als geheel.

Er is geen eenduidige ontwikkeling zichtbaar tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage. Voor de relatieve voortijdige sterfte nam de achterstand op het stedelijk gemiddelde wat af en voor de gezondheid van pasgeborenen nam de afstand wat toe.

Bij de Nulmeting was in Wielwijk-Crabbehof de sterfte onder personen jonger dan 65 jaar (voortijdige sterfte) 'erg hoog'. Dit betekent dat het overlijdensrisico van personen jonger dan 65 jaar in de

aandachtswijk aanzienlijk boven dat van het landelijk gemiddelde ligt. Hierbij wordt rekening gehouden met de leeftijdsopbouw in de wijk. De situatie is ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage iets verbeterd tot 'hoog' in plaats van 'erg hoog'. In Dordrecht als geheel was op beide peilmomenten de relatieve voortijdige sterfte 'gemiddeld'. De achterstand van de aandachtswijk is dus wat kleiner geworden, maar door het kleine aantal sterfgevallen in de wijk per jaar kan deze indicator behoorlijk fluctueren van jaar op jaar. Het is dan ook nodig voorzichtigheid te betrachten bij de interpretatie van deze indicator.

Het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte⁶ in Wielwijk-Crabbehof steeg van 18 procent in 2006 naar 22 procent in 2008. In Dordrecht als geheel nam het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte minder sterk toe van 17 procent in 2006 naar 19 procent in 2008. Hierdoor werd de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter voor Wielwijk-Crabbehof.

9.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-economische aspect en het sociaal-culturele aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt vaak in sterke mate samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In Wielwijk-Crabbehof is het aandeel niet-westerse allochtonen 29 procent; in Dordrecht als geheel 17 procent. Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is in Wielwijk-Crabbehof 6 procent, dat is hoger dan in Dordrecht als geheel waar dit aandeel 5 procent is. Sociaal-cultureel gezien is er in Wielwijk-Crabbehof dus meer integratie dan in Dordrecht als geheel. Die voorsprong is gegroeid. Sinds de Nulmeting is het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner in de aandachtswijk gestegen, terwijl dit in Dordrecht als geheel gelijk bleef.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om de leerprestaties en de arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken⁷. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt nu de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Wielwijk-Crabbehof vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Dordrecht. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Wat betreft de ontwikkeling van de achterstand van de niet-westerse allochtonen op de autochtonen is het beeld wisselend. Bij de langdurig bijstandsafhankelijken was de ontwikkeling voor Wielwijk-Crabbehof positief in vergelijking met de niet-aandachtswijken in Dordrecht. Bij de inkomsten uit arbeid, de niet-werkend werkzoekenden en de WW-uitkeringen was er daarentegen een negatieve integratie-ontwikkeling voor de aandachtswijk.

Personen met inkomsten uit arbeid

Bij de Nulmeting ontving zowel in Wielwijk-Crabbehof als in de rest van Dordrecht een kleiner deel van de niet-westerse allochtonen inkomsten uit arbeid dan van de autochtonen. Sinds de Nulmeting is de achterstand van de niet-westerse allochtonen op de autochtonen kleiner geworden, doordat onder het niet-westerse allochtonen het aandeel personen met inkomsten uit arbeid sterker steeg dan onder autochtonen. De achterstand van de niet-westerse allochtonen nam af met -12,0 procent binnen Wielwijk-Crabbehof. Dat is minder dan in de andere wijken van Dordrecht waar de achterstand afnam met -19,6 procent. Hierdoor verbeterde de positie van niet-westerse allochtonen dus binnen de aandachtswijk, maar minder dan in de andere wijken van Dordrecht samen. De integratie in Wielwijk-Crabbehof ontwikkelde zich daarmee negatief.

Staat 9.1.

Dimensie Integratie: aandeel personen met inkomsten uit arbeid

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Wielwijk-Crabbehof	Nulmeting	65	51	-22,9	
	Eerste Voortgangsrapportage	67	54	-20,1	-12,0
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	74	53	-28,2	
	Eerste Voortgangsrapportage	75	58	-22,6	-19,6

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/dordrecht>

² Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/dordrecht>

³ Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/dordrecht>

⁴ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁵ Voetnoot Leefbaarheidsscore: Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁶ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers over 2008 zijn voorlopig.

⁷ In Wielwijk-Crabbehof wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met

---

inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

10. Eindhoven

10.1 Inleiding

Eindhoven kent drie aandachtswijken: De Bennekel, Doornakkers en Woensel-West. De Bennekel is met 9 duizend inwoners de grootste van de drie, gevolgd door Doornakkers (bijna 7 duizend inwoners) en Woensel-West (4 duizend inwoners). De wijken kenmerken zich door een vrij hoog aandeel niet-westerse allochtonen. In Woensel-West is het aandeel niet-westerse allochtonen met 35 procent het grootst. In Doornakkers en De Bennekel is dit percentage respectievelijk 28 en 24 procent, terwijl in de hele stad maar 16 procent van de inwoners niet-westers allochtoon is.

De drie genoemde wijken hebben op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage te kampen met de problemen waarmee de meeste aandachtswijken te maken hebben. Veel wijkbewoners hebben geen werk, leerlingen presteren slechter dan gemiddeld in de stad, de leefbaarheid en veiligheid scoren onder het gemiddelde en de financiële positie van de inwoners is slechter dan gemiddeld in de stad.

In de wijkactieplannen van alle drie de aandachtswijken is bestrijding van de (jeugd-) werkloosheid opgenomen als een belangrijk speerpunt.¹ Om ervoor te zorgen dat de jongeren een goede startpositie op de arbeidsmarkt krijgen, is het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) eveneens in elk actieplan opgenomen. Een andere gemene deler betreft het verbeteren van de integratie tussen verschillende bevolkingsgroepen.

10.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

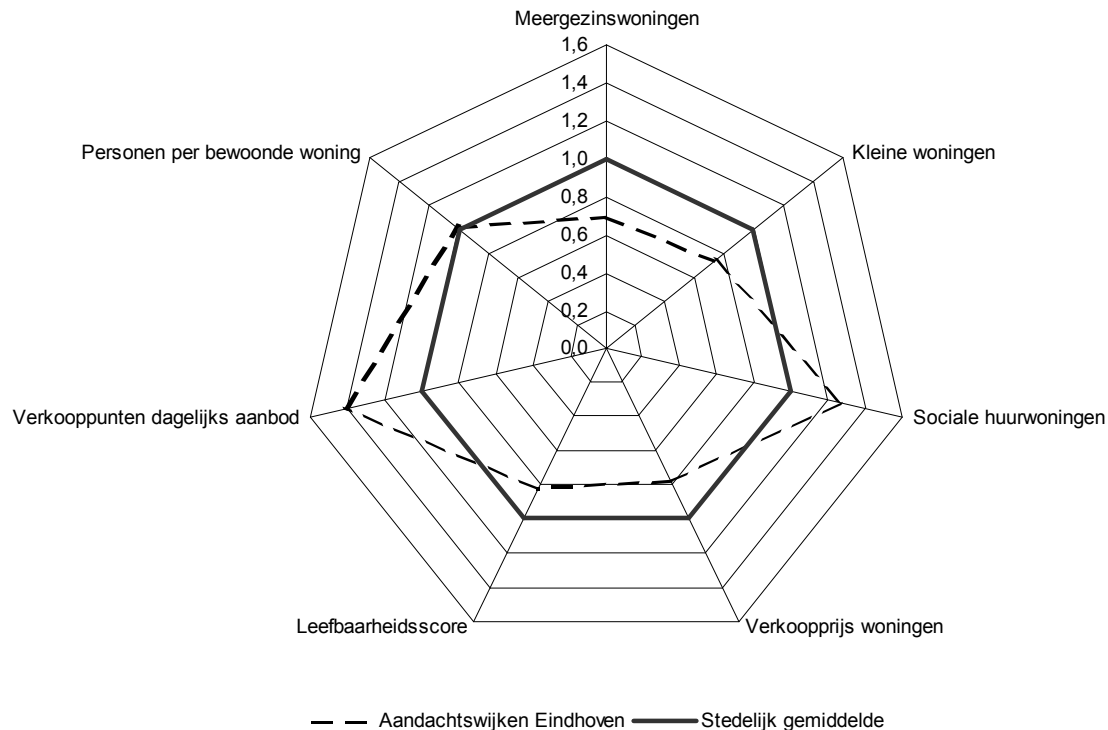
Het *overall* beeld voor de aandachtswijken van Eindhoven is dat de achterstanden op het stedelijk gemiddelde voor veel van de dimensies overwegend zijn toegenomen sinds de Nulmeting. Dit geldt voor de dimensies Wonen, Leren, Inkomen en schuldenproblematiek en Gezondheid. Zo was er binnen de dimensie Leren een toename van het aandeel zittenblijvers en voor twee van de drie aandachtswijken nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde toe wat betreft het aandeel VSV'ers. Hoewel de afstand tot het stedelijk gemiddelde afneemt voor het aandeel lage inkomens, is juist een toename van de afstand voor het aandeel gestarte schuldsaneringen en aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie zichtbaar.

Het beeld voor de dimensies Werken is niet eenduidig. Hoewel de indicatoren voor het aandeel personen met een WW- en langdurige bijstandsuitkering wijzen op een verslechterde positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, is er juist een verbetering voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en niet-werkend werkzoekende jongeren. Ook het beeld voor de dimensie Integratie is wisselend.

Verbetering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is te zien voor de dimensie Veiligheid. In de drie aandachtswijken is de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid verbeterd ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

10.3 Wonen

10.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Zoals te zien is in het spinnenweb kenmerkt de woningvoorraad van de aandachtswijken van Eindhoven zich door het grote aandeel sociale huurwoningen en het geringe aandeel meergezinswoningen en kleine woningen. De verkoopprijs van woningen is er laag en ligt ruim 20 procent onder het stedelijk gemiddelde. Verder is te zien dat op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken van Eindhoven onder het stedelijk gemiddelde ligt.

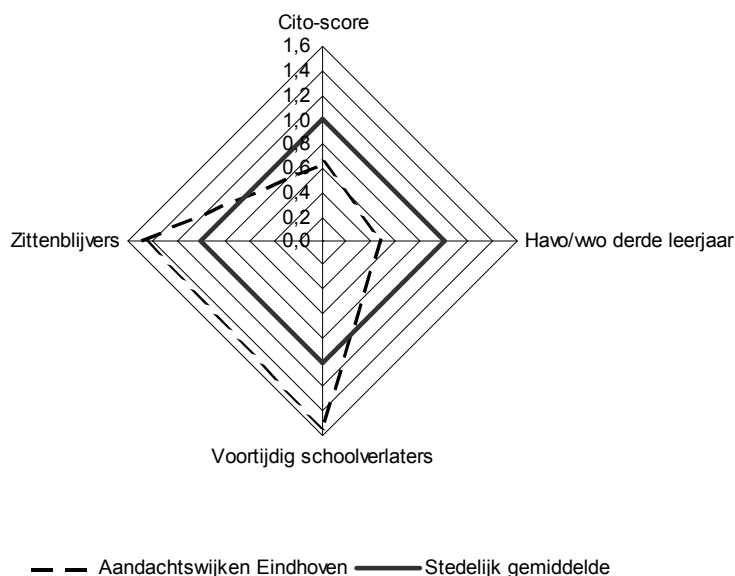
Het beeld op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage lijkt sterk op dat van de Nulmeting. Zowel de woningvoorraad als de leefbaarheid zijn slechts licht veranderd. Op de korte termijn zijn veranderingen in de woningvoorraad van aandachtswijken ook niet te verwachten. Zeker niet in de aandachtswijken van Eindhoven waar het beleid niet gericht is op grootschalige wijkvernieuwingen, maar juist op behoud van het (fysieke) karakter van de volksbuurten.²

Ondanks dat er nauwelijks ontwikkelingen zijn voor de drie aandachtswijken samen, zijn er wel kleine veranderingen zichtbaar binnen afzonderlijke wijken. Zo is het aandeel sociale huurwoningen in twee van de drie aandachtswijken afgenomen. Alleen in Woensel-West is het aandeel sociale huurwoningen gelijk gebleven ten opzichte van de Nulmeting. Het aandeel sociale huurwoningen is in die wijk 1,5 keer zo groot als in Eindhoven als geheel. In de twee andere wijken is het aandeel 1,2 keer zo groot als het stedelijk gemiddelde. Tijdens de Nulmeting was deze factor nog hoger namelijk 1,3. De Bennekel en Doornakkers hebben dus een deel van hun achterstand ingelopen.

Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage zijn de verkoopprijzen van woningen in de Eindhovense aandachtswijken met 7 procent gestegen. De stijging van de verkoopprijzen was lager in Eindhoven als geheel (2 procent), waardoor de aandachtswijken inliepen op het stedelijk gemiddelde. Tussen de aandachtswijken van Eindhoven bestonden grote verschillen. Terwijl de prijzen van koopwoningen in De Bennekel en Doornakkers met respectievelijk 10 procent en 11 procentpunt toenamen, was er in Woensel-West sprake van een daling van de verkoopprijzen van 5 procent. Woensel-West kwam dus op een grotere achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

10.4 Leren

10.2 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

Het spinnenweb laat de achterstanden van de aandachtswijken op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage duidelijk zien. Op de Citotoets scores leerlingen uit de aandachtswijken aanzienlijk lager dan gemiddeld in de stad. Het aandeel leerlingen dat in het derde leerjaar van het havo of vwo zit is minder dan de helft van dat van Eindhoven als geheel. Leerlingen uit de aandachtswijken blijven 1,5 keer zo vaak zitten als gemiddeld in Eindhoven en de kans dat ze zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten is ook 1,5 keer zo hoog.

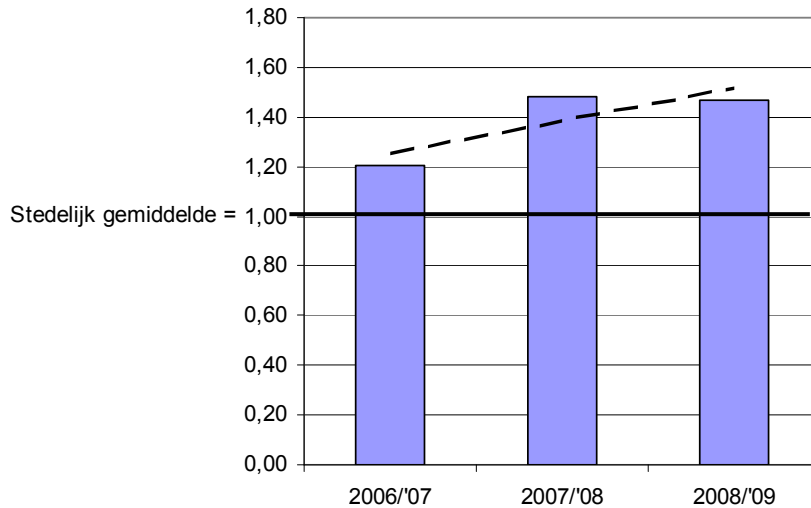
Ten opzichte van de Nulmeting is de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter geworden voor drie van de vier indicatoren van de dimensie Leren. Alleen voor het aandeel VSV'ers is de achterstand op het Eindhovens gemiddelde heel licht afgenomen.

Zittenblijvers

Het aandeel zittenblijvers is zowel in de aandachtswijken als in Eindhoven als geheel groter geworden. In de aandachtswijken steeg het aandeel zittenblijvers van 13 naar 17 procent, maar in

Eindhoven als geheel was de stijging kleiner: van 10 naar 12 procent. Dit betekent dat de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter is geworden.

10.3 Zittenblijvers: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

Bron: CBS.

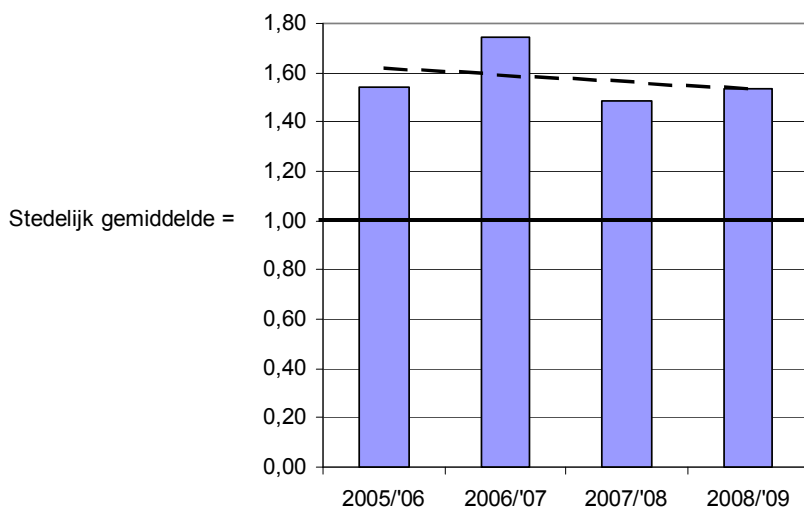
Havo/vwo derde leerjaar

De achterstand van de Eindhovense aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is eveneens groter geworden sinds de Nulmeting. Dit komt doordat in Eindhoven als geheel het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat, is toegenomen en het aandeel in de aandachtswijken gelijk is gebleven. In de aandachtswijken ging op het moment van de Nulmeting ruim 23 procent van de leerlingen naar het havo of vwo, tegenover 43 procent in de stad als geheel. Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage gaat in de aandachtswijken nog steeds ruim 23 procent van de leerlingen naar het havo of vwo, maar in de stad als geheel is dit gestegen tot 48 procent. Daarmee is de achterstand van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde verder toegenomen.

Voortijdige schoolverlaters

In Eindhoven als geheel is het aandeel VSV'ers tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage gedaald van 5,2 naar 4,1 procent. In de Eindhovense aandachtswijken samen daalde het aandeel VSV'ers in een gelijk tempo van 8,0 naar 6,3 procent. Sinds de Nulmeting is de achterstand van de Eindhovense aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde voor de indicator voortijdig schoolverlaten gelijk gebleven. Wel verschilt de ontwikkeling in de afzonderlijke wijken. In Doornakkers steeg het aandeel VSV'ers en daarmee ook de achterstand op het stedelijk gemiddelde. In De Bennekel daalde het aandeel VSV'ers ongeveer in een gelijk tempo als in Eindhoven als geheel waardoor de achterstand gelijk bleef. Voor Woensel-West waren de aantallen te klein om uitspraken over te doen. Overigens geldt dat ook voor de andere wijken de aantallen VSV'ers klein zijn waardoor ontwikkelingen van jaar op jaar als gevolg van kleine veranderingen fors kunnen fluctueren.

10.4 Voortijdige schoolverlaters: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

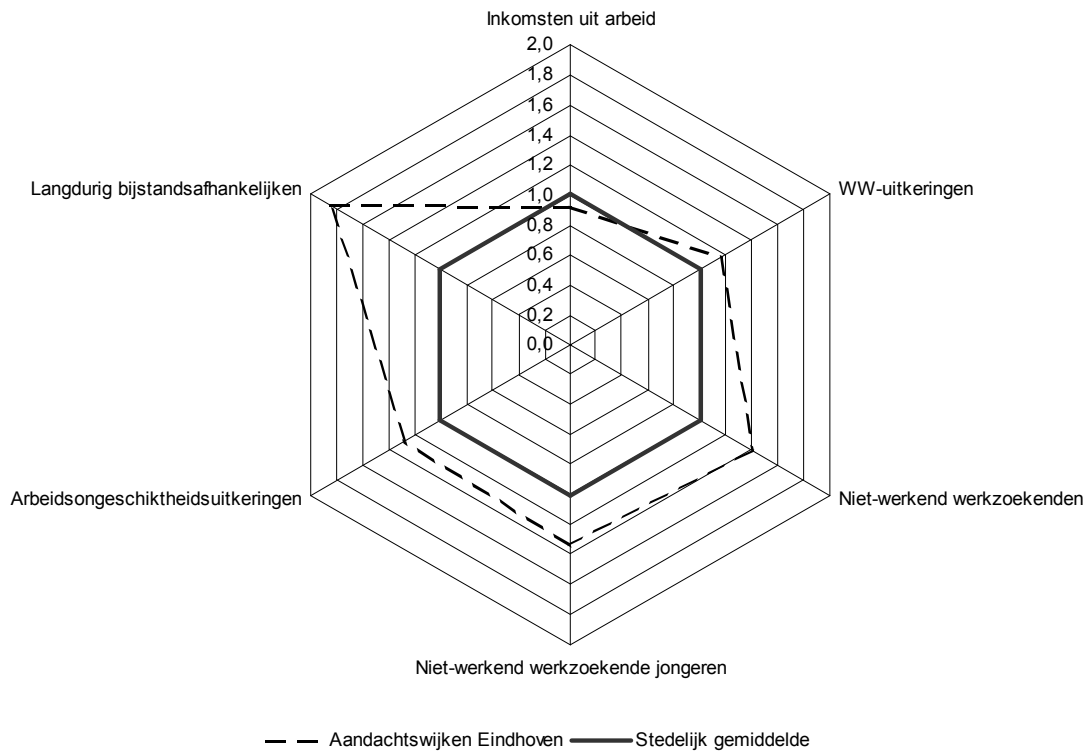
Bron: CBS.

10.5 Werken

De arbeidsmarktpositie van de inwoners van de aandachtswijken is op bijna alle aspecten iets minder gunstig dan in Eindhoven als geheel. In het spinnenweb valt vooral het hoge aandeel langdurig bijstandsafhankelijken op. Daarnaast is het aandeel niet-werkend werkzoekenden en arbeidsongeschikten in de aandachtswijken groter dan gemiddeld in Eindhoven.

Voor de dimensie Werken laat de ontwikkeling een wisselend beeld zien. De achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is deels ingelopen als het gaat om het aandeel (jongere) niet-werkend werkzoekenden. Tegelijkertijd is de achterstand groter geworden op het terrein van de langdurige bijstand en de WW. Voor het aandeel personen met inkomsten uit arbeid en arbeidsongeschikten was de ontwikkeling in de aandachtswijken en Eindhoven als geheel vrijwel gelijk.

10.5 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

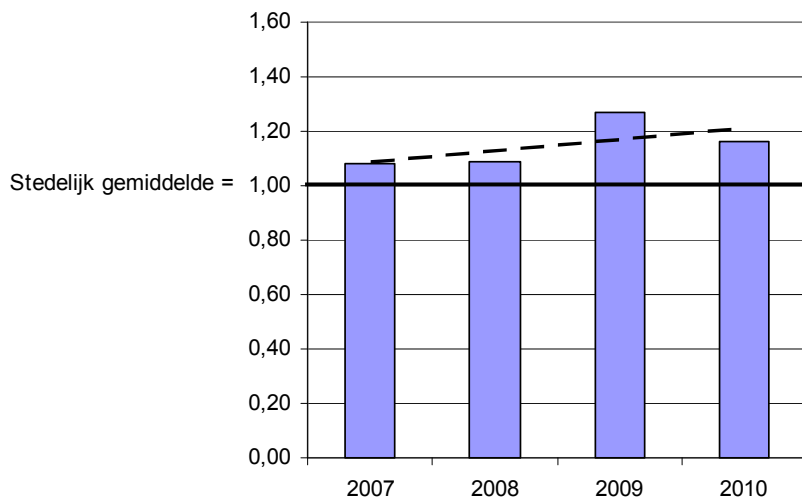
WW-uitkeringen

Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel personen met een WW-uitkering in de aandachtswijken van Eindhoven bijna 1,2 keer zo groot als gemiddeld in Eindhoven. Gemiddeld had 3,7 procent van de potentiële beroepsbevolking in de aandachtswijken een WW-uitkering. Ten opzichte van de Nulmeting betekent dit dat het aandeel personen met een WW-uitkering is toegenomen. Op het moment van de Nulmeting was het aandeel WW-uitkeringsgerechtigden in de aandachtswijken bijna 1,1 keer groter dan gemiddeld in de stad. Deze verslechtering van de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde was voor elke aandachtswijk afzonderlijk zichtbaar.

De toename van het aandeel personen met een WW-uitkering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde was het sterkst in Woensel-West. In 2007 en 2008 lag het percentage WW-uitkeringsgerechtigden in deze wijk nog onder het stedelijk gemiddelde. Daarna groeit het aandeel sterk van 1,8 procent in 2008 naar 3,4 procent in 2010.

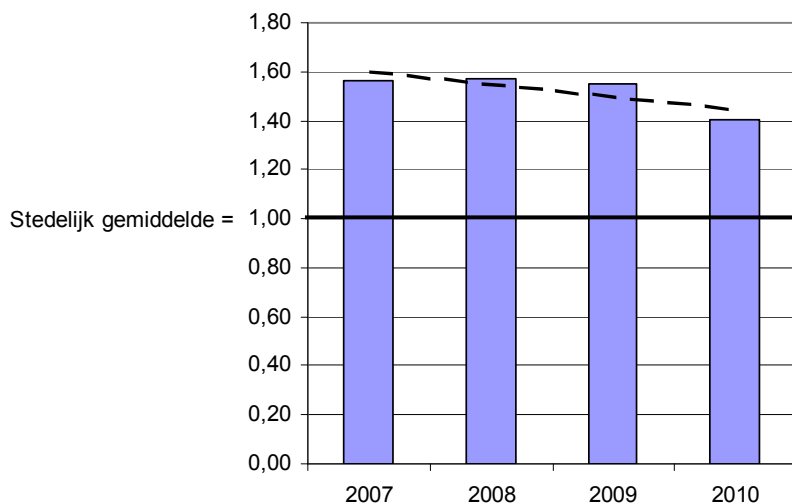
10.6 WW-uitkeringen: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

Bron: CBS.

Niet-werkend werkzoekenden

10.7 Niet-werkend werkzoekenden: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

Bron: CBS.

Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel niet-werkend werkzoekenden 1,4 keer zo groot in de Eindhovense aandachtswijken als gemiddeld in de stad. Dit is een kleinere achterstand dan de jaren daarvoor (de achterstand betrof bijna een factor 1,6 in 2007). De verbetering die in de

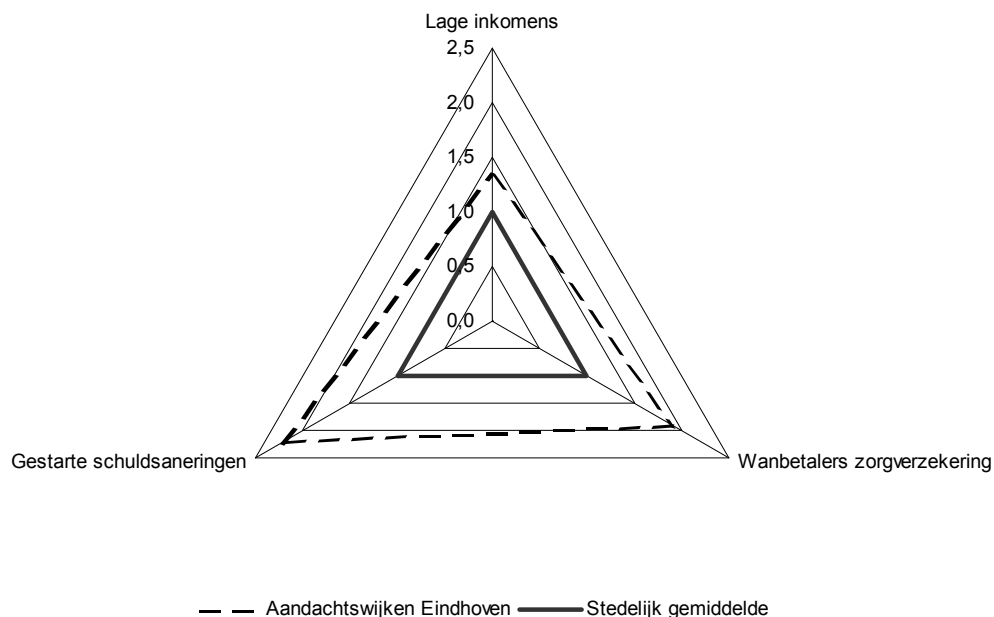
figuur te zien is tussen 2009 en 2010 is vooral het gevolg van een snellere toename van het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de stad als geheel dan in de aandachtswijken. Op deze manier is het aandeel niet-werkend werkzoekenden van de aandachtswijken in Eindhoven dichterbij dat van het stedelijk gemiddelde komen te liggen. Een soortgelijke ontwikkeling vindt plaats voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren.

De grootste verbeteringen voor de indicatoren 'niet-werkend werkzoekenden' en 'niet-werkend werkzoekende jongeren' zijn zichtbaar in Woensel-West. De afname van het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren was daar erg sterk. Ten tijde van de Nulmeting was het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren in de aandachtswijken een factor 2,3 hoger dan in Eindhoven als geheel. Dit was gedaald naar een factor 1,2 op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage. In de wijk Woensel-West is de grote achterstand op het stedelijk gemiddelde daarmee bijna volledig ingehaald.

10.6 Inkomen en schuldenproblematiek

Figuur 10.8 maakt de achterstanden van de aandachtswijken op financieel vlak ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven in een oogopslag duidelijk. Alle indicatoren voor de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek laten voor de Eindhovense aandachtswijken een nadelige waarde zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

10.8 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

De achterstanden op het stedelijk gemiddelde zijn ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage voor twee van de drie indicatoren groter dan op het moment van de Nulmeting. Deze twee indicatoren nemen beiden een onderdeel van schuldenproblematiek voor hun rekening: wanbetalers van de

zorgverzekeringspremie en gestarte schuldsaneringstrajecten. Het aandeel huishoudens met lage inkomens in de aandachtswijken veranderde nauwelijks, evenals de afstand van deze indicator tot het stedelijk gemiddelde.

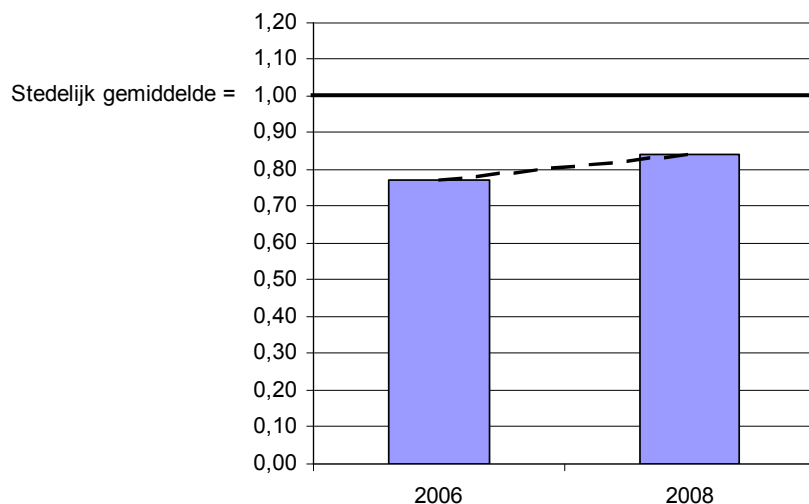
Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie in de aandachtswijken was op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage 1,9 keer zo groot als gemiddeld in de stad. Op het moment van de Nulmeting was dat 1,8 keer zo groot. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is daarmee groter geworden. In de aandachtswijken steeg het percentage wanbetalers van de zorgverzekeringspremie van 3 procent naar 5 procent.

De indicator 'gestarte schuldsanering' duidt het aandeel schuldsaneringstrajecten aan dat gestart is in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.³ Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel gestarte schuldsaneringen aanzienlijk gedaald in zowel de aandachtswijken als in Eindhoven als geheel. De daling was echter sterker voor Eindhoven als geheel. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is daarmee ook voor deze indicator groter geworden.

10.7 Veiligheid

In deze Voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁴

10.9 Veiligheid: aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Eindhoven

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage is de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid voor de Eindhovense aandachtswijken -27. De veiligheid in Eindhoven als geheel wordt beter gewaardeerd met een score van -19.

De Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid is zowel voor de aandachtswijken als voor de stad als geheel verbeterd. Op het moment van de Nulmeting scoorden de aandachtswijken nog -37 en de stad als geheel -27. In de aandachtswijken was de verbetering dus 10 punten en in Eindhoven als geheel was die kleiner met 8 punten. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is dus deels ingelopen. Dit geldt niet alleen voor het gemiddelde van drie Eindhovense aandachtswijken, maar ook voor elke aandachtswijk afzonderlijk. Als de ontwikkeling zich in dit tempo voortzet dan kunnen de Eindhovense aandachtswijken de gehele achterstand op het stedelijk gemiddelde overbruggen binnen tien jaar.

10.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder.⁵ De aandachtswijken hebben op beide indicatoren een achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Tevens geldt dat de positie van de aandachtswijken ten opzichte van het stedelijk gemiddelde sinds de Nulmeting voor beide indicatoren is verslechterd.

De relatieve voortijdige sterfte geeft de sterfte van 0- tot 65-jarigen in de aandachtswijken aan in verhouding tot de gemiddelde sterfte in Nederland voor deze leeftijdsgroep. In de aandachtswijken van Eindhoven is de relatieve voortijdige sterfte 'erg hoog' te noemen. Dit wil zeggen dat in de aandachtswijken meer personen overlijden voor het 65ste levensjaar dan verwacht zou mogen worden op basis van de leeftijdssamenstelling van de bevolking. Dit geldt niet alleen voor het gemiddelde van de aandachtswijken, maar ook voor elke aandachtswijk afzonderlijk. Voor Eindhoven als geheel is de relatieve voortijdige sterfte 'gemiddeld'. Dat wil zeggen dat het percentage mensen in Eindhoven dat overlijdt voor het 65ste levensjaar ongeveer gelijk is aan het landelijk gemiddelde.

Op het moment van de Nulmeting was de relatieve voortijdige sterfte in de Eindhovense aandachtswijken minder groot. Deze was toen 'hoog' ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De stad als geheel had ook toen een relatieve voortijdige sterfte van een 'gemiddeld' niveau. Dit betekent dat de aandachtswijken op deze indicatoren op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage relatief slechter scoren dan op het moment van de Nulmeting. Merk op dat de indicator erg kan fluctueren van jaar op jaar. Bij de interpretatie van de resultaten is dus voorzichtigheid geboden.

Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel pasgeborenen met extra zorgbehoefte 20 procent. In Eindhoven als geheel is dat 18 procent en dus lager. Ten opzichte van de Nulmeting is de situatie in de aandachtswijken verslechterd. Op het moment van de Nulmeting hadden de aandachtswijken namelijk een voorsprong op het stedelijk gemiddelde. 17 procent van de pasgeborenen in de aandachtswijken had toen een extra zorgbehoefte, tegenover 18 procent in de stad als geheel.

10.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-economische aspect en het sociaal-culturele aspect.

Sociaal-cultureel aspect

Om een indicatie te geven van de integratie op sociaal-cultureel vlak wordt het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner gebruikt. Deze indicator hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling. In de aandachtswijken van Eindhoven samen is 28 procent niet-westerse allochtoon, terwijl dat in Eindhoven als geheel maar 16 procent is. Een hoger aandeel paren met niet-westerse allochtone partner is dan ook te verwachten in de aandachtswijken. Dat is ook het geval. Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage had 7 procent van de paren in de aandachtswijken één niet-westerse allochtone partner, tegenover 5 procent in Eindhoven als geheel. In de aandachtswijken is het percentage paren met één niet-westerse allochtone partner wat toegenomen sinds de Nulmeting, terwijl het aandeel gelijk bleef voor Eindhoven als geheel. De voorsprong van de aandachtswijken is dus wat groter geworden.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om de leerprestaties en de arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies Leren en Werken.⁶ De mate van sociaal-economische integratie wordt gemeten door de ontwikkeling van het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijken te vergelijken met het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in rest van Eindhoven. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

In Eindhoven is de arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen minder goed dan die van autochtonen. Dit is zowel het geval in de aandachtswijken van Eindhoven als in de niet-aandachtswijken. De minder goede arbeidsmarktpositie van de niet-westerse allochtonen vertaalt zich in een hoger aandeel niet-westerse allochtonen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en een lager aandeel personen met inkomsten uit arbeid.

De ontwikkeling van de integratie in de Eindhovense aandachtswijken laat een wisselend beeld zien. Voor het aandeel personen met WW was de ontwikkeling positief, namelijk de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen werd groter, maar in aandachtswijken minder dan in de niet-aandachtswijken. De ontwikkeling was negatief voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en langdurig bijstandsafhankelijken. Ten slotte was voor het aandeel personen met inkomsten uit arbeid de ontwikkeling neutraal.

De ontwikkeling van de integratie was negatief in de aandachtswijken als het gaat om het aandeel niet-werkend werkzoekenden en langdurig bijstandsafhankelijken, maar de achtergrond van de verslechtering is verschillend. Zo is voor niet-werkend werkzoekenden de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen afgenomen, zowel in de aandachtswijken als in de niet-aandachtswijken (staat 10.1). In de aandachtswijken nam het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen hierdoor minder snel af (-21,1 procent) dan in de niet-aandachtswijken (-29,1 procent) en dat betekent een negatieve ontwikkeling van de integratie.

De achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen is juist toegenomen voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken (staat 10.2). Dat was zowel het geval in de aandachtswijken als in de niet-aandachtswijken. De achterstand van de niet-westerse allochtonen groeide het meest in de aandachtswijken (31,3 procent tegenover 16,7 procent in de niet-aandachtswijken). Hiermee is de integratie-ontwikkeling negatief.

Staat 10.1

Dimensie Integratie: aandeel niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken Eindhoven	Nulmeting	6,7	13,5	103	
	Eerste Voortgangsrapportage	5,6	10,2	81	-21,1
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	4,0	10,8	168	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,9	8,5	119	-29,1

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

Staat 10.2

Dimensie Integratie: aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken Eindhoven	Nulmeting	3,9	6,1	55	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,5	5,9	72	31,3
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	1,7	5,2	205	
	Eerste Voortgangsrapportage	1,4	4,7	240	16,7

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

¹ Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/eindhoven>

² Zie wijkactieplannen De Bennekel, Woensel-West en Doornakkers.

³ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁴ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁵ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers voor het jaar 2008 zijn voorlopige cijfers.

---

⁶ In de Eindhovense aandachtswijken wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

11. Enschede

11.1 Inleiding

Enschede heeft één aandachtswijk: Velve-Lindenhof. Hier wonen ruim 4,5 duizend personen, dat is 3 procent van de totale bevolking van Enschede. De wijk is een volksbuurt waar een deel van de mensen al generaties lang woont. Het woningenbestand bestaat voornamelijk uit laagbouw in zowel de huur- als de koopsector. In de wijk is sprake van een tweedeling tussen de arme kern en de rijke rand.¹ Waar de andere aandachtswijken vaak grote verschillen kennen met het stedelijk gemiddelde valt dat in Enschede wel mee. Op alle dimensies lijkt de aandachtswijk al op de gemeente Enschede als geheel. Een uitzondering is Veiligheid, waar de aandachtswijk een grote achterstand heeft. In Velve-Lindenhof is ook het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) hoog.

De bevolking van de wijk Velve-Lindenhof is in beweging. In de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage daalde het aantal inwoners met vier procent, als gevolg van de sloop van woningen. In 2008 is begonnen met het huisvesten van studenten in woningen die worden gesloopt. Hierdoor steeg het aandeel van 20-25 jarigen in de bevolking van de wijk. Het aandeel niet-westers allochtonen in de wijk is gelijk aan het stedelijk gemiddelde van 15 procent.

Het wijkactieplan Velve-Lindenhof bevat drie prioriteiten die raken aan de Outcomemonitor Wijknaanpak. Ten eerste is er het sociaal programma met acties waarmee mensen stappen kunnen zetten op de maatschappelijke ladder. Een voorbeeld hiervan is het krijgen van werk. Ten tweede worden er maatregelen genomen om het voorzieningenniveau in de wijk op een hoger niveau te brengen, bijvoorbeeld kinderopvang, welzijnswerk, scholen en andere vormen van educatie. Als derde prioriteit wordt de herinrichting van de openbare ruimte genoemd. Naast sloop en nieuwbouw van woningen gaat het hierbij om maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid. Door de herinrichting kunnen ook meer groen en sport- en speelvoorzieningen in de wijk gerealiseerd worden.

11.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

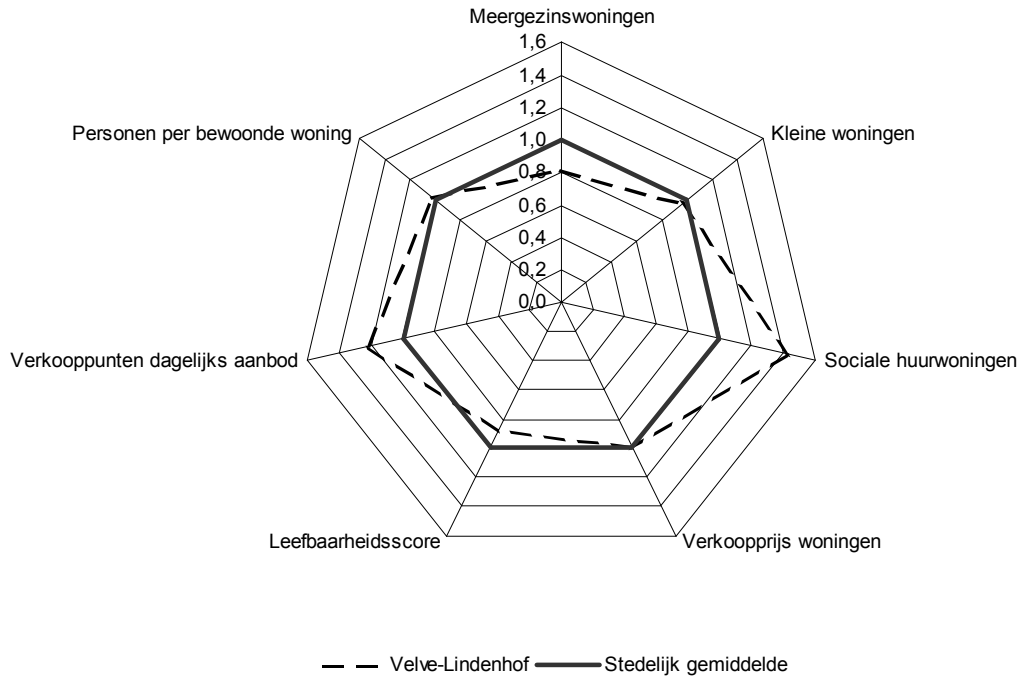
De wijk Velve-Lindenhof begint steeds meer op een gemiddelde wijk van Enschede te lijken. Voor alle dimensies is een ontwikkeling richting het stedelijk gemiddelde zichtbaar tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage. Ook bij de Nulmeting scoorde Velve-Lindenhof op de meeste indicatoren al vrij dicht bij het stedelijk gemiddelde.

Bij de dimensie Wonen zijn verbeteringen zichtbaar en ook de dimensie Leren laat een gunstige ontwikkeling zien, al blijven de voortijdig schoolverlaters nog een hardnekkig probleem. Op het gebied van de dimensie Werken zijn grote stappen gezet. Hier is de achterstand omgezet naar het stedelijk gemiddelde. Ook de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek laat een verbetering zien van de positie van de aandachtswijk. De inkomenssituatie van personen in de wijk is vrijwel gelijk gebleven, terwijl op het gebied van de schulden verbeteringen zichtbaar zijn. Tot slot zijn ook de ontwikkelingen van Veiligheid, Gezondheid en Integratie gunstig voor de aandachtswijk.

11.3 Wonen

11.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

In de wijk Velve-Lindenhof staan veel woningen die gebouwd zijn in het begin van de vorige eeuw en in de periode van de wederopbouw. Deze woningen voldoen niet meer aan de eisen van de tijd. Het gaat hierbij niet alleen om huur- maar ook om koopwoningen. Door middel van nieuwbouw wordt het woningbestand vernieuwd. In februari 2009 zijn de eerste woningen voor deze herstructurering gesloopt.²

Zoals uit de figuur blijkt liggen de meeste indicatoren rond het stedelijk gemiddelde. Alleen het aandeel sociale huurwoningen ligt ver boven dit gemiddelde. Daarnaast is het aandeel verkooppunten van dagelijks aanbod hoger dan gemiddeld in Enschede. Dat Velve-Lindenhof veel laagbouw kent is te zien aan het aandeel meergezinswoningen dat hier relatief laag is.

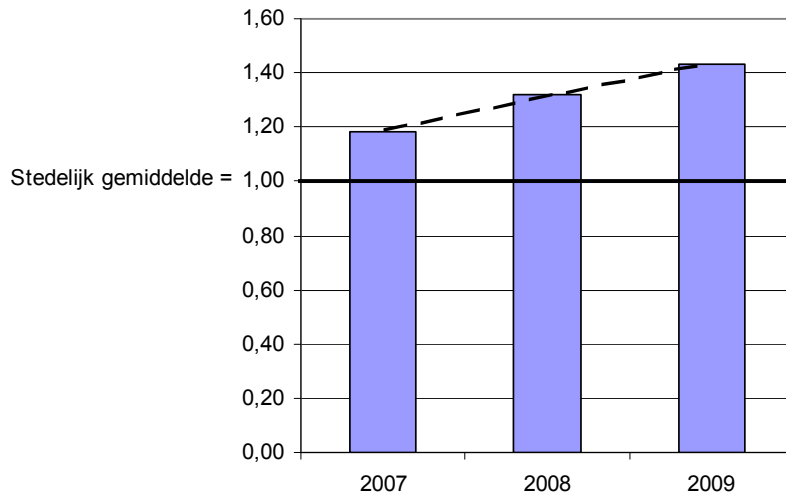
Sinds de Nulmeting zijn er weinig ontwikkelingen te zien. Op de sociale huurwoningen na bleef de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor alle indicatoren gelijk. Voor de sociale huurwoningen is de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter geworden tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage.

Sociale huurwoningen

Evenals in veel aandachtswijken is in de wijk Velve-Lindenhof het aandeel sociale huurwoningen hoger dan het stedelijk gemiddelde. In Velve-Lindenhof is 59 procent van de woningen een sociale huurwoning. Dat is meer dan het stedelijk gemiddelde van 41 procent. Het aandeel sociale

huurwoningen in Velve-Lindenhof is in de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage gestegen, terwijl in Enschede als geheel het aandeel sociale huurwoningen gelijk bleef. Hierdoor is de achterstand van Velve-Lindenhof op het stedelijk gemiddelde toegenomen.

11.2 Aandeel sociale huurwoningen, Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede*

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

11.4 Leren

Voor de dimensie Leren is geen spinnenweb opgenomen omdat maar twee van de vier indicatoren kunnen worden beschreven: het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo gaat en het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers). Het aantal leerlingen met een Cito-score en het aantal zittenblijvers is te klein om statistische uitspraken over te doen.

In het wijkactieplan voor Velve-Lindenhof worden onder meer het terugdringen van de VSV'ers naar het stedelijk gemiddelde en het verminderen van het aantal leerlingen met een vmbo-advies als doelen genoemd.

Het doel voor de VSV'ers is nog niet bereikt, het aandeel van deze groep is in Velve-Lindenhof anderhalf keer zo groot als het stedelijk gemiddelde. Het aantal leerlingen met een vmbo-advies wordt in deze monitor niet gemeten. Wel wordt het aandeel havo/vwo'ers in het derde leerjaar gemeten. Dit is ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage gelijk aan het stedelijk gemiddelde. Het aandeel havo- of vwo-leerlingen is duidelijk verbeterd ten opzichte van de Nulmeting. Ten tijde van de Nulmeting lag het aandeel havo- of vwo-leerlingen nog 14 procentpunt onder het stedelijk gemiddelde, bij de Eerste Voortgangsrapportage is het gelijk aan het stedelijk gemiddelde.

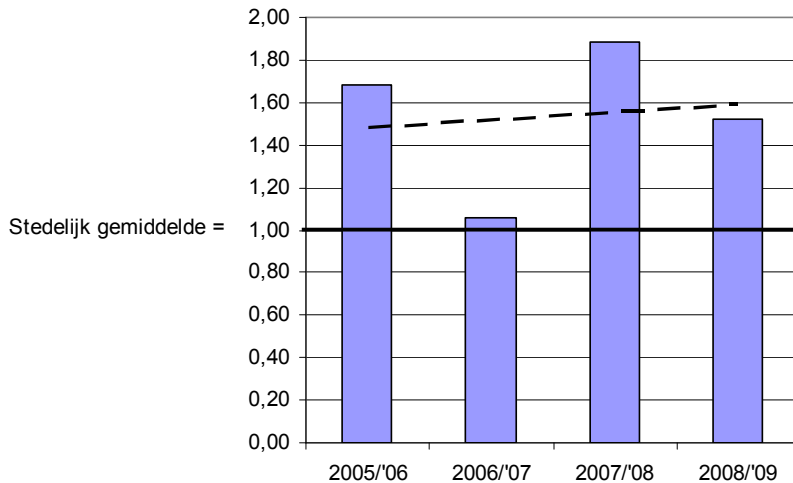
Ten opzichte van de Nulmeting is de achterstand op het gebied van Leren kleiner geworden. Beide indicatoren hebben zich richting het stedelijk gemiddelde bewogen. Vooral voor het aandeel havo- of vwo-leerlingen was de verbetering groot.

Voortijdig schoolverlaters

De ontwikkeling van het aandeel VSV'ers ten opzichte van het stedelijk gemiddelde laat een grillig beeld zien. Bij vergelijking tussen de schooljaren 2005/'06 en 2008/'09 is er een daling te constateren,

maar de berekende trendlijn van alle jaren geeft in die periode juist een stijging weer. In Enschede daalde het aandeel VSV'ers gestaag van 4,7 procent naar 4,1 procent. In Velve-Lindenhof was het aandeel VSV'ers bij de Nulmeting 8,0 procent. Vervolgens daalde eerst het aandeel VSV'ers sterk, om het jaar erop sterk te stijgen en te eindigen op 6,2 procent bij de Eerste Voortgangsrapportage. Door het kleine aantal leerlingen en VSV'ers in de wijk waren er aanzienlijke verschillen van jaar op jaar. Enige voorzichtigheid is daarom geboden bij de interpretatie.

11.3 Voortijdige schoolverlaters, Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede

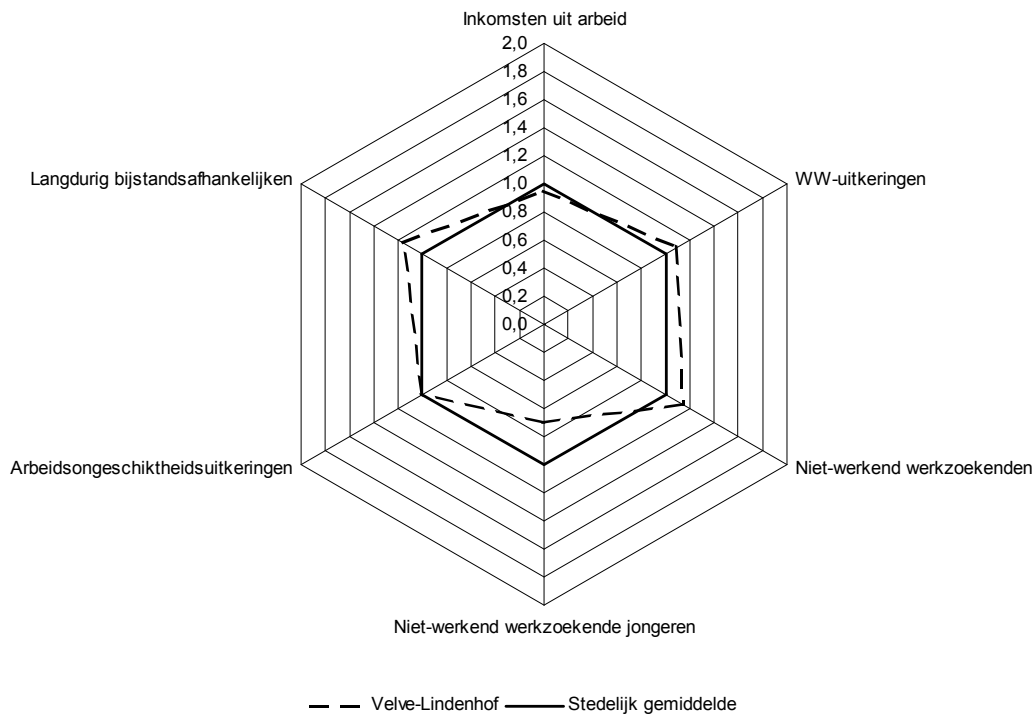

Bron: CBS.

11.5 Werken

Het terugdringen van de uitkeringsafhankelijkheid is een belangrijk thema in het wijkactieplan. Concrete doelen hierbij zijn het terugdringen van het aantal huishoudens met bijstand naar een stedelijk gemiddelde. Daarnaast moet het aantal niet-werkend werkzoekenden naar een stedelijk niveau zijn gedaald. Deze doelstellingen lijken nu al bijna te zijn gehaald. In de figuur is te zien dat alle indicatoren rond het stedelijk gemiddelde liggen en dat het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren er zelfs onder ligt. Overigens wordt in de monitor alleen gekeken naar personen met langdurige bijstand.

11.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde Enschede*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

In de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage hebben op het gebied van de dimensie Werken grote verbeteringen plaatsgevonden. Op het aandeel personen met WW na hebben alle indicatoren zich naar het stedelijk gemiddelde bewogen. Grote verbeteringen waren te zien voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken en niet werkend werkzoekenden.

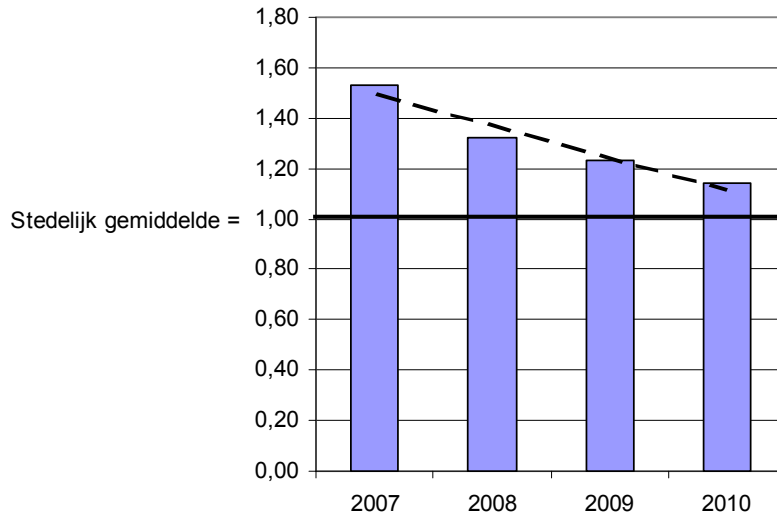
In de onderstaande figuren zijn deze bewegingen weergegeven. Het aandeel personen met een langdurige bijstandsuitkering was ten tijde van de Nulmeting bijna twee keer zo groot als het gemiddelde van de stad Enschede. Het aandeel van de totale groep niet-werkend werkzoekenden lag minder hoog, maar toch wel op anderhalf keer het stedelijk gemiddelde. Beide indicatoren hebben zich, net als vrijwel alle andere indicatoren binnen de dimensie Werken, naar het stedelijk gemiddelde bewogen. Als de trends van de afgelopen jaren zich voortzetten, betekent dit dat Velve-Lindenhof zich binnen de beleidsperiode op het stedelijk gemiddelde bevindt voor alle indicatoren op het gebied van werk, met uitzondering van de WW-uitkeringen.

Het aandeel personen in Velve-Lindenhof met een langdurige bijstandsuitkering was in 2007 ruim 6 procent van de potentiële beroepsbevolking, in 2010 is dit ruim 3 procent. Het aandeel personen met een langdurige bijstandsuitkering in de stad Enschede was in die periode redelijk stabiel.

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de potentiële beroepsbevolking is gedaald van 13 naar 9 procent. Bij deze groep zitten niet-werkend werkzoekenden met een langdurige of kortdurende bijstandsuitkering of andere uitkering. Ook niet-werkend werkzoekenden zonder een uitkering worden

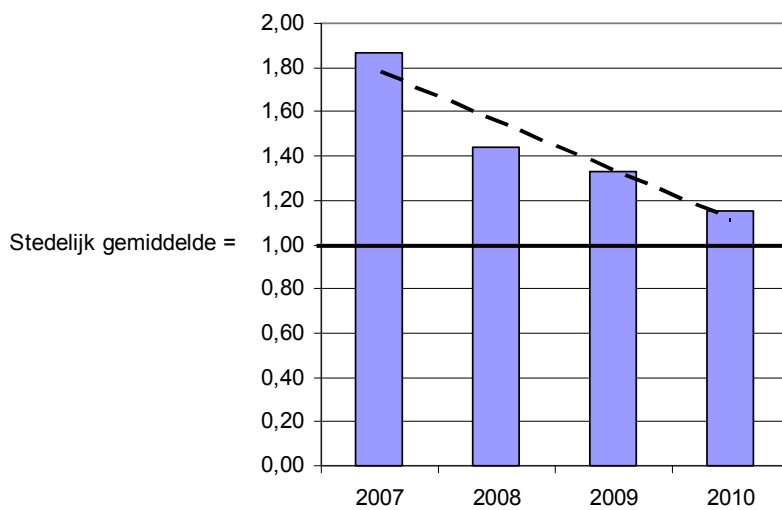
tot deze groep gerekend. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Enschede daalde minder dan in de aandachtswijk.

11.5 Niet-werkend werkzoekenden, Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Enschede*

Bron: CBS.

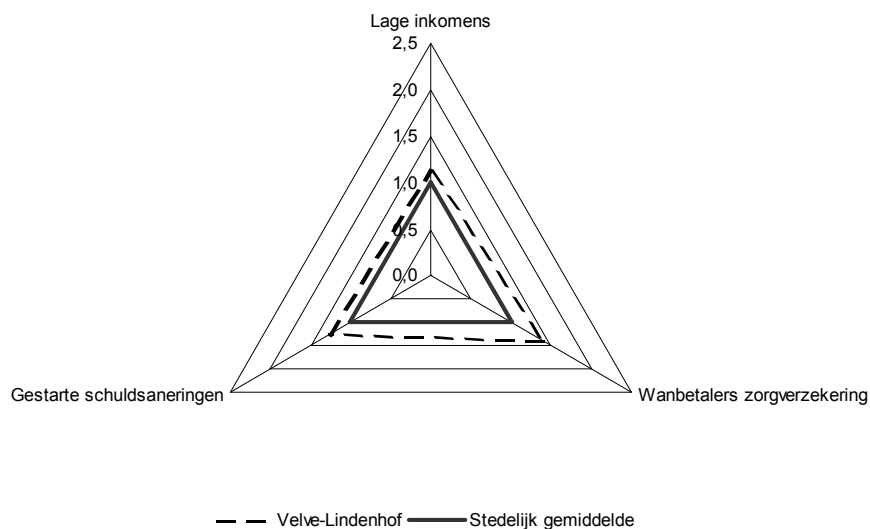
11.6 Aandeel langdurige bijstandsafhankelijken, Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde Enschede*

Bron: CBS.

11.6 Inkomen en schuldenproblematiek

11.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Velve-Lindenhof ten opzichte van het stedelijk gemiddelde Enschede*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

In het wijkactieplan wordt gesproken van een grote schuldenproblematiek. Werk in combinatie met 'sociale stijging' wordt als middel gezien om deze problematiek tegen te gaan.

De figuur laat zien dat het aandeel huishoudens met lage inkomens in de buurt van het stedelijk gemiddelde ligt, maar nog wel 10 procent hoger is. Het aandeel wanbetalers en schuldsaneringen ligt enkele tientallen procenten boven het stedelijk gemiddelde.

In de wijk Velve-Lindenhof is de schuldenproblematiek teruggebracht, maar het niveau ligt toch nog boven het stedelijk gemiddelde. Wat betreft het aandeel personen met lage inkomens is er vanaf de Nulmeting weinig ontwikkeling, het aandeel bleef 10 procent boven het stedelijk gemiddelde. Voor de indicatoren wanbetalers en gestarte schuldsanering zijn er wel verbeteringen zichtbaar.

Schuldenproblematiek

De financiële kwetsbaarheid van personen kan tot uitdrukking komen in de vorm van betalingsachterstanden. Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie was tijdens de Nulmeting ongeveer anderhalf keer groter dan het gemiddelde in Enschede. Deze factor daalde van 1,7 naar 1,4.

Door het aantal gestarte schuldsaneringstrajecten in beschouwing te nemen, wordt op een geheel andere manier de financiële positie van bewoners in de aandachtswijk in beeld gebracht. Schuldsaneringstrajecten in het kader van de 'Wet schuldsanering natuurlijke personen' zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding en worden pas gestart na een uitspraak van de rechter³. Figuur 11.7 toont dat schuldsaneringstrajecten in Velve-Lindenhof verhoudingsgewijs 1,3 keer zo vaak voorkomen als in Enschede als geheel. Dit aandeel is sterk gedaald ten opzichte van de Nulmeting, toen het nog 2,1 keer zo vaak was. Dit hoeft niet per se

te betekenen dat de financiële positie van personen in de wijk is verbeterd. Het kan er juist ook op duiden dat personen – al dan niet als gevolg van de wijkaanpak – minder gebruik maken van de wettelijke mogelijkheden die er voor hen zijn.

11.7 Veiligheid

In het wijkactieplan is een apart hoofdstuk gewijd aan de veiligheid. Daarin staat dat de indicator voor overlast in de wijk met 10 procent moet worden teruggebracht. Ook het gevoel van onveiligheid van bewoners moet 20 procent dalen. Men wil dit bereiken door extra inzet van de wijkagent, herinrichting van de sociale ruimte en het inzetten van leerwerkplekken.

In de Outcomemonitor zijn de genoemde indicatoren voor overlast in de wijk en gevoel van onveiligheid niet opgenomen. Om veiligheid te meten wordt gebruik gemaakt van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.

Op het gebied van veiligheid heeft de wijk Velve-Lindenhof een achterstand op de rest van Enschede. Terwijl voor de stad als geheel de Leefbaarometerscore 3 is, ligt de indicator voor de wijk Velve-Lindenhof op -16. Ten opzichte van de Nulmeting is dit zowel voor Velve-Lindenhof als voor Enschede als geheel een verbetering. De score in Velve-Lindenhof verbeterde met vier punten van -20 naar -16, maar in Enschede als geheel was de verbetering nog iets groter met vijf punten van -2 naar +3. Hierdoor groeide de achterstand op het stedelijk gemiddelde licht.

11.8 Gezondheid

Sport en beweging is een extra thema in het wijkactieplan. Er wordt hierin geconstateerd dat jonge kinderen nauwelijks bewegen. De verbinding met het thema Gezondheid is dat het ontbreken van voldoende beweging gezondheidsrisico's geeft.

In de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van personen in de aandachtswijk op twee indicatoren vergeleken met het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder. Omdat er in Velve-Lindenhof te weinig pasgeborenen met zorgbehoefte zijn om er statistische uitspraken over te doen, wordt deze indicator hier niet besproken.

De relatieve voortijdige sterfte in Enschede is 'gemiddeld'. Dit wil zeggen dat het sterfterisico van 0- tot 65-jarigen in Enschede rond het landelijke gemiddelde ligt. In de wijk Velve-Lindenhof, is de sterftekans als 'laag' gekwalificeerd.

Tijdens de Nulmeting was de relatieve sterfte zowel in Enschede als in Velve-Lindenhof 'hoog'. Bij de cijfers over Velve-Lindenhof moet wel bedacht worden dat het hier om kleine aantallen gaat waarbij de fluctuaties erg groot kunnen zijn. In de afgelopen jaren lijkt er echter sprake te zijn van een gunstige tendens in de relatieve sterfte van deze aandachtswijk.

11.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator die voor het sociaal-culturele aspect van integratie wordt gebruikt, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. Het aandeel paren met één niet-westerse partner verschilt nauwelijks tussen de aandachtswijk en de stad als geheel. Voor de stad Enschede is dit percentage 4 procent en in Velve-Lindenhof 5 procent. Deze aandelen zijn sinds de Nulmeting nauwelijks veranderd. Velve-Lindenhof heeft daarmee zijn voorsprong op Enschede als geheel behouden.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om de leerprestaties en de arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies Leren en Werken.⁴ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt hier de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in rest van Enschede. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

De sociaal-economische positie van niet-westerse allochtonen in Enschede is minder goed dan die van autochtonen. Niet-westerse allochtonen hebben vaker een langdurige bijstandsuitkering, zijn vaker niet-werkend werkzoekende en hebben minder vaak inkomsten uit arbeid. Dit geldt zowel in de aandachtswijk als in de niet-aandachtswijken. Een uitzondering hierop vormt het aandeel niet-westerse allochtonen met een WW-uitkering. Niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk hebben minder vaak een WW-uitkering dan autochtonen, terwijl in de niet-aandachtswijken de niet-westerse allochtonen net zo vaak een WW-uitkering hebben.

Sinds de Nulmeting heeft de integratie in de aandachtswijken zich voor twee van de vier indicatoren positief ontwikkeld. Voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en het aandeel personen met WW hebben de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken een groter deel van de achterstand op de autochtonen ingehaald dan in de niet-aandachtswijken. De integratie van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken ontwikkelde zich hier dus gunstig. Dat geldt niet voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid.

WW-uitkeringen

Staat 11.1

Dimensie Integratie: aandeel personen met een WW-uitkering

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen	Verandering van de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen
		%			
Velve-Lindenhof	Nulmeting	2,5	3,4	35	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,7	2,8	-24	-169
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,7	3,4	29	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,2	3,2	1	-96

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

Voor de WW-uitkeringen is een interessante ontwikkeling zichtbaar in de aandachtswijken. Tijdens de Nulmeting hadden de niet-westerse allochtonen nog een achterstand op de autochtonen, het percentage personen met WW was namelijk 35 procent hoger onder de niet-westerse allochtonen dan onder de autochtonen. Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is dat andersom, het aandeel niet-westerse allochtonen met een WW-uitkering is 24 procent lager dan het aandeel autochtonen met WW. De achterstand van niet-westerse allochtonen is dus omgezet in een voorsprong. Dit komt doordat onder autochtonen het aandeel personen met WW is gestegen en onder niet-westerse allochtonen het aandeel WW'ers is gedaald.

In de niet-aandachtswijken is ook te zien dat het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen kleiner is geworden, maar dit verschil is niet omgezet in een voorsprong zoals in Velve-Lindenhof. In de niet-aandachtswijken daalde het aandeel personen met WW onder de niet-westerse allochtonen, terwijl het aandeel gelijk bleef onder de autochtonen. De integratie van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk ontwikkelde zich dus gunstig in Velve-Lindenhof.

---

¹ Zie: Wijkactieplan Velve-Lindenhof.

² Bron: Nieuws uit Velve-Lindenhof, februari 2009

³ Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁴ In Velve-Lindenhof wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

12. Groningen

12.1 Inleiding

Korrewegwijk en De Hoogte zijn de twee aandachtswijken van de gemeente Groningen. Van de ongeveer 185 duizend inwoners van Groningen woont ongeveer 6 procent in deze wijken. In de aandachtswijken van Groningen wonen relatief veel alleenstaanden en studenten. De bewoners ervaren de Korrewegwijk en De Hoogte niet als wijken behorend tot de 40 slechtste wijken van Nederland.¹

Kenmerkend voor de aandachtswijken zijn het hoge aandeel sociale huurwoningen, achterstanden op het gebied van onderwijs en het hoge aandeel personen dat op afstand van de arbeidsmarkt staat. Ook is het inkomen in deze wijken laag. De wijkactieplannen voor deze twee wijken zijn opgesteld volgens het Nieuw Lokaal Akkoord. Dit betekent samenwerking tussen bewoners en diverse instanties die 'Samen het Verschil' willen maken. Doelstellingen hierbij zijn de wijken veiliger, schoner, gezelliger en leefbaarder te maken.²

12.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

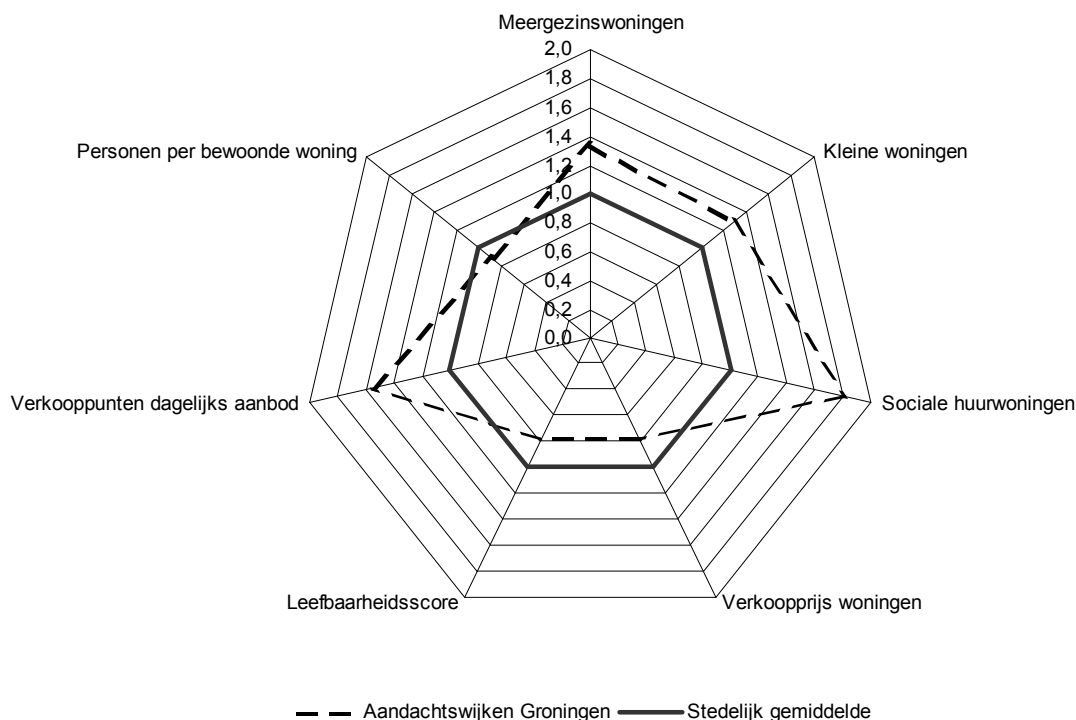
De situatie in de Groningse aandachtswijken is vrij stabiel gebleven. Ten opzichte van de Nulmeting laten alleen de dimensies Veiligheid en Integratie een ontwikkeling richting het stedelijk gemiddelde zien. Voor een aantal dimensies doen wel enkele indicatoren het beter maar niet alle. Zo is binnen de dimensie Leren de afstand tot het stedelijk gemiddelde afgenomen voor het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en het aandeel havo-/vwo-leerlingen in het derde leerjaar, maar is de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor de indicator zittenblijvers juist toegenomen. Ook bij de dimensies Wonen, Werken, Integratie en Inkomen en schuldenproblematiek zijn de ontwikkelingen binnen de dimensie tegengesteld. Ten slotte is de achterstand van de aandachtswijken groter geworden voor de dimensie Gezondheid (hier alleen gemeten door de relatieve voortijdige sterftekans).

12.3 Wonen

In de aandachtswijken van Groningen zijn veel woningen gedateerd en aan vernieuwing toe. De koopwoningen behoren tot de goedkopere woningen van de stad en er zijn veel sociale huurwoningen. De bewoners vinden de kwaliteit van de woningen vaak niet goed. De ambitie van de gemeente Groningen ligt daarom niet direct bij het terugdringen van het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken, maar meer bij het renoveren van de woningen en het verbeteren van de leefomgeving.³

Figuur 12.1 geeft voor een aantal indicatoren waarden weer die verwacht mogen worden bij wijken waar het aandeel alleenstaanden en studenten relatief groot is. Er zijn meer kleine woningen en ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen zijn er ook meer meergezinswoningen. Binnen de dimensie Wonen bestaan er tussen de Korrewegwijk en De Hoogte voor de meeste indicatoren geen grote verschillen.

12.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

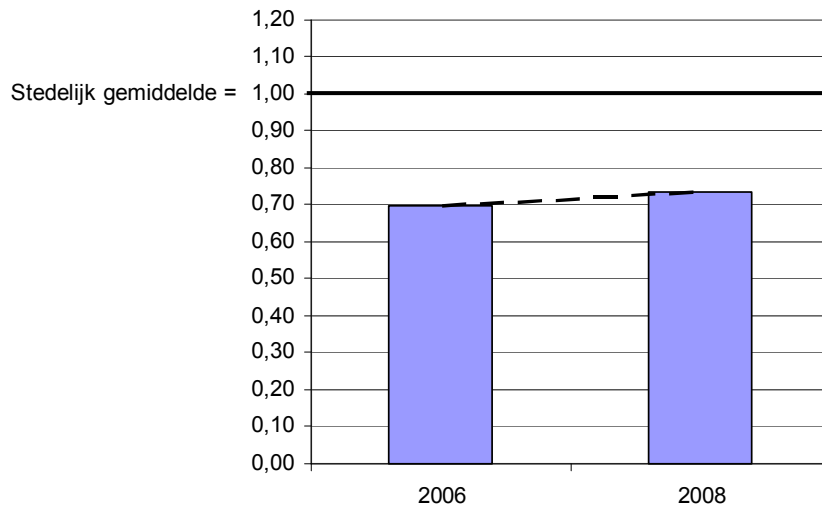
Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Ten opzichte van de Nulmeting is er voor de woonindicatoren nog weinig veranderd. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is voor vrijwel alle woonindicatoren ongeveer gelijk gebleven. Dat is ook niet verwonderlijk gezien de lange termijn die veelal nodig is om de woningvoorraad te beïnvloeden. De indicatoren verkoopprijs woningen en Leefbaarheidsscore hebben hun achterstand op het stedelijk gemiddelde wel iets ingehaald. We zagen dat het streven van de gemeente Groningen meer ligt bij renovatie van bestaande woningen. De eerste verbeteringen lijken op dit punt in gang gezet te zijn.

De verkoopprijs van woningen in de aandachtswijken in Groningen is sinds de Nulmeting met 11 procent flink gestegen, van 129 duizend euro naar 143 duizend euro. In Groningen als geheel was de stijging met 4 procent minder groot. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is door de stijging van de verkoopprijzen in de aandachtswijken enigszins afgenomen. De verkoopprijzen zijn in de Korrewegwijk hoger dan in De Hoogte en in beide wijken is de achterstand op het stedelijk gemiddelde kleiner geworden.

De Leefbaarheidsscore⁴ zegt iets over de leefomgeving in de wijk. Figuur 12.2 laat zien dat de Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken in Groningen nog ver van het stedelijk gemiddelde van Groningen als geheel is verwijderd. Ten opzichte van de Nulmeting is zowel voor Groningen als geheel als voor de aandachtswijken de Leefbaarheidsscore verbeterd, maar voor de aandachtswijken was de verbetering groter. Hierdoor is de afstand tot het stedelijk gemiddelde afgenomen.

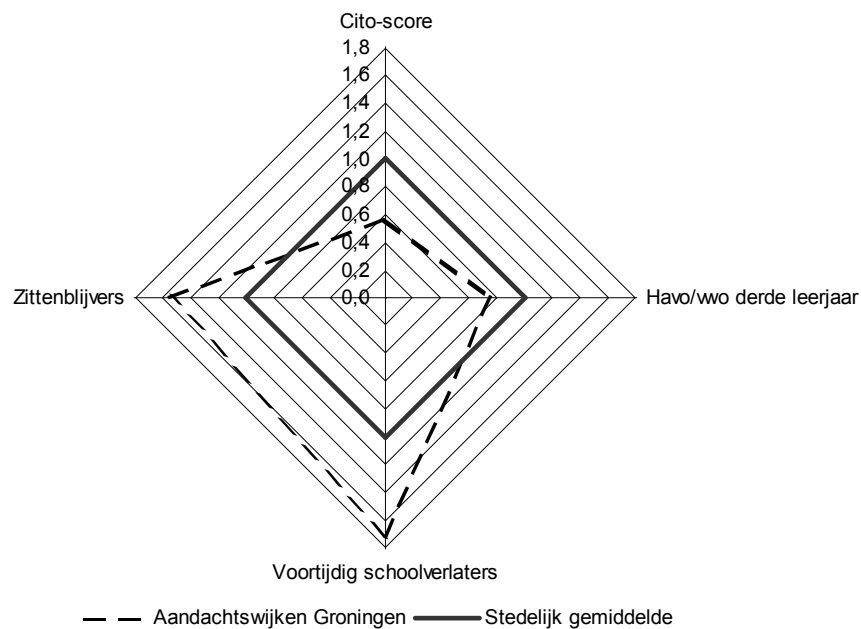
12.2 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

12.4 Leren

12.3 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

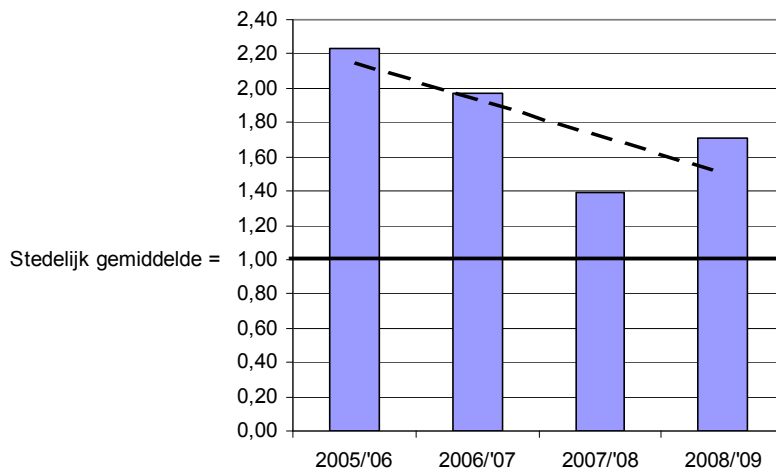
In de Groningse aandachtswijken wonen veel kinderen met een onderwijsachterstand. Het doorbreken van de vicieuze cirkel van lage opleiding, schooluitval, geen werk, armoede en jong ouderschap begint bij het creëren van kansen in het onderwijs. Een doelstelling hierbij is het verhogen van de Cito-score richting het stedelijk gemiddelde. Ook moet er gewerkt worden aan het behalen van een startkwalificatie.⁵

Bovenstaande figuur laat zien dat ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage er voor alle indicatoren van de dimensie Leren nog een vrij grote afstand tot het stedelijk gemiddelde bestaat. Vooral de indicatoren zittenblijvers en VSV'ers liggen ver boven het stedelijk gemiddelde. Binnen de wijken zijn hierbij nog verschillen. In de Korrewegwijk ligt de indicator zittenblijvers verder verwijderd van het stedelijk gemiddelde dan De Hoogte. Voor de indicator VSV'ers is dit andersom. De Cito-score voor de Korrewegwijk en De Hoogte afzonderlijk worden niet weergegeven omdat er onvoldoende leerlingen waren met een Cito-score.

Sinds de Nulmeting heeft de helft van de indicatoren binnen de dimensie Leren zich positief ontwikkeld maar de andere helft daarentegen doet het ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage slechter. De afstand ten opzichte van het gemiddelde is afgenomen voor het aandeel VSV'ers en het aandeel havo- of vwo-leerlingen. De aandachtswijken zijn juist verder op afstand geraakt van het stedelijk gemiddelde als het gaat om het aandeel zittenblijvers en de Cito-scores. Hierbij dient wel bedacht te worden dat de Cito-scores gebaseerd zijn op lage aantallen leerlingen, waardoor deze indicator erg kan fluctueren van jaar op jaar.

Voortijdige schoolverlaters

12.4 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen

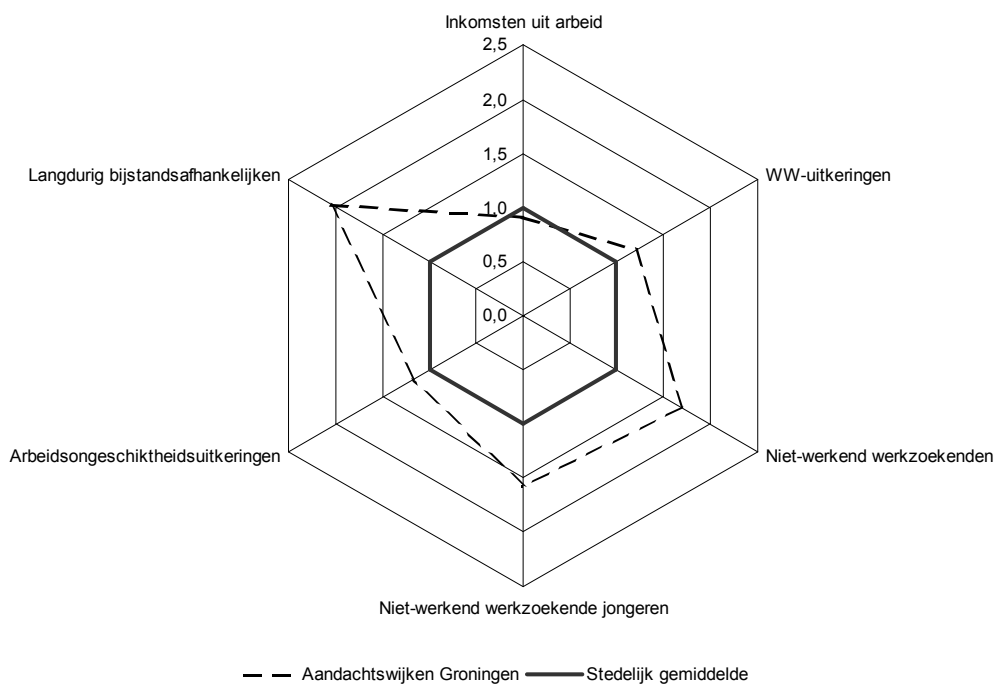
Bron: CBS.

Tijdens de Nulmeting was het aandeel leerlingen dat voortijdig de school verliet in de aandachtswijken in Groningen twee keer zo groot als in Groningen als geheel. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is het percentage VSV'ers in de aandachtswijken gedaald van 10,3 procent naar 6,9 procent. In Groningen als geheel daalde dit aandeel van 4,6 procent naar 4,1 procent. Het aandeel VSV'ers in de aandachtswijken is daarmee sterker gedaald dan in Groningen als geheel,

waardoor de afstand tot het stedelijk gemiddelde is afgenomen. In dit tempo kan de achterstand op het stedelijk gemiddelde binnen de beleidstermijn van tien jaar worden ingelopen. Als naar de aandachtswijken afzonderlijk wordt gekeken is de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor de Korrewegwijk ook afgenomen maar voor De Hoogte niet. Voor deze wijk is de afstand tot het stedelijk gemiddelde zelfs iets toegenomen. Het aandeel VSV'ers in de Korrewegwijk is van 12 procent ten tijde van de Nulmeting gedaald naar 7 procent. In De Hoogte steeg het aandeel VSV'ers van 7 procent naar 8 procent.

12.5 Werken

12.5 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

De ambitie van de gemeente Groningen op het terrein van werken is het bevorderen van de uitstroom van werklozen en bijstandsgerechtigden naar betaald werk of zelfstandig ondernemerschap. Ook zijn werklozen en bijstandsgerechtigden actief in de aandachtswijken en moet de jeugdwerkloosheid verminderen.⁶

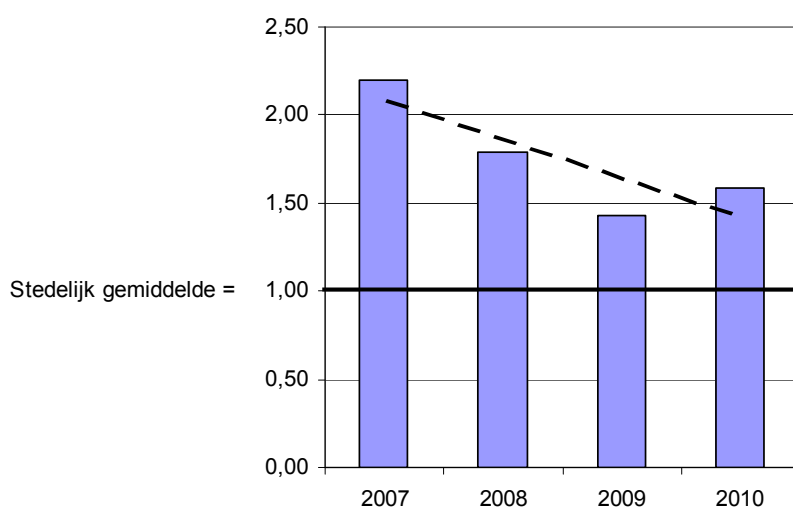
Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is de achterstand op het stedelijk gemiddelde voor bijna alle indicatoren groot. De aandachtswijken hebben vooral te maken een hoog aandeel niet-werkend werkzoekenden en langdurig bijstandsafhankelijken. Voor de dimensie Werken heeft de wijk De Hoogte een grotere achterstand op het stedelijk gemiddelde dan de Korrewegwijk.

Sinds de Nulmeting heeft de dimensie Werken zich overwegend negatief ontwikkeld. Alleen voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren is de afstand tot het stedelijk gemiddelde afgenomen. Voor de indicatoren WW-uitkeringen, langdurig bijstandsafhankelijken en arbeidsongeschiktheids-

uitkeringen is de afstand tot het stedelijk gemiddelde toegenomen. De overige indicatoren zijn onveranderd.

In vergelijking met de Nulmeting is de afstand tot het stedelijk gemiddelde verbeterd voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren. Lag ten tijde van de Nulmeting deze indicator in de aandachtswijken meer dan twee keer zo hoog, tijdens de Eerste Voortgangsrapportage is dit gedaald naar ruim anderhalf keer in vergelijking met Groningen als geheel. Daarmee is de afstand tot het stedelijk gemiddelde kleiner geworden. Voor beide aandachtswijken is de afstand tot het stedelijk gemiddelde afgenomen waarbij de daling het grootst was in De Hoogte. In De Hoogte is het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren nog wel altijd groter dan in de Korrewegwijk.

12.6 Niet-werkend werkzoekende jongeren: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen

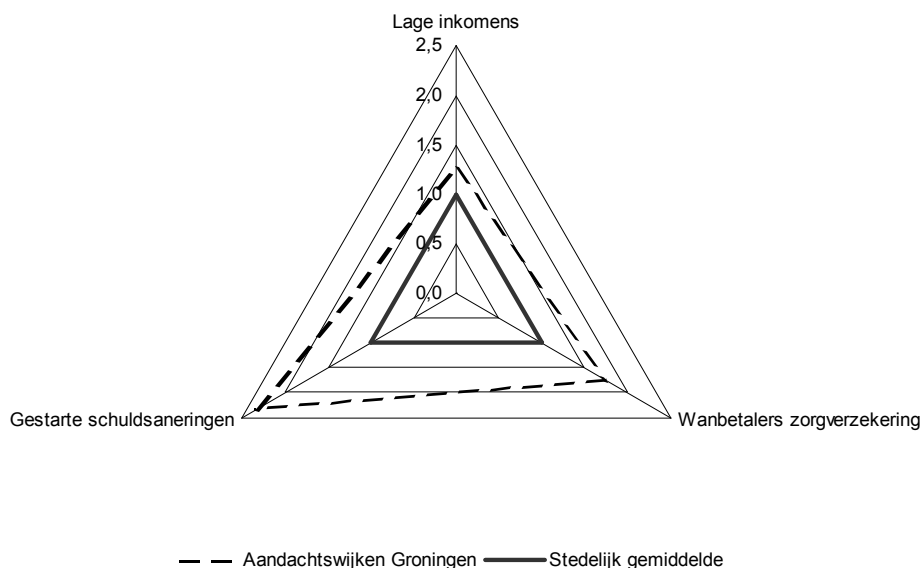
Bron: CBS.

12.6 Inkomen en schuldenproblematiek

In de Groningse aandachtswijken, met name in de wijk De Hoogte, zijn er naar verhouding veel huishoudens met problematische schulden.⁷ Figuur 12.7 laat zien dat het aandeel gestarte schuldsaneringen⁸ in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen in de aandachtswijken meer dan twee keer zo hoog is als gemiddeld in Groningen. Ook de aandelen wanbetalers zorgverzekering en lage inkomens komen vaker voor in de aandachtswijken dan in Groningen als geheel. Voor deze indicatoren geldt dat de Korrewegwijk dichterbij het niveau van Groningen als geheel scoort. In de wijk De Hoogte zijn voor de drie indicatoren binnen deze dimensie de afstanden tot het stedelijk gemiddelde groter dan in de Korrewegwijk.

In vergelijking met de Nulmeting is het beeld voor deze indicator niet veranderd. Voor de indicator gestarte schuldsaneringen nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde af, echter voor de indicator wanbetalers zorgverzekering nam deze afstand enigszins toe. Het aandeel lage inkomens bleef op dezelfde afstand.

12.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Groningen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Groningen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Het aandeel gestarte schuldsaneringen ligt in beide wijken boven het gemiddelde van 10 per 10 duizend Groningers boven de 18 jaar. Het verschil binnen de aandachtswijken is voor deze indicator heel groot en daarom worden de wijken apart besproken. In de aandachtswijk De Hoogte ligt het percentage gestarte schuldsaneringen op 38 personen per 10 duizend personen boven de 18 jaar, terwijl dit percentage in de Korrewegwijk op 18 per 10 duizend ligt. Sinds de Nulmeting is het aandeel gestarte schuldsaneringen sterk afgenomen in De Hoogte en de Korrewegwijk. Omdat in Groningen het aandeel gestarte schuldsaneringen minder sterk daalde, werd het verschil met het stedelijk gemiddelde zowel in De Hoogte als in de Korrewegwijk kleiner.

12.7 Veiligheid

In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁹ De problemen in de Groningse wijken liggen voornamelijk op het terrein van overlast van drugsgebruikers, drugsdealers en geluidsoverlast van burens.¹⁰

In de aandachtswijken van Groningen ligt de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid lager dan voor Groningen totaal. Tijdens de Eerste Voortgangsrapportage kenden de aandachtswijken een score van -38. Groningen als geheel scoorde -22.

Sinds de Nulmeting is de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid zowel in de aandachtswijken als in Groningen als geheel licht verbeterd waardoor de afstand tot het stedelijk gemiddelde onveranderd blijft.

12.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder. De aantallen pasgeborenen zijn in de aandachtswijken van Groningen echter te klein om hierover statistische uitspraken te kunnen doen. Voor Groningen blijft dan slechts één indicator over.

De relatieve voortijdige sterfte geeft aan of meer of minder mensen in de wijk overlijden dan op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en het sterftequotient per leeftijdscategorie verwacht wordt. De relatieve voortijdige sterftetekans in zowel Groningen als geheel als in de aandachtswijk De Hoogte is 'gemiddeld'. De Korrewegwijk kent echter een 'erg hoge' relatieve voortijdige sterftetekans. De toename van de relatieve voortijdige sterftetekans in de Korrewegwijk van 'hoog' naar 'erg hoog' zorgt ervoor dat de afstand tot het stedelijk gemiddelde toeneemt ten opzichte van de Nulmeting. Merk op dat deze indicator van jaar tot jaar kan fluctueren, omdat deze gebaseerd is op kleine aantallen. Enige voorzichtigheid is daarom geboden bij de interpretatie van deze indicator.

12.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijken. In Groningen is 10 procent van de bevolking niet-westers allochtoon. In de Korrewegwijk en De Hoogte is respectievelijk 16 procent en 21 procent van de inwoners niet-westers allochtoon. Het aandeel paren met één niet-westerse partner is in Groningen als geheel 6 procent, maar in de aandachtswijken liggen deze percentages fors hoger. In de Korrewegwijk gaat het om 10 procent en in De Hoogte om 11 procent. Sociaal-cultureel gezien is er in de aandachtswijken dus meer integratie dan in Groningen als geheel. De afgelopen jaren is dit percentage in zowel Groningen als geheel als in de Korrewegwijk met 1 procentpunt toegenomen, in De Hoogte was dit 2 procentpunt. Daarmee bleef de voorsprong van de aandachtswijken ongeveer gelijk.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken¹¹. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Groningen. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

In alle wijken van Groningen is de arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen minder goed dan die van autochtonen. Niet-westerse allochtonen hebben vaker een langdurige bijstandsuitkering, een WW-uitkering, zijn vaker niet-werkend werkzoekend en hebben minder vaak inkomsten uit arbeid.

In vergelijking met de Nulmeting hebben de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken de afstand die ze op de autochtonen hadden voor een deel ingelopen. De sociaal-economische integratie heeft zich positief ontwikkeld in deze aandachtswijken. In de niet-aandachtswijken hebben de niet-westerse allochtonen de achterstand op de autochtonen ook deels ingelopen maar minder dan in de aandachtswijken. De enige uitzondering in dit beeld vormt echter de langdurige bijstand in de niet-aandachtswijken. Hier is het beeld andersom, de afstand tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen is juist toegenomen.

Niet-werkend werkzoekenden

Staat 12.1

Dimensie Integratie: aandeel niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken Groningen	Nulmeting	8,7	26,4	203	
	Eerste Voortgangsrapportage	6,4	17,6	176	-13,7
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	5,4	15,4	187	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,9	10,9	183	-2,2

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

Bovenstaande tabel laat zien dat het aandeel niet-westerse allochtone niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken van Groningen fors hoger ligt dan het aandeel autochtone niet-werkend werkzoekenden. Sinds de Nulmeting daalde het aandeel niet-werkend werkzoekenden voor zowel autochtonen als voor niet-westerse allochtonen in Groningen. De afstand tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen nam meer af in de aandachtswijken dan in de niet-aandachtswijken. Dit betekent dat er meer sprake is van integratie in de aandachtswijken Korrewegwijk en De Hoogte dan in de overige wijken van Groningen.

¹ Bron: Wijkactieprogramma's Korrewegwijk en De Hoogte.

² Bron: Wijkactieprogramma's Korrewegwijk en De Hoogte.

³ Bron: Wijkactieprogramma's Korrewegwijk en De Hoogte.

⁴ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁵ Bron: Wijkactieprogramma's Korrewegwijk en De Hoogte.

⁶ Bron: Wijkactieprogramma's Korrewegwijk en De Hoogte.

---

⁷ Bron: Wijkactieprogramma's Korrewegwijk en De Hoogte.

⁸ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁹ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

¹⁰ Bron: Wijkactieprogramma's Korrewegwijk en De Hoogte.

¹¹ In de aandachtswijken van Groningen wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

13. Heerlen

13.1 Inleiding

In Heerlen wonen ruim 89 duizend mensen, waarvan 7 duizend in de aandachtswijk Meezenbroek. Er wonen meer niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk dan gemiddeld in Heerlen. In Meezenbroek gaat het om 12 procent van de bevolking, terwijl er in Heerlen als geheel 8 procent van niet-westers allochtone afkomst is.

In het wijkactieplan van Meezenbroek wordt onder meer als doel gesteld dat mensen weer prettig kunnen wonen in de wijk en kunnen samenleven in een veilige buurt. Verder blijkt uit het wijkactieplan dat er gestreefd wordt naar meer werkgelegenheid in en voor de buurt, naar versterkte ontwikkelkansen voor kinderen, meer mensen naar een hoog opleidingsniveau en minder uitval in het voortgezet onderwijs.

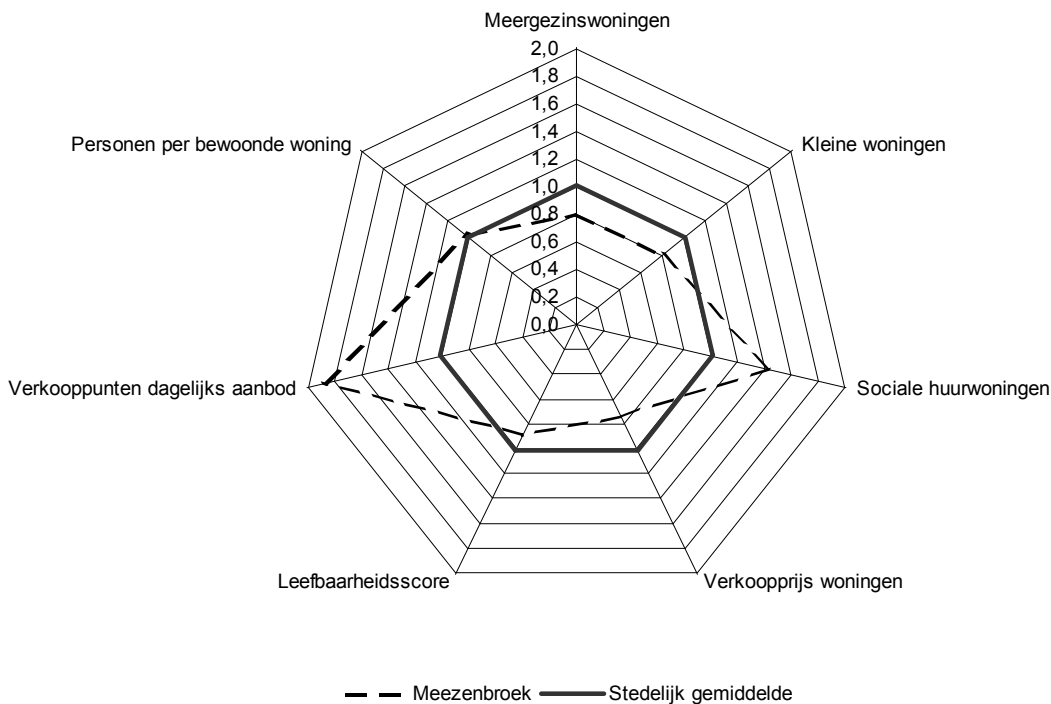
13.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

De ontwikkeling tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is niet eenduidig voor Heerlen. De achterstand van Meezenbroek op het stedelijk gemiddelde is afgenomen voor de dimensies Veiligheid en Inkomen en schuldenproblematiek. Binnen dimensie Werken nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde juist toe voor vrijwel alle indicatoren. Bij Leren was er een tweeslachtig beeld. Hier was er voor Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde een verbetering in het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en een verslechtering voor het aandeel havo- en vwo-leerlingen. Ook bij de dimensies Integratie en Wonen waren er tegengestelde ontwikkelingen. Hier nam het verschil met het stedelijk gemiddelde af voor het aandeel sociale huurwoningen, maar het verschil nam juist toe voor de huizenprijzen. Het verschil in Leefbaarheidsscore bleef onveranderd. De dimensie Gezondheid – voor Meezenbroek alleen bestaande uit de indicator relatieve voortijdige sterfte – liet geen verandering zien ten opzichte van de Nulmeting. Voor deze dimensie was en is er geen achterstand op het stedelijk gemiddelde.

13.3 Wonen

Eén van de doelstellingen genoemd in het wijkactieplan is het creëren van een gedifferentieerde en kwalitatief goede woningvoorraad. Figuur 13.1 laat zien dat de woningvoorraad in Meezenbroek afwijkt van die in Heerlen als geheel. Zo bestaat in Heerlen als geheel 39 procent van het woningaanbod uit sociale huurwoningen, in de wijk Meezenbroek is dit aandeel met 55 procent hoger. Het aandeel kleine woningen en meergezinswoningen ligt daarentegen onder het Heerlense gemiddelde. De gemiddelde verkoopprijs van woningen ligt een kwart onder dat van de stad als geheel. Ook de Leefbaarheidsscore in Meezenbroek is lager dan het stedelijk gemiddelde.

13.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

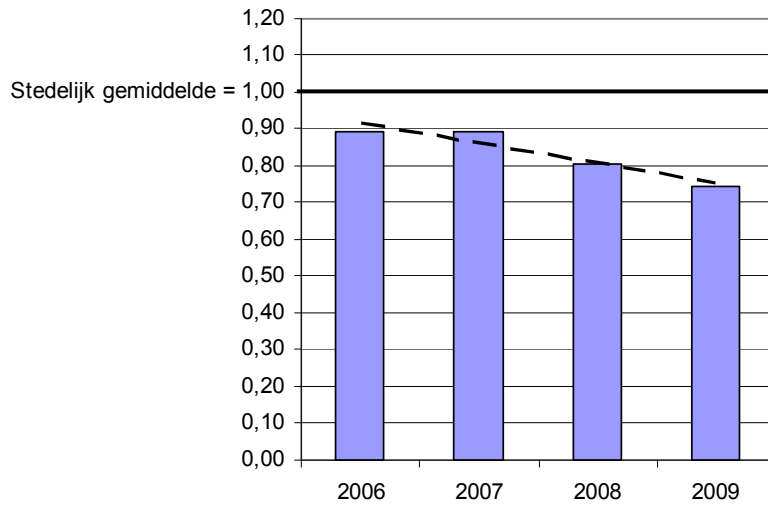
Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Voor de dimensie Wonen is er *overall* geen ontwikkeling richting het gemiddelde zichtbaar. Wel zijn er wat verschillen tussen indicatoren. In vergelijking met de Nulmeting is er een positieve ontwikkeling te zien voor Meezenbroek voor het aandeel sociale huurwoningen. Bij de verkoopprijzen was er juist een verslechtering. Hier nam de afstand tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde toe. Bij de Leefbaarheidsscore bleven de scores van de stad en de aandachtswijk onveranderd en daarmee bleef ook de afstand tussen stad en aandachtswijk gelijk.

Het aandeel sociale huurwoningen is in Meezenbroek gedaald van 61 procent naar 55 procent tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage, terwijl dit in Heerlen op beide meetmomenten 39 procent was. Hiermee is het aandeel sociale huurwoningen dichterbij het stedelijk gemiddelde gekomen.

Opvallend is dat de verkoopprijs van de woningen in Meezenbroek in vergelijking met de Nulmeting gedaald is, terwijl deze in de Heerlen gemiddeld stabiel bleef. Hierdoor is de achterstand van Meezenbroek toegenomen. Mogelijk is de daling in Meezenbroek het gevolg van het feit dat de woningmarktsituatie in de wijk ontspannen is.

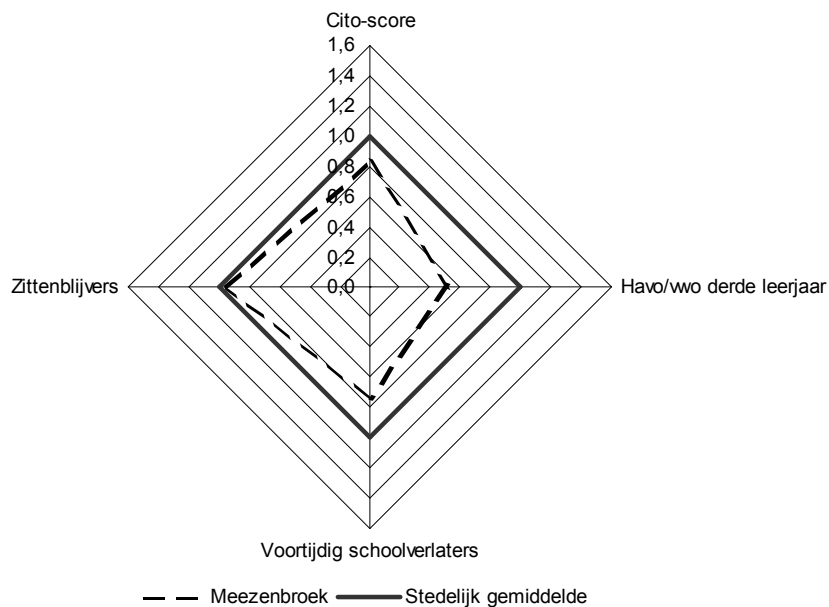
13.2 Verkoop prijs woningen: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

Bron: Kadaster.

13.4 Leren

13.3 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

Meezenbroek kent een lager aandeel havo/vwo-leerlingen en een lagere Cito-score dan Heerlen als geheel. Daar staat echter tegenover dat de aandachtswijk relatief minder zittenblijvers en VSV'ers heeft en dus een voorsprong heeft op Heerlen als geheel.

Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage werd de voorsprong voor het aandeel VSV'ers in Meezenbroek nog groter, dit is een positieve ontwikkeling. Ook voor de Cito-scores was de ontwikkeling positief: de achterstand op het stedelijk gemiddelde werd kleiner sinds de Nulmeting. Het aandeel zittenblijvers bleef op dezelfde afstand van het stedelijk gemiddelde, terwijl het aandeel havo- of vwo-leerlingen zich juist negatief ontwikkelde.

In Meezenbroek was het aandeel VSV'ers bij de Nulmeting al kleiner dan het stedelijk gemiddelde (5,4 procent tegenover 5,9 procent). Vervolgens is het aandeel VSV'ers in Meezenbroek in de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage sterker afgenomen dan in Heerlen als geheel. Bij de Eerste Voortgangsrapportage steekt de aandachtswijk daarom nog gunstiger af bij Heerlen als geheel. Het aandeel VSV'ers in Meezenbroek was bij de Eerste Voortgangsrapportage gedaald naar 3,3 procent tegenover 4,4 procent in Heerlen als geheel. Doordat het aantal leerlingen in Meezenbroek klein is, kan een beperkte wijziging in aantallen al vlug leiden tot grote wijzigingen in percentages. Bij de Eerste Voortgangsrapportage waren dat er een krappe 20, op een totaal van ruim 500 leerlingen.

Tijdens de Nulmeting was het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo ging vrijwel gelijk in Meezenbroek en Heerlen als geheel. Doordat het aandeel havisten en vwo'ers in Meezenbroek bij de Eerste Voortgangsrapportage sterk was gedaald en dit aandeel in Heerlen als geheel juist licht was gestegen, nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde toe. De ontwikkeling was dus negatief. Wel moet ook hier worden opgemerkt dat het absolute aantal leerlingen klein is.

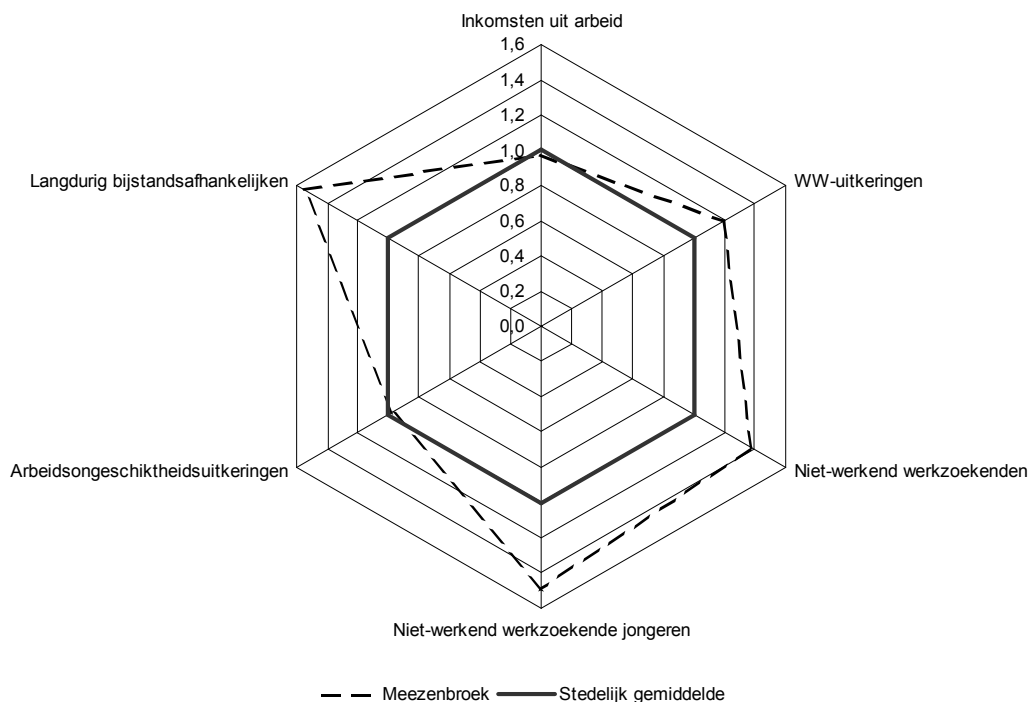
13.5 Werken

Het verminderen van (jeugd)werkloosheid wordt in het wijkactieplan van Meezenbroek gezien als een belangrijk speerpunt.

Het spinnenweb laat zien dat de aandacht voor de arbeidsmarktpositie van mensen in Meezenbroek niet ongegrond is. Meer dan gemiddeld in de stad zijn personen in de aandachtswijk afhankelijk van WW- en bijstandsuitkeringen. Daarmee samenhangend is er een groter aandeel niet-werkend werkzoekenden. Het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is in Meezenbroek vrijwel gelijk aan het stedelijk gemiddelde.

Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage zijn de ontwikkelingen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde beperkt. Wel is voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken een iets grotere toename van de achterstand op het stedelijk gemiddelde te zien.

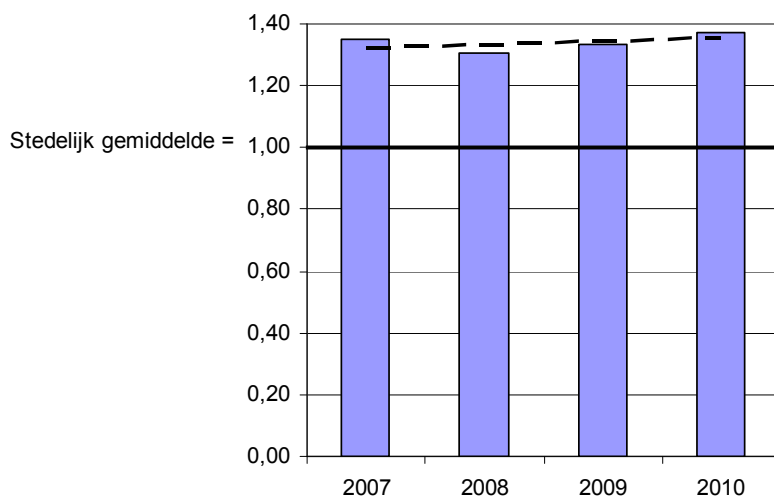
13.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

13.5 Niet-werkend werkzoekenden: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

Bron: CBS.

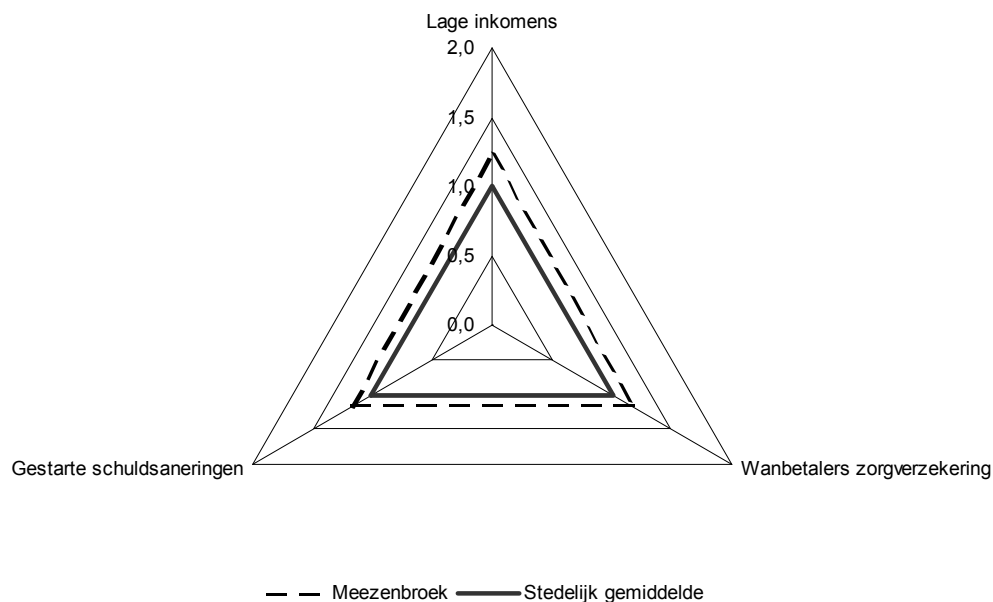

Het aandeel niet-werkend werkzoekenden is in de aandachtswijk van Heerlen iets minder afgenomen dan in de stad als geheel. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is dus iets groter geworden, na twee jaren waarin de afstand juist kleiner werd. Voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren was de ontwikkeling vergelijkbaar.

13.6 Inkomen en schuldenproblematiek

Het spinnenweb (figuur 13.6) laat duidelijk zien dat de situatie omtrent inkomen en schuldenproblematiek in de aandachtswijk slechter is dan gemiddeld in Heerlen. Het aandeel mensen met een laag inkomen is in Meezenbroek 1,2 keer groter dan in Heerlen als geheel. Meer dan 60 procent van de huishoudens in de wijk heeft een laag inkomen, tegen de helft in de totale stad. Ook is in Meezenbroek een groter deel van de bevolking een schuldsaneringstraject gestart of wanbetaler van de zorgverzekering.

13.6 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Sinds de Nulmeting nadert Meezenbroek het stedelijk gemiddelde voor de gestarte schuldsaneringen en wanbetalers van de zorgverzekering. De achterstand voor het aandeel huishoudens met een laag inkomen bleef gelijk

De financiële kwetsbaarheid van mensen kan tot uitdrukking komen in de vorm van betalingsachterstanden. Inderdaad is in het spinnenweb te zien dat het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie 1,2 keer groter is dan dat van Heerlen als geheel. In vergelijking met de Nulmeting heeft Meezenbroek hier een gedeeltelijke inhaalslag gemaakt. Toen was het aandeel wanbetalers in Meezenbroek namelijk nog 1,3 keer groter dan in Heerlen als geheel.

Ook is er een verbetering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde te zien voor het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten. Het gaat hier om schuldsaneringstrajecten die zijn gestart in het kader van de Wet schuldsanering natuurlijke personen.¹ Het spinnenweb toont dat schuldsaneringstrajecten in Meezenbroek verhoudingsgewijs 1,2 keer vaker voorkomen dan in Heerlen als geheel. Dit aandeel is afgenomen ten opzichte van de Nulmeting, toen deze factor nog op 1,5 lag.

Voor de beide indicatoren geldt dat als het tempo van de ontwikkeling gelijk blijft dat de achterstand op het stedelijk gemiddelde binnen tien jaar wordt ingelopen.

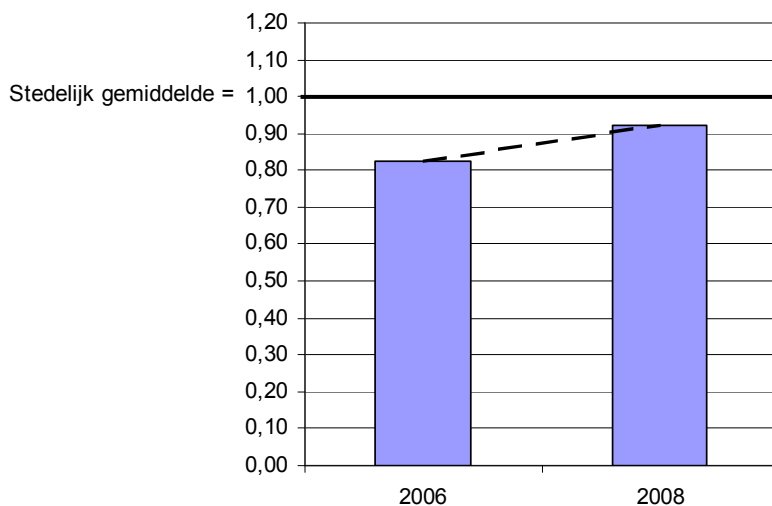
13.7 Veiligheid

In deze Voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.²

In het wijkactieplan wordt het verbeteren veiligheid in Meezenbroek als een van de speerpunten aangemerkt. Bij de Nulmeting lag de veiligheidsscore hier op -40, ruim onder de score van -31 voor Heerlen als geheel.

Ten opzichte van de Nulmeting is de veiligheidsscore voor Meezenbroek met 11 punten verbeterd. In Heerlen als geheel is er ook sprake van een verbetering van de veiligheidsscore, maar met 6 punten. Op het gebied van veiligheid maakte Meezenbroek dus een stap richting het stedelijk gemiddelde.

13.7 Veiligheid: Meezenbroek ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Heerlen

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

13.8 Gezondheid

Bij de beschrijving van de dimensie Gezondheid zijn twee indicatoren gekozen, waarvan één aan het begin van de levenscyclus ligt en de andere aan het eind, namelijk pasgeborenen met extra

zorgbehoefte en relatieve voortijdige sterfte. Omdat er in Meezenbroek te weinig pasgeborenen met extra zorgbehoefte zijn om er statistische uitspraken over te doen, wordt deze indicator hier niet besproken. Bij de relatieve voortijdige sterfte lag de aandachtswijk op het stedelijk gemiddelde, zowel bij de Eerste Voortgangsrapportage als bij de Nulmeting.

De relatieve voortijdige sterfte geeft de kans aan dat personen onder de 65 jaar in een bepaalde wijk of gemeente eerder sterven dan leeftijdsgenoten gemiddeld in Nederland. Bij een overlijdensrisico dat 20 tot 50 procent boven dat van het landelijk gemiddelde ligt, wordt gesproken van een hoge score. Zowel Heerlen als Meezenbroek kenden bij de Eerste Voortgangsrapportage en de Nulmeting een hoge score. Merk op dat de waarde voor deze indicator sterk kan fluctueren van jaar tot jaar, omdat deze gebaseerd is op kleine aantallen. Enige voorzichtigheid bij de interpretatie van de indicator is dan ook op zijn plaats.

13.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. Het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner is zowel gemiddeld in Heerlen als in Meezenbroek 3 procent. Sociaal-cultureel gezien is de integratie in de aandachtswijk vergelijkbaar met die in Heerlen als geheel. Hierin is sinds de Nulmeting ook geen verandering gekomen.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken.³ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Heerlen. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

De ontwikkeling van de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen laat een wisselend beeld zien. Bij de langdurig bijstandsafhankelijken en de WW-uitkeringen was er een negatieve integratie-ontwikkeling voor de aandachtswijk. Bij de inkomsten uit arbeid en de niet-werkend werkzoekenden was er juist een positieve ontwikkeling voor Meezenbroek in vergelijking met de niet-aandachtswijken in Heerlen.

Bij de Nulmeting was in de aandachtswijk een groter deel van de niet-westerse allochtone potentiële beroepsbevolking niet-werkend werkzoekend dan bij de autochtonen het geval was. Dit aandeel is bij de Eerste Voortgangsrapportage voor beide groepen kleiner geworden. In Meezenbroek was de afname bij niet-westerse allochtonen groter dan bij autochtonen, terwijl deze ontwikkeling omgekeerd was in de niet-aandachtswijken van Heerlen. In de aandachtswijken is het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen dan ook afgenomen (-1,3 procent), terwijl dat verschil in de

andere wijken van Heerlen juist is toegenomen (+12,5 procent). Dit duidt op een positieve ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijk.

Staat 13.1.

Dimensie Integratie: niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Vershil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Meezenbroek	Nulmeting	9,5	20,0	111	
	Eerste Voortgangsrapportage	7,8	16,4	110	-1,3
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	7,2	16,5	130	
	Eerste Voortgangsrapportage	5,5	13,5	146	12,5

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

² Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

³ In Meezenbroek wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

14. Leeuwarden

14.1 Inleiding

In Leeuwarden wonen 94 duizend mensen, waarvan bijna 4 duizend in de aandachtswijk Heechterp-Schieringen. Typerend voor de wijk is dat er relatief veel studenten wonen.¹ Dit blijkt ook uit het feit dat in de wijk twee keer zoveel jongeren tussen de 20 en 25 jaar wonen als in de stad in zijn geheel. Daarnaast wonen er veel niet-westerse allochtonen in de aandachtswijk. In Heechterp-Schieringen gaat het om 28 procent van de bevolking, terwijl in heel Leeuwarden 9 procent van niet-westerse afkomst is.

In het wijkactieplan van Heechterp-Schieringen wordt vooral gewezen op de armoedeproblematiek in de wijk: de (langdurige) werkloosheid is hoog, het gemiddeld besteedbare inkomen is laag en werklozen worden veelal gekenmerkt door een laag opleidingsniveau. Verder wordt in het wijkactieplan ruim aandacht besteed aan de veiligheid in de wijk en de integratie tussen groepen van verschillende herkomst. Het wijkactieplan beoogt een integrale aanpak van de problematiek in de wijk te bieden.

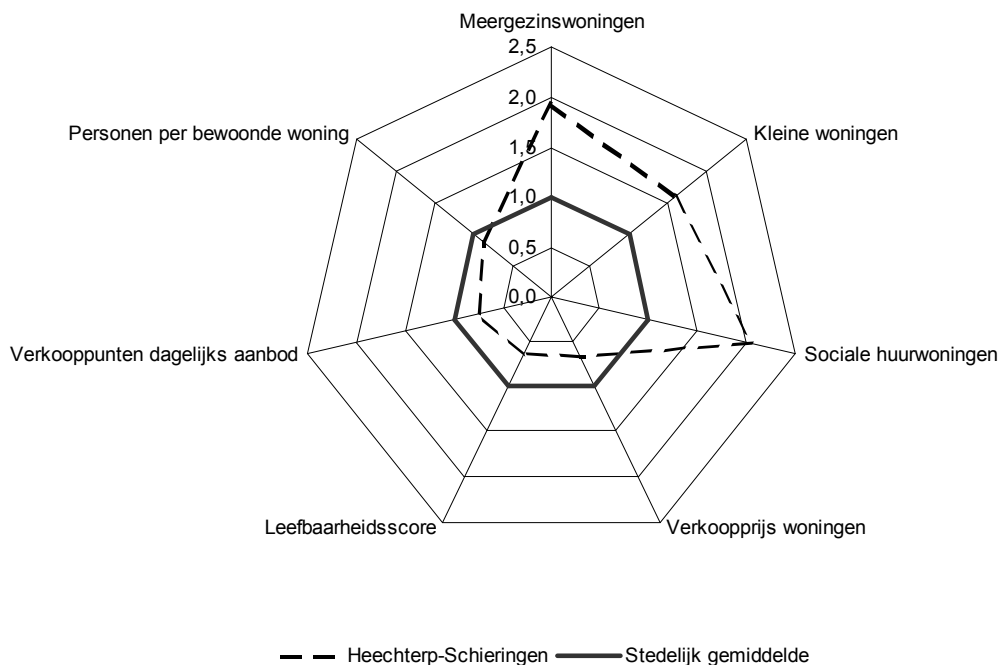
14.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

De ontwikkeling van de diverse dimensies sinds de Nulmeting is niet eenduidig voor Leeuwarden. De achterstand van Heechterp-Schieringen op het stedelijk gemiddelde is licht afgenomen voor de dimensies Veiligheid en Gezondheid. Voor de dimensie Wonen zijn vrijwel geen ontwikkelingen te zien richting het stedelijk gemiddelde sinds de Nulmeting. Het aantal leerlingen in Heechterp-Schieringen is zo klein dat voor de dimensie Leren alleen iets kan worden gezegd over voortijdig schoolverlaters (VSV'ers). Voor deze indicator nam de achterstand van de wijk op het stedelijk gemiddelde af. Binnen de dimensie Werken waren er zowel indicatoren met een gunstige ontwikkeling als indicatoren met een ongunstige ontwikkeling van de positie van de aandachtswijk in vergelijking met het stedelijk gemiddelde. De positie van de bewoners van Heechterp-Schieringen kwam verder af te liggen van het stedelijk gemiddelde voor wat betreft de dimensies Inkomen en schuldenproblematiek en Integratie.

14.3 Wonen

De woningvoorraad van Heechterp-Schieringen kenmerkt zich met name door veel sociale huurwoningen. Daarbij verschilt de woningvoorraad van het stedelijk gemiddelde door het grotere aandeel kleine woningen en meergezinswoningen. De leefbaarheid in Heechterp-Schieringen wordt als minder goed bestempeld door minder voorzieningen en een lagere Leefbaarheidsscore.

14.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

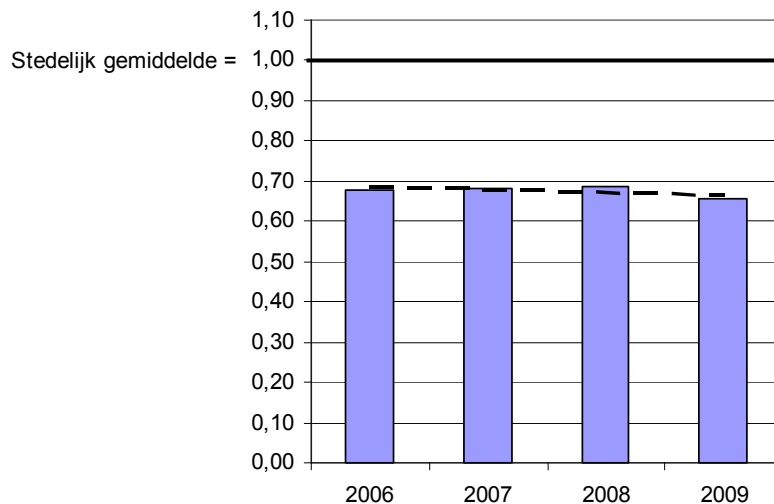
Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Een van de aandachtspunten van het wijkactieplan is het meer in balans brengen van de verhouding koop- en huurwoningen in de wijk. Dit soort aanpassingen in de woningvoorraad hebben vaak een langere periode nodig om in de cijfers duidelijk zichtbaar te worden. Sinds de Nulmeting is voorlopig weinig tot geen verandering te zien op het gebied van wonen. Alleen voor de verkoopprijs van woningen is de achterstand van Heechterp-Schieringen op het stedelijk gemiddelde wat gegroeid.

Verkoopprijs woningen

Ten tijde van de Nulmeting was de gemiddelde verkoopprijs van woningen in Heechterp-Schieringen veel lager dan die in Leeuwarden als geheel (103 duizend euro tegenover 153 duizend euro). In de jaren na de Nulmeting zijn de prijzen in de wijk licht gestegen, maar iets minder sterk dan in de stad als geheel. Zo steeg de gemiddelde verkoopprijs van woningen in Heechterp-Schieringen naar 108 duizend euro en het steeg het stedelijk gemiddelde naar 164 duizend euro bij de Eerste Voortgangsrapportage. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is daarmee licht toegenomen. Dit hangt waarschijnlijk mede samen met het specifieke woningaanbod in de wijk.

14.2 Verkoop prijs woningen, Heechterp-Schieringen ten opzichte van stedelijk gemiddelde Leeuwarden

Bron: Kadaster.

De Leefbaarheidsscore is een andere indicator die belangrijk is voor Heechterp-Schieringen, volgens het wijkactieplan. De stad als geheel scoort een 5 'positief', terwijl Heechterp-Schieringen een 3 'matig' scoort. Dit zijn dezelfde scores als op het moment van de Nulmeting. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is daarmee gelijk gebleven.

14.4 Leren

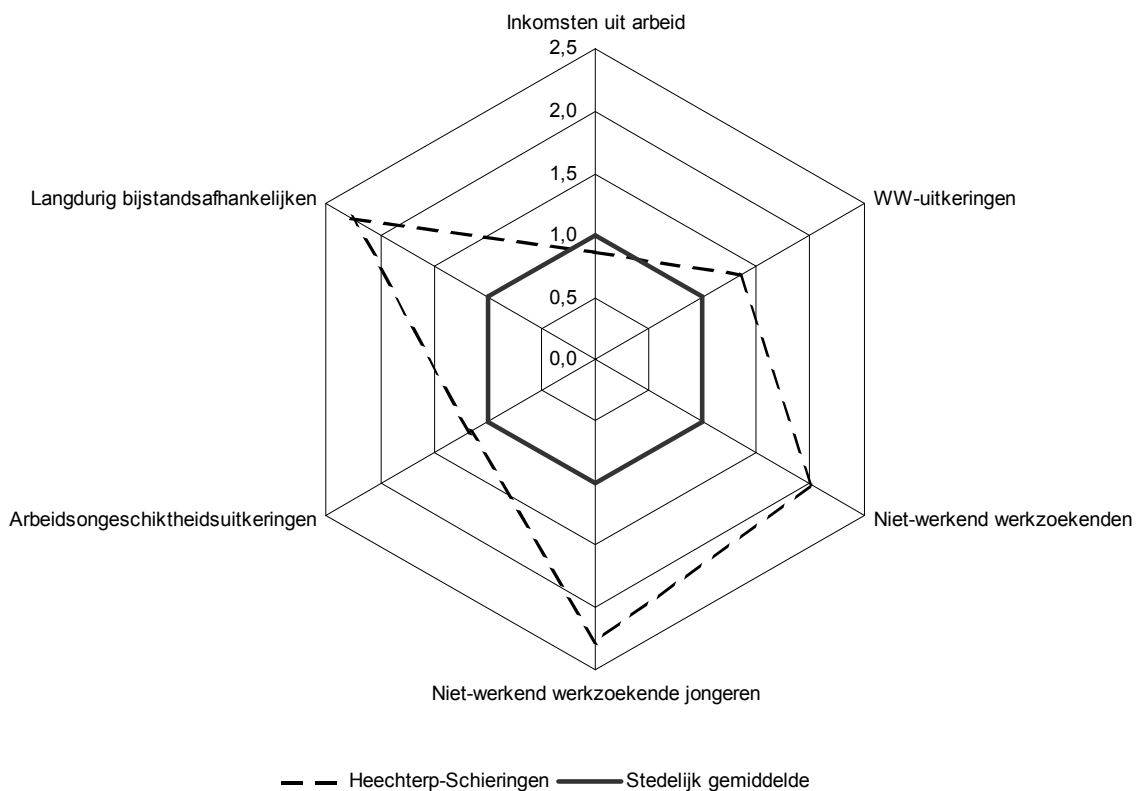
De enige indicator die voor Heechterp-Schieringen opgenomen kan worden in de dimensie Leren is die over VSV'ers. Vanwege de geringe aantallen scholieren in Heechterp-Schieringen worden geen gegevens gepubliceerd over Cito-scores van leerlingen, over zittenblijvers en over leerlingen in het derde leerjaar die naar havo of vwo gaan.

In Heechterp-Schieringen was het aandeel VSV'ers 1,4 maal zo groot als in Leeuwarden als geheel. Op het moment van de Nulmeting was dit aandeel nog ruim twee maal zo groot, dus de achterstand op het stedelijk gemiddelde is kleiner geworden. Als de ontwikkeling zich in dit tempo doorzet dan is de achterstand op het stedelijk gemiddelde binnen de termijn van tien jaar ingelopen. Absoluut gezien is het aantal VSV'ers in de wijk gering, waardoor beperkte absolute veranderingen tot grote relatieve veranderingen kunnen leiden.

14.5 Werken

Het bevorderen van de arbeidsparticipatie is één van de kernpunten in het wijkactieplan van Heechterp-Schieringen. In figuur 14.3 is te zien dat het aandeel niet-werkend werkzoekenden in deze wijk ruim twee maal zo hoog is als het aandeel in de hele gemeente. Bij jongeren is het verschil nog groter voor deze indicator. Verder is te zien dat het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in Heechterp-Schieringen erg groot is.

14.3 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Ten opzichte van de Nulmeting tekent zich een wisselend beeld af. Er is een verbetering te zien voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken. Voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en personen met inkomsten uit arbeid bleef de situatie stabiel. Tegelijkertijd is de afstand tot het stedelijk gemiddelde groter geworden voor het aandeel personen met WW, arbeidsongeschikten en niet-werkend werkzoekende jongeren.

Het aandeel personen met inkomsten uit arbeid is in de aandachtswijk iets toegenomen sinds de Nulmeting. Ten tijde van de Nulmeting had 58 procent van de potentiële beroepsbevolking inkomsten uit arbeid; op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage was dat 61 procent. Omdat de situatie in de stad als geheel ook licht verbeterde, is de afstand tot het stedelijk gemiddelde echter gelijk gebleven.

Niet-werkend werkzoekenden

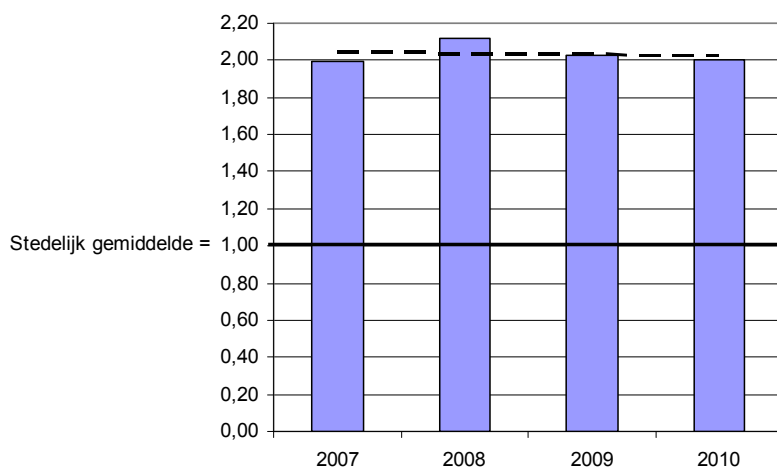
Het aandeel niet-werkend werkzoekenden daalde in de Heechterp-Schieringen ten opzichte van de Nulmeting van 14 procent naar 10 procent. De afstand tot het stedelijk gemiddelde bleef gelijk, omdat ook in de stad als geheel het aandeel niet-werkend werkzoekenden afnam.

Voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren was in de aandachtswijk een daling zichtbaar van bijna 6 procent naar ruim 4 procent. Toch verslechterde de positie van de aandachtswijk ten

opzichte van het stedelijk gemiddelde omdat het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren in Leeuwarden als geheel meer daalde.

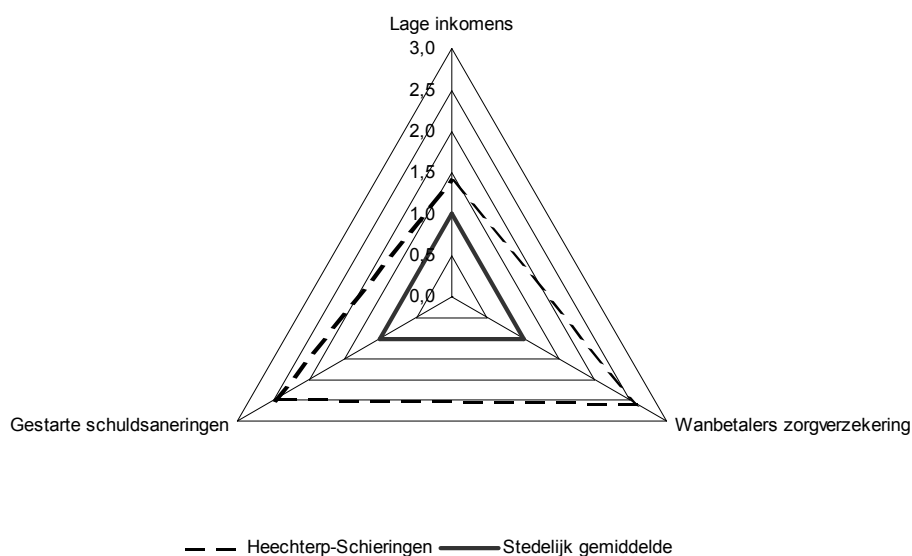
14.4 Niet-werkend werkzoekenden, Heechterp-Schieringen ten opzichte van stedelijk gemiddelde Leeuwarden

Bron: CBS.

14.6 Inkomen en schuldenproblematiek

14.5 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Heechterp-Schieringen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Leeuwarden*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Het spinnenweb (figuur 14.5) laat duidelijk zien dat de situatie omtrent inkomen en schuldenproblematiek in de wijk Heechterp-Schieringen beduidend slechter is dan gemiddeld in Leeuwarden. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen is in deze wijk bijna 1,4 keer groter dan in Leeuwarden als geheel. 70 procent van de huishoudens in de wijk heeft een laag inkomen. De financiële kwetsbaarheid van mensen kan tot uitdrukking komen in de vorm van betalingsachterstanden. Inderdaad is te zien dat het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten in de aandachtswijk hoger is als in Leeuwarden dan geheel.

Sinds de Nulmeting is de situatie in Heechterp-Schieringen voor wat betreft de dimensie Inkomens en schuldenproblematiek slechter geworden. Voor alle indicatoren is de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter geworden. Deze toename was het sterkst voor het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten.

De indicator 'gestarte schuldsanering' duidt het aandeel schuldsaneringstrajecten aan dat gestart is in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.² Het spinnenwebdiagram (figuur 14.5) toont dat schuldsaneringstrajecten in Heechterp-Schieringen verhoudingsgewijs 2,5 keer vaker voorkomen dan in Leeuwarden als geheel. Dit is een toename ten opzichte van de Nulmeting, toen deze factor nog 1,8 was. Dit hoeft niet per se te betekenen dat de financiële positie van mensen in de wijk is verslechterd. Het kan er juist ook op duiden dat mensen – al dan niet als gevolg van de wijkaanpak – meer gebruik weten te maken van de wettelijke mogelijkheden die er voor hen zijn.

14.7 Veiligheid

In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.³

Voor Heechterp-Schieringen was de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage -27. Dat is een verbetering ten opzichte van de Nulmeting toen de score nog -31 was. Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage had Leeuwarden als geheel met -4 een score die dicht bij het landelijk gemiddelde in 2006 lag. Dat was ook al het geval ten tijde van de Nulmeting want toen had Leeuwarden een score van -5. De Leefbaarometer score is in Heechterp-Schieringen meer verbeterd dan in Leeuwarden als geheel en daarmee is een deel van de achterstand ingelopen.

Om in tien jaar de gehele achterstand weg te werken is echter nog een grotere verbetering nodig in de aandachtswijk.

14.8 Gezondheid

In de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijk met twee indicatoren vergeleken met het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder. Omdat er in Heechterp-Schieringen te weinig pasgeborenen met zorgbehoefte zijn om er statistische uitspraken over te doen, wordt deze indicator hier niet besproken.

De relatieve voortijdige sterfte geeft de kans aan dat personen onder de 65 jaar in een bepaalde wijk of gemeente eerder sterven dan leeftijdsgenoten gemiddeld in Nederland. Hierbij wordt rekening gehouden met de leeftijdsopbouw in de wijk. De relatieve voortijdige sterfte in Leeuwarden is

'gemiddeld'. Dit wil zeggen dat het sterfterisico van 0- tot 65-jarigen in Leeuwarden rond het landelijke gemiddelde ligt. Dat geldt ook voor Heechterp-Schieringen. Bij de Nulmeting was de relatieve voortijdige sterfte nog 'erg hoog' in Heechterp-Schieringen en 'gemiddeld' in Leeuwarden. Dat is dus een verbetering, maar bij deze indicator moet opgemerkt worden dat fluctuaties te verwachten zijn, vanwege het geringe aantal sterftegevallen op wijkniveau. Bij de interpretatie van de indicator is dus enige voorzichtigheid geboden.

14.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator die voor het sociaal-culturele aspect van integratie wordt gebruikt, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In Leeuwarden 9 procent van de bevolking niet-westerse allochtoon, terwijl dat aandeel veel hoger is in Heechterp-Schieringen (27 procent). Het aandeel paren met één niet-westerse partner is 4 procent in de stad als geheel. In Heechterp-Schieringen is dat met 9 procent ruim twee keer zo hoog. De aandachtswijk scoort op deze indicator dus beter dan de gemeente Leeuwarden als geheel. Sinds de Nulmeting is de voorsprong van Heechterp-Schieringen op het stedelijk gemiddelde licht gegroeid.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om de leerprestaties en de arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies *Leren en Werken*.⁴ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt hier de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de niet-aandachtswijken. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Niet-westerse allochtonen hebben op drie van de vier indicatoren een achterstand op autochtonen. Ze hebben minder vaak inkomsten uit arbeid, zijn vaker niet-werkend werkzoekend en zijn vaker langdurig bijstandsafhankelijk. Dit is zowel in Heechterp-Schieringen als in de niet-aandachtswijken het geval. De uitzondering is dat in Heechterp-Schieringen niet-westerse allochtonen iets minder vaak dan autochtonen een WW-uitkering hebben, maar in de niet-aandachtswijken is dat andersom.

Ondanks dat de niet-westerse allochtonen in aandachtswijk op bijna alle aspecten hun positie ten opzichte de Nulmeting hebben verbeterd, zijn in de niet-aandachtswijken de verschillen met de autochtonen meestal sterker afgenomen. In het algemeen is er dus een negatieve ontwikkeling van de integratie in de aandachtswijk.

Personen met een WW-uitkering

Staat 14.1

Dimensie Integratie: aandeel personen met een WW-uitkering

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Heechterp-Schieringen	Nulmeting	3,2	1,7	-46,8	
	Eerste Voortgangsrapportage	4,5	4,3	-3,6	-92,3
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,7	3,1	18,4	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,1	4,1	31,6	71,5

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

In staat 14.1 is te zien dat in Heechterp-Schieringen niet-westerse allochtonen minder vaak een WW-uitkering hebben dan autochtonen. Ze hebben dus een voorsprong op de autochtonen. In de niet-aandachtswijken was dat andersom. Sinds de Nulmeting is in Heechterp-Schieringen het aandeel personen met WW vooral sterk gestegen onder de niet-westerse allochtonen. Hierdoor is ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage de voorsprong bijna helemaal verdwenen. In de niet-aandachtswijken is de achterstand van de niet-westerse allochtonen groter geworden. Overall kan worden gesteld dat de ontwikkeling in Heechterp-Schieringen ongunstiger was dan in Leeuwarden als geheel omdat de voorsprong in Heechterp-Schieringen sneller afnam (-92,3 procent) dan de achterstand in de niet-aandachtswijken toenam (71,5 procent).

¹ Zie Wijkactieplan Heechterp-Schieringen.

² Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

³ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie: <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁴ In Heechterp-Schieringen wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

15. Maastricht

15.1 Inleiding

Maastricht is een stad met 118 duizend inwoners in 2009. Daarvan wonen er 14 duizend in de aandachtswijk Maastricht Noordoost. In de aandachtswijk is 12 procent van de inwoners niet-westers allochtoon, iets meer dan de 8 procent in Maastricht als geheel. Dit is een ander beeld dan in de meeste andere aandachtswijken, want gemiddeld is daar een groter deel van de inwoners niet-westers allochtoon.

In de wijk Maastricht Noordoost wonen relatief veel jongeren in de leeftijd van 15 tot 25 jaar. Liefst 22 procent van de inwoners in de aandachtswijk behoren tot deze leeftijdsklasse. Maastricht Noordoost laat eigenlijk op alle fronten een achterstand zien ten op zichte van het stedelijk gemiddelde: de woningvoorraad is er eenzijdiger, de leerprestaties slechter, de arbeidsparticipatie is er lager, de uitkeringsafhankelijkheid hoger en er zijn meer personen met schulden.

Het wijkactieplan van de gemeente Maastricht heeft tot doel om van Maastricht Noordoost weer een vitale woon-, werk en leefgemeenschap te maken. Inspanningen die zijn gericht op de verbetering van de fysieke kwaliteit en de veiligheid van de wijk, worden gecombineerd met inspanningen die het kwalificatieniveau van burgers verhogen, schooluitval reduceren en sociale en economische participatie van de wijkbewoners bevorderen. In het wijkactieplan nemen onderwijs en arbeidsmarkt een dominante plaats in, met wonen en veiligheid als belangrijke randvoorwaarden.¹

15.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

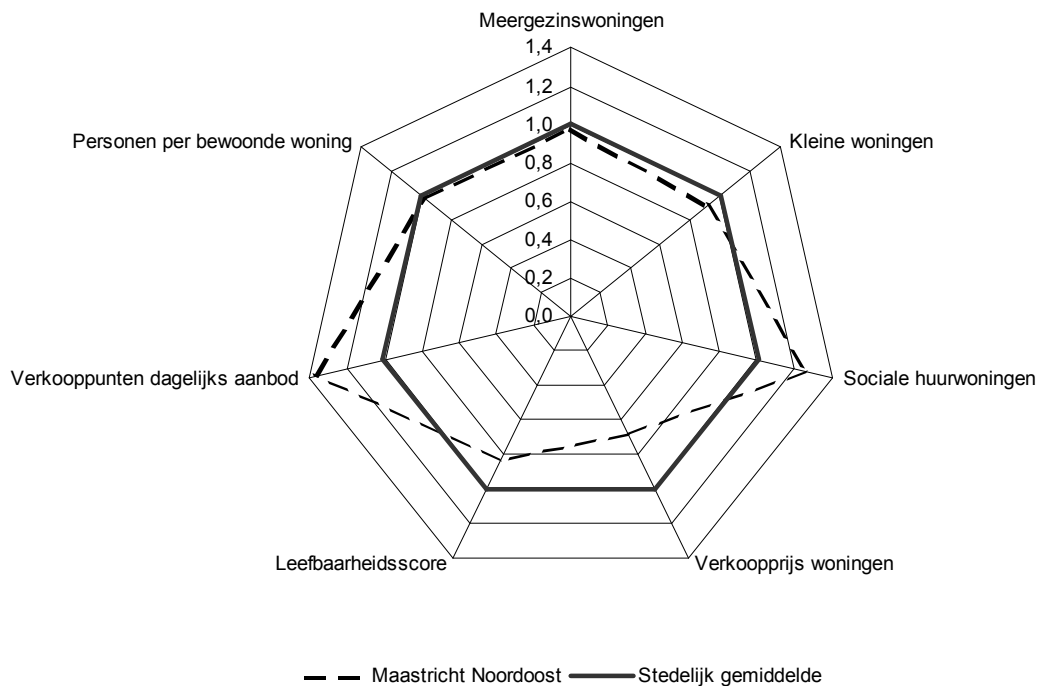
Overall laat de ontwikkeling van Maastricht Noordoost ten opzichte van het Maastrichts gemiddelde een wisselend beeld zien.

Op de dimensies Leren en Veiligheid is op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage de afstand van deze dimensies tot het stedelijk gemiddelde kleiner dan bij de Nulmeting. Daarentegen is voor de dimensies Werken, Inkomen en schuldenproblematiek en Integratie de achterstand op het stedelijk gemiddelde toegenomen. Voor de dimensie Wonen geldt dat er vrijwel geen ontwikkeling zichtbaar is van de verschillende indicatoren en de dimensie Gezondheid laat geen eenduidig beeld zien.

15.3 Wonen

In figuur 15.1 is te zien dat de woningvoorraad in Maastricht Noordoost redelijk in overeenstemming is met die in Maastricht als geheel. Een uitzondering hierop vormt het aandeel sociale huurwoningen, dat ruim hoger ligt. Daarnaast liggen de woningprijzen in Maastricht Noordoost ruim onder die in de rest van Maastricht.

15.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

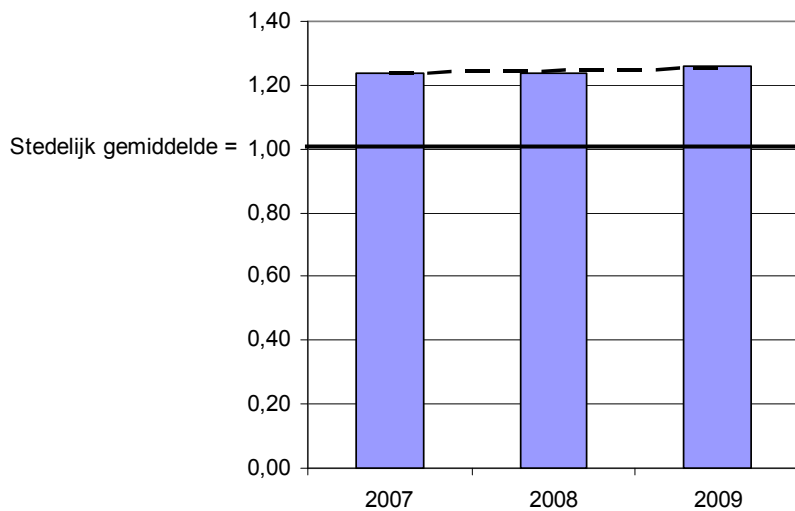
Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is de achterstand van Maastricht Noordoost op de dimensie Wonen vrijwel gelijk als ten tijde van de Nulmeting. Voor bijna alle indicatoren is de ontwikkeling ten opzichte van het stedelijk gemiddelde minimaal. De afstand tot het stedelijk gemiddelde van het aandeel sociale huurwoningen en de gemiddelde verkoopprijzen is wel iets groter geworden.

Sociale huurwoningen

Het aandeel sociale huurwoningen in Maastricht Noordoost ligt ruim boven het stedelijk gemiddelde. In de aandachtswijk was bij de Eerste Voortgangsrapportage 40 procent van de woningen een sociale huurwoning tegenover 32 procent voor Maastricht totaal. Het aandeel sociale huurwoningen is tussen de Nulmeting en Eerste Voortgangsrapportage in de aandachtswijk gedaald. In Maastricht als geheel was de daling iets groter, waardoor de achterstand van Maastricht Noordoost op het stedelijk gemiddelde toch iets toenam (zie figuur 15.2).

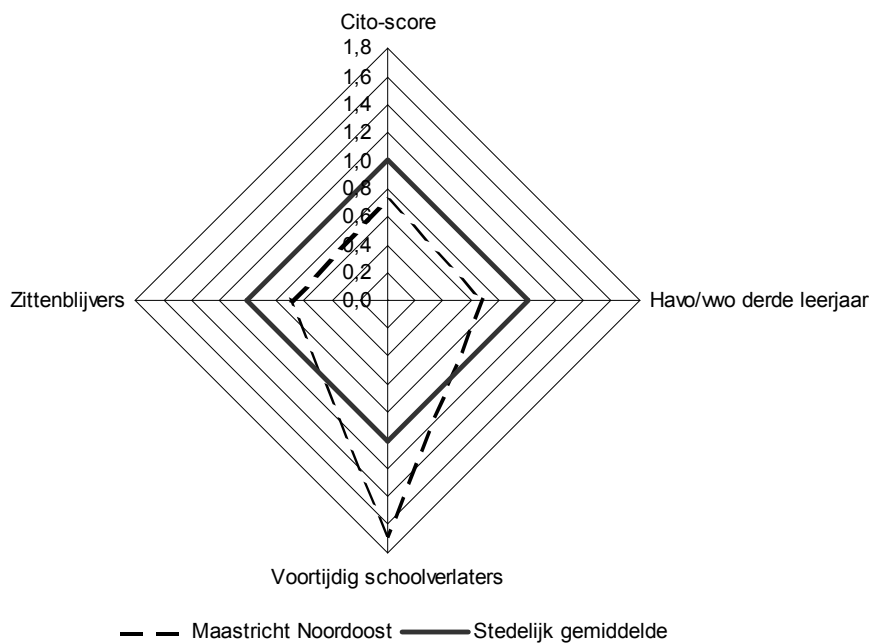
15.2 Sociale huurwoningen: Maastricht Noordoost versus het stedelijk gemiddelde van Maastricht

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

15.4 Leren

15.3 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

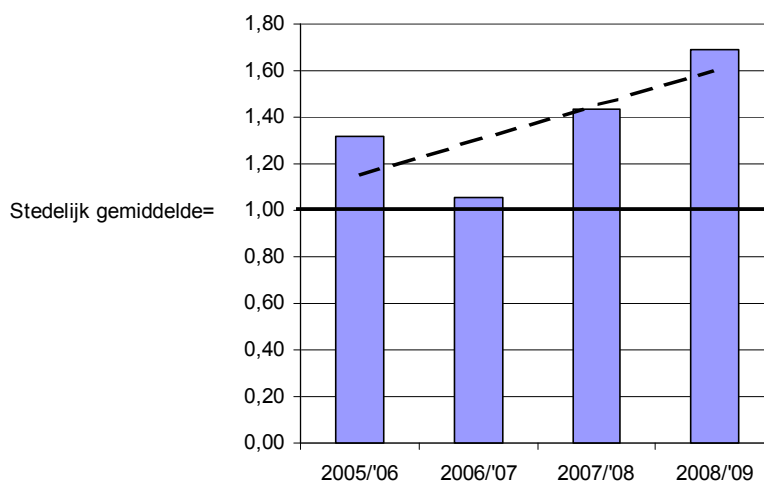
De achterstand tot het stedelijk gemiddelde is voor de dimensie Leren redelijk groot voor Maastricht Noordoost. De Cito-scores liggen onder het stedelijk gemiddelde, het aandeel havisten en vwo'ers is lager en ook verlaten jongeren veel vaker het onderwijs zonder startkwalificatie. Wel opvallend is dat er minder zittenblijvers zijn in de wijk.

Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage zijn de leerprestaties in Maastricht Noordoost het stedelijk gemiddelde genaderd. De Cito-score en het aandeel havo/vwo'ers naderen het stedelijk gemiddelde, net als het aandeel zittenblijvers dat zelfs lager is geworden dan het stedelijk gemiddelde. Alleen de achterstand van het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) is groter geworden.

Was er bij de Nulmeting nog sprake van een groter aandeel zittenblijvers in de aandachtswijk, bij de Eerste Voortgangsrapportage is dit zelfs zo sterk verbeterd dat de aandachtswijk beter scoort dan Maastricht als geheel. In Maastricht Noordoost is het percentage zittenblijvers afgenomen van zeven naar vier procent, terwijl in de rest van Maastricht dit juist op een gelijk niveau bleef (6 procent). Opgemerkt hierbij moet wel dat het absolute aantal zittenblijvers klein is, waardoor enige voorzichtigheid met het trekken van conclusies geboden is.

Het aandeel VSV'ers is in de Maastrichtse aandachtswijk groter dan gemiddeld in de stad. Dit aandeel groeide in de aandachtswijk tussen de Nulmeting en Eerste Voortgangsrapportage. Deze groei was niet constant in de tussenliggende periode. Zo was er in het eerste schooljaar van 2005/2006, eerst nog sprake van een daling. In Maastricht als geheel nam het aandeel VSV'ers tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage af. Hiermee raakt de beleidsdoelstelling om dit aandeel in de aandachtswijk op het stedelijk gemiddelde te krijgen verder uit het zicht.

15.4 Voortijdige schoolverlaters: Maastricht Noordoost opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

Bron: CBS.

15.5 Werken

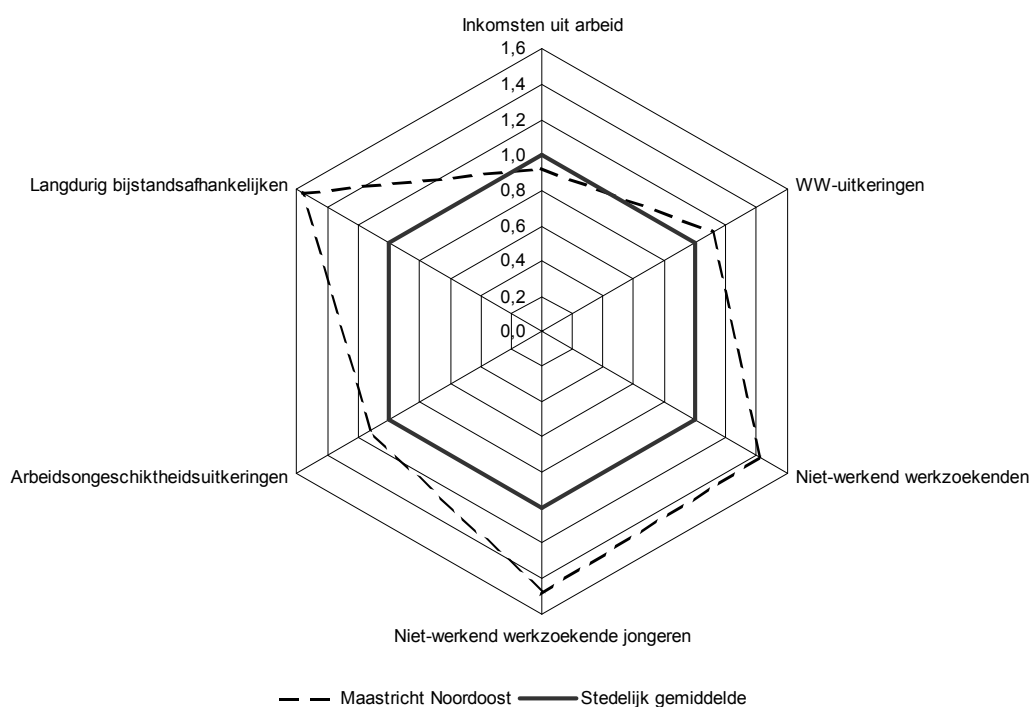
In het wijkactieplan van Maastricht Noordoost wordt de ambitie uitgesproken om het aantal werklozen en inactieven in de wijk te halveren². In figuur 15.5 is te zien dat er relatief veel personen afhankelijk zijn van een WW-, bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering. Ook niet-werkend werkzoekenden

zijn oververtegenwoordigd in de aandachtswijk en dit geldt in nog sterkere mate voor jongeren van 15-24 jaar.

De toch al niet rooskleurige situatie bij de dimensie Werken is tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage verder verslechterd. Alleen het aandeel personen met inkomsten uit arbeid en het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering zijn ten opzichte van het stedelijk gemiddelde nagenoeg constant gebleven. Alle overige indicatoren bewogen verder van het stedelijk gemiddelde vandaan.

15.5 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

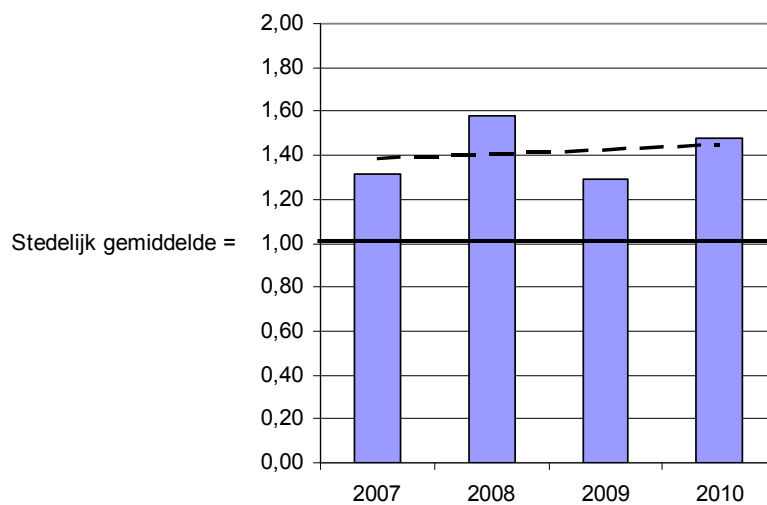
De afstand tot het stedelijk gemiddelde was het grootst bij de langdurig bijstandsafhankelijken. Deze afstand was ten tijde van de Nulmeting iets geringer, toen was het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken 1,4 keer zo groot in de aandachtswijk ten opzichte van Maastricht als geheel. Bij de Eerste Voortgangsrapportage is deze factor opgelopen tot 1,6.

Niet-werkend werkzoekenden

In het wijkactieplan van Maastricht Noordoost wordt het aantal niet-werkend werkzoekenden als een probleem gezien en een individuele benadering voorgesteld om hen naar werk te begeleiden. Daarnaast wordt gesteld dat veel jongeren extra begeleiding nodig hebben om hun positie op de arbeidsmarkt te versterken. Hiertoe worden verschillende activiteiten ontplooid om hun loopbaanperspectief te vergroten.³ Dit alles moet ertoe leiden dat het aantal niet-werkend werkzoekenden in 10 jaar tijd zal halveren.

Het aantal niet-werkend werkzoekende is tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage gedaald van 970 naar 790. Om de doelstelling in het wijkactieplan te halen om in 10 jaar tijd het aantal niet-werkend werkzoekenden te halveren, is Maastricht Noordoost op de goede weg. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden is in Maastricht als geheel 5 procent, terwijl dit in de aandachtswijk 8 procent is. Sinds de Nulmeting is het aandeel in de aandachtswijk met 1 procentpunt gedaald, maar omdat de daling in de andere wijken van Maastricht groter was, is de afstand tot het stedelijk gemiddelde toegenomen. Ook voor de jongeren is dezelfde tendens zichtbaar, zie de volgende figuur.

15.6 Niet-werkend werkzoekende jongeren, Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

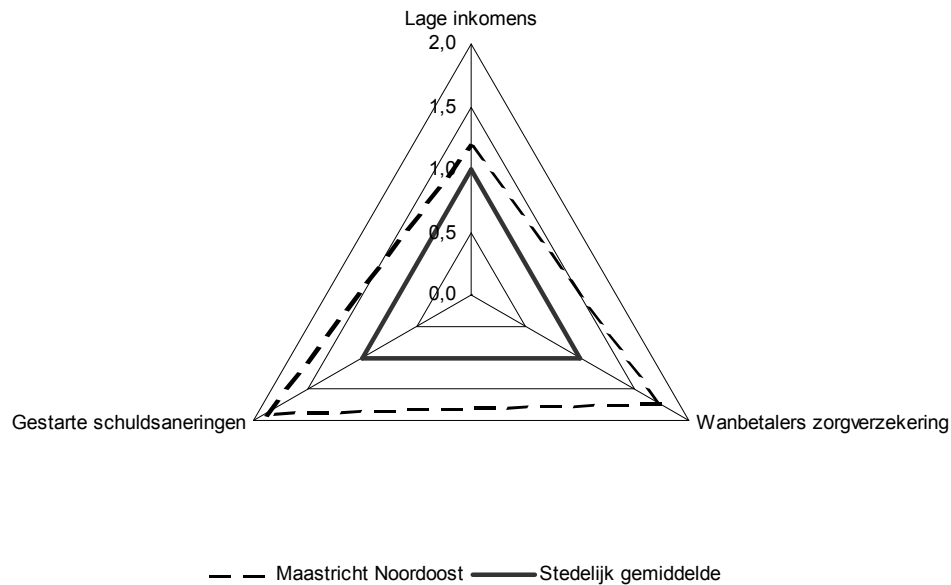
Bron: CBS.

15.6 Inkomen en schuldenproblematiek

De achterstand van de aandachtswijk Maastricht Noordoost op het stedelijk gemiddelde van Maastricht is groot op het gebied van inkomen en schulden. Dat geldt vooral voor het aandeel gestarte schuldsaneringen dat gestart is in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen⁴ en het aandeel wanbetalers voor de zorgverzekeringspremie.

De afstand tot het stedelijk gemiddelde op deze dimensie is tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage ook toegenomen. Dit komt vooral door de ontwikkelingen bij het aandeel wanbetalers voor de zorgverzekeringspremie. Dit aandeel nam voor Maastricht Noordoost maar liefst toe van 2 naar 5 procent, terwijl er in de overige wijken van Maastricht sprake was van een kleinere toename van 1 naar 3 procent.

15.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

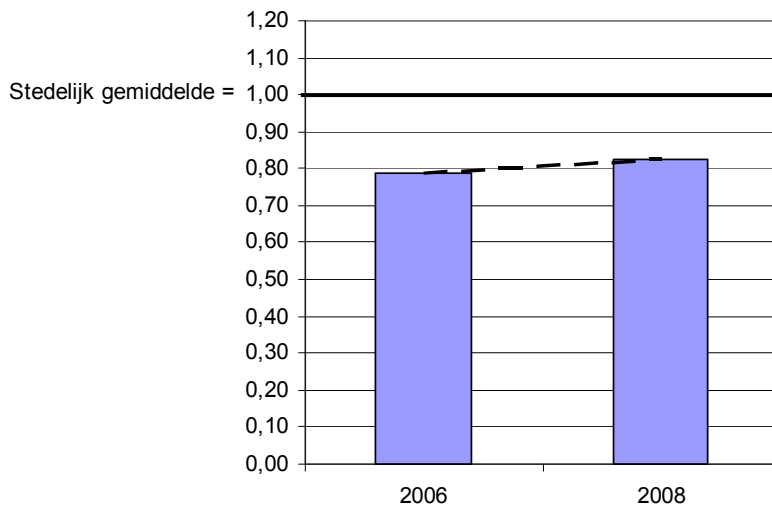
Bron: CBS.

15.7 Veiligheid

In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁵

Ten opzichte van de Nulmeting is de Leefbaarometer-score voor Maastricht Noordoost met vijf punten verbeterd van -34 naar -29. Ook in Maastricht als geheel is een verbetering zichtbaar van drie punten van -23 naar -20 punten. De verbetering in de aandachtswijk is dus groter, waardoor Maastricht Noordoost op het gebied van veiligheid een stap richting het stedelijk gemiddelde maakt. In dit tempo kan Maastricht Noordoost binnen tien jaar bijna de gehele achterstand inlopen.

15.8 Veiligheid: Maastricht Noordoost ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Maastricht

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

15.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van personen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder.⁶

De relatieve voortijdige sterfte geeft aan of meer of minder mensen in de wijk overlijden dan je op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en de sterftequotiënt per leeftijdscategorie zou verwachten. Maastricht Noordoost scoort 'erg hoog' op deze indicator. Dit wil zeggen dat het overlijdensrisico van 0- tot 65-jarigen meer dan 150 procent boven het gemiddelde landelijke risico ligt. Maastricht als geheel scoort hier gemiddeld.

In de periode tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is er per saldo weinig verandering in de dimensie Gezondheid. De relatieve voortijdige sterfte is verslechterd ten opzichte van het stedelijk gemiddelde, terwijl het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte een verbetering laat zien.

Ten opzichte van de Nulmeting is de situatie voor de relatieve voortijdige sterfte in Maastricht Noordoost verslechterd, het relatieve overlijdensrisico ging van 'hoog' naar 'erg hoog'. Voor Maastricht als geheel is er geen verandering, waardoor de afstand tussen de aandachtswijk en het stedelijk gemiddelde is toegenomen. Bij deze indicator moet worden opgemerkt dat fluctuaties te verwachten zijn, vanwege het geringe aantal sterftegevallen op wijkniveau. Bij de interpretatie van de indicator is dus enige voorzichtigheid geboden.

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In Maastricht Noordoost heeft 23 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte. Ten tijde van de Nulmeting was dit nog hoger met 25 procent. Doordat de verbetering in de gezondheidstoestand van pasgeborenen in de

aandachtswijk sneller is gegaan dan voor het stedelijk gemiddelde, is de afstand van Maastricht Noordoost op het stedelijk gemiddelde iets afgenomen.

15.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

Om een indicatie te geven van de integratie op sociaal-cultureel vlak wordt het aandeel paren met één niet-westerse partner gebruikt. Het aandeel paren met één niet-westerse partner is 3 procent in zowel Maastricht als geheel als in Maastricht Noordoost ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage. De aandachtswijk bevindt zich dus precies op het stedelijk gemiddelde. Tijdens de Nulmeting was het aandeel paren met één niet-westerse partner ook al 3 procent in zowel Maastricht als in de aandachtswijk.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om de leerprestaties en de arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies Leren en Werken⁷. De mate van sociaal-economische integratie wordt gemeten door de ontwikkeling van het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in de aandachtswijk te vergelijken met die in de rest van Maastricht. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

De positie van niet-westerse allochtonen op de arbeidsmarkt is minder goed dan die van autochtonen. In Maastricht hebben niet-westerse allochtonen vaker een langdurige bijstandsuitkering, zijn vaker niet-werkend werkzoekende en hebben minder vaak inkomsten uit arbeid. Hier tegenover staat dat ze iets minder vaak een WW-uitkering hebben. Overigens verschilt op dit punt de aandachtswijk niet van de niet-aandachtswijken in Maastricht.

De integratie ontwikkelde zich voor drie van de vier indicatoren beter in de niet-aandachtswijken van Maastricht dan in Maastricht Noordoost, namelijk langdurig bijstandsafhankelijken, niet-werkend werkzoekenden en personen met inkomsten uit arbeid. Voor de langdurige bijstand nam de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen toe in zowel Maastricht Noordoost als de rest van Maastricht, maar het meest in Maastricht Noordoost. Voor het aandeel personen met inkomsten uit arbeid nam de achterstand juist af maar in sterkere mate in de niet-aandachtswijken. Hierdoor was de integratie in Maastricht Noordoost minder goed dan in de niet-aandachtswijken van Maastricht. Ten slotte nam voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen toe in Maastricht Noordoost en af in de overige wijken van Maastricht.

Wat betreft de WW-uitkeringen is een ander beeld te zien. Hier is de integratie juist beter in Maastricht Noordoost. De aandachtswijk heeft de achterstand ten tijde van de Nulmeting weten om te zetten in een voorsprong tijdens de Eerste Voortgangsrapportage, dat wil zeggen dat niet-westerse allochtonen

er minder vaak een WW-uitkering hadden dan autochtonen. In de niet-aandachtswijken hadden niet-westerse allochtonen een voorsprong, maar die is juist kleiner geworden.

Langdurig bijstandsafhankelijken

Staat 15.1.

Dimensie Integratie: aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Maastricht Noordoost	Nulmeting	3,5	9,1	163	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,1	9,9	219	34,4
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,2	7,3	230	
	Eerste Voortgangsrapportage	1,9	6,5	240	4,5

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

Niet-westerse allochtonen zijn veel vaker langdurig bijstandsafhankelijk dan autochtonen. Dat geldt zowel in Maastricht Noordoost als in de niet-aandachtswijken van Maastricht. Sinds de Nulmeting is de achterstand van de niet-westerse allochtonen op de autochtonen sterker toegenomen in Maastricht Noordoost dan in de rest van Maastricht (34,4 procent tegenover 4,5 procent). Dit komt doordat in de aandachtswijk het aandeel niet-westerse allochtonen met langdurige bijstand is toegenomen, terwijl dat onder autochtonen juist is afgenomen. Hierdoor nam de achterstand van de niet-westerse allochtonen toe. In de niet-aandachtswijken daalde het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken zowel onder niet-westerse allochtonen als autochtonen, maar iets sterker onder de autochtonen. Het verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen nam hierdoor slechts licht toe.

¹ Bron: Wijkactieplan Maastricht Noordoost, ambitiedocument

² Bron: Wijkactieplan Maastricht Noordoost, ambitiedocument

³ Bron: Wijkactieplan Maastricht Noordoost, ambitiedocument, pagina 24 en 26

⁴ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁵ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁶ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers over 2008 zijn voorlopig.

⁷ In Maastricht Noord wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier

---

indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

16. Nijmegen

16.1 Inleiding

In Nijmegen ligt de aandachtswijk Hatert. In deze wijk wonen 6,5 duizend mensen. Van de inwoners van Hatert is 22 procent van niet-westerse herkomst, dat is een hoger percentage dan van Nijmegen als geheel waar 12 procent niet-westerse allochtoon is. De wijk, die van oorsprong een dorps karakter had, kent nu een grote voorraad aan goedkope huurwoningen die in de naoorlogse periode gebouwd zijn. Meer dan gemiddeld zijn de wijkbewoners afhankelijk van uitkeringen. De arbeidsparticipatiegraad is er dan ook laag, net als het inkomen van de bewoners in de wijk. Er zijn relatief veel niet-werkend werkzoekende jongeren in de wijk. De kansen van jongeren op de arbeidsmarkt worden beperkt doordat zij vaker een laag opleidingsniveau hebben. Daarbij komt dat er in Hatert meer voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) zijn dan gemiddeld in de stad.

In het wijkactieplan 2008-2011 heeft de gemeente Nijmegen een aantal speerpunten geformuleerd waarmee ze tracht de situatie in de wijk te verbeteren. Diversificatie van de woningvoorraad, armoedebestrijding, aanpak van jeugdproblematiek en de bevordering van arbeidsparticipatie en integratie zijn de sleutelwoorden hierbij.

16.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

De achterstand van Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is voor de meeste dimensies niet verbeterd of zelfs licht toegenomen in vergelijking met de situatie ten tijde van de Nulmeting.

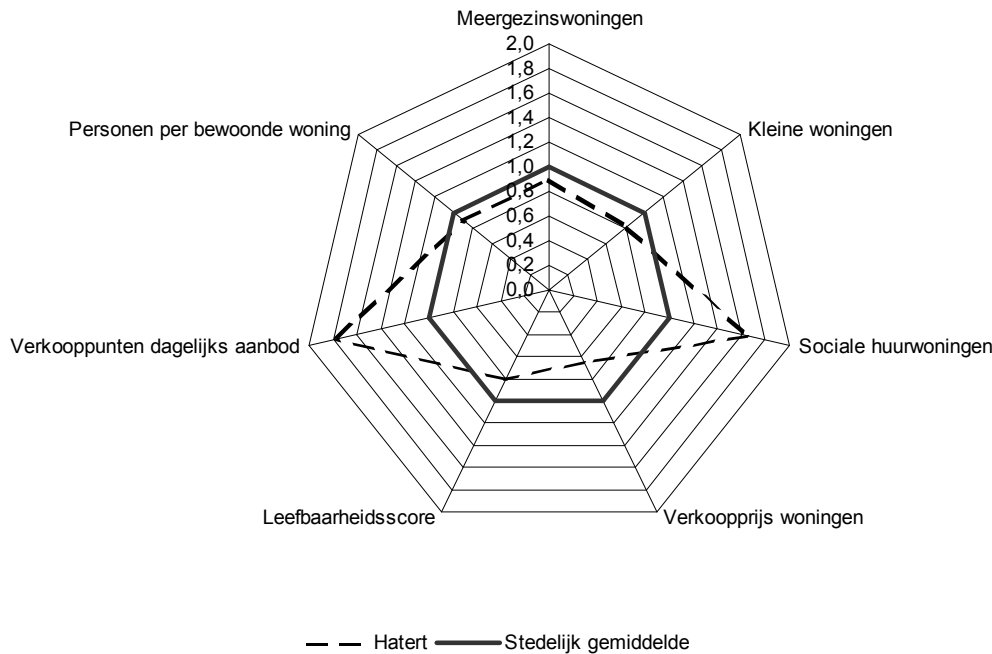
De positie van Hatert veranderde nauwelijks voor de dimensies Wonen, Leren, Veiligheid en Integratie. Binnen de dimensie Wonen valt op dat de Leefbaarheidsscore verbeterde voor Hatert, maar dit gold ook voor de stad als geheel. De achterstand op het stedelijk gemiddelde bleef daarmee behouden. Het aandeel sociale huurwoningen is wat afgenomen en komt daarmee dichterbij stedelijk gemiddelde. Voor de dimensie Leren geldt dat de achterstand wat betreft het aandeel VSV'ers in Hatert toenam. Het aantal leerlingen in Hatert is te klein om uitspraken over de andere indicatoren te kunnen doen. De veiligheidsscore voor Hatert verbeterde ongeveer evenveel als de score voor de stad als geheel. Per saldo is de achterstand op het gemiddelde van Nijmegen daarmee min of meer gelijk gebleven. Integratie laat een verbetering zien voor niet-westerse allochtonen met een WW-uitkering en voor de inkomsten uit arbeid voor deze groep, echter de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen nam toe voor de niet-werkend werkzoekenden en de langdurige bijstandsafhankelijken.

De dimensies Werken en Inkomen en schuldenproblematiek scoren ten opzichte van het stedelijk gemiddelde nu minder goed dan op het moment van de Nulmeting. Het aandeel niet-werkend werkzoekenden en het aandeel personen met een WW-uitkering is gestegen ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Binnen de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek is het aandeel personen met een laag inkomen meer gestegen dan het stedelijk gemiddelde, net als het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en het aandeel gestarte schuldsaneringen.

16.3 Wonen

16.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

De gemeente Nijmegen streeft naar een grotere woningdifferentiatie in Hatert. Al voordat het wijkactieplan 2008-2011 opgesteld werd, was besloten tot het bouwen van 800 nieuwe woningen die het woningaanbod zouden moeten diversifiëren.

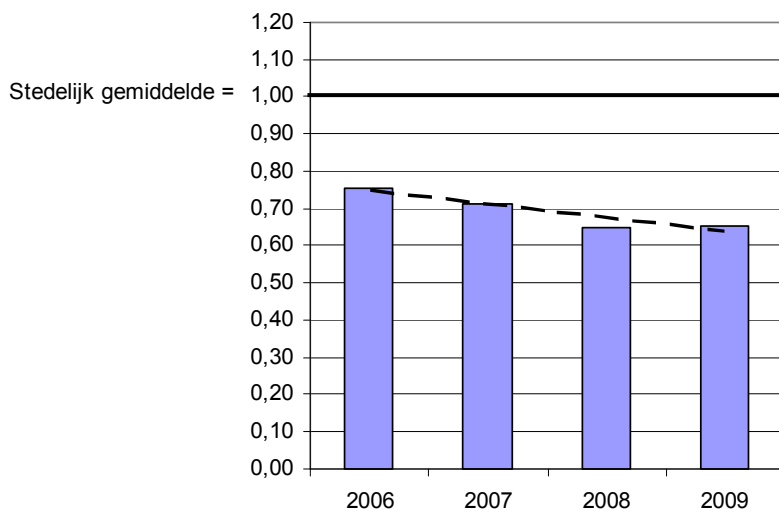
In de figuur is te zien dat de wijk zich ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage kenmerkt door een groot aandeel sociale huurwoningen. Ruim 70 procent van de woningen in de wijk zijn sociale huurwoningen. De figuur toont verder dat de prijzen van koopwoningen in Hatert ruim onder die van het stedelijk gemiddelde liggen.

Ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is de situatie tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage maar weinig veranderd. Merk op dat veranderingen in de woningvoorraad vaak langere tijd op zich laten wachten en dus niet direct tot uitdrukking zullen komen in de hier gehanteerde indicatoren. De Leefbaarheidsscores laten voor Hatert een verbetering zien, maar niet voldoende om te spreken van een verbetering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

Verkooprijzen woningen

De gemiddelde verkoopprijs van woningen in Hatert is verder gedaald ten opzichte van het stedelijk gemiddelde tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage. In Hatert daalden de verkoopprijzen van woningen met 11 procent, terwijl de verkoopprijzen in Nijmegen als geheel juist gemiddeld 3 procent stegen. Hierdoor nam de achterstand van Hatert op het stedelijk gemiddelde toe.

16.2 Verkooprijzen woningen: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

Bron: Kadaster.

Een indicator die meer gericht is op het woonklimaat in plaats van op de woningvoorraad is de Leefbaarheidsscore uit de door VROM ontwikkelde Leefbaarometer.¹ De Leefbaarheidsscore voor Hatert is verbeterd sinds de Nulmeting. De score lag op een 3 'matig', en komt op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage uit op een 4 'matig positief'. De Leefbaarheidsscore voor Nijmegen als geheel is eveneens verbeterd van een 4 'matig positief' naar een 5 'positief'. De achterstand van Hatert op het stedelijk gemiddelde is daarmee nauwelijks veranderd.

16.4 Leren

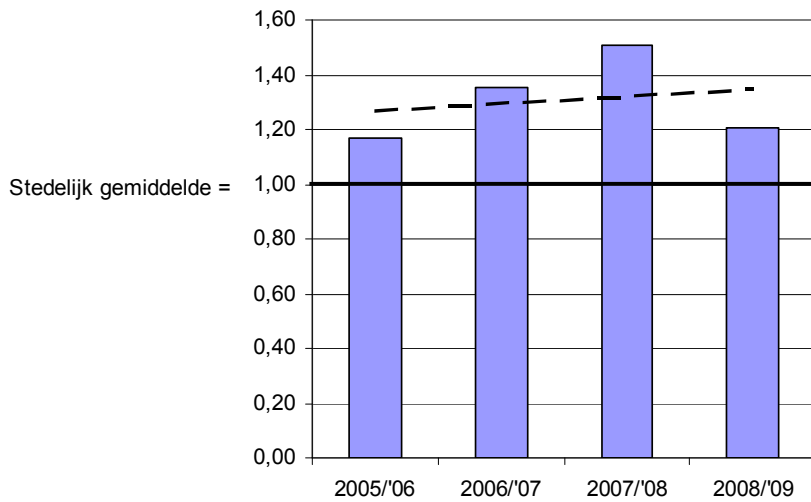
In het wijkactieplan van Hatert is er specifieke aandacht voor de jongeren in de wijk. Twee van de instrumenten om de jongerenproblematiek aan te pakken richten zich op het verminderen van voortijdig schooluitval en het verhogen van het opleidingsniveau van leerlingen in de wijk.

De enige indicator die voor Hatert opgenomen kan worden in de dimensie Leren is die over VSV'ers. Vanwege de geringe aantallen scholieren in Hatert worden geen gegevens gepubliceerd over Cito-scores van leerlingen, over zittenblijvers en over leerlingen in het derde leerjaar die naar havo of vwo gaan.

Voortijdig schoolverlaters

Het aandeel VSV'ers in de Nijmeegse wijk Hatert lag ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage 21 procent boven het niveau van het stedelijk gemiddelde. Ten tijde van de Nulmeting was dat nog 17 procent. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is daarmee toegenomen. Desalniettemin was er in de wijk zelf sprake van een lichte verbetering sinds de Nulmeting. Het aandeel VSV'ers daalde van 5,9 procent naar 4,8 procent. Doordat in Nijmegen als geheel het aandeel VSV'ers sterker daalde, is er ondanks de verbetering toch sprake van een toename van de achterstand op het stedelijk gemiddelde.

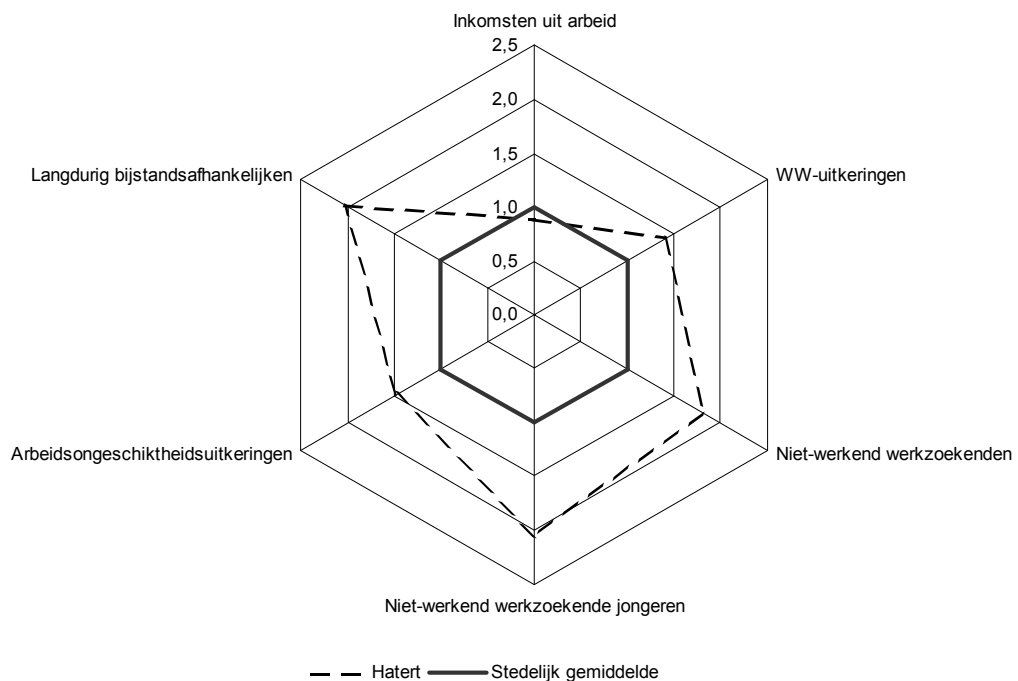
16.3 Voortijdige schoolverlaters: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

Bron: CBS.

16.5 Werken

16.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: Kadaster.

Het bevorderen van de arbeidsparticipatie is een van de speerpunten in het wijkactieplan om de problematiek in Hatert aan te pakken. Het terugdringen van de werkloosheid wordt daarbij eveneens gezien als een belangrijk instrument om de integratie en sociale cohesie in deze aandachtswijk te bevorderen.

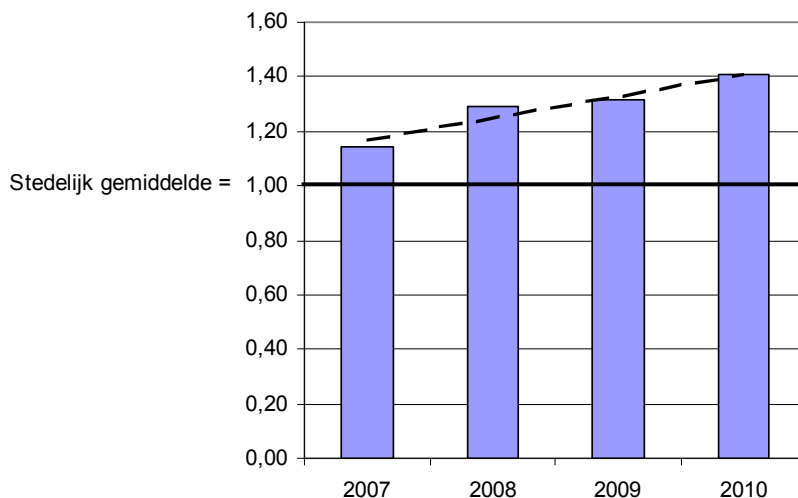
In het spinnenweb wordt zichtbaar dat Hatert op alle indicatoren slechter scoort dan het stedelijk gemiddelde: meer dan gemiddeld in de stad ontvangen personen uit de wijk WW-, arbeidsongeschiktheids- of langdurige bijstandsuitkeringen. Opvallend voor Hatert is het grote aandeel niet-werkend werkzoekenden en niet-werkend werkzoekende jongeren. Samen met het aandeel langdurige bijstandafhankelijken liggen deze aandelen ongeveer twee keer hoger dan gemiddeld in de stad.

Sinds de Nulmeting is het beeld voor Hatert licht verslechterd ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is gegroeid voor het aandeel personen met een WW-uitkering en het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren. In mindere mate geldt dit ook voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden in totaal. Voor de andere indicatoren is de afstand tot het stedelijk gemiddelde vrijwel niet veranderd.

Personen met een WW-uitkering

Het aandeel personen met een WW-uitkering in Hatert is toegenomen van 2,7 procent naar 3,7 procent tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage. In Nijmegen als geheel nam het aandeel personen met een WW-uitkering ook toe maar minder sterk dan in Hatert, namelijk van 2,3 procent naar 2,7 procent. Hierdoor raakte het stedelijk gemiddelde verder uit het zicht voor Hatert.

16.5 Personen met een WW-uitkering: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

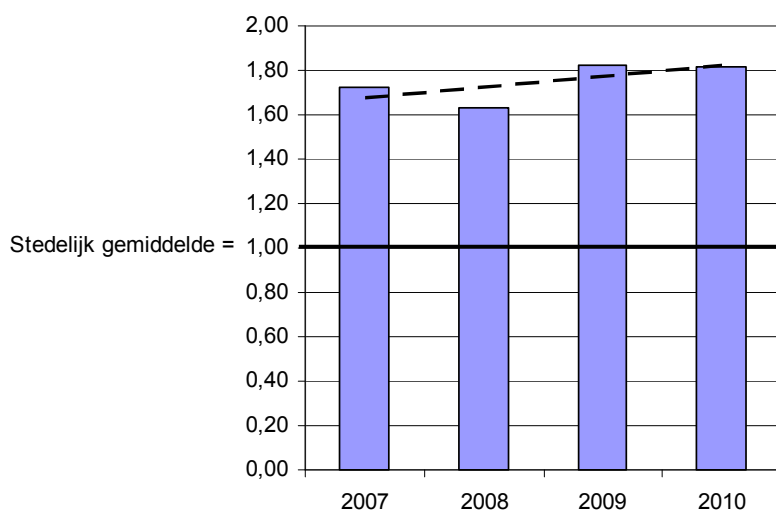

Bron: CBS.

Niet-werkend werkzoekenden

Ten opzichte van de Nulmeting is het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Hatert licht afgenomen op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage (van 12 procent naar 11 procent). Deze afname was niet zo groot als die in de stad als geheel. Daar daalde het aandeel niet-werkend werkzoekenden namelijk van 7 procent naar 6 procent. Daarmee verslechterde de positie van Hatert ten opzichte van Nijmegen als geheel op dit punt. Immers ten tijde van de Nulmeting was het aandeel niet-werkend werkzoekenden 1,7 keer zo hoog en ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage was deze factor nog 1,8.

16.6 Niet-werkend werkzoekenden: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen

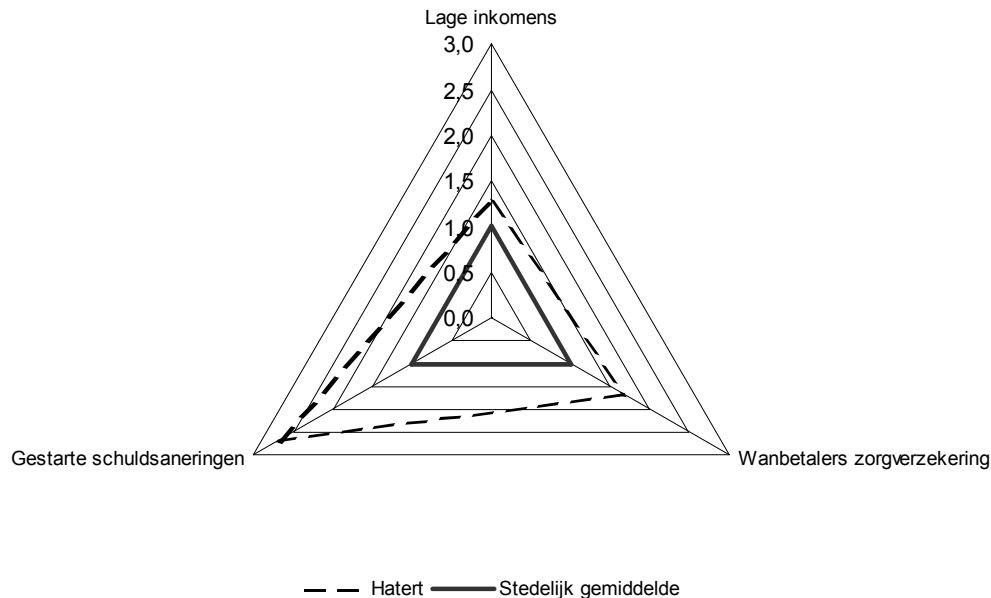
Bron: CBS.

16.6 Inkomen en schuldenproblematiek

Figuur 16.7 laat zien dat de financiële positie van personen in Hatert slechter is dan gemiddeld in Nijmegen. Op alle drie de indicatoren toont de figuur een achterstand op het stedelijk gemiddelde. Er zijn in Hatert relatief meer huishoudens met een laag inkomen en meer mensen met een betalingsachterstand op de zorgverzekeringspremie. Ook worden er meer schuldsaneringstrajecten gestart dan gemiddeld in de stad.

Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is de achterstand op het stedelijk gemiddelde voor alle drie indicatoren groter geworden.

16.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Hatert ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Nijmegen*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Een eerste manier waarop de financiële kwetsbaarheid van personen in Hatert tot uitdrukking komt is via het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringpremie. Dit aandeel was ten tijde van de Nulmeting een kleine 1,3 keer zo groot als het gemiddelde in Nijmegen. Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage is deze factor gestegen tot 1,7. Dit betekent dat de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter is geworden.

Een andere manier waarop de financiële kwetsbaarheid van bewoners van Hatert zich toont, is via de indicator 'gestarte schuldsanereringen'. Deze indicator betreft gestarte trajecten in het kader van de Wet schuldsanering natuurlijke personen.² Op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage zitten bewoners van Hatert 2,7 zo vaak in een schuldsaneringstraject als gemiddeld in Nijmegen. Op het moment van de Nulmeting was dit lager, namelijk 2,5 keer zo vaak. Er is dus sprake van een verslechtering ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Een negatieve ontwikkeling van deze indicator hoeft niet per se te betekenen dat ook de financiële positie van mensen in de wijk is verslechterd. Het kan er evenzeer op duiden dat mensen – al dan niet als gevolg van de wijkaanpak – meer gebruik weten te maken van de mogelijkheden die er voor hen zijn om hun financiële positie te verbeteren.

16.7 Veiligheid

In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.³

Ten opzichte van de Nulmeting is de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid voor Hatert met 9 punten gestegen en komt nu uit op -37. Desondanks is er geen ontwikkeling richting het stedelijk gemiddelde zichtbaar, omdat de score voor Nijmegen als geheel in deze periode met 10 punten is gestegen van -31 in 2006 tot -21 in 2008.

16.8 Gezondheid

In de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder. Omdat er in Hatert te weinig pasgeborenen met zorgbehoefte zijn om er statistische uitspraken over te doen, wordt deze indicator hier niet besproken.

De relatieve voortijdige sterfte in Hatert is 'gemiddeld' op het moment van de Eerste Voortgangsrapportage. Dit wil zeggen dat het sterfterisico van 0- tot 65-jarigen in Hatert rond het landelijk gemiddelde ligt. Dat geldt ook voor Nijmegen. Bij de Nulmeting was de relatieve voortijdige sterfte nog 'hoog' in Hatert en 'gemiddeld' in Nijmegen als geheel. De achterstand van Hatert op het stedelijk gemiddelde is daarmee ingehaald. Bij deze indicator moet opgemerkt worden dat fluctuaties te verwachten zijn, vanwege het geringe aantal sterftegevallen op wijkniveau. Bij de interpretatie van de indicator is dus enige voorzichtigheid geboden.

16.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In Nijmegen is 12 procent van de bevolking niet-westers allochtoon, terwijl dat in Hatert een groter deel is met 22 procent. Het aandeel paren met één niet-westerse partner is 6 procent Hatert en 5 procent in Nijmegen als geheel. Sociaal-cultureel gezien is er in Hatert dus iets meer integratie dan in Nijmegen als geheel. De afgelopen jaren is deze situatie nauwelijks veranderd.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken.⁴ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Hatert vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Nijmegen. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

De arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen is minder goed dan die van autochtonen, zowel in Hatert als in de overige wijken in Nijmegen. Niet-westerse allochtonen hebben vaker een langdurige

bijstandsuitkering, zijn vaker niet-werkend werkzoekende en hebben minder vaak inkomsten uit arbeid. Alleen de WW-uitkeringen laten een ander beeld zien. Het aandeel autochtonen met een WW-uitkering in Hatert ligt namelijk iets hoger (3,8 procent) dan het aandeel niet-westerse allochtonen met een WW-uitkering (3,5 procent).

Sinds de Nulmeting heeft de integratie in Hatert zich positief ontwikkeld voor de indicatoren WW-uitkeringen en inkomsten uit arbeid. Dit geldt echter niet voor niet-westerse allochtonen die niet-werkend werkzoekend zijn of langdurig afhankelijk zijn van de bijstand. Voor hen is de afstand ten opzichte van de autochtonen in Hatert toegenomen, en bovendien was deze toename sterker dan in de niet-aandachtswijken.

Langdurige bijstand

In zowel Hatert als Nijmegen als geheel is het aandeel niet-westerse allochtonen met een langdurige bijstandsuitkering veel hoger dan het aandeel autochtonen met een langdurige bijstandsuitkering. Sinds de Nulmeting is het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen met een langdurige bijstandsuitkering toegenomen. In Hatert is dit verschil meer toegenomen dan in de overige wijken in Nijmegen, zie staat 16.1. De achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen in Hatert (+44 procent) is dus sterker toegenomen dan in de niet-aandachtswijken (+12 procent). Dit betekent een slechtere integratie in Hatert.

Staat 16.1

Dimensie Integratie: aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Hatert	Nulmeting	5,0	10,9	120	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,4	9,1	173	44,2
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,5	10,0	298	
	Eerste Voortgangsrapportage	1,8	7,9	335	12,1

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkanaanpak>.

² Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

³ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkanaanpak>.

---

⁴ In Hatert wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

17. Rotterdam

17.1 Inleiding

Rotterdam is de op één na grootste stad van Nederland, en heeft bijna 600 duizend inwoners. Van hen wonen 222 duizend personen in één van de zeven aandachtswijken die Rotterdam kent. De grootste aandachtswijk is Oud Zuid met 73 duizend inwoners en de kleinste aandachtswijk is Overschie met maar 7 duizend inwoners. De overige aandachtswijken zijn Noord, Zuidelijke Tuinsteden, Vreewijk, Bergpolder en West.

De wijken verschillen sterk qua bevolkingssamenstelling. De leeftijdsopbouw in Bergpolder wijkt het meest van het Rotterdams gemiddelde af, want in deze wijk wonen veel studenten.¹ In Rotterdam als geheel is net iets meer dan de helft van de bewoners autochtoon, 11 procent is westers allochtoon en 37 procent is niet-westers allochtoon. In de aandachtswijken wonen juist bijna evenveel niet-westerse allochtonen als autochtonen. Wel zijn de verschillen tussen de aandachtswijken groot. De twee uitersten zijn de aandachtswijken West en Vreewijk. In West is 62 procent van de inwoners niet-westers allochtoon, terwijl dat in Vreewijk slechts 24 procent is.

Rotterdam gaat uit van een integrale en lokale aanpak. Hiervoor kent Rotterdam de Rotterdamse herstructurering en het Pact op Zuid.² Binnen het Pact op Zuid wordt bijvoorbeeld gewerkt aan de thema's Jeugd en Onderwijs, Economie en Arbeidsparticipatie.

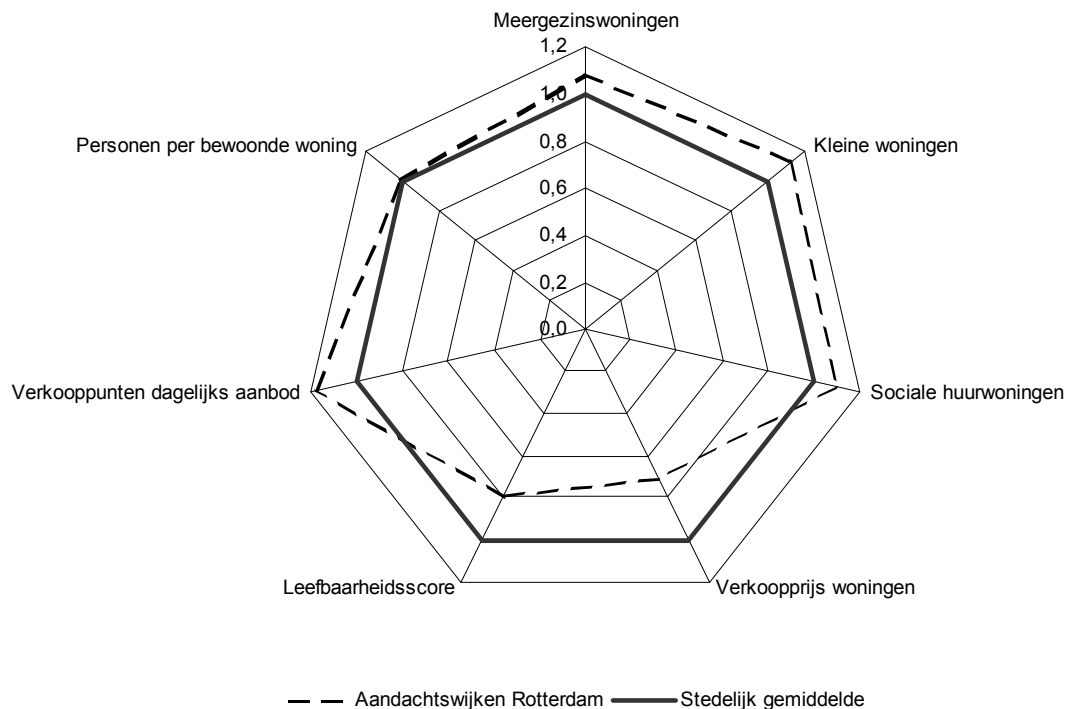
17.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is in Rotterdam nog niet veel veranderd. De dimensie Integratie laat een verslechtering zien op alle indicatoren. De dimensie Wonen laat geen ontwikkeling zien. Binnen de dimensies Gezondheid, Leren en Werken is het beeld wisselend en laat een enkele indicator een verbetering zien, maar een andere indicator binnen de dimensie toont juist een verslechtering. Voor de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek neemt de afstand tot het stedelijk gemiddelde iets af en voor de dimensie Veiligheid hebben de aandachtswijken een deel van hun achterstand op het stedelijk gemiddelde goed gemaakt.

17.3 Wonen

De meeste aandachtswijken in Rotterdam willen meer differentiatie in de woningvoorraad aanbrengen. Hierdoor moet selectieve migratie worden tegengegaan zodat de mensen met midden- en hogere inkomens niet de wijken uitgaan. De bewonerstevredenheid van huidige en nieuwe bewoners moet sterk verbeteren. Dit geldt ook voor de buitenruimte in de aandachtswijken.³

17.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Bovenstaande figuur laat zien dat voor het totaal van de aandachtswijken de scores op de meeste indicatoren binnen de dimensie Wonen niet ver van het stedelijk gemiddelde van Rotterdam als geheel afliggen. Dit geldt echter niet voor de verkoopprijs woningen, die in de aandachtswijken veel lager is. Ook de Leefbaarheidsscore in de Rotterdamse aandachtswijken is lager dan het Rotterdams gemiddelde.

In vergelijking met de Nulmeting is er ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage nauwelijks iets veranderd voor deze dimensie. Dat is ook niet verwonderlijk gezien de lange termijn die veelal nodig is om de woningvoorraad te beïnvloeden.

Verkoopprijs van woningen

Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage ligt de indicator 'verkoopprijs woningen' het verst verwijderd van het stedelijk gemiddelde. In de aandachtswijken ligt de verkoopprijs van woningen op 132 duizend euro, in Rotterdam als geheel is deze prijs 185 duizend euro. Binnen de aandachtswijken zijn er behoorlijke verschillen. Zo zijn in Oud Zuid de verkoopprijzen het laagst met 111 duizend euro. In Overschie daarentegen zijn de prijzen met 210 duizend euro hoger dan de prijzen in Rotterdam als geheel. Sinds de Nulmeting zijn de verkoopprijzen in Rotterdam als geheel met 4 procent gestegen en in de aandachtswijken van Rotterdam met 5 procent. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is zowel voor de aandachtswijken samen als voor de aandachtswijken afzonderlijk bijna niet veranderd.

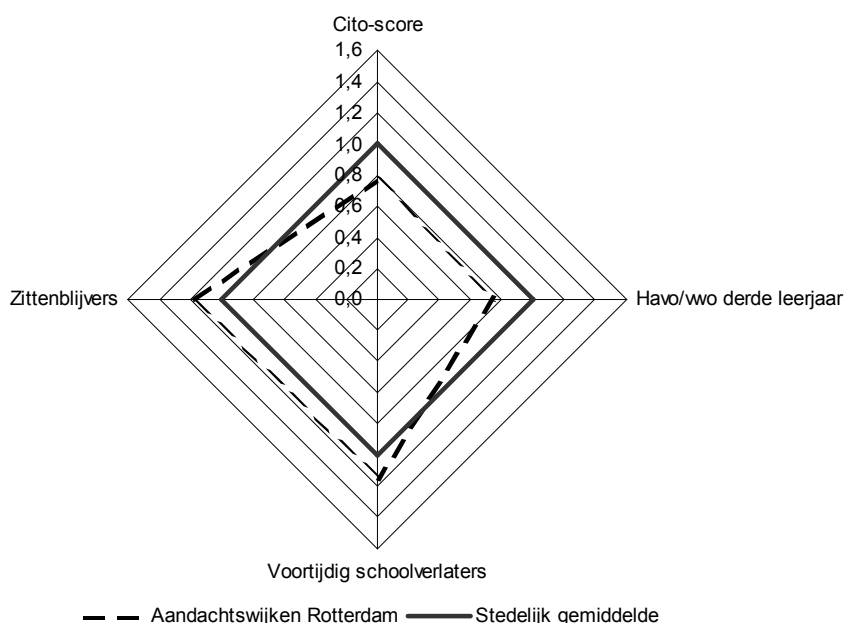
Leefbaarheid

De Leefbaarheidsscore zegt iets over de leefomgeving in de wijk. Voor de aandachtswijken in Rotterdam ligt de Leefbaarheidsscore op afstand van het stedelijk gemiddelde. Rotterdam als geheel scoort een 4 'matig positief', terwijl de meeste aandachtswijken een 3 'matig' scoren, alleen Bergpolder en Vreewijk scoren ook een 4 'matig positief'. Ten opzichte van de Nulmeting is zowel voor Rotterdam als geheel als voor de aandachtswijken gemiddeld de Leefbaarheidsscore verbeterd. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is hiermee nauwelijks veranderd.

17.4 Leren

De aandachtswijken in Rotterdam stellen verschillende prioriteiten. De wijk Zuidelijke Tuinsteden heeft een relatief jonge bevolking en richt zich op leren en opgroeien. Het doel is hier om de ontwikkelingskansen van kinderen te verbeteren. Ook in West wordt specifiek aandacht besteed aan leren met behulp van het concept Brede School.⁴

17.2 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Rotterdam*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

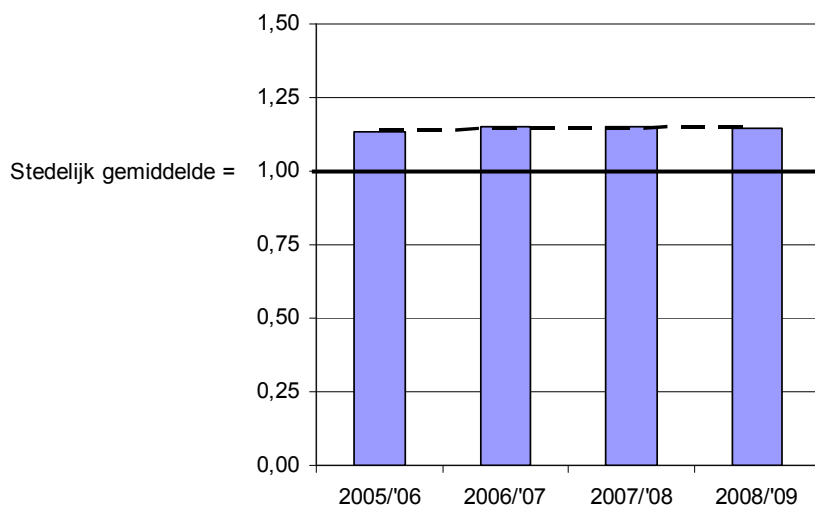
Bron: CBS, Cito.

Bovenstaande figuur geeft aan dat de leerprestaties in de aandachtswijken van Rotterdam minder goed zijn dan in Rotterdam als geheel. In de aandachtswijken wonen meer zittenblijvers en voortijdig schoolverlaters (VSV'ers), en juist minder havo- of vwo-leerlingen. Daarnaast zijn Cito-scores er lager. Het aandeel leerlingen in havo of vwo staat het verst af van het stedelijk gemiddelde en ligt een kwart lager dan het stedelijk gemiddelde. Ook in de meeste afzonderlijke aandachtswijken is dit het beeld.

In vergelijking met de Nulmeting laat alleen de indicator voor de Cito-scores een positieve ontwikkeling zien. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is iets afgenomen. Voor de indicator

zittenblijvers daarentegen is de afstand tot het stedelijk gemiddelde iets toegenomen. De overige twee indicatoren laten geen verandering zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde.

17.3 Voortijdige schoolverlaters: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

Bron: CBS.

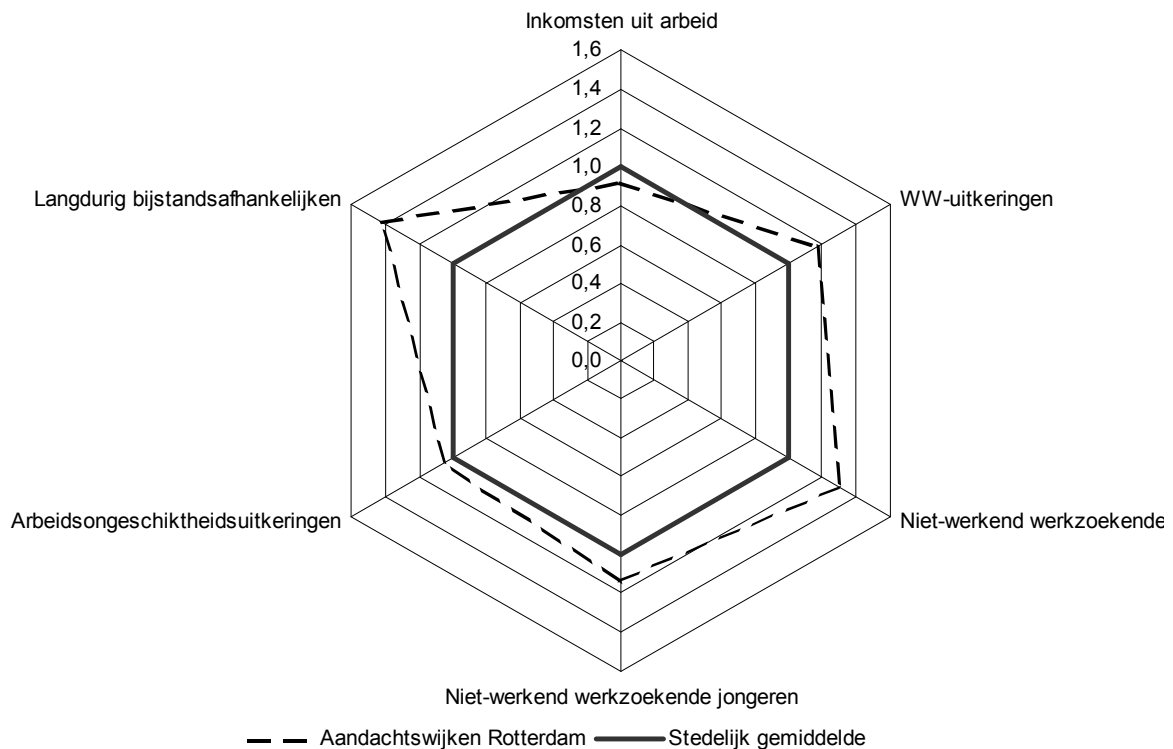
Het aandeel VSV'ers ligt in Rotterdam als geheel op 6,5 procent. In de aandachtswijken is het aandeel 1 procent hoger. In vergelijking met de Nulmeting is er nauwelijks iets veranderd voor de aandachtswijken gezamenlijk, zie figuur 17.3. Tussen de aandachtswijken zijn er wel kleine verschillen. In vier (Noord, Bergpolder, Oud Zuid en Vreewijk) van de zeven aandachtswijken nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde licht af ten opzichte van de Nulmeting. Voor de wijken Noord en Oud Zuid betekent dit dat zij hun achterstand hebben omgezet in een voorsprong op het stedelijk gemiddelde. Vreewijk had al een voorsprong en heeft deze vergroot. In Overschie werd de bestaande voorsprong juist iets kleiner en voor de overige twee aandachtswijken werd de achterstand op het Rotterdams gemiddelde iets groter ten opzichte van de Nulmeting.

Het aandeel zittenblijvers in de aandachtswijken is 13 procent. In Rotterdam als geheel is dit aandeel lager, namelijk 11 procent. Bergpolder en Zuidelijke Tuinsteden hebben het hoogste aandeel zittenblijvers, hier is het percentage zittenblijvers 14 procent. Sinds de Nulmeting is voor de aandachtswijken gezamenlijk de afstand tot het stedelijk gemiddelde iets toegenomen. Voor de aandachtswijken afzonderlijk bleef de afstand tot het stedelijk gemiddelde voor drie wijken onveranderd en nam voor twee wijken de afstand tot het stedelijk gemiddelde af. Ten slotte hadden twee wijken ten tijde van de Nulmeting een voorsprong ten opzichte van het stedelijk gemiddelde: die wijken hadden een minder hoog aandeel zittenblijvers dan in Rotterdam als geheel. Die voorsprong zijn ze tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage kwijt geraakt.

17.5 Werken

Toename van participatie op de arbeidsmarkt is een belangrijke doelstelling voor de aandachtswijken in Rotterdam.⁵

17.4 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Rotterdam*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Bovenstaande figuur laat zien dat de aandachtswijken het iets minder goed doen binnen de dimensie Werken dan Rotterdam als geheel. In de aandachtswijken zijn vooral veel langdurig bijstandsafhankelijken, gevolgd door een hoog aandeel niet-werkend werkzoekenden. Dit hangt samen met de lagere arbeidsparticipatie in de Rotterdamse aandachtswijken dan in Rotterdam als geheel. Op wijkniveau valt op dat Bergpolder het op alle indicatoren beter doet dan het stedelijk gemiddelde.

Voor de helft van de indicatoren binnen de dimensie Werken is geen ontwikkeling zichtbaar sinds de Nulmeting. Uitzonderingen zijn de indicatoren niet-werkend werkzoekenden en voornamelijk niet-werkend werkzoekende jongeren die een positieve ontwikkeling laten zien. Voor beide indicatoren neemt de afstand tot het stedelijk gemiddelde af. Voor de indicator WW-uitkeringen neemt de afstand tot het stedelijk gemiddelde enigszins toe. Voor de overige indicatoren blijft de afstand tot het stedelijk gemiddelde onveranderd.

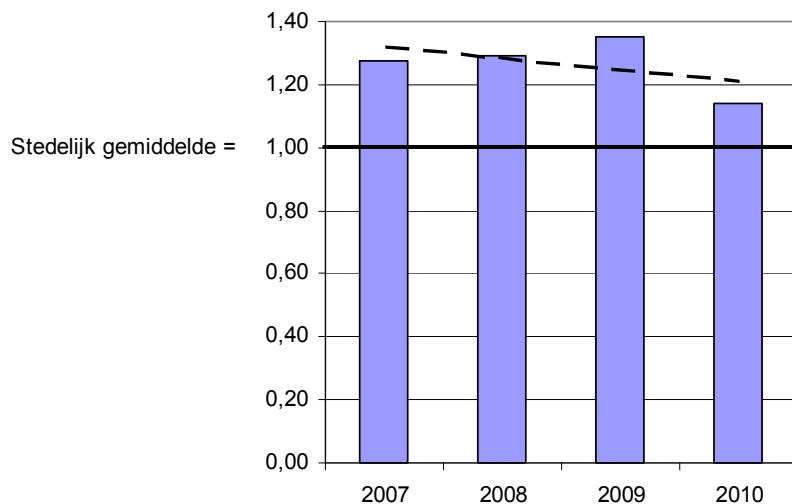
Niet-werkend werkzoekende jongeren

Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren in de aandachtswijken 2 procent, even groot als het aandeel voor Rotterdam als geheel. Sinds de Nulmeting was de daling in de aandachtswijken groter dan in Rotterdam als geheel. In figuur 17.5 is te zien dat hierdoor de afstand tot het stedelijke gemiddelde van Rotterdam als geheel is afgenomen.

De grootste daling is zichtbaar in de wijken Oud Zuid en Zuidelijke Tuinsteden. In deze wijken daalde het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren respectievelijk van 4,6 naar 2,3 procent en van

6,0 naar 3,2 procent. Ondanks dat is in Zuidelijke Tuinsteden het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren nog steeds het hoogst van alle aandachtswijken. Bergpolder en Vreewijk hebben beide een aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren dat onder het stedelijk gemiddelde ligt.

17.5 Niet-werkend werkzoekende jongeren: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Rotterdam

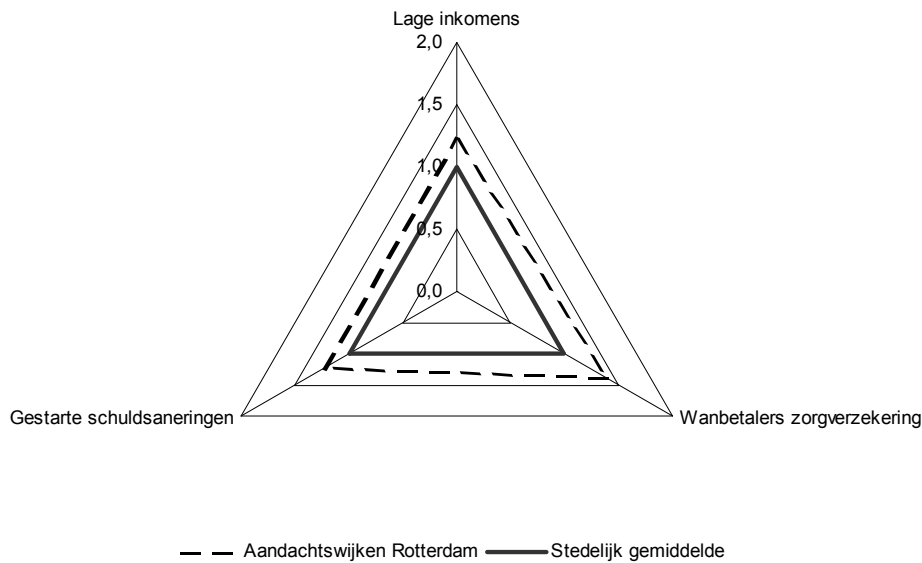
Bron: CBS.

Het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken in de Rotterdamse aandachtswijken bedraagt 7 procent, tegenover 5 procent in Rotterdam als geheel. In zowel de aandachtswijken als Rotterdam als geheel is het percentage langdurig bijstandsafhankelijken gedaald sinds de Nulmeting. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is voor de aandachtswijken vrijwel niet veranderd.

17.6 Inkomen en schuldenproblematiek

De inwoners in de aandachtswijken hebben een slechtere financiële positie dan de inwoners in Rotterdam als geheel. Bijna twee op de drie huishoudens in de Rotterdamse aandachtswijken heeft een laag inkomen. In Rotterdam als geheel geldt dit voor een minder groot deel, namelijk voor de helft van de huishoudens. Ook wonen in de aandachtswijken, in vergelijking met Rotterdam als geheel, meer personen die gebruik maken van schuldsanering en die niet aan de betalingsverplichtingen van de zorgverzekering voldoen (zie figuur 17.6). De aandachtswijk Bergpolder heeft een hoger inkomen dan Rotterdam als geheel, ook doet deze wijk het beter dan het stedelijk gemiddelde voor de indicator wanbetalers van de zorgverzekeringspremie. Dit laatste geldt ook voor Vreewijk. In de wijken Noord en Overschie zijn er minder schuldsaneringen gestart dan in Rotterdam als geheel.

17.6 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Rotterdam ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Rotterdam*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Ten tijde van de Nulmeting was de financiële positie van de inwoners van de aandachtswijken ook niet florissant en er is niet veel verschil met de Eerste Voortgangsrapportage. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is afgenomen voor de aandeel gestarte schuldsaneringen die gestart zijn in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen⁶.

17.7 Veiligheid

In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie 'veiligheid' gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁷

Met de veiligheid in Rotterdam is het niet goed gesteld. De Leefbaarometer-score in de aandachtswijken in Rotterdam is -48, voor Rotterdam als geheel ligt deze score op -45.

Ten opzichte van de Nulmeting is de Leefbaarometer-score in de aandachtswijken niet veranderd. In Rotterdam als geheel is deze score zelfs met één punt verslechterd. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is hiermee enigszins verbeterd. Als de ontwikkeling zich in dit tempo doorzet dan kan binnen de beleidsperiode van tien jaar de achterstand op het stedelijk gemiddelde helemaal worden ingelopen. In de wijken Bergpolder, Vreewijk en Zuidelijke Tuinsteden is de veiligheid zelfs al beter dan in Rotterdam als geheel.

17.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van personen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder.⁸

De relatieve voortijdige sterfte geeft aan of meer of minder mensen in de wijk overlijden dan je op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en de sterftequotiënt per leeftijdscategorie zou verwachten. De relatieve voortijdige sterftetekans in Rotterdam als geheel en in de aandachtswijken is 'hoog'. De wijken Noord en Zuidelijke Tuinsteden scoren zelfs 'erg hoog'. Alleen Overschie scoort met 'gemiddeld' lager dan Rotterdam als geheel.

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In Rotterdam als geheel heeft 19 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte, dat is een iets lager percentage dan in de aandachtswijken. Daar had 21 procent van de pasgeborenen extra behoefte aan zorg. In Vreewijk is dit percentage met 28 procent het hoogst. Bergpolder is de enige wijk die onder het stedelijk gemiddelde scoort met 15 procent.

Ten op zichte van de Nulmeting is de achterstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde gelijk gebleven. Dit geldt zowel voor de relatieve voortijdige sterfte en het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte.

17.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijken. In de Rotterdamse aandachtswijken is het aandeel niet-westerse allochtonen hoger dan in Rotterdam als geheel. Het aandeel paren met één niet-westerse partner is in Rotterdam als geheel 8 procent. In de aandachtswijken lopen de percentages nogal uiteen, van 6 procent in Vreewijk tot 15 procent in Bergpolder. Het percentage in Overschie is met 7 procent ook lager dan Rotterdam als geheel. De overige wijken hebben 8 procent en 9 procent. Sociaal-cultureel gezien is er in de aandachtswijken gemiddeld meer sprake van integratie dan in Rotterdam als geheel. De afgelopen jaren zijn deze percentages nauwelijks veranderd.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken⁹. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Rotterdam. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse

allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

In zowel de aandachtswijken als de niet-aandachtswijken van Rotterdam is de arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen minder goed dan die van autochtonen. Niet-westerse allochtonen hebben vaker een langdurige bijstandsuitkering, een WW-uitkering, zijn vaker niet-werkend werkzoekend en hebben minder vaak inkomsten uit arbeid.

Sinds de Nulmeting is in de aandachtswijken de ontwikkeling van de integratie voor drie van de vijf indicatoren minder goed geweest dan in de niet-aandachtswijken. De integratie in de aandachtswijken ontwikkelde zich minder gunstig voor het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo ging, het aandeel personen met WW en het aandeel niet-werkend werkzoekenden. Voor de eerste twee indicatoren ging dat gepaard met een groei van de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen. Een positieve ontwikkeling was te zien voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Wel werd in de aandachtswijken voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken de achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen groter, maar minder dan in de niet-aandachtswijken.

Niet-werkend werkzoekenden

Staat 17.1

Dimensie Integratie: aandeel niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken Rotterdam	Nulmeting	8,2	16,7	104	
	Eerste Voortgangsrapportage	5,5	11,0	100	-3,3
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	4,6	13,2	186	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,6	9,0	151	-18,8

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

Staat 17.1 laat zien dat ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage het aandeel niet-westerse allochtone niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken hoger is dan het aandeel autochtone niet-werkend werkzoekenden. In de overige wijken in Rotterdam is het aandeel niet-werkend werkzoekenden onder niet-westerse allochtonen ook hoger. Sinds de Nulmeting is onder zowel de autochtonen als de niet-westerse allochtonen het aandeel niet-werkend werkzoekenden gedaald in Rotterdam. In de aandachtswijken is de achterstand van de niet-westerse allochtonen ten opzichte van de autochtonen iets afgenomen (-3,3 procent), echter in de niet-aandachtswijken was deze afname groter (-18,8 procent). De integratie in de aandachtswijken heeft zich dus negatief ontwikkeld.

¹ Bron: Wijken! In Uitvoering, VROM

---

² Bron: Wijken! In Uitvoering, VROM

³ Bron: Wijken! In Uitvoering, VROM

⁴ Bron: Wijken! In Uitvoering, VROM

⁵ Bron: Wijken! In Uitvoering, VROM

⁶ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁷Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:
<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁸ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers voor het jaar 2008 zijn voorlopige cijfers.

⁹ De volgende indicatoren zijn betrokken in de analyse: aandeel leerlingen in havo/vwo in het derde leerjaar, aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

18. Schiedam

18.1 Inleiding

Schiedam heeft bijna 76 duizend inwoners. In de enige aandachtswijk Nieuwland wonen 14 duizend mensen, dat is 19 procent van alle Schiedammers. De bevolking in Nieuwland wordt getypeerd door een hoog aandeel niet-westerse allochtonen (53 procent) tegenover 25 procent in heel Schiedam.

Het wijkactieplan 'Een aandachtswijk op de goede weg' laat weten dat in Nieuwland hard wordt gewerkt aan de gestelde doelen. Dit gaat onder meer om een daling van het aantal werkzoekenden met 5 procent per jaar of het tegengaan van de verloedering van de openbare ruimte. Bij het uitwerken van deze doelen staat betrokkenheid van de bewoners, ondernemers en partners van Schiedam voorop. 'Er wordt niet afgewacht, er wordt op af gegaan.'¹

18.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

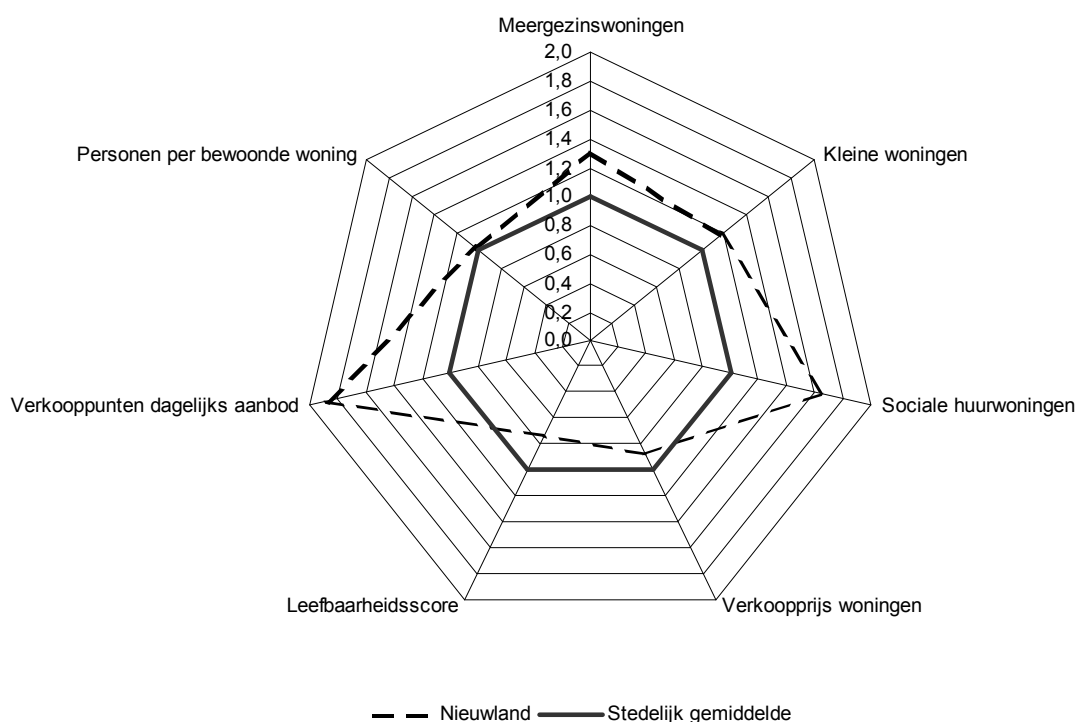
De situatie in Nieuwland is vrij stabiel. Ten opzichte van de Nulmeting is er voor de meeste dimensies nog geen sprake van een eenduidige positieve of negatieve ontwikkeling richting het stedelijk gemiddelde (Wonen, Werken en Leren). Alleen de dimensies Veiligheid en Gezondheid laten een kleinere afstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde zien. De dimensie Inkomen en Schuldenproblematiek laat een negatieve ontwikkeling zien. Voor deze dimensie is de afstand tot het stedelijk gemiddelde toegenomen doordat de situatie in Nieuwland voornamelijk voor de indicator gestarte schuldsanerings is verslechterd. Ook voor de dimensie Integratie is de ontwikkeling grotendeels negatief.

18.3 Wonen

De woningen in Nieuwland zijn voornamelijk gebouwd in de jaren '50 en bestaan hoofdzakelijk uit middelhoogbouwoningen in de huursector. In eerste instantie was Nieuwland een wijk waar de mensen met de betere beroepen woonden maar in de loop der jaren trokken deze mensen weg en stroomden 'zwakkere' huishoudens de wijk in.² Er is hoog aandeel verkooppunten dat voorziet in dagelijks aanbod in Nieuwland maar de bewoners van Nieuwland ervaren de leefbaarheid in de wijk als matig.

Overall is de dimensie Wonen weinig veranderd tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde bleef voor de meeste indicatoren van de woningvoorraad ongeveer gelijk. Dat is ook niet verwonderlijk gezien de lange termijn die veelal nodig is om de woningvoorraad te beïnvloeden. Een uitzondering vormt het aandeel sociale huurwoningen dat dichterbij het stedelijk gemiddelde is komen te liggen. Dit terwijl voor de verkoopprijzen van woningen de achterstand van Nieuwland op het stedelijk gemiddelde juist groeide. De achterstand van Nieuwland bleef wat de leefbaarheid betreft gelijk aan de Nulmeting.

18.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam*

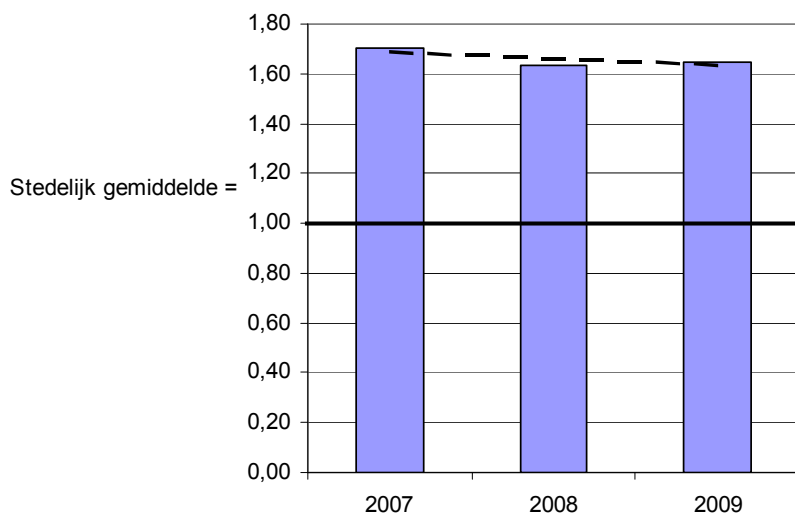
* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Sociale huurwoningen

De verwachting uit het wijkactieplan is dat naarmate het woningaanbod meer differentiatie laat zien (een lager aandeel sociale huurwoning zorgt voor meer differentiatie) dit kan leiden tot een verminderde instroom van 'zwakkere huishouden' in de wijk. Een belangrijke indicator voor Schiedam is dan ook het aandeel sociale huurwoningen. In Nieuwland is het aandeel sociale huurwoningen hoger dan in Schiedam als geheel. Zo bestaat in Schiedam als geheel ongeveer 36 procent van de woningmarkt uit sociale huurwoningen, in de wijk Nieuwland is dit rond de 60 procent. In vergelijking met de Nulmeting is er een positieve ontwikkeling te zien. Het aandeel sociale huurwoningen in Nieuwland is namelijk met vier procent gedaald, terwijl het aandeel in Schiedam als geheel nauwelijks veranderde.

18.2 Sociale huurwoningen: Nieuwland opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

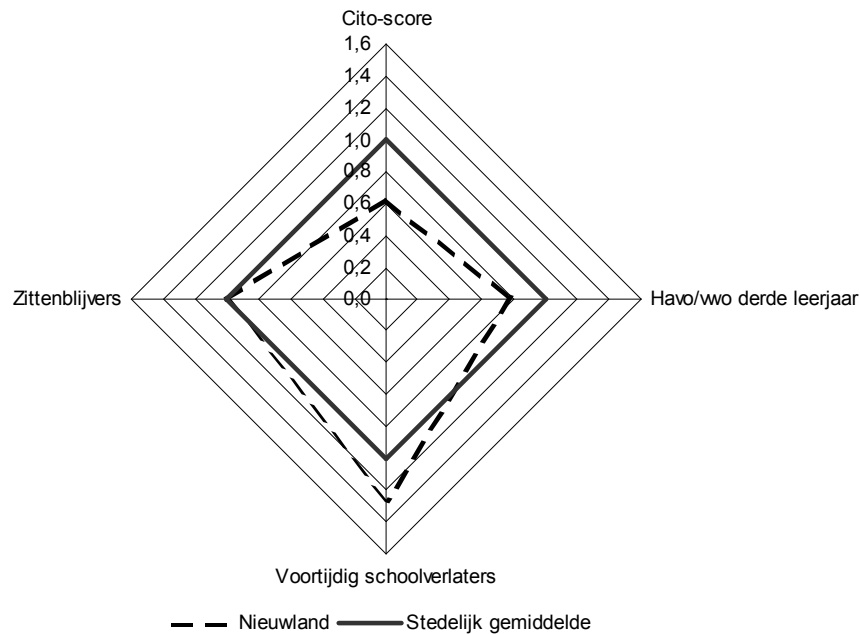
Verkoopprijs koopwoningen

Opvallend is dat de verkoopprijs van de woningen in Nieuwland ten tijde van de Nulmeting hoger was dan in Schiedam als geheel. Tijdens de Eerste Voortgangsrapportage lag deze verkoopprijs in Nieuwland juist lager dan in Schiedam als geheel. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is de verkoopprijs van de woningen in Nieuwland met 11 procent gedaald, terwijl deze in Schiedam als geheel met 4 procent is toegenomen. Hierdoor is de voorsprong van Nieuwland veranderd in een achterstand op Schiedam als geheel. Mogelijk heeft hierbij een verandering in de samenstelling van het aanbod van koopwoningen een rol gespeeld.

18.4 Leren

De leerprestaties in Nieuwland zijn minder goed dan in Schiedam als geheel (met uitzondering van het aandeel zittenblijvers). Vooral de Cito-scores liggen ver achter op het stedelijk gemiddelde. Maar ook gaat in Nieuwland een veel kleiner deel van de leerlingen naar het havo of vwo.

18.3 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

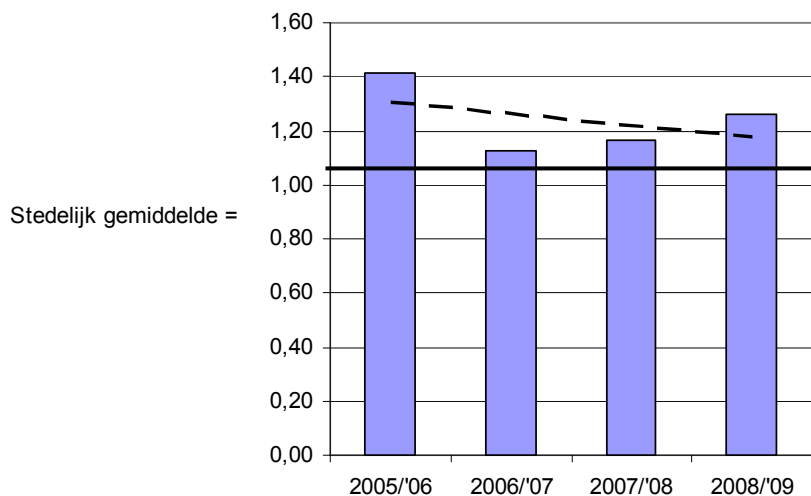
Bron: CBS, Cito.

De ontwikkeling van de leerprestaties ten opzichte van het stedelijk gemiddelde had twee gezichten. Zo wist Nieuwland de achterstand op het Schiedams gemiddelde te verkleinen voor het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en het aandeel leerlingen dat naar het havo of vwo ging. Tegenover deze positieve ontwikkelingen stond dat voor de Cito-scores de achterstand groter werd. Daarnaast verloor Nieuwland haar voorsprong van het lage aandeel zittenblijvers en kende bij de Eerste Voortgangsrapportage een even groot deel zittenblijvers als in Schiedam als geheel.

Ten opzichte van de Nulmeting zijn in Schiedam als geheel de prestaties van de leerlingen die deelnemen aan de Citotoets verbeterd. De leerlingen in Nieuwland hebben de Citotoets echter minder goed gemaakt. Hierdoor is de afstand tot het stedelijk gemiddelde toegenomen. Deze conclusie is gebaseerd op de Cito-scores in twee jaren, hierdoor kan niet over een meerjarige ontwikkeling worden gesproken.

In het wijkactieplan van Nieuwland wordt gesproken over het terugdringen van het vroegtijdig schoolverlaten. Gebeurt dit niet dan worden de anders al zo broze kansen op arbeidsmarkt ook nog negatief beïnvloed.³ Het aandeel VSV'ers in Nieuwland is sinds de Nulmeting afgenomen met 33 procent. Deze afname is groter dan de afname van het aandeel VSV'ers voor Schiedam als geheel (25 procent). Onderstaande figuur laat zien dat de afstand tot het stedelijk gemiddelde hierdoor is afgenomen, maar nog altijd aanzienlijk is. Als de ontwikkeling zich in hetzelfde tempo voortzet dan is de achterstand aan het einde van de beleidsperiode van tien jaar volledig ingehaald.

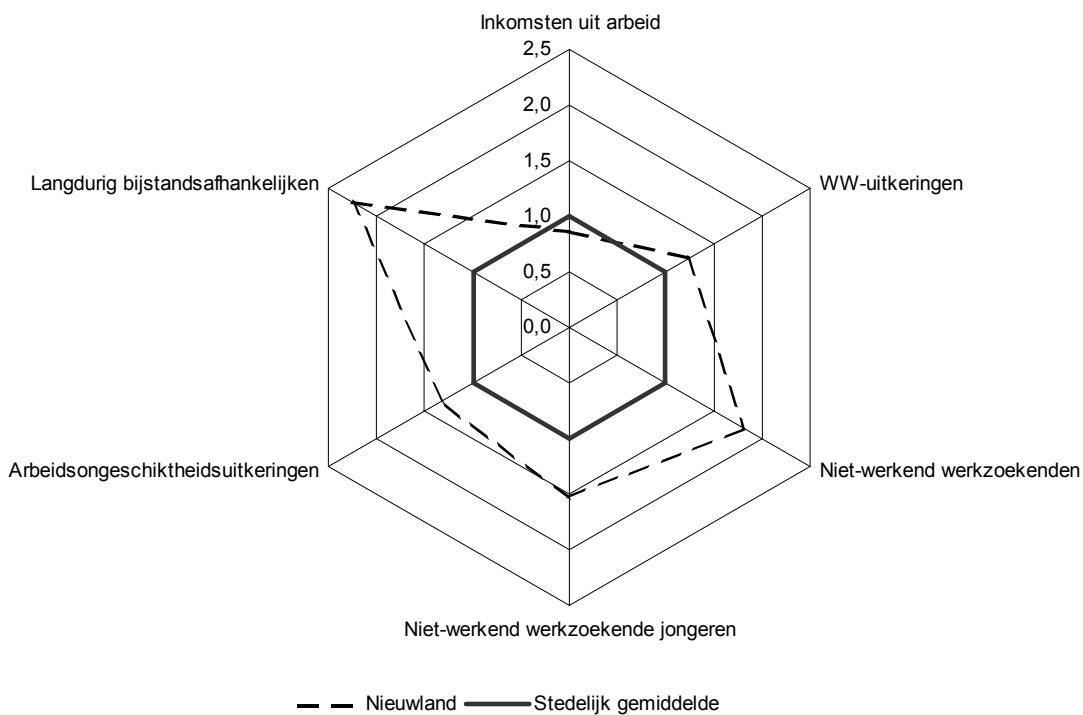
18.4 Voortijdige schoolverlaters: Nieuwland opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam

Bron: CBS.

18.5 Werken

18.5 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam*

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

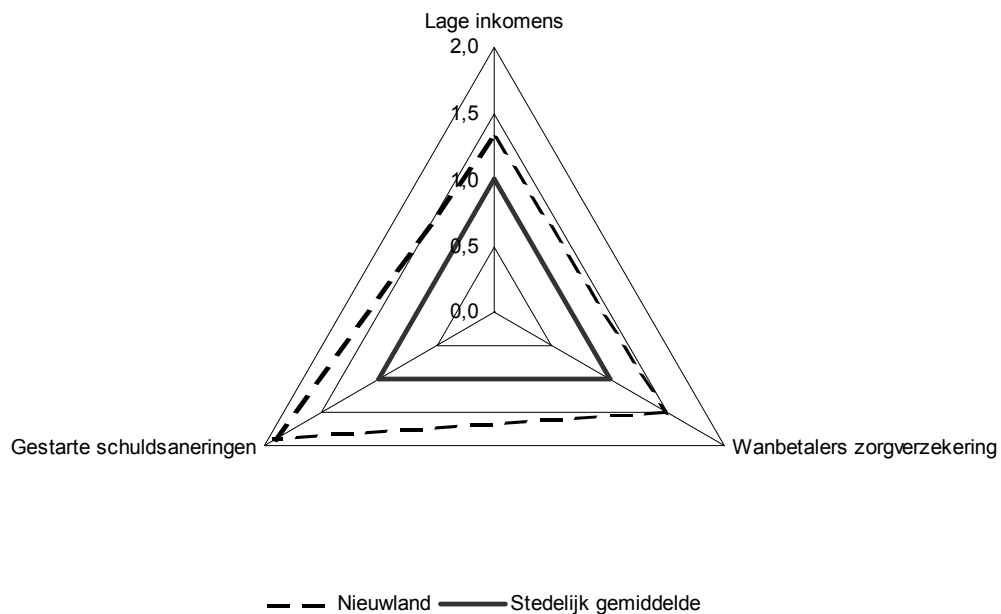

In het wijkactieplan van Nieuwland wordt veelvuldig gesproken over het bevorderen van de arbeidsparticipatie. Vooral de jongeren moeten hierin volgens de gemeente gestimuleerd worden.⁴ Nieuwland kent tijdens de Eerste Voortgangsrapportage nog steeds relatief veel personen met een uitkering en een lage arbeidsparticipatie. Figuur 18.5 laat zien dat vooral het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken en niet-werkend werkzoekenden nog ver van het stedelijk gemiddelde afliggen.

Sinds de Nulmeting zijn er nauwelijks ontwikkelingen zichtbaar. De afstanden tot het stedelijk gemiddelde blijven namelijk voor vrijwel alle indicatoren gelijk. Alleen het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren is sinds de Nulmeting het stedelijk gemiddelde iets genaderd. Voor het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken is de afstand tot het stedelijk gemiddelde juist iets groter geworden.

18.6 Inkomen en schuldenproblematiek

18.6 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Nieuwland ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Schiedam*

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijk zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Het aandeel huishoudens met een laag inkomen ligt in Nieuwland boven het stedelijk gemiddelde van Schiedam. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de lagere arbeidsparticipatie en het relatief hoge aantal mensen in Nieuwland dat is aangewezen op een uitkering. De daarmee gepaard gaande financiële kwetsbaarheid kan tot uitdrukking komen in de vorm van betalingsachterstanden. Uit het wijkactieplan blijkt dat dit ook het geval is. De grote vraag om schuldbemiddeling in Nieuwland is de aanleiding geweest om in Nieuwland een spreekuur hiervoor in te stellen.⁵

Ook het spinnenwebdiagram (figuur 18.6) laat zien dat in Nieuwland de schuldenproblematiek groter is dan in Schiedam als geheel. De twee indicatoren die iets zeggen over schuldenproblematiek zijn het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie en het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten. Bij deze laatste gaat het om het aandeel schuldsaneringstrajecten dat gestart is in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.⁶

Voor twee van de drie indicatoren is sinds de Nulmeting vrijwel geen ontwikkeling waar te nemen (aandeel lage inkomens en aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie). De afstand van Nieuwland tot het stedelijk gemiddelde is dan ook vrijwel gelijk gebleven voor deze indicatoren. Voor het aandeel gestarte schuldsaneringen is de afstand tot het stedelijk gemiddelde gegroeid.

Het aandeel gestarte schuldsaneringstrajecten is in Nieuwland twee keer zo hoog als in Schiedam als geheel. Ten tijde van de Nulmeting was dit nog niet het geval. Toen lag het aandeel gestarte schuldsaneringen in Nieuwland op hetzelfde niveau als het stedelijk gemiddelde. Sindsdien is het aandeel gestarte schuldsaneringen zowel in Nieuwland als in Schiedam als geheel gestegen, maar sterker in Nieuwland. Dit hoeft niet per se te betekenen dat de financiële positie van mensen in de wijk is verslechterd. Het kan er juist ook op duiden dat mensen – al dan niet als gevolg van de wijkaanpak – meer gebruik weten te maken van de wettelijke mogelijkheden die er voor hen zijn.

18.7 Veiligheid

In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁷

Ten opzichte van de Nulmeting is de Leefbaarometer-score voor Nieuwland met twee punten verbeterd van -32 naar -30. In Schiedam als geheel is er juist sprake van een verslechtering van de Leefbaarometer-score met twee punten van -24 naar -26. Dus op het gebied van veiligheid maakt Nieuwland een stap richting het stedelijk gemiddelde. Wanneer de ontwikkeling in zowel Nieuwland als Schiedam als geheel zich zo voortzet dan wordt de achterstand binnen tien jaar ingelopen.

18.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte in het bijzonder.

De relatieve voortijdige sterfte geeft aan of meer of minder mensen in de wijk overlijden dan je op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en de sterftequotiënt per leeftijdscategorie zou verwachten. Nieuwland en Schiedam als geheel scoren 'hoog' op deze indicator. Dit wil zeggen dat het overlijdensrisico van 0- tot 65-jarigen tussen 120 procent en 150 procent van het gemiddelde landelijke risico ligt. Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁸ wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In Nieuwland heeft 22 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte. Dat is vrijwel gelijk aan het aandeel in Schiedam als geheel.

Sinds de Nulmeting heeft Nieuwland voor de dimensie Gezondheid zich ontwikkeld in de richting van het stedelijk gemiddelde. De situatie voor de relatieve voortijdige sterfte is in Nieuwland niet veranderd. Voor Schiedam als geheel is er echter sprake van een negatieve ontwikkeling, het

relatieve overlijdensrisico ging van 'gemiddeld' naar 'hoog'. Nieuwland heeft hierdoor een gelijk niveau bereikt als Schiedam als geheel. Over het algemeen kan worden gesteld dat het beïnvloeden van de gezondheidstoestand in de wijk veel tijd zal kosten. Voor Nieuwland is de verbetering in de gezondheidstoestand van de pasgeborenen sneller gegaan dan voor het stedelijk gemiddelde. Hierdoor is de afstand van Nieuwland op het stedelijk gemiddelde vrijwel geheel ingelopen sinds de Nulmeting.

18.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In Schiedam is 25 procent van de bevolking niet-westers allochtoon, terwijl in Nieuwland dat aandeel met 53 procent veel hoger is. Het aandeel paren met één niet-westerse partner is 6 procent in Schiedam als geheel. In Nieuwland is dat 5 procent. Ondanks het grotere aandeel niet-westerse allochtonen in Nieuwland is dus het aandeel paren met één niet-westerse allochtone partner er lager dan in Schiedam als geheel. Dit duidt op een lagere sociaal-culturele integratie in Nieuwland dan in Schiedam als geheel. Deze situatie is in de afgelopen jaren niet tot nauwelijks veranderd.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel aan bod in de dimensies Leren en Werken⁹. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt hier de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Nieuwland vergeleken met die van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de niet-aandachtswijken van Schiedam. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Wat betreft het sociaal-economische aspect is er voor alle indicatoren binnen de dimensie Werken een achterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen, zowel in Nieuwland als daarbuiten. Dat betekent dat niet-westerse allochtonen vaker dan autochtonen langdurig afhankelijk waren van bijstand, niet-werkend werkzoekend waren, een WW-uitkering hadden en geen inkomsten hadden uit arbeid.

Sinds de Nulmeting heeft de integratie zich voor Nieuwland minder goed ontwikkeld dan in de niet-aandachtswijken. Op het aandeel personen met inkomsten uit arbeid na veranderde de achterstand van de niet-westerse allochtonen in Nieuwland bij alle indicatoren van de dimensie Werken minder gunstig als in de rest van Schiedam.

Langdurig bijstandsafhankelijken

Het aandeel langdurige bijstandsafhankelijken is onder niet-westerse allochtonen dan onder autochtonen. Tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken gedaald. In de aandachtswijken was de daling onder autochtonen sterker dan onder de niet-westerse allochtonen. Hierdoor nam de achterstand van de niet-westerse allochtonen op de autochtonen hier toch toe. Voor de niet-aandachtswijken was de daling juist groter onder de niet-westerse allochtonen en nam de achterstand van de niet-westerse allochtonen dus af. Hierdoor was de ontwikkeling van de integratie positiever voor de niet-aandachtswijken dan voor Nieuwland.

Staat 18.1

Dimensie Integratie: aandeel langdurig bijstandsafhankelijken

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Nieuwland	Nulmeting	3,2	7,8	141,4	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,6	6,5	147,6	4,4
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	1,6	3,9	144,2	
	Eerste Voortgangsrapportage	1,2	2,9	136,7	-5,2

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Bron: Wijkactieprogramma Nieuwland 'Een aandachtswijk op de goede weg'

² Bron: Wijkactieprogramma Nieuwland 'Een aandachtswijk op de goede weg'

³ Bron: Wijkactieprogramma Nieuwland 'Een aandachtswijk op de goede weg'

⁴ Bron: Wijkactieprogramma Nieuwland 'Een aandachtswijk op de goede weg'

⁵ Bron: Wijkactieprogramma Nieuwland 'Een aandachtswijk op de goede weg'

⁶ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁷ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁸ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers voor het jaar 2008 zijn voorlopige cijfers.

⁹ In Nieuwland wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

19. Utrecht

19.1 Inleiding

In Utrecht onderscheiden we vier aandachtswijken: Kanaleneiland, Zuilen Oost, Ondiep en Overvecht. Utrecht telt ruim 300 duizend inwoners, hiervan woont ongeveer 20 procent in één van deze vier wijken. Overvecht is de grootste aandachtswijk, bijna de helft van de inwoners van aandachtswijken woont in deze wijk (31 duizend), gevolgd door Kanaleneiland (22 duizend), Zuilen Oost (7 duizend) en Ondiep (6 duizend). In Utrecht als geheel is 68 procent van de bewoners autochtoon en 21 procent niet-westers allochtoon. In de wijk Kanaleneiland wonen juist meer niet-westerse allochtonen dan autochtonen (respectievelijk 56 en 35 procent). De wijk Ondiep heeft dezelfde verhoudingen wat herkomst van de bevolking betreft als Utrecht als geheel. Overvecht en Zuilen Oost liggen tussen Kanaleneiland en Ondiep in wat bevolkingssamenstelling betreft.

De problematiek in de aandachtswijken is vrij groot. De wijken zijn over het algemeen gebouwd na de oorlog, zijn multicultureel met veel sociale woningbouw en veel jonge mensen. Uit de vier verschillende wijkactieplannen komt naar voren dat niet alleen de gemeente, maar ook de bewoners willen dat er iets gaat veranderen in deze wijken. Bewoners zijn erg actief. In twee van de vier aandachtswijken is in samenwerking met bewoners, deskundigen en stakeholders (o.a. directeurs van corporaties, welzijnsinstellingen) een top 3 samengesteld van te nemen maatregelen. Het gaat hier om maatregelen op het gebied van re-integratietrajecten, opvoedingsondersteuning, (school-) maatschappelijk werk en meer activiteiten voor jongeren.¹ Het aantal mensen in de Utrechtse aandachtswijken dat afhankelijk is van een uitkering ligt ver boven het stedelijk gemiddelde. Dit geldt ook voor het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren.

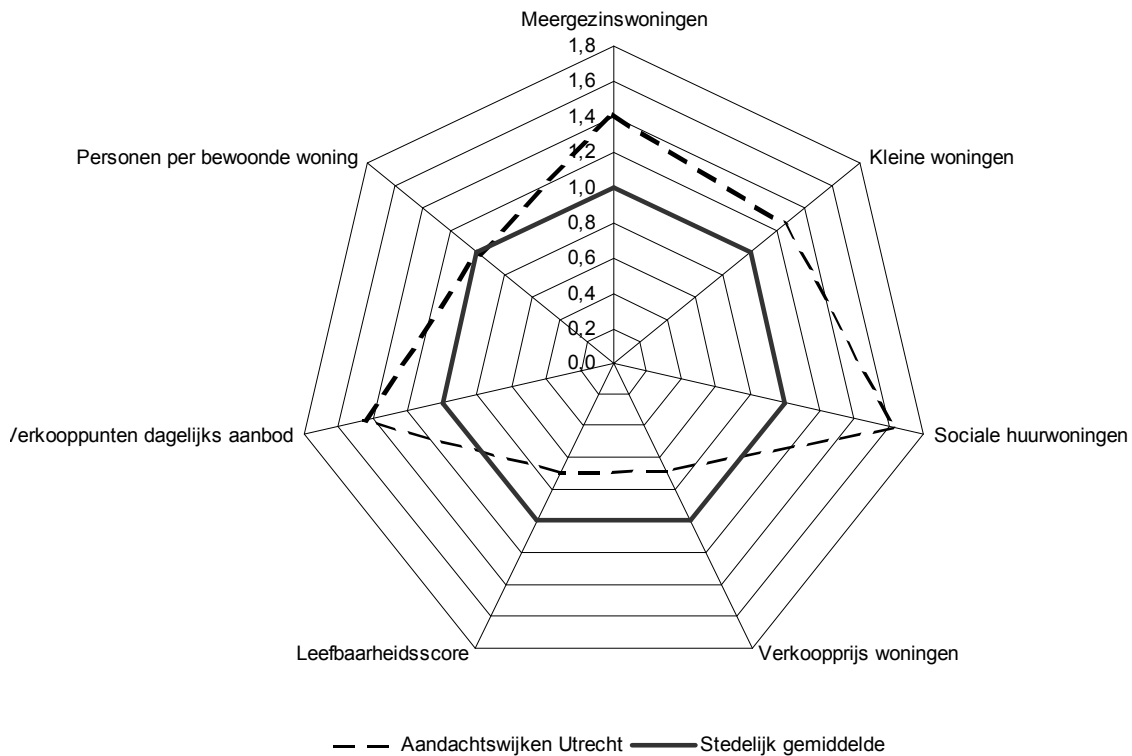
19.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

Veranderingen op gang brengen in aandachtswijken heeft tijd nodig. Voor de Utrechtse aandachtswijken geldt dat er nog weinig is veranderd in vergelijking met de Nulmeting voor de dimensies Wonen en Veiligheid. De dimensie Gezondheid laat, voor de indicator gezondheid van pasgeborenen, een positieve ontwikkeling zien. Bij de dimensie Integratie is het beeld diffuus. De overige dimensies Werken, Leren en Inkomen en schuldenproblematiek laten een overwegend negatief beeld zien. Binnen de dimensie Leren nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde alleen af voor de Cito-score, voor de overige indicatoren nam de afstand tot het stedelijk gemiddelde toe. Binnen de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek gebeurde dit voor alle indicatoren.

19.3 Wonen

In de Utrechtse aandachtswijken zijn vooral veel sociale huurwoningen. Volgens de gemeente is meer differentiatie nodig, anders bestaat de kans dat mensen met kansen en perspectieven wegtrekken uit deze wijken en er kwetsbare huishoudens voor in de plaats komen. Ook de kwaliteit van de leefomgeving moet verbeteren.² Figuur 19.1 laat zien dat het aandeel sociale huurwoningen in de aandachtswijken hoger ligt dan het stedelijk gemiddelde en dat de wijken veel meergezinswoningen en kleine woningen tellen. In Ondiep ligt het aandeel meergezinswoningen en het aandeel kleine woningen daarentegen juist onder het stedelijk gemiddelde.

19.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Utrecht *

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Ten opzichte van de Nulmeting is er ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage weinig veranderd. De achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde is voor de woonindicatoren gelijk gebleven. Dat is ook niet verwonderlijk gezien de lange termijn die veelal nodig is om de woningvoorraad te beïnvloeden.

Verkooprijke woningen

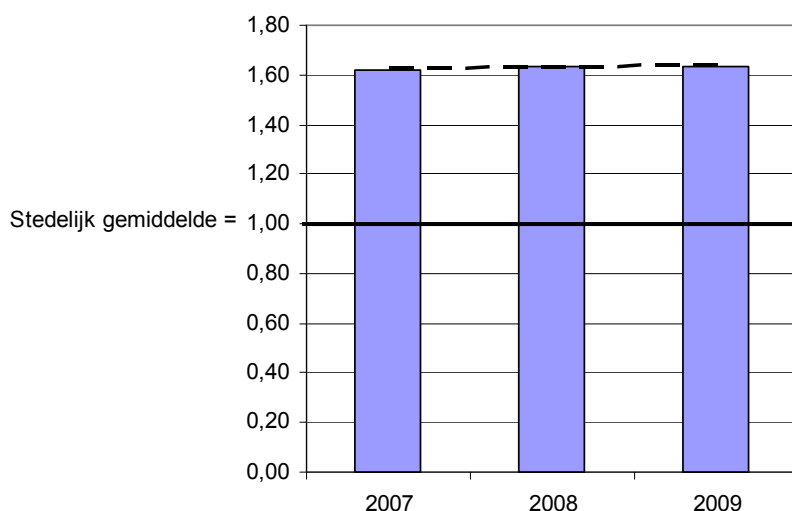
De verkooprijke van woningen ligt in de Utrechtse aandachtswijken 32 procent onder het stedelijk gemiddelde van Utrecht als geheel. Betaal je in Utrecht als geheel gemiddeld 252 duizend euro voor een woning, in de aandachtswijken ligt dit gemiddelde bedrag op 171 duizend euro. In Zuilen Oost ligt de verkooprijke 16 procent hoger dan gemiddeld in de Utrechtse aandachtswijken, hiermee is deze wijk de aandachtswijk met de hoogste verkooprijke. In Kanaleneiland zijn de huizen het goedkoopst.

Sinds de Nulmeting zijn de huizenrijken in Utrecht als geheel gestegen met 10 procent, in de aandachtswijken stegen deze rijken met 6 procent. De afstand tot het stedelijk gemiddelde van Utrecht nam dus toe. In Zuilen Oost en Kanaleneiland zijn de huizenrijken het meest gestegen, in beide wijken was de stijging 8 procent.

Sociale huurwoningen

In de aandachtswijken is ruim de helft van de woningen een sociale huurwoning. Ter vergelijking, in Utrecht als geheel geldt dit voor een derde van de woningen. Sinds de Nulmeting is hierin nauwelijks verandering opgetreden. In de aandachtswijken is het aandeel sociale huurwoningen daarmee nog steeds een factor 1,6 hoger dan in de hele gemeente (zie Figuur 19.2). In de aandachtswijk Overvecht zijn maar liefst twee van de drie huizen sociale huurwoningen. Ook dit aandeel is nauwelijks veranderd sinds de Nulmeting.

19.2 Sociale huurwoningen, aandachtswijken Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Utrecht

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Syswov.

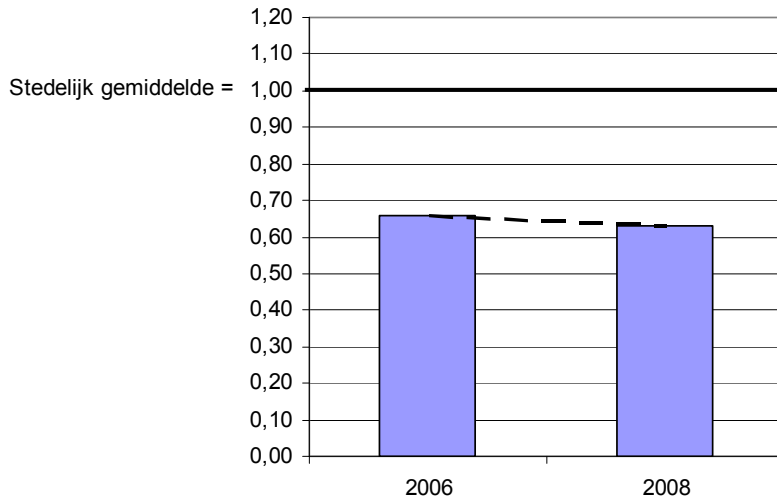
Leefbaarheid

De Leefbaarheidsscore is een samengesteld uit indicatoren die betrekking hebben op de kwaliteit van publieke ruimte, het voorzieningenniveau, de woningvoorraad, de bevolkingssamenstelling, de sociale samenhang en de overlast en veiligheid. In de wijkactieplannen van alle aandachtswijken komen een of meer van deze indicatoren terug als speerpunt.³

De Leefbaarheidsscore voor de aandachtswijken in Utrecht ligt nog ver af van het stedelijk gemiddelde. Utrecht als geheel scoort bij de Eerste Voortgangsrapportage een 5 'positief'. Voor de vier Utrechtse aandachtswijken samen ligt deze score op een 3 'matig'. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze score varieert tussen de aandachtswijken. Zo wordt de leefbaarheid in de Ondiep en Zuilen Oost als beter ervaren dan de leefbaarheid in Kanaleneiland en Overvecht.

Sinds de Nulmeting is de Leefbaarheidsscore in Utrecht verbeterd, van een 4 'matig positief' naar een 5 'positief', in de aandachtswijken is de score hetzelfde gebleven. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is hiermee toegenomen, zie onderstaande figuur.

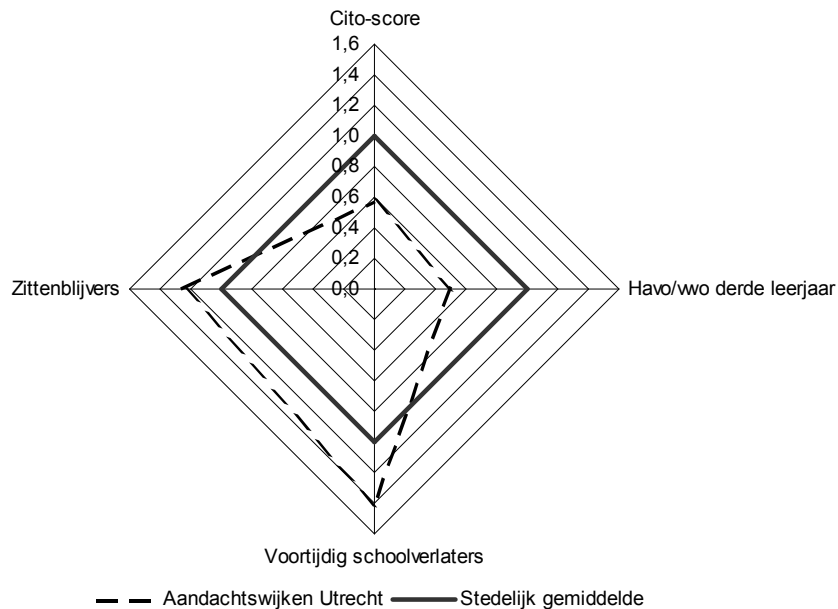
19.3 Leefbaarheidsscore: aandachtswijken Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Utrecht

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer.

19.4 Leren

19.4 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Utrecht *

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Cito.

In de aandachtswijken van Utrecht is het opleidingsniveau over het algemeen laag. De Cito-scores zijn laag en er is veel schooluitval. Doelstellingen zijn veelal het terugdringen van voortijdig schoolverlaten en meer doorstroming van leerlingen naar het havo of vwo.⁴

Figuur 19.4 laat zien dat voor de indicatoren binnen de dimensie Leren een vrij grote afstand tot het stedelijk gemiddelde bestaat. Zowel voor de Cito-score als voor het aandeel leerlingen in het derde leerjaar van havo en vwo scoren de aandachtswijken bijna de helft slechter dan Utrecht als geheel. Het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) en het aandeel zittenblijvers ligt in de aandachtswijken hoger dan in Utrecht als geheel. Tussen de aandachtswijken zijn er geen grote verschillen.

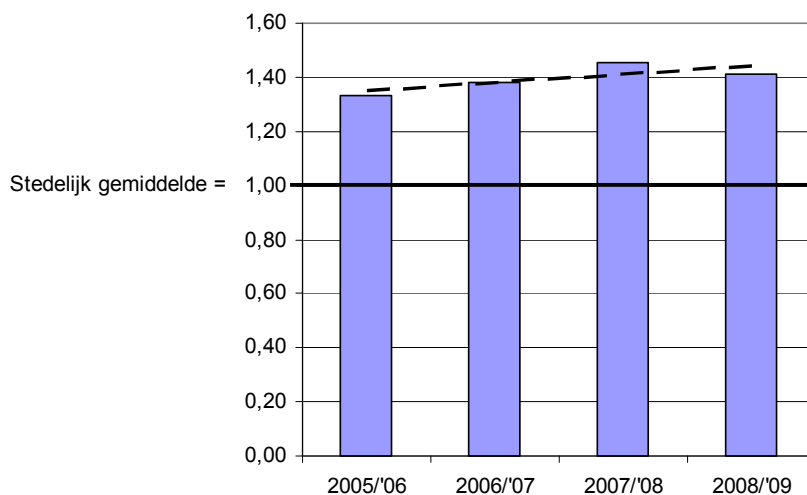
Ten opzichte van de Nulmeting heeft deze dimensie nog niet veel vooruitgang geboekt. Er is alleen een positieve ontwikkeling te zien bij de indicator Cito-score. Voor de overige indicatoren nam de achterstand van de aandachtswijken op het stedelijk gemiddelde toe.

Zittenblijvers

Sinds de Nulmeting is het aandeel zittenblijvers in de aandachtswijken toegenomen. Was ten tijde van de Nulmeting het aandeel zittenblijvers in de Utrechtse aandachtswijken nog iets lager dan in Utrecht als geheel, tijdens de Eerste Voortgangrapportage is er sprake van een achterstand. In de aandachtswijken ligt het aandeel zittenblijvers op 12 procent, in Utrecht als geheel op 9 procent. Zuilen Oost is de enige aandachtswijk met relatief minder zittenblijvers dan de hele gemeente.

Voortijdig schoolverlaters

19.5 Voortijdig schoolverlaters: aandachtswijken Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Utrecht

Bron: CBS.

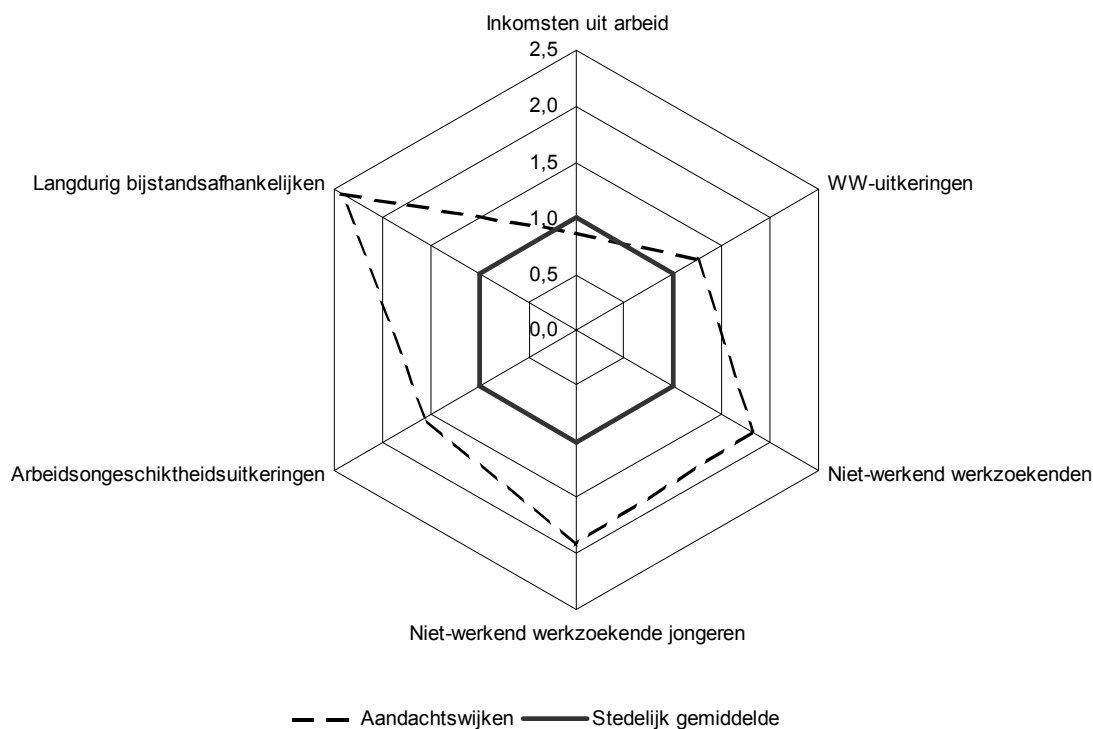
Het aandeel VSV'ers daalde in zowel in de Utrechtse aandachtswijken als in Utrecht als geheel. Maar omdat de daling in Utrecht als geheel sterker was dan in de Utrechtse aandachtswijken nam de achterstand op het stedelijk gemiddelde toch toe. In de Utrecht als geheel daalde het aandeel VSV'ers

van 5,8 procent naar 4,7 procent, dat is een afname van 19 procent. In de Utrechtse aandachtswijken daalde het aandeel VSV'ers van 7,8 procent naar 6,7 procent en dat is een afname van 14 procent. In Zuilen Oost groeide de achterstand op het stedelijk gemiddelde het sterkst omdat daar het aandeel VSV'ers juist toenam tussen de Nulmeting en de Eerste Voortgangsrapportage.

19.5 Werken

Voor veel personen in de aandachtswijken is een uitkering de belangrijkste inkomstenbron. Er is sprake van lage arbeidsparticipatie, ook onder jongeren en er zijn veel autochtone bewoners die arbeidsongeschikt zijn. De ambities die de aandachtswijken op dit terrein hebben zijn voornamelijk het terugdringen van het aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering en een afname van niet werkend werkzoekende jongeren.⁵

19.6 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: aandachtswijken Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Utrecht *

*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Bovenstaande figuur laat zien dat voor veel indicatoren binnen de dimensie Werken de afstand tot het stedelijk gemiddelde ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage groot is. Dit geldt vooral voor de mensen die langdurig afhankelijk zijn van de bijstand en de niet-werkend werkzoekenden.

Ten opzichte van de Nulmeting is er per saldo een kleine ontwikkeling uit de richting van het stedelijk gemiddelde te zien. Alleen de niet-werkend werkzoekende jongeren in de aandachtswijken laten een ontwikkeling richting het stedelijk gemiddelde zien en voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden en personen met inkomsten uit arbeid bleef de achterstand vrijwel gelijk. De andere indicatoren ontwikkelden zich uit de richting van het stedelijk gemiddelde en dit geldt voor de indicator langdurige bijstandsafhankelijken het meest.

Niet-werkend werkzoekenden

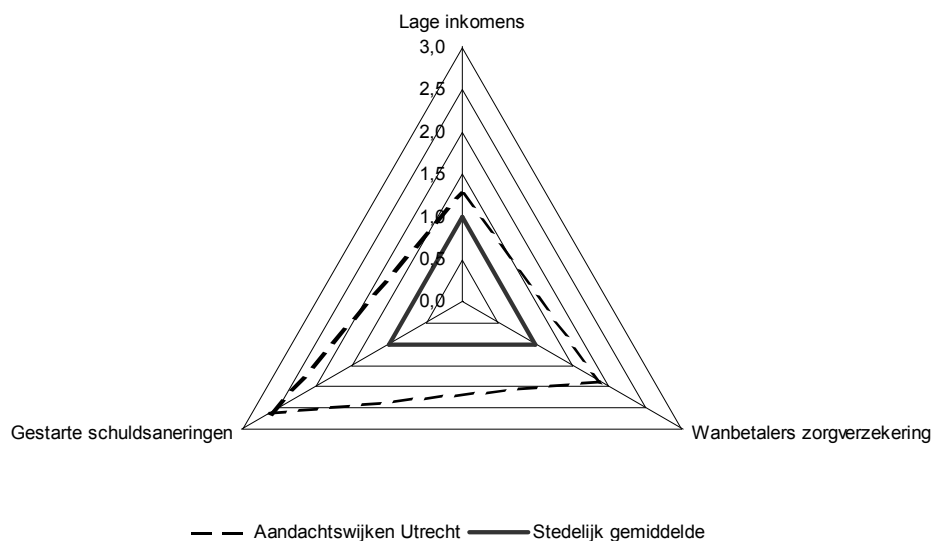
Het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken is met 6 procent twee keer zo hoog als in Utrecht als geheel. In vergelijking met de Nulmeting is het aandeel niet-werkend werkzoekenden in de aandachtswijken afgenomen met 3 procentpunt van 9 procent naar 6 procent. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is vrijwel gelijk gebleven omdat in Utrecht als geheel het aandeel niet-werkend werkzoekenden in een vergelijkbaar tempo daalde. Voor de niet-werkend werkzoekende jongeren geldt dat de daling in het de Utrechtse aandachtswijken sterker was dan in Utrecht als geheel. Hierdoor werd voor deze indicator wel een deel van de achterstand ingelopen. De afstand tot het stedelijk gemiddelde nam in vrijwel alle aandachtswijken af, alleen voor de aandachtswijk Ondiep werd het verschil met Utrecht in totaal groter.

Langdurig bijstandsafhankelijken

In de aandachtswijken van Utrecht zijn, met 5 procent, bijna drie keer zoveel mensen langdurig afhankelijk van de bijstand als in Utrecht als geheel. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is het grootst in Overvecht. Hier is 6 procent van de inwoners langdurig afhankelijk van een bijstandsuitkering. In vergelijking met de Nulmeting is zowel voor de aandachtswijken als voor Utrecht als geheel het aandeel langdurig bijstandsafhankelijken gedaald. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is echter toegenomen.

19.6 Inkomen en schuldenproblematiek

19.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Aandachtswijken Utrecht ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Utrecht *

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

In de aandachtswijken in Utrecht hebben gemiddeld veel huishoudens een laag inkomen. Dit heeft als gevolg dat veel huishoudens schulden hebben en relatief veel gebruik maken van schuldsanering. Dit komt ook in bovenstaande figuur naar voren. Het aandeel gestarte schuldsaneringen in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen⁶ ligt in de aandachtswijken meer dan 2,5 keer zo hoog

als gemiddeld in Utrecht. Ook het aandeel wantbetalers van de zorgverzekeringspremie ligt boven het stedelijk gemiddelde van Utrecht.

Sinds de Nulmeting is het in de aandachtswijken van Utrecht slechter gesteld wat betreft deze dimensie. Alle indicatoren laten een grotere afstand tot het stedelijk gemiddelde zien.

Ten opzichte van de Nulmeting laat het aandeel gestarte schuldsaneringen een daling zien. Dit geldt voor alle aandachtswijken waarbij de afname in Ondiep het grootst is. Toch is de achterstand op het stedelijk gemiddelde groter geworden. Het aandeel gestarte schuldsaneringen nam in de aandachtswijken af, maar de daling van deze indicator was in Utrecht als geheel nog groter.

Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie is in de aandachtswijken met 4 procent twee keer zo hoog als in Utrecht als geheel. Ten tijde van de Nulmeting lag het aandeel wanbetalers zorgverzekering in de aandachtswijken lager, op 2 procent. In Utrecht als geheel lag dit percentage op slechts 1 procent. Ten opzichte van de Nulmeting is de afstand tot het stedelijk gemiddelde toegenomen, waarbij de wijk Overvecht de grootste toename laat zien.

19.7 Veiligheid

In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁷

De ambities uit de wijkactieplannen liggen voornamelijk bij het verminderen van de overlast door jongeren en het creëren van een groter veiligheidsgevoel.⁸ In de aandachtswijken van Utrecht ligt de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid op -43. Dit is 11 punten lager dan voor Utrecht als geheel. Dit betekent dat de bewoners de veiligheid in de aandachtswijken als slecht ervaren, slechter dan de gemiddelde bewoner in Utrecht.

Sinds de Nulmeting is de Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid voor Utrecht als geheel licht verbeterd met vier punten, van -36 naar -32. De score in de aandachtswijken is verbeterd met 2 punten van -45 naar -43. Doordat de score voor Utrecht als geheel meer verbeterde dan gemiddeld in de aandachtswijken is de achterstand op het stedelijk gemiddelde iets groter geworden. Wel zijn er tussen de wijken onderling verschillen in de ontwikkeling. In Zuilen Oost is de verbetering het grootst geweest, daar is de barometer gestegen van -41 naar -31. Zuilen Oost scoort hiermee zelfs iets beter dan Utrecht als geheel. In Kanaleneiland bleef de score gelijk op -46.

19.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁹ in het bijzonder.

De Utrechtse aandachtswijken hebben een hoge relatieve voortijdige sterftetekans maar de gezondheid van pasgeborenen ligt in de buurt van het stedelijk gemiddelde.

Sinds de Nulmeting is de gezondheid van pasgeborenen in de aandachtswijken dichterbij het stedelijk gemiddelde van Utrecht als geheel komen te liggen. Voor de relatieve voortijdige sterfte is de afstand tot het stedelijk gemiddelde gelijk gebleven.

De relatieve voortijdige sterfte geeft aan of meer of minder mensen in de wijk overlijden dan je op basis van de leeftijdsopbouw van de wijk en het sterftequotiënt per leeftijdscategorie zou verwachten. De relatieve voortijdige sterftetekans in Utrecht als geheel is 'gemiddeld'. In de aandachtswijken ligt deze kans hoger op 'hoog' en in Ondiep op 'erg hoog'. Sinds de Nulmeting is er weinig veranderd.

Het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte wordt gebruikt als indicator die veranderingen in de leefstijl en gezondheid van mensen op de kortere termijn aanwijst. In Utrecht als geheel heeft 14 procent van de pasgeborenen een extra zorgbehoefte. In de Utrechtse aandachtswijken is dat percentage iets hoger namelijk 16 procent.

Sinds de Nulmeting daalde het percentage baby's met een extra zorgbehoefte in Utrecht minder sterk dan in de Utrechtse aandachtswijken. Hierdoor is de afstand tot het stedelijk gemiddelde dus kleiner geworden en als deze ontwikkeling zich in dit tempo voortzet dan kan de hele achterstand op het stedelijk gemiddelde in tien jaar worden ingelopen.

19.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijken. In Utrecht als geheel is het aandeel niet-westerse allochtonen lager dan in de aandachtswijken. Het aandeel paren met één niet-westerse partner is in Utrecht als geheel 6 procent en in de aandachtswijken steeds 6 of 7 procent. Sociaal-cultureel gezien is er, ondanks het hogere aandeel niet-westerse allochtonen, in de aandachtswijken niet meer sprake van integratie dan in Utrecht als geheel. De afgelopen jaren zijn deze percentages nauwelijks veranderd.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies *Leren en Werken*¹⁰. Om de mate van sociaal-economische integratie te meten wordt nu de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in de aandachtswijken vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Utrecht. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

Het aandeel havo- en vwo-leerlingen in het derde leerjaar is in de Utrechtse aandachtswijken voor niet-westerse allochtonen aanmerkelijk lager dan voor autochtonen. Maar de integratie van niet-westerse allochtonen ontwikkelde zich wel gunstig voor het aandeel havo-/vwo-leerlingen in de aandachtswijken.

In zowel de aandachtswijken als de rest van Utrecht is de arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen minder goed dan die van autochtonen. Niet-westerse allochtonen hebben vaker een

langdurige bijstandsuitkering, een WW-uitkering, zijn vaker niet-werkend werkzoekend en hebben minder vaak inkomsten uit arbeid.

In vergelijking met de Nulmeting hebben de niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken de afstand die ze op de autochtonen hadden voor een deel ingelopen bij de indicatoren in de dimensie Werken. Voor zowel de WW-uitkeringen als de inkomsten uit arbeid heeft de sociaal-economische integratie heeft zich positief ontwikkeld in de aandachtswijken. Dit geldt echter niet voor de niet-werkend werkzoekenden en de langdurige bijstandsuitkeringen, daar zijn de achterstanden toegenomen.

Niet-werkend werkzoekenden

Staat 19.1

Dimensie Integratie: aandeel niet-werkend werkzoekenden

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Aandachtswijken Utrecht	Nulmeting	4,9	13,8	179	
	Eerste Voortgangsrapportage	3,3	9,3	185	3,2
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	2,6	9,3	254	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,0	5,9	186	-26,8

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de aandachtswijken of het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken. Omdat de heterogeniteit in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is, zal dit effect hier eerder optreden dan in het totaal van de aandachtswijken.

Bron: CBS.

Bovenstaande tabel laat zien dat ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage het aandeel niet-werkend werkzoekenden hoger is onder niet-westerse allochtonen dan onder autochtonen in zowel de aandachtswijken als de rest van Utrecht. In de aandachtswijken is het aandeel het hoogst met 9 procent. Sinds de Nulmeting daalde het aandeel niet-werkend werkzoekenden in zowel de aandachtswijken als de rest van Utrecht en voor autochtonen en niet-westerse allochtonen. Echter, in de aandachtswijken nam de achterstand van de niet-westerse allochtonen op de autochtonen toe (+3,2 procent), terwijl de achterstand in de niet-aandachtswijken juist afnam (-26,8 procent). Dit betekent dat er geen positieve ontwikkeling op het gebied van integratie is in de aandachtswijken voor het aandeel niet-werkend werkzoekenden.

¹ Bron: Wijkactieprogramma's Utrecht

² Bron: Wijkactieprogramma's Utrecht

³ Bron: Wijkactieprogramma's Utrecht

⁴ Bron: Wijkactieprogramma's Utrecht

⁵ Bron: Wijkactieprogramma's Utrecht

⁶ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een

---

schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁷ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁸ Bron: Wijkactieprogramma's Utrecht

⁹ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). De cijfers over 2008 zijn voorlopig.

¹⁰ De volgende indicatoren zijn betrokken in de analyse: aandeel leerlingen in havo/vwo in het derde leerjaar, aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

20. Zaanstad

20.1 Inleiding

De gemeente Zaanstad is met 145 duizend inwoners een vrij kleine gemeente. Er is één aandachtswijk in Zaanstad, namelijk de wijk Poelenburg. In Poelenburg wonen bijna 8 duizend personen, dat komt neer op 5 procent van de totale bevolking van Zaanstad. De grootste groep inwoners in Poelenburg zijn niet-westerse allochtonen (60 procent). Bijna één derde van de inwoners is autochtoon en 9 procent is westers allochtoon. In Zaanstad als geheel is de verhouding omgedraaid, drie kwart van de inwoners is autochtoon, 9 procent is westers allochtoon en 17 procent is niet-westers allochtoon. De inwoners van Poelenburg zijn jonger dan in Zaanstad als geheel.

Poelenburg is een typische jaren zestig wijk met veel hoogbouwflats. De wijk kent een hoge werkloosheid, veel inwoners met een laag inkomen, veel schooluitval en een lage koopkracht. Uit de laatste Zaanpeiling, over 2007, blijkt dat de tevredenheid onder bewoners in Poelenburg over de voorzieningen voor jongeren stijgt. Maar de onveiligheidsgevoelens zijn nog groot en de beoordeling van de leefbaarheid in de wijk is laag. Toch typeren bewoners van Poelenburg hun wijk als kleurrijk, gezellig en groen.¹

20.2 De Nulmeting ten opzichte van de Eerste Voortgangsrapportage

De ontwikkeling van de wijk ten opzichte van het stedelijk gemiddelde is niet eenduidig. De dimensies Leren, Werken en Integratie laten een verbetering zien ten opzichte van de Nulmeting, want voor de meerderheid van de indicatoren binnen deze dimensies wordt (een deel van) de achterstand op het stedelijk gemiddelde ingelopen. Echter, voor de dimensies Inkomen en schuldenproblematiek en Veiligheid is de achterstand van Poelenburg op Zaanstad als geheel groter geworden. De dimensie Wonen blijft grotendeels op hetzelfde niveau en Gezondheid laat een wisselend beeld zien. De ene indicator laat een verbetering zien en de andere een verslechtering in de ontwikkeling richting het stedelijk gemiddelde.

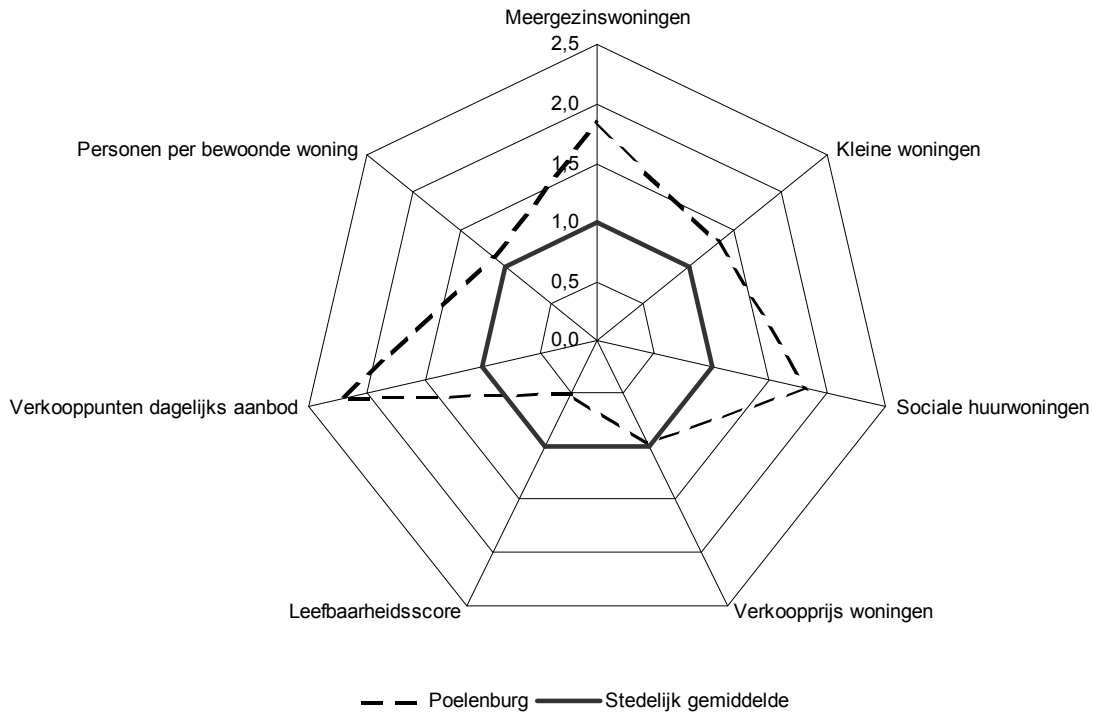
20.3 Wonen

Poelenburg is een opvangwijk voor starters en andere groepen die zijn aangewezen op goedkope huisvesting. De binding aan de wijk is door de vele verhuizingen beperkt. Als het economisch en sociaal beter gaat met de bewoners vertrekken ze uit Poelenburg. Sociale stijgers kunnen nu nog geen wooncarrière maken in de wijk, bijvoorbeeld omdat er te weinig eengezinswoningen zijn.²

Figuur 20.1 laat zien dat de meeste indicatoren ver verwijderd zijn van het stedelijk gemiddelde, behalve de indicator verkoopprijs van woningen. Deze indicator is bijna gelijk aan het stedelijk gemiddelde. De figuur bevestigt de eenzijdige woningvoorraad, die vooral uit veel sociale huurwoningen en meergezinswoningen bestaat. Ook wordt leefbaarheid in Poelenburg als veel minder bestempeld gezien het feit dat de leefbaarheidsscore er veel lager is dan in Zaanstad als geheel.

20.1 Dimensie Wonen, Eerste Voortgangsrapportage: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad*

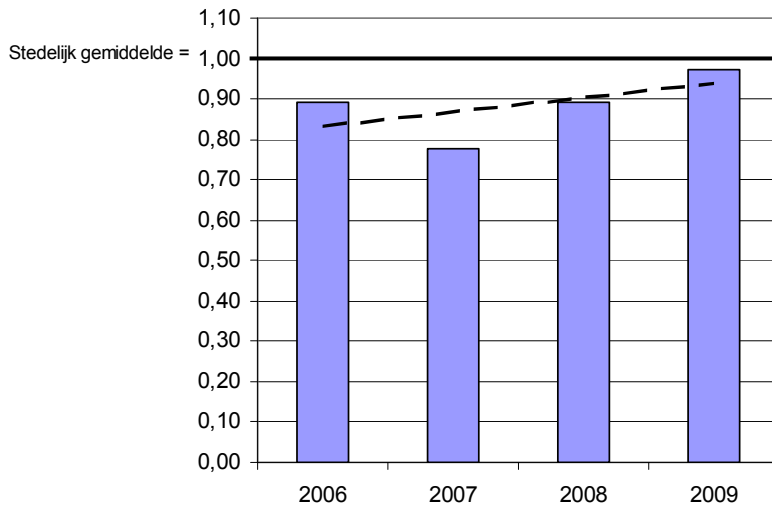
* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS, Kadaster, Locatus, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Leefbaarometer, Syswov.

Ten opzichte van de Nulmeting is er ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage voor de meeste indicatoren vrijwel geen ontwikkeling te zien. Uitzondering is verkoopprijs van woningen, die zich positief ontwikkelde en bijna op het stedelijk gemiddelde uitkomt. De overige indicatoren zijn op hetzelfde niveau gebleven. Dat is ook niet verwonderlijk gezien de lange termijn die veelal nodig is om de woningvoorraad te beïnvloeden.

De verkoopprijs van woningen is in Poelenburg vrijwel gelijk aan het stedelijk gemiddelde, zie figuur 20.2. Lag ten tijde van de Nulmeting de gemiddelde verkoopprijs in Poelenburg nog 11 procent onder de verkoopprijzen van de woningen in Zaanstad als geheel, ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage was dit verschil gedaald naar 3 procent. Dit komt doordat de verkoopprijzen van de woningen in Poelenburg zijn gestegen sinds de Nulmeting, maar voor Zaanstad als geheel zijn gedaald.

20.2 Verkoopprijs woningen: Poelenburg ten opzichte van stedelijk gemiddelde Zaanstad

Bron: Kadaster.

De Leefbaarheidsscore voor Poelenburg ligt nog ver af van het stedelijk gemiddelde. Zaanstad als geheel scoort bij de Eerste Voortgangsrapportage een 5 'positief', Poelenburg daarentegen scoort een 3 'matig'.

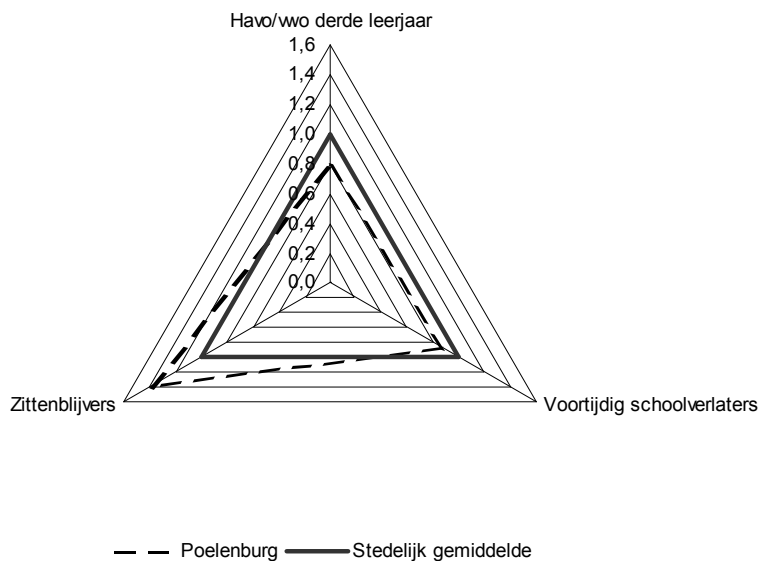
Sinds de Nulmeting is de Leefbaarheidsscore in zowel Zaanstad als in Poelenburg niet veranderd. Dit geldt daarmee ook voor de achterstand van Poelenburg op het stedelijk gemiddelde.

20.4 Leren

Door meer faciliteiten in de wijk Poelenburg te creëren zoals een brede school die tevens als een soort activiteitscentrum dient, hoopt de gemeente Zaanstad onder andere op meer kinderen die starten op de basisschool zonder taalachterstand, minder schooluitval van jongeren door betere ontwikkelingskansen en een aansprekend aanbod aan vrijetijdsactiviteiten.³

Figuur 20.3 laat zien dat Poelenburg voor de dimensie Leren best aardig scoort. Op twee van de drie indicatoren is er nog wel een achterstand op Zaanstad als geheel, maar de afstanden zijn te overbruggen. Het aandeel zittenblijvers wijkt het meest af van het stedelijk gemiddelde. Het aantal leerlingen in Poelenburg dat een Citotoets heeft gemaakt, is te laag om statistische uitspraken over te kunnen doen.

20.3 Dimensie Leren, Eerste Voortgangsrapportage: Poelenburg ten opzichte van het stedelijk gemiddelde van Zaanstad*

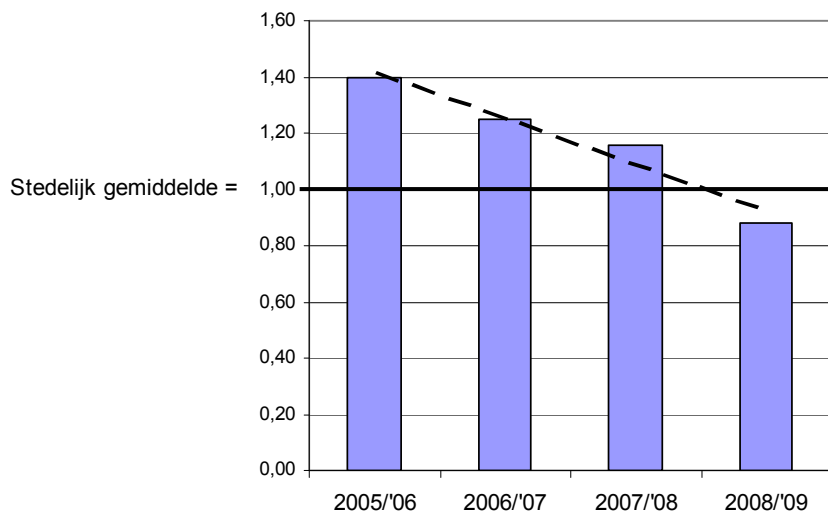

* De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld. Het aantal leerlingen met een Cito-score is te klein in Poelenburg om een cijfer voor weer te geven.

Bron: CBS.

Ten opzichte van de Nulmeting heeft Poelenburg op deze dimensie vooruitgang geboekt. Op twee indicatoren is een deel van de achterstand ingelopen, maar voor de indicator zittenblijvers is Poelenburg juist verder achterop geraakt.

20.4 Voortijdig schoolverlaters: Poelenburg ten opzichte van stedelijk gemiddelde Zaanstad

Bron: CBS.

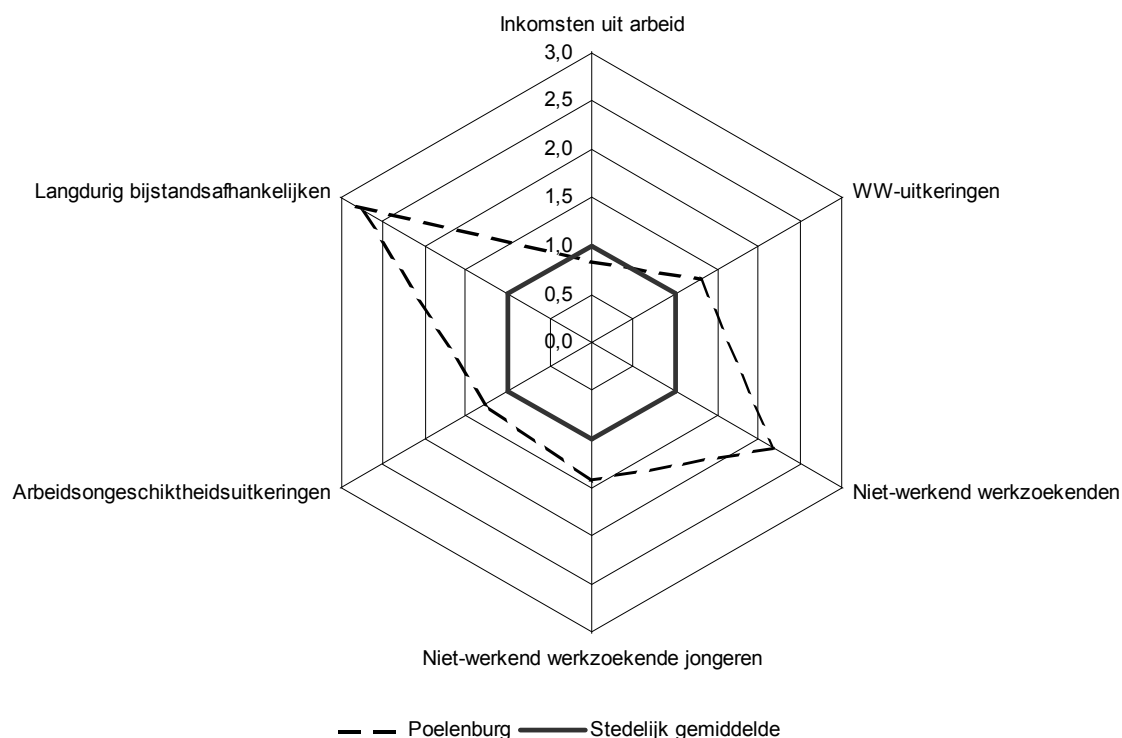
Minder schooluitval is één van de ambities van de gemeente Zaanstad.⁴ Het aandeel voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) in Poelenburg en in Zaanstad als geheel ligt rond 4 procent. Sinds de Nulmeting daalden deze aandelen zowel in Poelenburg als in Zaanstad als geheel. De daling in Poelenburg was groter dan in Zaanstad als geheel. Hierdoor is de achterstand op het stedelijk gemiddelde zelfs omgezet in een voorsprong ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage.

20.5 Werken

In Poelenburg speelt werk een belangrijke rol. Vergeleken met de rest van Zaanstad is het aandeel niet-werkend werkzoekenden in Poelenburg hoog. Er worden verschillende maatregelen ingericht die moeten helpen om kansen op werk te vergroten voor werkzoekenden en voor de jeugd.⁵

Figuur 20.5 laat zien dat voor verschillende indicatoren binnen de dimensie Werken de achterstand op het stedelijk gemiddelde ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage vrij groot is. Dit geldt vooral voor het aandeel personen dat langdurig afhankelijk is van de bijstand en de niet-werkend werkzoekenden.

20.5 Dimensie Werken, Eerste Voortgangsrapportage: Poelenburg ten opzichte van stedelijk gemiddelde Zaanstad*

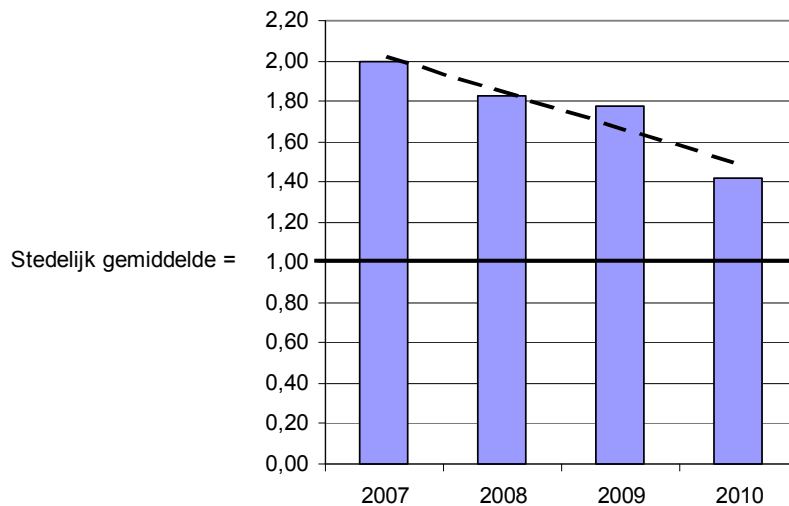
*De grafiek laat de waarde voor de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Ten opzichte van de Nulmeting heeft de dimensie Werken zich op de meeste gebieden positief ontwikkeld. Op vier van de zes indicatoren heeft Poelenburg een deel van de achterstand goedgehaakt. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is voor deze indicatoren afgenomen. Slechts

twee indicatoren doen het minder goed, dit zijn de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de WW-uitkeringen.

20.6 Niet-werkend werkzoekende jongeren: Poelenburg ten opzichte van stedelijk gemiddelde Zaanstad

Bron: CBS.

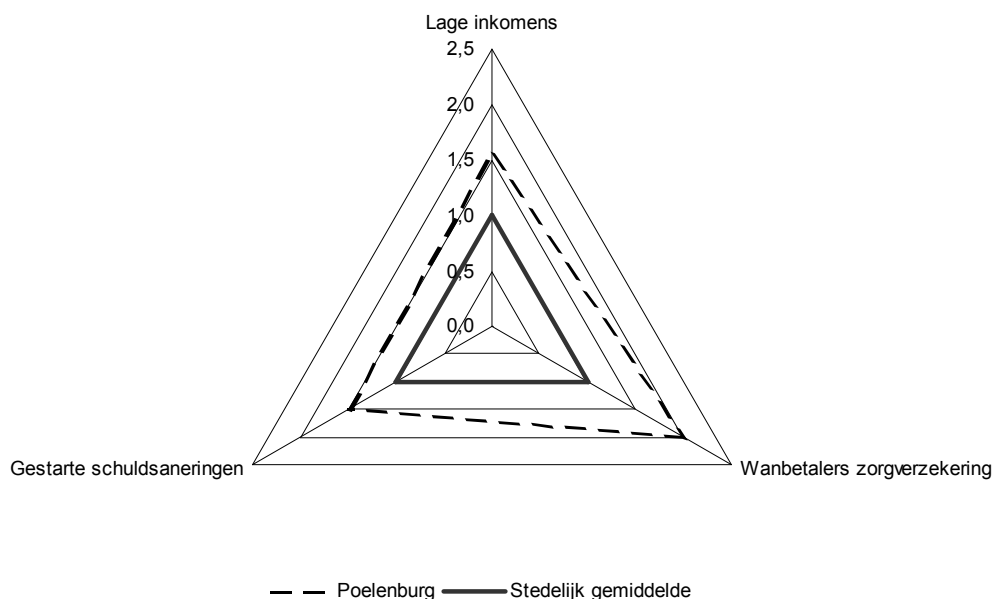
Ten tijde van de Eerste Voortgangsrapportage is het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren in Poelenburg en Zaanstad als geheel bijna gelijk aan elkaar (beide 2 procent). Sinds de Nulmeting is het aandeel niet-werkend werkzoekende jongeren gedaald. In Zaanstad als geheel daalde dit aandeel met een half procent, in Poelenburg was deze afname 2 procent en daarmee groter dan in Zaanstad als geheel. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is hierdoor behoorlijk afgenomen, zie figuur 20.6.

20.6 Inkomen en schuldenproblematiek

Poelenburg is één van de armste wijken van Zaanstad, het besteedbaar inkomen van de huishoudens ligt fors onder het Zaanse gemiddelde. Gezinnen die structureel moeten leven van een laag inkomen lopen een grotere kans in de schulden te raken, en kunnen daar vervolgens niet of nauwelijks meer uitkomen.⁶

De volgende figuur geeft aan dat de financiële situatie van de inwoners van Poelenburg slechter is dan die van de inwoners van Zaanstad als geheel. Alle indicatoren binnen de dimensie Inkomen en schuldenproblematiek laten een vrij grote achterstand op het stedelijk gemiddelde zien.

20.7 Dimensie Inkomen en schuldenproblematiek, Eerste Voortgangsrapportage: Poelenburg ten opzichte van stedelijk gemiddelde Zaanstad*

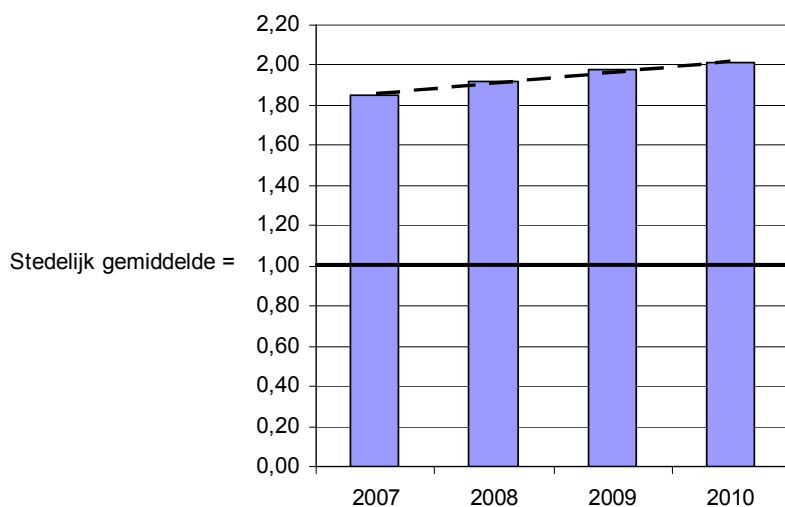
*De grafiek laat de waarde voor de indicatoren van de aandachtswijken zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Het stedelijk gemiddelde is voor elke indicator op 1 gesteld.

Bron: CBS.

Sinds de Nulmeting gaat het in Poelenburg op financieel gebied slechter. De afstand tot het stedelijk gemiddelde is groter geworden voor het aandeel huishoudens met een laag inkomen en het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie. De gestarte schuldsaneringen zijn het stedelijk gemiddelde juist genaderd. De indicator 'gestarte schuldsanering' duidt het aandeel schuldsaneringstrajecten aan dat gestart is in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen⁷.

Het aandeel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie is in Poelenburg twee keer zo hoog als in Zaanstad als geheel. In Poelenburg is 6 procent een wanbetaler. Ten tijde van de Nulmeting was het aandeel wanbetalers in zowel Poelenburg als Zaanstad als geheel lager. Toen woonden in Poelenburg ook al 1,9 keer zoveel wanbetalers van de zorgverzekeringspremie (zie onderstaande figuur). Doordat de toename van de wanbetalers in Poelenburg groter is dan in Zaanstad als geheel, is de afstand tot het stedelijk gemiddelde toegenomen.

20.8 Wanbetalers zorgverzekeringspremie: Poelenburg ten opzichte van stedelijk gemiddelde Zaanstad

Bron: CBS.

20.7 Veiligheid

In het wijkactieplan wordt het verhogen van de veiligheid genoemd als één van de prioriteiten. In deze voortgangsrapportage wordt de dimensie Veiligheid gemeten aan de hand van de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid. De schaal van deze indicator loopt van -50 (voor gebieden met maximale negatieve afwijking) tot 50 (voor gebieden met maximale positieve afwijking). Een gebied met score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006.⁸

In Poelenburg ligt de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid op -25. Zaanstad als geheel heeft een score van -3. Dit betekent dat de bewoners van Poelenburg de veiligheid als slechter ervaren dan deze in Zaanstad als geheel wordt ervaren.

Sinds de Nulmeting is de Leefbaarometer-score voor overlast en veiligheid voor Zaanstad als geheel verbeterd, van -11 naar -3. De score in Poelenburg is juist verslechterd van -22 naar -25. Hierdoor is de achterstand op het stedelijk gemiddelde toegenomen.

20.8 Gezondheid

Binnen de dimensie Gezondheid wordt de gezondheid van mensen in de aandachtswijken op twee indicatoren vergeleken met die van het stedelijk gemiddelde. Dit zijn de relatieve voortijdige sterfte en de gezondheid van pasgeborenen – het aandeel pasgeborenen met een extra zorgbehoefte⁹ in het bijzonder.

In Poelenburg is er een lichte achterstand voor de dimensie Gezondheid. De relatieve voortijdige sterftekans is gelijk aan het stedelijk gemiddelde maar er wonen meer pasgeborenen met een extra zorgbehoefte.

Sinds de Nulmeting is de achterstand van Poelenburg op deze dimensie aan de ene kant kleiner geworden en aan de andere kant iets toegenomen. De indicator relatieve voortijdige sterfte laat een

verbetering zien omdat in Poelenburg de sterfttekans bij de Nulmeting nog 'hoog' was en veranderde in 'gemiddeld'. Dit terwijl in Zaanstad als geheel de sterfttekans niet veranderd is en 'gemiddeld' is gebleven. De achterstand op het stedelijk gemiddelde is dus ingelopen.

Het tegengestelde is waar voor de pasgeborenen met een extra zorgbehoefte, hier is de afstand tot het stedelijk gemiddelde juist toegenomen. In Zaanstad bleef het percentage gelijk, maar in Poelenburg nam het percentage baby's met een extra zorgbehoefte iets toe.

20.9 Integratie

Bij het vaststellen van de mate van integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving worden meestal twee aspecten onderscheiden: het sociaal-culturele aspect en het sociaal-economische aspect.

Sociaal-cultureel aspect

De indicator voor het sociaal-culturele aspect van integratie, is het aandeel paren met één niet-westerse partner. De waarde die deze indicator aanneemt, hangt deels samen met de bevolkingssamenstelling binnen en buiten de aandachtswijk. In Poelenburg is het aandeel niet-westerse allochtonen veel hoger (60 procent) dan in Zaanstad als geheel (17 procent). Ook als het gaat om het aandeel paren met één niet-westerse partner is er een verschil. In Zaanstad als geheel geldt dat 5 procent van de paren één niet-westerse partner kent, terwijl dat in Poelenburg hoger is met 7 procent. Sociaal-cultureel gezien is er in Poelenburg dus meer integratie dan in Zaanstad als geheel. In Zaanstad als geheel is deze situatie stabiel, terwijl de afgelopen jaren in Poelenburg het aandeel paren met één niet-westerse partner ieder jaar met 1 procent toenam. Hierdoor nam de voorsprong in Poelenburg toe.

Sociaal-economisch aspect

Binnen het sociaal-economische aspect gaat het om leerprestaties en arbeidsmarktparticipatie van niet-westerse allochtonen. Dit aspect komt voor een belangrijk deel al aan bod in de dimensies Leren en Werken.¹⁰ Om de mate van sociaal-economische integratie te meten, wordt de ontwikkeling van de positie van niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen in Poelenburg vergeleken met die in de niet-aandachtswijken van Zaanstad. We spreken in het kader van de wijkenaanpak van een positieve integratie-ontwikkeling van de aandachtswijken als de achterstand van niet-westerse allochtonen in de aandachtswijken zich gunstiger ontwikkelt dan die van niet-westerse allochtonen in de niet-aandachtswijken.

De arbeidsmarktpositie van niet-westerse allochtonen is minder goed dan die van autochtonen, zowel in Poelenburg als in de overige wijken in Zaanstad. Niet-westerse allochtonen hebben vaker een langdurige bijstandsuitkering, een WW-uitkering, zijn vaker niet-werkend werkzoekende en hebben minder vaak inkomsten uit arbeid.

Sinds de Nulmeting heeft de integratie in Poelenburg zich positief ontwikkeld. De positie van de niet-westerse allochtonen in Poelenburg is voor alle indicatoren verbeterd ten opzichte van de niet-aandachtswijken in Zaanstad.

WW-uitkeringen

Onderstaande staat laat zien dat het aandeel WW-uitkeringen onder niet-westerse allochtonen in Poelenburg hoger is dan onder autochtonen. Sinds de Nulmeting is dit aandeel gestegen voor zowel de autochtonen als de niet-westerse allochtonen in Poelenburg en de niet-aandachtswijken van Zaanstad. Echter het aandeel WW-uitkeringen steeg meer onder de autochtonen in Poelenburg dan onder de niet-westerse allochtonen in Poelenburg. Hierdoor werd de achterstand van de niet-westerse allochtonen kleiner in Poelenburg: -65 procent. In de niet-aandachtswijken steeg dit aandeel meer bij de niet-westerse allochtonen, waardoor de achterstand van de niet-westerse allochtonen juist toenam op de autochtonen: +28 procent. Dit betekent dat deze indicator zich voor Poelenburg positief heeft ontwikkeld op het sociaal-economische aspect van integratie.

Staat 20.1

Dimensie Integratie: aandeel personen met een WW-uitkering

		Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Verskil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen*	Verandering verschil tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen
		%			
Poelenburg	Nulmeting	1,7	2,5	44,9	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,9	3,4	15,6	-65,3
Niet-aandachtswijken	Nulmeting	1,7	2,3	34,2	
	Eerste Voortgangsrapportage	2,2	3,1	43,7	27,8

* In de berekening van de cijfers is geen rekening gehouden met verschillen in de bevolkingssamenstelling in de onderliggende wijken. Hierdoor kan het voorkomen dat het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen in het totaal van de niet-aandachtswijken groter is dan het verschil in de afzonderlijke wijken.

Bron: CBS.

¹ Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/40-aandachtswijken/zaanstad>

² Bron: Wijkactieplan Poelenburg

³ Bron: Wijkactieplan Poelenburg

⁴ Bron: Wijkactieplan Poelenburg

⁵ Bron: Wijkactieplan Poelenburg

⁶ Bron: Wijkactieplan Poelenburg

⁷ Schuldsaneringstrajecten in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen zijn bedoeld voor niet-verwijtbare schulden door bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid of scheiding. Een schuldsaneringstraject start pas na een uitspraak van de rechter. Het is niet zo dat personen die betalingsachterstanden hebben ten aanzien van hun zorgverzekering ook automatisch in een schuldsaneringstraject komen, of andersom, dat personen die in een schuldsaneringstraject zitten betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

⁸ Voor meer informatie over de Leefbaarometer zie:

<http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

⁹ De cijfers zijn afkomstig van Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN). Alle cijfers voor deze indicator betreffen voorlopige cijfers.

¹⁰ In Poelenburg wonen te weinig niet-westerse allochtone leerlingen om statistische uitspraken te kunnen doen over de dimensie Leren. Om die reden worden in deze paragraaf enkel vier indicatoren

---

uit de dimensie Werken besproken, namelijk aandeel personen met een WW-uitkering, niet-werkend werkzoekenden, langdurig bijstandsafhankelijken en het aandeel personen met inkomsten uit arbeid. Andere indicatoren waren niet geschikt om in de analyse op te nemen vanwege kleine aantallen.

21. Begrippen en afkortingen

21.1 Begrippen

Allochtoon – Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Apgarscore – De apgarscore is het resultaat van onderzoek bij de pasgeborene na beoordeling op hartslag, ademhaling, kleur van de huid, spierspanning en reactie op prikkels. De maximale score is een 10. (Bron: Stichting Perinatale Registratie Nederland).

Autochtoon – Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

Cito-score – Score van leerlingen op de Eindtoets Basisonderwijs (Cito) van scholen die toestemming hebben verleend voor het gebruik van deze gegevens door het CBS. Het woonadres van de leerling bepaalt voor welke regio de score telt, dus niet de regio waarin de school staat.

Eerste Voortgangsrapportage – Rapportage over de stand van zaken bij de indicatoren van de outcomemonitor waarbij de recentste gegevens worden vergeleken met de gegevens van de Nulmeting.

G4 – De 4 grootste gemeenten in Nederland (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht).

G14 – De 14 gemeenten met aandachtswijken die niet in tot de G4 behoren: Alkmaar, Amersfoort, Arnhem, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen, Schiedam, Zaanstad.

G18 – Alle 18 gemeenten met aandachtswijken.

Gestandaardiseerd huishoudinkomen – Het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

Gestarte schuldsaneringen – Het aantal door de rechter uitgesproken schuldsaneringen in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen in een peiljaar, per 10 000 personen van 18 jaar en ouder.

Herkomstgroepering – Voor de indeling van personen naar etnische achtergrond is de CBS-indeling naar herkomstgroepering gebruikt. De herkomstgroepering van een persoon wordt vastgesteld aan de hand van diens geboorteland en dat van zijn ouders.

Huishouden – Een verzameling van één of meer personen die een woonruimte bewoont en daar zichzelf voorziet, of door derden wordt voorzien, in dagelijkse levensbehoeften.

Koopwoning – Woningen die in eigendom zijn van de bewoner (Bron: Sysvov).

Kleine woning – Een woning van drie kamers of minder. Een kamer is een vertrek, geschikt voor een langdurig verblijf, bijvoorbeeld om in te wonen, te werken of te slapen. (Bron: Sysvov)

Laag inkomen – Deze categorie van inkomen is bepaald aan de hand van de decielen voor Nederland. Decielen verdelen alle personen in Nederland in 10 even grote groepen op basis van hun besteedbaar inkomen. De eerste vier decielen (40 procent van de personen) vormen de groep met een laag inkomen. De volgende vier decielen vormen de groep met een midden inkomen en de laatste twee decielen vormen de groep met een hoog inkomen.

Langdurig bijstandsafhankelijken – Personen die op het peilmoment ten minste drie jaar algemene bijstand ontvangen.

Leefbaarheidsscore – Een samengestelde index die de leefbaarheidssituatie en leefbaarheidsontwikkeling in de Nederlandse wijken zo goed en volledig mogelijk weergeeft en die onderscheid kan maken tussen wijken die negatief en wijken die positief worden beoordeeld. Die samengestelde index is de leefbaarheidsscore. De leefbaarheidsscore is onderverdeeld in 7 categorieën:

1 = zeer negatief

2 = negatief

3 = matig

4 = matig positief

5 = positief

6 = zeer positief

7 = uiterst positief

(Bron: Leefbaarometer)

Meergezinswoning – Elke woning die samen met andere woonruimten c. q. bedrijfsruimten een geheel pand vormt. Hieronder vallen flats, galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen, appartementen en woningen boven bedrijfsruimten, voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur (Bron: Syswov).

Niet-westerse allochtoon – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

Niet werkend werkzoekend – Een persoon is niet-werkend werkzoekend als hij of zij tussen de 15 en 64 jaar is, ingeschreven staat bij het CWI en geen werk heeft.

Nulmeting - Een meting met als doel inzicht te krijgen in de stand van zaken in de aandachtswijken op het moment waarop de wijkenaanpak van start ging.

Leefbaarometerscore voor overlast en veiligheid - De score voor overlast en onveiligheid wordt gepresenteerd als een afwijking van het Nederlands gemiddelde. De score verloopt van -50 (voor gebieden met een maximale negatieve afwijking) tot +50 (voor gebieden met een maximale positieve afwijking). Een gebied met een score 0 wordt gekenmerkt door een mate van overlast en veiligheid die vergelijkbaar is met de gemiddelde overlast en veiligheid in Nederland in 2006. Wanneer een wijk in 2006 -10 scoort en in 2008 -6, dan is er sprake van een positieve ontwikkeling in de wijk. (Bron: VROM, Leefbaarometer).

Pasgeborenen met extra zorgbehoefte - De pasgeborenen met extra zorgbehoefte zijn gedefinieerd als kinderen die:

- te vroeg geboren zijn (na minder dan 37 weken zwangerschap); en/of
- te licht zijn voor de zwangerschapsduur (de kleinste 10 procent); en/of
- een Apgarscore onder de 7 hebben; en/of
- op de neonatale Intensive Care (IC) zijn opgenomen; en/of
- perinataal zijn overleden. Conform de WHO-criteria betreft dit de som van de foetale en vroeg neonatale sterfte (tot 7 dagen post-partum) van kinderen die werden geboren na een zwangerschapsduur vanaf 22 weken en, als de zwangerschapsduur niet bekend was, met een geboortegewicht vanaf 500 gram. (Bron: Stichting Perinatale Registratie Nederland)

Personen met inkomsten uit arbeid – Personen van 15 tot en met 64 jaar die aan het eind van het verslagjaar geregistreerd staan met een betaalde baan of andere inkomsten uit arbeid.

Personen met een AO-uitkering – Personen met inkomsten uit een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Deze uitkeringen worden verstrekt op grond van de WAO, WIA, WAZ of Wajong.

Personen met een WW-uitkering – Personen met inkomsten uit een werkloosheidsuitkering. Deze uitkeringen worden verstrekt op grond van de WW.

Potentiële beroepsbevolking – Alle personen van 15 tot en met 64 jaar ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

Relatieve voortijdige sterfte - De sterfte van 0- tot 65-jarigen in de wijk in verhouding tot de gemiddelde sterfte in Nederland voor deze leeftijdsgroep. Het cijfer is gecorrigeerd voor verschillen in de leeftijdsopbouw in de wijk en in de rest van Nederland. Deze variabele wordt weergegeven in vier categorieën: een laag, gemiddeld, hoog of erg hoog overlijdensrisico.

Schoolverlaters – Leerlingen uit het basisjaar die het volgende schooljaar geen bekostigd onderwijs meer volgen en niet ouder zijn dan 23 jaar op 1 oktober van het volgend schooljaar. Daarnaast betreft het alleen de leerlingen die zowel eind september van het basisjaar als eind september van het volgend schooljaar staan ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

Sociale huurwoning – Huurwoningen die eigendom zijn van 'toegelaten instellingen' (woningcorporaties) (Bron: Syswov).

Startkwalificatie – Een leerling heeft een startkwalificatie met ten minste een afgeronde havo- of vwo-opleiding, of een basisberoepsopleiding (mbo niveau 2).

Verkooppunten – Een verkooppunt is de belangrijkste economische activiteit op een uniek adres. Hierbij is sprake van eigen personeel, eigen kassa en winkelverkoopvloeroppervlakte (Bron: Locatus).

Voortijdig schoolverlater – Een schoolverlater die niet in het bezit is van een startkwalificatie.

Verkooppunten dagelijks aanbod – De volgende onderwerpen behoren tot het dagelijks aanbod: diepvriesartikelen; groente en fruit; bakker; vlaaien; toko; Turks/Arabische levensmiddelen; buitenlands overig; chocolaterie; koffie- en theewinkel; delicatessen; kaas; kampwinkel; minisuper; noten; poelier; reform; slagerij; slijter; supermarkt; tabak en lectuur; vis; zoetwaren; zuivel; tanksuper;

ziekenhuiswinkel; stationswinkel; levensmiddelen overig; apotheek; drogist; parfumerie; persoonlijke verzorging overig (Bron: Locatus).

Westerse allochtoon – Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

Wanbetaler zorgverzekeringspremie – Een persoon die verzekerd is tegen ziektekosten en op 31 december minimaal zes maanden geen premie voor de basisverzekering heeft betaald, 18 jaar of ouder is en in de Gemeentelijke Basisadministratie staat ingeschreven op de genoemde peildatum.

Zittenblijver – Een leerling die in een volgend schooljaar in hetzelfde leerjaar zit en dezelfde onderwijssoort blijven volgen, bijvoorbeeld leerlingen die beide jaren in 3 havo zitten. Het gaat hierbij om leerlingen uit leerjaar 3 of hoger die, zowel op 1 oktober van het betreffende schooljaar, als 1 oktober van het volgend schooljaar in het voortgezet onderwijs zitten.

21.2 Afkortingen

AO	Arbeidsongeschiktheid
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Cito	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
CvB	Centrum voor Beleidsstatistiek
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
havo	Hoger algemeen vormend onderwijs
mbo	Middelbaar Beroepsonderwijs
NWW	Niet-werkend werkzoekend
PRN	Stichting Perinatale Registratie Nederland
Syswov	Systeem Woningvoorraad
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VSV	Voortijdig schoolverlater
vwo	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WW	Werkloosheidswet
WWI	Wonen, Wijken en Integratie

Literatuurlijst

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen*, inventarisatie (2003), ABF Research, Delft.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen, Actualisatie en analyse achtergronden* (2004), ABF Research, Delft.

Jan Brouwer en Judith Willems, *Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen, Vaststelling selectie 40 aandachtswijken en analyse achtergronden* (2007), ABF Research, Delft.

Centraal Bureau voor Statistiek, Outcomemonitor Wijkenaanpak, Indicatorbeschrijving (nog te verschijnen).

Mathilda Coppinga, Ivo Gorissen, Tirza König en Martje Roessingh, Outcomemonitor Krachtwijken brengt aandachtswijken in beeld. Sociaaleconomische trends, 1e kwartaal 2010, CBS, Den Haag/Heerlen.

Daniëlle ter Haar, Luuk Schreven en Maartje Rienstra, Outcomemonitor Krachtwijken. Nulmeting (2008), CBS-CvB, Voorburg/Heerlen.

Martje Roessingh, Minder langdurige bijstand in aandachtswijken. Webmagazine, maandag 20 oktober 2008.

Luuk Schreven en Duncan Beeckman, Outcomemonitor Krachtwijken brengt aandachtswijken in kaart, CBS-CvB, Thema-artikel, maandag 14 juli 2008.

Luuk Schreven, Ineke Bottelberghs, Martje Roessingh en Nicol Sluiter, Uitbreiding Outcomemonitor Wijkenaanpak. Verantwoording van het onderzoek. (2009) CBS-CvB, Den Haag/Heerlen.

Stichting Perinatale Registratie Nederland (PRN), Jaarboeken.

Arjen Verweij, *Contourschets van de outcomemonitor voor het 40-wijken beleid*, juli 2007, VROM, Den Haag.

VROM, *Actieplan Krachtwijken: Van Aandachtswijk naar Krachtwijk*, <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

VROM, Leefbaarometer, <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken/voortgang-wijkenaanpak>.

Wijkactieplannen van de gemeenten, <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken>.

Bijlage 1. Overzicht aandachtswijken en onderliggende postcode-4-gebieden

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
Alkmaar	Overdie	1813
Amersfoort	De Kruiskamp	3814
Amsterdam	Amsterdam Noord	1024
Amsterdam	Amsterdam Noord	1031
Amsterdam	Amsterdam Noord	1032
Amsterdam	Nieuw-West	1061
Amsterdam	Nieuw-West	1062
Amsterdam	Nieuw-West	1063
Amsterdam	Nieuw-West	1064
Amsterdam	Nieuw-West	1065
Amsterdam	Nieuw-West	1067
Amsterdam	Nieuw-West	1068
Amsterdam	Nieuw-West	1069
Amsterdam	Bos en Lommer	1055
Amsterdam	Bos en Lommer	1056
Amsterdam	Bos en Lommer	1057
Amsterdam	Amsterdam Oost	1092
Amsterdam	Amsterdam Oost	1094
Amsterdam	Bijlmer	1103
Amsterdam	Bijlmer	1104
Arnhem	Klarendal	6822
Arnhem	Presikhaaf	6826
Arnhem	Het Arnhemse Broek	6828
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6832
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6833
Arnhem	Malburgen/Immerloo	6841
Deventer	Rivierenwijk	7417
Dordrecht	Wielwijk/Crabbehof	3317
Eindhoven	Woensel West	5621
Eindhoven	Doornakkers	5642
Eindhoven	Bennekel	5654
Enschede	Velve-Lindenhof	7533
Groningen	Korrewegwijk	9715
Groningen	De Hoogte	9716

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
Heerlen	Meezenbroek	6415
Leeuwarden	Heechterp/Schieringen	8924
Maastricht	Maastricht Noordoost	6222
Maastricht	Maastricht Noordoost	6224
Nijmegen	Hatert	6535
Rotterdam	Rotterdam West	3014
Rotterdam	Rotterdam West	3021
Rotterdam	Rotterdam West	3022
Rotterdam	Rotterdam West	3024
Rotterdam	Rotterdam West	3025
Rotterdam	Rotterdam West	3026
Rotterdam	Rotterdam West	3027
Rotterdam	Rotterdam Noord	3031
Rotterdam	Rotterdam Noord	3033
Rotterdam	Rotterdam Noord	3034
Rotterdam	Rotterdam Noord	3035
Rotterdam	Rotterdam Noord	3036
Rotterdam	Bergpolder	3038
Rotterdam	Overschie	3042
Rotterdam	Oud Zuid	3072
Rotterdam	Oud Zuid	3073
Rotterdam	Oud Zuid	3074
Rotterdam	Oud Zuid	3081
Rotterdam	Oud Zuid	3082
Rotterdam	Oud Zuid	3083
Rotterdam	Vreewijk	3075
Rotterdam	Zuidelijke Tuinsteden	3085
Rotterdam	Zuidelijke Tuinsteden	3086
Schiedam	Nieuwland	3118
Schiedam	Nieuwland	3119
's-Gravenhage	Stationsbuurt	2515
's-Gravenhage	Schilderswijk	2525
's-Gravenhage	Schilderswijk	2526
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2532
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2533
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2541
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2542
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2544

Gemeente	Naam aandachtswijk	Postcode
's-Gravenhage	Den Haag Zuidwest	2545
's-Gravenhage	Transvaal	2572
Utrecht	Kanaleneiland	3526
Utrecht	Kanaleneiland	3527
Utrecht	Ondiep	3552
Utrecht	Overvecht	3561
Utrecht	Overvecht	3562
Utrecht	Overvecht	3563
Utrecht	Overvecht	3564
Utrecht	Zuilen Oost	3554
Zaanstad	Poelenburg	1504

Bijlage 2. Technische toelichting

Spinnenwebdiagrammen

In dit rapport worden de indicatoren per dimensie steeds in een figuur weergegeven waarbij de stand van verschillende indicatoren ten opzichte van het totaal bij de Eerste Voortgangsrapportage zichtbaar wordt gemaakt. Dit gebeurt voor aandachtswijken ten opzichte van de gemeente en de aandachtswijken in de G4, G14 en G18 ten opzichte van het totaal of gemiddelde van de desbetreffende gemeentes. De vorm die hiervoor is gekozen is het spinnenwebdiagram. Hierbij worden de indicatoren zo geschaald dat het totaal (de gemeente of de groep gemeenten) steeds op 1 uitkomt. In een formule weergegeven:

$$r_{wijken} = \frac{x_{wijken}}{x_{gemeente}}$$

Als bijvoorbeeld het percentage personen met een werkloosheidsuitkering in de aandachtswijken 5 is en in de totale gemeente 2, dan wordt de berekening:

$$x = \frac{5}{2} = 2,5$$

De indicator voor de gemeente komt met deze formule automatisch steeds op 1 uit.

Afwijkende schaling van indicatoren

Voor een aantal indicatoren is de bovenstaande methode van schaling niet goed bruikbaar. Voor deze indicatoren gebruiken we een aangepaste schaling. De formule voor deze schaling is als volgt:

$$r_{wijken} = \frac{x_{wijken} - x_{gemeente}}{2 \cdot \max \forall_{wijken} (|x_{wijken} - x_{gemeente}|)} + 1$$

Hierbij wordt het verschil tussen de score in het totaal van de aandachtswijken en de score in de gemeente geschaald naar het (absolute) maximale verschil tussen de aandachtswijk(en) en de desbetreffende gemeente(n). Doordat gedeeld wordt door 2 maal het maximale verschil ontstaat een herschaling naar een score tussen de -0,5 en 0,5. Het stedelijk gemiddelde is nul. Door hier de waarde 1 bij op te tellen worden alle scores positief en het stedelijk gemiddelde gelijk aan 1 (zoals ook bij de andere indicatoren het geval is). Alle scores bevinden zich binnen de range van 0,5 tot 1,5. De indicatoren zijn daarmee goed op te nemen in de spinnenwebdiagrammen omdat de scores in dezelfde range liggen als de andere indicatoren.

Deze afwijkende schaling wordt gebruikt voor de Cito-score, de leefbaarheidsscore en de score veiligheid.

Bijlage 3. Overzicht van de meetmomenten per indicator

Thema	Indicator	Soort meting	Nulmeting	Eerste Voortgangs-rapportage
Wonen	Aandeel meergezinswoningen	Peilmoment	1-1-2007	1-1-2009
	Personen per bewoonde woning	Peilmoment	1-1-2007	1-1-2009
	Aandeel kleine woningen	Peilmoment	1-1-2007	1-1-2009
	Aandeel sociale huurwoningen	Peilmoment	1-1-2007	1-1-2009
	Leefbaarheidsscore	Jaarcijfer	2006	2008
	Verkooppunten dagelijks aanbod	Peilmoment	1-1-2007	1-1-2009
	Verkoopprijs woningen	Jaargemiddelde	2006	2009
Leren	Havo/vwo derde leerjaar	Peilmoment	1-10-2006	1-10-2009
	Voortijdig schoolverlaters	Stroom tussen jaar t-1 / t en jaar t / t+1	2005/06 en 2006/07	2008/09 en 2009/10
	Zittenblijvers	Stroom tussen jaar t-1 / t en jaar t / t+1	2005/06 en 2006/07	2007/08 en 2008/09
	Cito-score	Peilmoment	februari 2007	februari 2008
Werken	WW-uitkeringen	Peilmoment	31-1-2007	31-1-2010
	Niet-werkend werkzoekenden	Peilmoment	26-1-2007	18-12-2009 ¹⁾
	Langdurig bijstandsafhankelijken	Peilmoment	31-1-2007	31-1-2010
	Arbeidsongeschiktheidsuitkering	Peilmoment	31-1-2007	31-12-2009
	Inkomsten uit arbeid	Peilmoment	26-1-2007	19-12-2008 ²⁾
Inkomen en schuldenproblematiek	Wanbetalers zorgverzekering	Peilmoment	2007	2010
	Gestarte schuldsaneringen (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen)	Jaartotaal	2006	2009
	Lage inkomens	Jaartotaal	2006	2007
Veiligheid	Leefbaarometer veiligheid	Jaarcijfer	2006	2008
Gezondheid	Voortijdige sterfte	Gemiddelde over twee jaren (jaar t en t-1)	2005 en 2006	2008 en 2009
	Pasgeborenen met extra zorgbehoefte	Jaartotaal	2006	2008
Integratie	Paren waarvan één partner niet-westers allochtoon is	Peilmoment	1-1-2007	1-1-2009
	Havo/vwo derde leerjaar	Peilmoment	1-10-2006	1-10-2009
	WW-uitkeringen	Peilmoment	31-1-2007	31-1-2010
	Niet-werkend werkzoekenden	Peilmoment	26-1-2007	18-12-2009 ¹⁾
	Langdurig bijstandsafhankelijken	Peilmoment	31-1-2007	31-1-2010
	Inkomsten uit arbeid	Peilmoment	26-1-2007	19-12-2008 ²⁾

¹⁾ In de publicatie weergegeven als 2010.

²⁾ In de publicatie weergegeven als 2009.

Bijlage 4. Korte handleiding bij het gebruik van StatLine

De resultaten van de nulmeting van de Outcomemonitor Krachtwijken zijn opgenomen in StatLine: de elektronische databank van het CBS. De StatLine-tabellen zijn via de volgende link te benaderen: <http://statline.cbs.nl>.

De gegevens zijn in StatLine ondergebracht onder het thema 'Nederland regionaal'. Dit thema wordt getoond in de linkerkolom. Door het thema met de muis aan te klikken krijgt dit thema een blauwe kleur en wordt de inhoud ervan in de kolom ernaast getoond. Daar staat het subthema '40 aandachtswijken' aangegeven.

Om de tabel te kiezen moet u er met de muis op dubbelklikken. Daarna kunt u in de tabbladen, Onderwerpen, Regio's en Perioden een keuze maken door de gewenste vakken aan te vinken. Door te klikken op de gele mappen worden onderliggende mappen en/of vakken getoond.

Centrum voor Beleidsstatistiek

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen om deze daarna te verwerken tot statistische informatie over groepen mensen, bedrijven en hun omgeving. De resultaten stelt het CBS voor iedereen beschikbaar. Voor sommige vragen is deze informatie, die beschikbaar wordt gesteld via de CBS-website www.cbs.nl, echter niet toereikend. In dat geval kunnen externe partijen zich wenden tot het Centrum voor Beleidsstatistiek (CBS-CvB).

Het CBS-CvB bepaalt in nauw overleg met de klant welke informatie in welke vorm beschikbaar en nuttig is voor het beantwoorden van de vraag. Daarna voert het CBS-CvB het onderzoek uit en beschrijft de resultaten in een rapport of maatwerkpublicatie. Alle uitkomsten en publicaties worden openbaar gemaakt en zijn te vinden op de website van het CBS-CvB (www.cbs.nl/cvb).